

**T.C.
BAŐKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANA BİLİM DALI
MUHASEBE FİNANSMAN DOKTORA PROGRAMI**

**FİNANSAL AÇIKLAMA ÜZERİNDE KÜLTÜRÜN ETKİSİ: UFRS
ÖNCESİ VE SONRASI**

DOKTORA TEZİ

HAZIRLAYAN

NAZLI AKMAN

TEZ DANIŐMANI

Prof. Dr. MEHMET SAYARI

ANKARA-2009

ÖZET

Uluslararası muhasebe uygulamalarında uyumlaştırma ve yakınsama çalışmaları, 1 Ocak 2005 tarihinden itibaren Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının (UFRS) Avrupa Birliği üyeleri ve diğer bazı ülkeler tarafından kullanılacak olması ile önemli bir aşama kaydetmiştir. Muhasebede yakınsamanın temel amacı, dünya üzerinde karşılaştırılabilir finansal tablo düzenlenmesini sağlamaktır. Ulusal muhasebe uygulamalarının ise sosyal, politik, ekonomik ve kültürel değerlerden etkilendiği geçmiş araştırmalarda ortaya konulmuştur. Bu tez çalışmasında UFRS kullanılarak hazırlanan finansal tablolarda yer alan finansal açıklamalar üzerinde kültürel değerlerin etkilerinin 2005 tarihinden sonra ortadan kalkıp kalkmadığı incelenmiştir. Bu amaçla, yedi ülkeden seçilmiş şirketlerin 2004, 2005 ve 2006 finansal tabloları incelenerek finansal açıklama endeksi oluşturulmuştur. Finansal açıklama endeksi ve kültür değerleri üzerinde yapılan regresyon analizleri sonuçlarına göre, kültür değerleri 2004 yılında ve UFRS uygulanılmaya başlanan 2005 ve 2006 yıllarında da finansal açıklama üzerinde önemli etkiye sahiptir. Analizler, örnekleme yer alan şirketlerin hukuk sistemleri ayrıştırılarak yinelendiğinde, İtihat Hukuku sisteminde yer alan şirketlerde kültür değerlerinin finansal açıklama üzerindeki etkisinin UFRS kullanılarak finansal tablo hazırlanmasından sonra ortadan kalktığı belirlenmiştir. Roma Hukuku sisteminde yer alan şirketlerde ise kültür değerlerinin etkileri devam etmektedir. Ancak, 2004, 2005 ve 2006 yılı finansal tablolarında yer alan açıklamalara bakıldığında UFRS uygulaması ile birlikte, açıklama düzeyinin tüm ülkelerde arttığı da gözlenmiştir. Dolayısıyla UFRS uygulamasının muhasebede yakınsamada tümüyle başarısız olduğunu söylemek doğru değildir. Ancak, ülkeler arasında yer alan kültürel farkların finansal açıklamaya olan etkisi tek bir muhasebe standart seti kullanılarak tamamen ortadan kaldırılamamıştır.

Anahtar Kelimeler: UFRS, yakınsama, finansal açıklama, kültür

ABSTRACT

An important step has been achieved in international accounting harmonization and convergence, with the use of International Financial Reporting Standards (IFRS) by the European Union members and some other countries. Principal objective of accounting convergence is to produce globally comparable financial statements. Previous research has shown that accounting practices are influenced by national social, political, economic and cultural factors. This dissertation investigates whether the differences among financial statements due to cultural values has diminished after the use of IFRS, effective from 2005. For this purpose, disclosure index was constructed for 2004, 2005 and 2006 financial statements of companies selected from seven countries. According to the results of regression analyses performed on financial disclosure and cultural values, cultural values affected the disclosure both in 2004 (before the use of IFRS) and in 2005 and 2006 (after the use of IFRS). The analyses were repeated separately on the data of Common and Code Law countries. The findings suggest that cultural values significantly affected financial disclosure of Common Law countries before 2005, but lost their significance after the use of IFRS. The effect of culture on disclosure continued in Code Law countries after the use of IFRS. However, it is also observed from the disclosure data, that after the use of IFRS, level of financial disclosure increased in all countries examined. Accordingly, it is not wise to state convergence activities are completely unsuccessful. However, the impact of cultural values on financial disclosure could not be completely eliminated by the use of single set of accounting standards.

Keywords: IFRS, convergence, financial disclosure, culture

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	I
ABSTRACT.....	II
TABLOLAR LİSTESİ.....	IV
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	V
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM I. ULUSLARARASI FINANSAL RAPORLAMA.....	3
1.1 YAKINSAMA.....	3
1.1.1. Uluslararası Sermaye Piyasaları Örgütü (IOSCO- International Organization of Securities Commissions).....	5
1.1.2. Avrupa Birliği.....	6
1.1.3. Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu.....	7
1.2. ULUSAL VE ULUSLARARASI MUHASEBE SİSTEMLERİ.....	10
1.2.1. Ulusal Muhasebe Uygulamaları Sınıflandırma çalışmaları.....	11
1.2.2. Finansal Açıklama.....	19
1.2.2.1. Ekonomik Koşullar ve Çevre.....	23
1.2.2.2. İşletme Özellikleri.....	24
1.2.2.3. Muhasebe ve Kültür.....	26
1.2.2.4. Muhasebe ve Hukuk Sistemleri.....	38
1.2.3. Finansal Açıklama Üzerinde Yapılmış Araştırmalar.....	42
BÖLÜM II. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	64
2.1. ÖRNEKLEM SEÇİMİ.....	65
2.2. ARAŞTIRMANIN KAPSADIĞI DÖNEM.....	82
2.3 RAPORLAMA ÖLÇÜM ARACI.....	83
2.4 HİPOTEZLER.....	88
BÖLÜM III. VERİLER VE ANALİZ.....	93
3.1 AÇIKLAMA ENDEKSİNİN OLUŞTURULMASINDA GÖZLENEN HUSUSLAR.....	93
3.2 AÇIKLAMA MADDELERİNİN SONUÇLARI.....	101
3.3. US GAAP’E UYGUN OLARAK HAZIRLANAN FINANSAL TABLOLARDA AÇIKLAMA:.....	167
3.4. TÜRK ŞİRKETLERİNİN AÇIKLAMA MADDELERİNE OLAN UYUMU:.....	172
3.4 TANIMLAYICI İSTATİSTİKİ VERİLER:.....	177
3.5 KORELASYON ANALİZLERİ.....	182
3.6. REGRESYON ANALİZLERİ:.....	188
3.6.1 Tüm Veriler ile Uygulanan Regresyon Analizleri.....	189
3.6.2 Hukuk Sistemleri Ayrıştırılarak Yapılan Regresyon Analizleri.....	192
3.6.3 Türkiye verileri kullanılmaksızın yapılan regresyon analizleri.....	196
BÖLÜM IV. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	198
KAYNAKLAR.....	202
EK 1 AÇIKLAMA LİSTESİ.....	206

TABLULAR LİSTESİ

		Sayfa No
Tablo 1	Örnekleme Oluşturan Şirketler	67
Tablo 2	Kullanılan Muhasebe Standartları	83
Tablo 3	Kültür Değerleri ve Hukuk Sistemleri	89
Tablo 4	US GAAP Finansal Tablo Açıklama Oranları	167
Tablo 5	US GAAP'e Uygun Açıklamalar	169
Tablo 6	Açıklama Maddeleri- Türk Şirketleri	173
Tablo 7	Modelde Kullanılan Değişkenlerin 2004 Yılına Ait Tanımlayıcı İstatistik Veriler	178
Tablo 8	Modelde Kullanılan Değişkenlerin 2005 Yılına Ait Tanımlayıcı İstatistik Veriler	179
Tablo 9	Modelde Kullanılan Değişkenlerin 2006 Yılına Ait Tanımlayıcı İstatistik Veriler	180
Tablo 10	Korelasyon Özet Tablosu	184
Tablo 11	Korelasyon Matrisi	185
Tablo 12	Regresyon Analizleri	190
Tablo 13	Roma Hukuku Regresyon Analizi	193
Tablo 14	İçtihat Hukuku Regresyon Analizi	194
Tablo 15	Regresyon Analizleri- Türkiye Hariç	196

ŒEKİLLER LİSTESİ

		Sayfa No
Œekil 1	Nobes (1983) HiyerarŒik sınıflandırma modeli	15
Œekil 2	9 Küme zm	19

GİRİŞ

Uluslararası muhasebe uygulamaları ve karşılaştırmalı uluslararası finansal raporlamanın kilometre taşlarından biri 1 Ocak 2005 tarihidir. Bu tarihten itibaren Avrupa Birliği üye ülkelerinin borsalarında işlem gören işletmelerin konsolide finansal tablolarını Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (UMSK) tarafından yayınlanan Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS)na uygun olarak hazırlamaları öngörülmüştür. İngiltere, Almanya, Fransa gibi dünya finansal piyasalarında önemli yer tutan ülkelerin işletmelerinin UFRS kullanarak konsolide finansal tablo hazırlamalarının küresel muhasebe uygulamalarının geleceği açısından önemli rol oynaması beklenmektedir. Avrupa Birliğinin yanı sıra devam eden bölümlerde de açıklanacağı üzere UFRS, başka ülke ve bölgelerde de yaygın olarak kullanılmaya veya referans muhasebe standart seti olmaya başlamıştır.

20. Yüzyılın ikinci yarısından bu yana dünyada tek bir muhasebe standart seti kullanılarak veya ulusal düzeyde yayınlanmış muhasebe standartlarının farkları ortadan kaldırılarak muhasebe bilgilerinin karşılaştırılabilir hale getirilmesinin avantaj ve dezavantajları tartışılmaktadır. Ayrıca dünya üzerinde tek bir muhasebe dilinin yerleştirilmesinin mümkün olup olmadığı da tartışmalar arasındadır.

Ulusal muhasebe standartları ve muhasebe uygulamaları, içinde buldukları çevre ile etkileşim içindedir. Bu nedenle muhasebe uygulamaları ülkeden ülkeye, bölgeden bölgeye değişim göstermektedir. Muhasebe standartlarının politik, ekonomik ve kültürel faktörlerden etkilenmiş olması, dünyanın çeşitli bölgelerinde hazırlanan finansal tabloların karşılaştırılabilir olmasını zorlaştırmıştır.

1 Ocak 2005 tarihinden itibaren birçok ülkede UFRS kullanılarak finansal tablo hazırlanıyor olması muhasebede yakınsama adına önemli bir gelişme olmuştur. Ancak, uluslararası muhasebe standartlarının zorunlu hale getirilmesi ile finansal raporlamada farklılıkların ortadan kaldırılamayacağı görüşünü savunanlar da mevcuttur. Bu görüşte olan çevreler, muhasebe uygulamalarında etkisi önceki yıllarda yapılan araştırmalarda belirlenmiş çevresel faktörlerin muhasebe standartları ile

ortadan kaldırılamayacağını düşünmektedir. Bununla birlikte UFRS kullanarak finansal tablo yayınlamanın amacı, diğer bazı faktörlerin yanında, kültür değerlerinin finansal açıklama üzerindeki etkilerinin ortadan kaldırılmasıdır.

Bu çerçevede bu araştırmanın amacı, 1 Ocak 2005 tarihinden sonra UFRS kullanılarak hazırlanan finansal tablolarda yer alan finansal açıklama üzerindeki kültür etkisinin ortadan kalkıp kalkmadığını ve UFRS kullanımının amacına ulaşip ulaşmadığını incelemektir. İncelemelerde, sermaye piyasalarında ve kurumsal yönetimde muhasebenin önemli işlevlerinden finansal açıklama ele alınmıştır.

Araştırmada Almanya, Avustralya, Fransa, Hollanda, İngiltere, İtalya ve Türkiye'den oluşan yedi ülkeden seçilen şirketlerin 2004, 2005 ve 2006 yılı finansal tablolarından oluşturulan finansal açıklama endeksi hesaplanmış ve bu endeks ile kültür değerleri ve şirket büyüklüğü, karlılığı, birden fazla sermaye piyasasında işlem görme bağımsız değişkenleri arasında regresyon analizleri gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçlarına göre, kültür değerleri UFRS öncesinde şirketlerin finansal açıklama düzeyleri üzerinde etkilidir. UFRS sonrasında da kültür değerlerinin finansal açıklama üzerindeki etkisinin devam ettiği belirlenmiştir. UFRS sonrasında incelenen şirketlerin finansal açıklama düzeylerinde artış olmakla birlikte, kültür değerlerinin etkisi tümüyle ortadan kalkmamıştır.

Tez, Giriş bölümü de dahil olmak üzere beş bölümden oluşmaktadır. Tezde ilk olarak finansal raporlamada yakınsamanın gerekliliği ve yakınsama faaliyetlerinde faaliyet gösteren önemli örgüt ve kurumlara değinilmiştir. Birinci bölümde ayrıca ulusal ve uluslararası muhasebe sistemleri ve muhasebe uygulamalarını etkileyen çevresel faktörler açıklanmış, finansal açıklamanın önemi tartışılmış, açıklama üzerinde yapılmış geçmiş araştırmalar incelenmiş ve sonuçları özetlenmiştir. II. Bölümde araştırmanın yöntemi, araştırmada kullanılan örneklem, raporlama ölçüm aracı ve hipotezler açıklanmıştır. Veriler ve analizin sunulduğu III. Bölümün ardından IV. Bölümde sonuç ve öneriler tartışılmıştır.

BÖLÜM I. ULUSLARARASI FINANSAL RAPORLAMA

İşletmelerin finansal tablolarını farklı muhasebe standartları uygulayarak yayınlamalarının uluslararası yatırımlara engel teşkil ettiği uzun yıllardan beri tartışılmakta ve muhasebe standartları ve kural koyucular bu nedenlerle piyasa oyuncuları tarafından eleştirilmektedir. Uluslararası düzeyde etkin sermaye piyasalarının başarıya ulaşmasına yardımcı olması açısından ise dünyada kullanılan muhasebe sistemlerinin uyumlaştırılması gerektiği dile getirilmektedir. Douppnik ve Salter (1993) uyumlaştırmayı (harmonization) “ülkeler arası muhasebe uygulamalarının arasındaki farkların azaltılması yoluyla dünya üzerinde tek uluslararası kabul görmüş normların ortaya çıkartılması” olarak tanımlamışlardır. Tezin bu bölümünde muhasebe uygulamalarında yakınsama faaliyetleri, ulusal ve uluslararası muhasebe sistemleri ve muhasebe uygulamalarını etkileyen faktörler açıklanmıştır.

1.1 Yakınsama

Muhasebe standartlarının uluslararası düzeyde uyumlu hale getirilmesi birçok nedenden ötürü kaçınılmaz hale gelmiştir. 20. Yüzyılın son çeyreğinde başlayan uyumlaştırma ve yakınsama tartışmaları yeni yüzyılda uygulama düzeyine ulaşmıştır. Muhasebede uyumlaştırma çalışmalarının olumlu ve olumsuz yönleri tartışılmaktadır. Muhasebe standartlarında uyumlaştırmanın faydaları genel olarak küresel sermaye piyasalarında karşılaştırılabilir finansal tabloların yararları üzerine kuruludur.

Uluslararası sermaye piyasalarındaki hızlı gelişme bu piyasaları şirketler için önemli bir kaynak haline getirmiştir. Bu piyasaların etkin olabilmesi için de bilgi dağılımının sağlanması gereklidir. Bilgi dağılımının etkin olmasını sağlayan önemli unsurlarından biri finansal tablolar olduğundan, uluslararası uyum gereklidir.

Uluslararası düzeyde tek bir muhasebe standardının zorunlu hale gelmesi ile uluslararası finansal tabloların karşılaştırılabilir hale geleceğini savunan harmonizasyon yanlıları bu sayede sermaye piyasalarının da gelişeceğine inanmaktadır. Diğer taraftan, harmonizasyonun zorunlu düzenlemelere ihtiyacı

olmadığını düşünenler de vardır. Onlara göre uluslararası piyasalarda faaliyet gösteren işletmeler zorlamaya gerek olmaksızın kendiliklerinden finansal tablolarında gerekli finansal bilgiyi açıklayacaklardır. Ayrıca ülkeler arasında öyle kültürel, politik, ekonomik ve hukuki farklılıklar vardır ki muhasebe standartlarının zorunlu hale getirilmesi yolu ile harmonizasyon sağlamak mümkün değildir (Zarzeski, 1996).

Zarzeski'ye (1996) göre finansal bilginin karşılaştırılabilir olması için üç özelliği taşıması gerekmektedir:

- i. Aynı miktarda bilgi açıklamalıdır (açıklama özelliği)
- ii. Aynı bilgi açıklanmalıdır (ölçüm ve değerlendirme özelliği)
- iii. Bilgiler eşit oranda güvenilir olmalıdır (denetim özelliği)

Uluslararası uyumlu muhasebe standartlarına göre hazırlanmış finansal tablolar yatırımcıların karşılaştırma yapmalarına olanak sağlar. Yatırımcılar böylece yatırım risklerini uluslararası düzeyde çeşitlendirme yaparak azaltabilirler (Doupnik ve Herera, 2007). Uluslararası karşılaştırılabilen finansal tablolar çok uluslu şirketlerin şirket evliliklerini daha etkin yapmalarına da yardımcı olur. Kurumsal yatırımcılar dünyadaki pek çok sermaye piyasasında önemli rol oynar hale gelmişlerdir. Ulusal piyasalarda kote olan ulusal şirketler kurumsal yatırımcılara cazip görünebilmek için uluslararası düzeyde uyumlu muhasebe standartları kullanmak istemişlerdir.

Gün geçtikçe daha fazla şirket, faaliyette buldukları ülkelerin sermaye piyasalarının dışında farklı sermaye piyasalarından kaynak arayışına girmiştir. Birden fazla sermaye piyasasından fon elde edecek şirketlerin finansal rapor hazırlama maliyetlerinin uyumlaştırma sonunda önemli düzeyde azalacağı öngörülmektedir. Bunun sonunda ise şirketlerin sermaye maliyetlerinin azalacağı düşünülmektedir.

Muhasebede uyumlaştırmanın diğer bir yönü de uluslararası şirketlerin insan kaynaklarını uluslararası düzeyde transfer ederek personel ihtiyaçlarının giderilmesine yardımcı olabilmesidir.

Uyumlaştırmanın bir başka avantajı ise finansal tablo kullanıcılarında yaratması beklenen güven ortamıdır. Farklı muhasebe standartlarına göre aynı şirket

için hazırlanmış farklı sonuçlar içeren finansal tablolar yatırımcılar ve diğer kullanıcılar tarafından şüphe ile karşılanmaktadır.

Muhasebe standartlarında uyumlaştırmanın faydalarını savunanlar olduğu kadar, uyumlaştırmanın faydalarına veya gerçekleştirilebilir olduğuna inanmayanlar da vardır. Uyumlaştırmaya inanmayanların temelde tartıştıkları konu ortaya çıkması muhtemel politik maliyetler ve ulusalcı yaklaşımların aşılama olasılığıdır. Kimi taraflar ise uyumlaştırmanın gerekliliğini tartışmaktadır. Onlara göre etkin küresel sermaye piyasaları, uyumlu muhasebe standartları olmadan da işlemlerine devam etmektedirler. En uç noktadaki tartışmalar ise uyumlaştırmaya karşı çıkanlarıdır. Onlara göre farklı bölge, ülke ve şirketlerin ihtiyaçları farklıdır ve uyumlu muhasebe standartları fayda getirmek yerine zarar getirebilirler.

Şimdilerde muhasebe standartlarında uyumlaştırma veya yakınsama faaliyetlerinin fayda ve maliyetleri üzerine tartışmanın pek de önemi kalmamıştır. Bundan sonra tartışılması gereken yakınsamanın nasıl başarılı olabileceği ve hangi süreçlerle gerçekleştirilebileceğidir.

Yakınsama faaliyetleri uluslararası ve bölgesel olarak bazı kurumların çabaları ile yürütülmektedir. Örneğin Birleşmiş Milletler uluslararası, Güney Doğu Asya Ulusları Birliği ise bölgesel olarak muhasebe standart ve uygulamalarında yakınsamanın gerçekleşmesine çalışmaktadırlar (Doupnik ve Herera, 2007). Ancak muhasebede yakınsamanın bugünkü düzeyine gelmesinde Avrupa Birliği ve üye ülkeleri önemli rolü bulunmaktadır (Ayanoğlu, 2007). Devam eden paragraflarda yakınsama konusunda faaliyette bulunan önemli örgüt ve kurumlara değinilmiştir.

1.1.1. Uluslararası Sermaye Piyasaları Örgütü (IOSCO- International Organization of Securities Commissions)

1974 yılında Amerika kıtasındaki sermaye piyasalarında bilgi alışverişini sağlamak, gelişmekte olan piyasalara yardımcı olmak amacıyla kurulan örgüt, 1986 yılında dünyanın diğer bölgelerindeki sermaye piyasalarını da üye olarak kabul ederek uluslararası bir örgüt haline gelmiştir. Örgütün temel hedeflerinden birisi sınır ötesi

halka arz işlemlerini ve uluslararası sermaye piyasalarının etkinliğini arttırmaktır. Bu nedenle örgüt muhasebede yakınsamanın önemli savunucularından biri olmuştur. IOSCO uluslararası halk arz işlemlerinde UFRS kullanılmasını desteklemektedir.

UFRS'nin küresel muhasebe standartları konusunda çözüm yolu haline gelmesinin ilk adımı IOSCO'nun 2000 yılında Karşılaştırılabilirlik Projesi dahilinde finansal tabloların hazırlanmasında UFRS kullanımına onay vermiş olmasıdır. Bu onayı takiben, 2002 yılında Avrupa Birliği'nin aldığı karar ile Birliğe üye olan ülkelerin sermaye piyasalarında işlem gören şirketlerin konsolide finansal tablolarını UFRS ye göre hazırlama zorunluluğu UFRS nin uluslararası düzeyde gördüğü kabulü hızlandırmış ve bu standartlara olan güveni de arttırmıştır. Bu dönemde UMSK nin yeniden yapılanması ve muhasebe standartlarında kapsamlı değişikliklere gidilmesi de UFRS'nin kaliteli muhasebe standartları arayışına bir cevap olduğu kanısını arttırmıştır (Ding ve diğerleri, 2005).

1.1.2. Avrupa Birliği

1957 yılında Almanya, Fransa, Belçika, İtalya, Lüksemburg ve Hollanda'dan oluşan altı Avrupa ülkesi bir araya gelmiş ve Roma Anlaşması ile Avrupa Birliği kurulmuştur. 1973 ile 1995 yılları arasında dokuz ülkenin, 2004 yılında da on yeni ülkenin katılımı ile Avrupa Birliği, bölgesinde ve dünyada en önemli ekonomik blok halini almıştır (Doupnik ve Perera, 2007).

Kuruluşundan bu yana Avrupa Birliği'nin ana amaçlarından biri bütünleşmiş bir iş ortamı yaratmaktır. Amacını gerçekleştirmek için şirketler, ticaret, vergi ve benzeri kanunların üye ülkeler arasında uyumlu hale getirilmesi için çalışmış, üye ülkeler arasında sermaye, ürün ve iş gücü hareketlerinin serbest bırakılması amaçlı düzenlemeler yapmış, yönergeler yayınlamıştır. Avrupa Birliği'nin yayınlanan yönergelerin uygulamasının sağlanması açısından yaptırım gücü olduğundan üye ülkeler hukuk sistemlerini ve yönergeleri adapte etmek zorundadır (Doupnik ve Perera, 2007).

Avrupa Birliği'nin yayınladığı yönergelerden özellikle Dördüncü ve Yedinci Yönergeler muhasebe uygulamalarının uyumlaştırılması amacını taşımaktadır.

1978 yılında yayınlanan Dördüncü Yönerge finansal tabloların içeriğini, sunumunu, finansal tablolarda yer alan finansal bilginin ölçüm ve değerlendirilmesini içermektedir. 1983 yılında yayınlanan Yedinci Yönerge ise Avrupa muhasebe uygulamalarına yeni bir yaklaşım getirmiş ve konsolidasyon esaslarını düzenlemiştir. Kara Avrupası muhasebe uygulamalarında fazla uygulaması olmayan konsolide finansal tabloların düzenlenmesi açısından Yedinci Yönerge oldukça önemlidir.

Dördüncü yönergenin önemli zaaflarından biri ölçüm ve değerlendirme konularında çok fazla seçenek içermesidir. Seçeneklerin varlığı bir anlamda yönergeler hazırlanırken her üye ülkenin kabul edebileceği muhasebe standartları yayınlama endişesinden kaynaklanmıştır. Ancak seçeneklerin fazla oluşu yönergenin amacına ulaşmasını da engellemiştir. Farklı seçeneklerin oluşu finansal tabloların karşılaştırılabilir olma özelliğini ortadan kaldırmıştır. Yayınlanmasından itibaren çeşitli eleştirilere maruz kalan yönerge tam olarak karşılaştırılabilirliği sağlayamamış olsa da üye ülkelerin şirketlerinin finansal tablolarında yer alan farklılıkları önemli düzeyde azaltma başarısına da ulaşmıştır.

1990 yılında Avrupa Komisyonu muhasebe alanında daha başka yönerge yayınlamayacağını, birlik içinde muhasebe uygulamalarının yakınsamasının sağlanması için Uluslararası Muhasebe Standartlarından yararlanacağını duyurmuştur (Doupnik ve Herera, 2007).

1.1.3. Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu

1973 yılında Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (Komite) olarak kurulan UMSK günümüzde uluslararası muhasebe yakınsama faaliyetlerinin odağı haline gelmiştir. UMSK'nın yapısı ve adı değişene kadar geçen sürede yakınsama faaliyetleri değişik aşamalardan oluşmuştur (Doupnik ve Herera, 2007).

1973-1988 yılları arasını kapsayan dönemde Komite belli başlı ilk standartlarını yayınlamıştır. Yakınsamada ilk çabalar olarak düşünülebilecek bu standartlar birçok seçenek sunan ve uluslararası uygulamalarda asgari müşterek anlayışı ile hazırlanan standartlar olmaktan kurtulamamıştır.

1989-1993 yılları arasında iki önemli gelişme yaşanmıştır. Bu gelişmelerden birincisi finansal tabloların amaçlarının, niteliksel özelliklerinin açıklandığı kavramsal çerçevenin yayınlanmasıdır. İkinci olarak ise Karşılaştırılabilirlik Projesi (Comparability Project) kapsamında 10 adet standardın revize edilerek ölçüm ve değerlendirmede bazı seçeneklerin ortadan kaldırılması uluslararası standartların geleceği açısından önemli bir gelişme olmuştur (Doupnik ve Perera, 2007).

2001 yılına kadar geçen son döneminde Komitenin faaliyetlerine IOSCO ile yapılan işbirliği damgasını vurmuştur. 1993 yılında Komite ile IOSCO 30 adet standardın geliştirilmesi ve bu standartların sınır ötesi halka arzlarda kullanılmasını içeren bir anlaşma yapmışlardır (Doupnik ve Perera, 2007). 1998 yılında UMS 39'un yayınlanması ile birlikte Komite'nin geliştirme çalışmaları sonuna gelmiş ve Mayıs 2000'de IOSCO Teknik Komitesi uluslararası sermaye piyasaları düzenleyicilerine sınır ötesi halka arz işlemlerinde UMSlerin kullanılabileceği şeklinde tavsiye kararını yayınlamıştır. Bahsi geçen teknik komitenin üyeleri arasında Avustralya, Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Fransa, Almanya, ve İngiltere gibi uluslararası sermaye piyasalarının ve ticaretin en önemli oyuncularının oluşu dikkat çekicidir. Bu nedenle IOSCO'nun UMS'yi onaylaması uluslararası muhasebe alanında yakınsama ve uyumlaştırma çalışmalarının önemli bir adımı olarak yerini almıştır.

Ancak bu noktada belirtilmesi gereken önemli bir nokta ABD ve Kanada'nın Teknik Komite'de yer almalarına rağmen yabancı şirketlerin finansal tablo dipnotlarında kendi ulusal muhasebe standartları ile UMS arasında mutabakat bilgisinin açıklanmasında ısrarcı olmalarıdır. ABD UMS'nin sermaye piyasalarında kabul edilebilmesi için üç kriter ortaya atmıştır (Doupnik ve Perera, 2007):

- i) Kapsamlı genel kabul görmüş standartlardan oluşması,
- ii) Şeffaf ve karşılaştırılabilir, tüm açıklamaları içeren yüksek kalitede standartlar olması, ve
- iii) Titizlikle uygulanabilmesi ve yorumlanabilmesi.

ABD'nin bu kriterlerini yayınlamasından sonra Komite, Standartlar Yorum Komitesini (SIC) oluşturmuştur.

UFRS'nin küresel olarak başarılı olmasının önemli koşullarından biri ABD'deki düzenleyici kurumların UFRS'yi yüksek kaliteli standartlar olarak tanımasına bağlıdır. ABD'nin UFRS'ye bakış açısı ise son dönemlerde Finansal Muhasebe Standartları Kurulu (Financial Accounting Standards Board) (FASB) ile UMSK arasındaki ortak çalışma ve projelerin varlığı ile açıklanabilir. Önceleri uluslararası muhasebe standartları ve bu standartların uyumlaştırma faaliyetleri ile doğrudan ilgilenmeyen FASB, sınırlar ötesi yatırımların artması, ve yatırımcıların baskısı ile yakınsama ve uyumlaştırma çalışmalarına aktif olarak katılmaya başlamıştır.

ABD'nin uluslararası muhasebe standartlarına artan ilgisinin bir başka nedeni ise 21. Yüzyılın başlarında ard arda patlak veren muhasebe skandallarının yarattığı baskı olmuştur. ABD uzun yıllardır kurallara dayalı muhasebe standartlarının yüksek kaliteli finansal tablolar hazırlamak için ideal standartlar olduğunu savunurken artan skandallar bu görüşü çürütür hale gelmiştir. ABD'nin prensip temelli UFRSleri desteklemesinin bir nedeni de budur.

2002 yılında FASB ile UMSK, Norwalk Anlaşması olarak da bilinen bir anlaşmaya imza koymuşlar ve UFRS ile ABD'de genel kabul görmüş muhasebe standartları (US GAAP) arasındaki farklılıkları azaltmaya, iki standart setini uyumlu hale getirmeye çaba harcayacaklarını açıklamışlardır (Doupnik ve Perera, 2007).

Bu çabaların göstergesi ise personelin ortak kullanımı ve benzer zamanlama içeren ortak projelerdir. Hasılatın kayıtlara alınması, işletme birleşmeleri projeleri ortak projelere örnektir.

Yakınsama çabalarının bir diğer ürünü kısa dönem yakınsama projesidir. UFRS ile US GAAP arasındaki kısa dönemde giderilmesi mümkün olan birtakım farklılıkların ortadan kaldırılmasını hedefleyen bir projedir. Farklılıkların ortadan

kaldırılması UFRS veya US GAAPten en kaliteli olanın seçilmesi yolu ile diğerinin yürürlükten kaldırılması proje yöntemidir.

FASB da tam zamanlı bir UMSK personeli yer almaktadır. Böylece iki standart koyucu kurumun tam bir koordinasyon ile çalışmaları hedeflenmektedir. FASB UMSK projelerini gözlemlemektedir.

UFRS'nin uluslararası kabul edilebilirliğinin Avrupa Birliği uygulamasından sonra en önemli aşaması ABD'de sermaye piyasalarının en önemli düzenleyicisi olan Securities Exchange Commission (SEC)'in UFRS finansal tabloları ile US GAAP arasındaki farkların açıklandığı dipnottan vazgeçmesi olmuştur. SEC Kasım 2007 tarihinde mutabakat zorunluluğunu yürürlükten kaldırmıştır¹.

1.2. Ulusal Ve Uluslararası Muhasebe Sistemleri

Uluslararası muhasebede yakınsamanın önemi ve bu yolda gerçekleştirilmiş faaliyetlerin ardından, çalışmanın bu bölümünde ulusal muhasebe sistemlerinde var olan farklılıklar açıklanacaktır.

Bir ülke ve şirketin muhasebe uygulamaları ile içinde buldukları çevrenin etkileşim içinde olduğu genel kabul gören bir olgudur. Yani muhasebe çevreseldir. Buna göre değişik çevresel ortamlar muhasebe uygulama ve prensiplerinin de değişik olmasına yol açar. Benzer çevresel özellikler benzer muhasebe ortamı yaratırlar. Muhasebe kuramı açısından ise bu çevresel etmenlerin bulunması ve ilişkilerin saptanması önem taşımaktadır. Eğer çevresel etmenler ve muhasebe uygulamaları ile ilişkileri tanımlanabilirse küresel yakınsama konusunda yararlı adımlar atılabilir.

Ulusal muhasebe sistemlerinin diğerlerinden farkını inceleyen çalışmalarda, muhasebe sistemlerinin, hukuk sistemleri, politik çevre, ekonomik koşullar ve kültürün etkisinde kaldığı ortaya konmuştur (Gray, 1988).

¹ <http://www.sec.gov/news/press/2007/2007-235.htm>

Muhasebe standartlarında yakınsamanın sağlanması ve dünya üzerinde karşılaştırılabilir finansal bilgi üretilmesi için ulusal muhasebe sistemlerinin neden farklılaştığının bilinmesi önem taşımaktadır.

1.2.1. Ulusal Muhasebe Uygulamaları Sınıflandırma çalışmaları

Bu bölümde geçmiş yıllarda uluslararası muhasebe araştırmacıları tarafından gerçekleştirilmiş sınıflandırma çalışmaları ve bu çalışmaların sonuçlarına yer verilmiştir. Doupnik ve Salter (1993) muhasebede uyumlaştırma çalışmalarının başarıya ulaşabilmesi için ülkeler arasındaki farkların ortaya çıkarılması gerektiğini savunmakta, bu farkların ortaya çıkarılması için de ulusal muhasebe sistemlerinin sınıflandırılması gerektiğini belirtmektedirler.

1970'li yılların sonlarında De Costa ve diğerleri (1978) ile başlayan, Nair ve Frank (1980) ve Nair (1982) ile devam eden sınıflandırma çalışmaları bölgesel ve ulusal düzeyde muhasebe sistem ve uygulamalarının farklılıklarına ilişkin önemli bilgi içermektedirler. Ancak bu çalışmalar gerek kullandıkları veriler gerekse yöntemleri ile eleştirilmişlerdir (Nobes, 1983 ve Doupnik ve Salter, 1993). İlk sınıflandırma çalışmalarında Price Waterhouse muhasebe şirketi tarafından derlenen muhasebe uygulama verileri kullanılmış ve bu veriler önyargılı olabileceği ve yanlışlıklar içerdiği iddiaları ile çokça eleştirilmiştir. Çalışmalarda kullanılan faktör analizi yönteminin de kullanılan veri ile uyumlu olmadığı öne sürülmüştür (Doupnik ve Salter, 1993). Nobes (1983) ayrıca bu çalışmaların modelden yoksun olduklarını da iddia etmektedir. Tüm bu eleştirilere maruz kalmakla birlikte 1980'lerde yapılmış olan bu çalışmaların uluslararası muhasebe alanına yaptıkları katkıların da göz önünde bulundurulmasında fayda vardır. Bu çalışmalar muhasebede yakınsama faaliyetlerinde yaşanabilecek zorlukları ortaya çıkartmıştır.

Muhasebe standartları incelendiğinde, standartların ölçüm-değerleme ve açıklama olarak değerlendirilebilecek iki ana grupta yapılandığı görülmektedir. Ölçüm-değerleme, bir işlem veya ekonomik olayın, finansal tablolara hangi şekilde yansıtılmasını, değerlendirme ölçütlerini ve benzeri uygulamaları kapsamaktadır.

Açıklama ise, işletmenin finansal tablolarında hangi bilgilere yer vermesi gerektiğini düzenleyen bölümlerdir. Muhasebe uygulamalarında ulusal ve bölgesel farklılıkları inceleyen birçok çalışmada ölçüm-değerleme ile açıklama ayrı ayrı ele alınmıştır.

Nair ve Frank 1980 yılında yayınlanan çalışmalarında muhasebe uygulamalarında ölçüm ve açıklama konularını ayrı ayrı ele almak suretiyle ülkeleri sınıflandırmışlardır. Araştırmada ülke gruplandırmasının yanı sıra, iki ayrı muhasebe uygulamasının değişik kültürel ve ekonomik değişkenlerden etkilenip etkilenmediği de sorgulanmaktadır. Yazarlar muhasebe uygulamalarını iki grupta incelemelerini üç nedene bağlamışlardır (s .427):

(i) Bazı ülkelerde muhasebede ölçüm ve açıklama konularında düzenleme yapma yetkisi farklı kurumlarda bulunmaktadır. Örneğin ABD’de SEC açıklama hususlarında düzenleme ile daha fazla ilgili iken FASB ölçüm konularında düzenleme yapmaktadır. Benzer bir ayırım İngiliz kurumlarında da görülmektedir. İngiltere’de açıklama çoğunlukla Ticaret ve Sanayi Bakanlığı (Department of Trade and Industry) tarafından düzenlenmekte, Muhasebe Standartları Komitesi ise ölçüm ile ilgili konularda yetki kullanmaktadır.

(ii) Ölçüm ve açıklamanın iki alt grupta incelenmesinin bir başka nedeni de uygulama kapsamının farklılığı olarak gösterilmiştir. Muhasebede ölçüm kuralları daha kapsamlı uygulanmakta, açıklama konusunda ise istisnalar olabilmektedir. Diğer bir deyişle açıklama düzenlemelerinin kapsamı daha dar olabilmektedir. Örneğin bölüm raporlaması tüm şirketler için gerekmemektedir.

(iii) Nair ve Frank’in alt gruplama yapmalarının son nedeni de açıklama düzenlemelerinin ölçüm ile ilgili düzenlemelere kıyasla daha fazla çeşitlilik göstermesinin beklenmesidir.

Nair ve Frank (1980)’in araştırmasında Price Waterhouse tarafından yapılmış olan bir anket çalışması kullanılmıştır. Anket çalışması 1973 ve 1975 yıllarında, sırasıyla, 38 ve 46 ülkede, 233 ve 264 muhasebe prensip ve uygulamalarını içermektedir. Tüm muhasebe prensip ve uygulamaları ölçüm ve açıklama olarak sınıflandırılmış ve ankete verilen cevaplara göre faktör analizi yapılarak ülke

sınıflandırması gerçekleştirilmiştir. Ayrıca 1975 anketinin sonuçları kullanılarak muhasebe alt gruplarında ortaya çıkan gruplaşmaya yol açan etmenlerin belirlenmesine yönelik ayırıcı analiz yöntemi kullanılmıştır.

1973 verilerine uygulanan faktör analizi sonuçlarına göre ölçüm konusunda 38 ülke dört gruba ayrılmışlardır. Yazarların beklediği gibi aynı ülkeler üzerinde açıklama uygulama ve prensipleri üzerinde uygulanan faktör analizinde ise yedi grup ortaya çıkmıştır. Diğer bir deyişle açıklama ile ilgili uygulama ve prensiplerde ülkeler arasında çeşitlilik daha fazladır ve ülke grupları birbirlerinden ölçüm uygulama ve prensiplerinde olduğu kadar belirgin şekilde ayrılmamaktadır. 46 ülke üzerinde yapılan 1975 yılı çalışmasında da oldukça benzer sonuçlar elde edilmiştir.

Nair ve Frank'in (1980) amaçları muhasebeye ilişkin tüm çevresel etmenlerin ayrıştırılması değildir. Ancak araştırmalarının ikinci bölümünde, muhasebe ölçüm ve açıklama alt gruplarını etkileyen çevresel etmenlerin aynı olup olmadıklarını da incelemişlerdir. Çevresel faktör olarak da kültür (dil), ekonomik çevre (çeşitli ekonomik göstergeler) ve ticari ilişkiler (dış ticaret blokları) özelliklerini kullanmışlardır. Yazarların asıl cevap aradıkları soru, açıklama ve ölçüm uygulamalarının ülkeler ve/veya ülke grupları arasında farklı olmalarına yol açan çevresel etmenlerin farklı olup olmadığını belirlemektir.

Araştırmanın sonuçlarına göre, gruplandırmaların sayısı, her bir grubun içeriği, ve grupları etkileyen çevresel faktörler muhasebe alt gruplarına, ölçüm ve açıklamaya göre farklılık göstermektedir. Bu araştırmanın sonuçlarının muhasebe standartlarında uyum ve yakınsama çalışmaları açısından ayrı bir önemi vardır. Açıklama uygulamaları, herhangi bir kavramsal sınıflandırma temasına uyum göstermemektedir. Açıklama konusunda ülkeler ve gruplar arasındaki ayırım net değildir ve kesin çizgilerle ayırım yapılamamaktadır. Ancak ekonomik ve kültürel değerlerin muhasebe gruplaşmalarında önemli etkisi olduğu da bu çalışmada ortaya konmuştur.

Nair ve Frank'e (1980) göre muhasebe uygulamalarında yakınsama çalışmalarını yürütenler, özellikle açıklama uygulamalarında yakınsamanın sağlanması için uğraş vermelidir. Çünkü açıklama muhasebe uygulamalarında ölçüme

göre çok daha fazla çeşitlilik göstermektedir. Bu çalışmanın katkılarından bir diğeri de yakınsama faaliyetlerinin başarıya ulaşması için yapılması gerekenlerin yalnızca uluslararası düzeyde tek bir muhasebe standart seti yayınlamak ve uygulamasını zorunlu kılmak ile başarılamayacağına yaptığı vurgudur. Nair ve Frank yakınsamanın sağlanmasında önemli adımlardan birinin çevresel farklılıkları da ortadan kaldırabilmek olduğu sonucuna varmışlardır.

Uluslararası muhasebe uygulamalarının sınıflandırılmasına ilişkin bir başka araştırma da Nobes (1983) tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada geçmiş yıllarda yapılmış ülkeleri muhasebe uygulamalarına göre sınıflandırma çalışmaları incelenmiş ve eleştirilmiş, ayrıca Nobes tarafından alternatif bir yaklaşım sunulmuştur.

Nobes'a göre, Costa ve diğerleri (1978), Frank (1979), Nair ve Frank (1980)'ın araştırmalarında kullandıkları Price Waterhouse tarafından toplanan anket verilerinde ve bu anket çalışmasında hatalar bulunmaktadır.

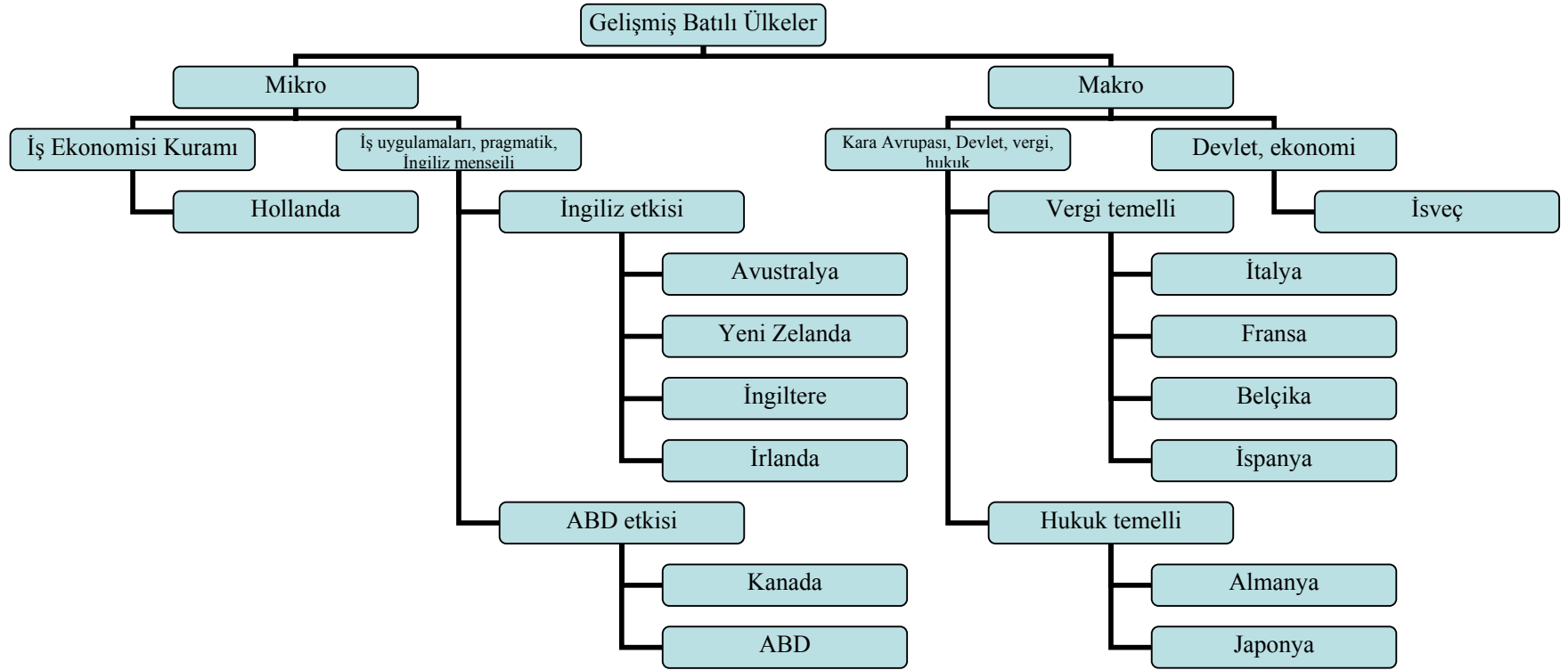
Nobes'un eleştirisi getirdiği bir diğer nokta da yukarıda listelenen sınıflandırma çalışmalarının yöntemidir. Nobes hipotez test etmeksizin Price Waterhouse tarafından toplanmış anket verileri ile sonuçlar yaratmanın uygun olmadığını iddia etmektedir.

Nobes geçmiş sınıflandırma çalışmalarını aşağıdaki dört noktada eleştirmektedir:

- i. Neyin sınıflandırılacağını net olarak tanımlamamaları,
- ii. İstatistiki sonuçların karşılaştırılacağı bir modele dayanmamaları,
- iii. Ülkeler arasındaki büyüklük farklarını ortaya çıkarabilecek hiyerarşik yapının eksikliği,
- iv. Önemli ayırıcı özelliklerin ortaya konmasında yargı kullanmamaları.

Nobes kendi çalışmasında Batılı gelişmiş ülkelerde yer alan halka açık şirketlerin finansal raporlama uygulamalarını kullanarak ölçüm ve değerlendirme konusunu incelemiştir. Nobes öncelikle hiyerarşik bir gruplama modelini yaratmış daha sonra da bu modeli test etmeye çalışmıştır. Nobes'un ilk olarak öne sürdüğü hiyerarşik sınıflandırma Şekil 1'de sunulmaktadır.

Şekil 1: Nobes (1983) Hiyerarşik sınıflandırma modeli

Modelin test edilmesinde dokuz faktör kullanılmış ve bu faktörler açıklayıcı faktörler ve ölçüm özellikleri olarak nitelendirilmiştir. Bu faktörler şu şekildedir (s.8):

- i. Kullanıcılar (örneğin bankalar veya bireysel yatırımcılar)
- ii. Kanunların detaylı olup olmaması, yargıya dayanıp dayanmaması
- iii. Ölçüm hususlarında vergi kanunlarının önemi
- iv. Ölçüm kurallarında ihtiyatlılık
- v. Tarihi maliyet esasının kullanımındaki kesinlik
- vi. Yenileme maliyeti esas kullanımında hassasiyet
- vii. Konsolidasyon
- viii. Karşılıkların (rezervlerin değil) kullanımı yoluyla karın makyajlanması imkanı
- ix. Şirketler arasında istikrarlı kullanım

Yapılan analiz sonuçları Nobes'un araştırmasına başlamadan yaklaşık iki yıl önce önerdiği sınıflandırmayı desteklemektedir. Nobes'un önerdiği modelde ülkeler önce mikro ve makro olarak sınıflandırılmış daha sonra mikro ve makro gruplar da kendi içlerinde bölümlenmiştir. Yapılan analizlerde mikro ve makro ayrımı beklendiği şekilde ortaya çıkmıştır. Ayrıca mikro ve makro gruplar da kendi içlerinde iki gruba ayrılmıştır (s.14). Buna göre:

Mikro	Makro
1. Grup <ul style="list-style-type: none">- Avustralya- Kanada- Yeni Zelanda- ABD	1. Grup <ul style="list-style-type: none">- Belçika- Fransa- İtalya- İspanya
2. Grup <ul style="list-style-type: none">- Hollanda- İrlanda- İngiltere	2. Grup <ul style="list-style-type: none">- Almanya- Japonya- İsveç

Douppnik ve Salter (1993), Nobes (1983) tarafından yukarıda da anlatıldığı üzere önerilen ve Berry (1987) tarafından genişletilmiş muhasebe sistemlerinin hiyerarşik sınıflandırmalarını test etmişlerdir. Yazarlar Nobes (1983) çalışmasını da tüme varım

yaklaşımı taşıyan ancak ampirik analizler ile test edilmesi gerekli olan bir sınıflandırma çalışması olarak tanımlamışlar ve Nobes'un yaptığı analizleri yeterli bulmamışlardır. Nobes'un araştırmasından sonra benzer bir çalışma da 1987'de Berry tarafından gerçekleştirilmiştir. Doupnik ve Salter (1993) tarafından atıfta bulunulduğu üzere, Berry'nin çalışması temelde Nobes (1983)'ün çalışmasına dayanmakta ve ülkeler arasında hiyerarşik bir sınıflandırma öne sürmektedir. Ancak Berry'nin çalışmasında yalnızca gelişmiş ülkeler değil, Latin Amerika ülkeleri, ve doğu bloğu ülkeleri de sınıflandırmaya dahil edilmiştir (Doupnik ve Salter, 1993).

Doupnik ve Salter'in (1993) araştırmasının diğerlerinden önemli bir farkı daha güncel veri ve yazarlarına göre daha uygun yöntem kullanmasıdır. Önceki çalışmaların çoğunluğu 1980 öncesi Uluslararası Muhasebe Standartları kullanımı ortaya çıkmadan yapılmış çalışmalardır. Doupnik ve Salter'in araştırmasında da Price Waterhouse tarafından geliştirilmiş anket çalışması baz alınmıştır. Ancak önceki çalışmalarda Price Waterhouse anketlerine yapılan eleştiriler göz önünde bulundurularak ankette değişiklikler de yapılmıştır. Ayrıca anket ön test uygulaması gibi çeşitli doğrulama ve güvenilirlik aşamalarına da maruz kaldıktan sonra uluslararası denetim şirketlerinin uluslararası ofislerinde görev yapan sorumlu ortaklarına gönderilmiştir. Önceki anket çalışmalarının aksine katılımcılara ankette yer alan muhasebe uygulamaları sorularına cevap verirken kanuni uygulamalara değil pratik uygulamalara göre cevaplamaları gerektiği de hatırlatılmıştır. Anket soruları hazırlanırken UMS uygulamalarına da özellikle yer verilmiştir. Gelen cevaplardan kullanılamaz durumda olanlar ayırdıktan sonra analizler elli ülkeden toplanan 174 cevap üzerinde uygulanmıştır. Veriler kümeleme yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir.

Doupnik ve Salter'in (1993) analiz sonuçları Nobes'un (1983) ve Berry'nin (1987) önerdiği mikro ve makro gruplarının oluştuğunu doğrulamaktadır. Benzer şekilde mikro ve makro ülke grupları da kendi içlerinde ayrılmaktadırlar. Mikro grup ülkelerde alt gruplaşma daha az gerçekleşirken makro ülkelerde muhasebe uygulamalarının çeşitliliği nedeniyle daha fazla alt grup ortaya çıkmıştır. Genel olarak bakıldığında Nobes ve Berry'nin öne sürdüğü sınıflandırma ile Doupnik ve Salter'in ortaya çıkardığı sınıflandırma büyük oranda benzerlik göstermektedir. Ortaya çıkan sınıflandırma Şekil-2'de sunulmuştur.

Bu çalışmada Doupnik ve Salter (1993) ayrıca mikro ve makro grupların muhasebe uygulamalarının UMS ile uyumunu karşılaştırmışlar, muhasebe uygulamalarında ölçüm ve açıklama uygulamaları ayırımına da gitmişlerdir. Bulgulara göre mikro gruba dahil ülkelerden gelen cevaplar bu ülkelerin muhasebe uygulamalarının ölçüm konularında UMS ile daha fazla uyum sağladığını göstermektedir. Yazarlar özellikle mikro ve makro gruplarda muhasebe uygulamalarının kalitesi konusunda görüş bildirmediklerini yalnızca UMS ile uyumu karşılaştırdıklarını da belirtmişlerdir. Çalışmada ölçüm uygulamalarında olduğu gibi açıklama konusunda da mikro ülkelerin makro ülkelere oranla UMS ile daha uyumlu oldukları gözlenmiştir. Diğer bir deyişle mikro ülkeler daha fazla açıklama yapmaktadırlar.

Doupnik ve Salter'in (1993) çalışmasının muhasebede yakınsama uygulamaları açısından önemli sonuçları vardır. İlk olarak çalışmanın bulguları makro grubunun çeşitliliğinin fazla olduğunu ortaya koyduğundan, yakınsama faaliyetlerinin makro sınıfa dahil ülkelerde daha zorlu geçeceğini göstermektedir. Diğer bir nokta da yakınsamanın UMS çerçevesinde gerçekleştirilmiş ve UMS'nin de mikro sınıfı ülkelerin uygulamalarına daha yakın olmasının bir kez daha ortaya konmasıdır. Bu da makro ülkelerin yakınsama çalışmalarında çeşitliliklerinin yanı sıra bu farklılıkla da başa çıkılması gerekliliğidir.

Çalışmanın ilginç sonuçlarından birisi de Avrupa Birliği 4. ve 7. Yönergelerinin çalışmanın yapıldığı dönemde uygulamada olmasına rağmen makro grubu ülkelerde ortaya çıkan çeşitlendirmeyi ortadan kaldırmamasıdır. Bu durum da UMS/UFRS uygulamalarının da mikro-makro veya diğer gruplaşmaları ortadan kaldırmayabileceği olasılığını ortaya koymaktadır.

Doupnik ve Salter (1993)'in çalışmasına başlangıçta Türkiye de dahil edilmiştir. Ancak anket sonuçları değerlendirilirken anket sorularında yer alan uygulamalarda uyumun çok az olmasından dolayı Avusturya, Dominik Cumhuriyeti, Yunanistan, Hindistan, Pakistan ve Tanzanya ile birlikte aykırı gözlem olarak Türkiye örneklem dışı bırakılmıştır.

Şekil 2- 9 Küme Çözümü

Mikro	Makro	
S1 (sınıf 1)	S3	S7
Avustralya	Kosta Rika	Finlandiya
Botsvana		İsveç
Hong Kong	S4	
Jameika	Arjantin	S8
Lüksemburg	Brezilya	Almanya
Malezya	Şili	
Namibya	Meksika	S9
Hollanda		Japonya
Hollanda Antilleri	S5	
Nijerya	Kolombiya	
Yeni Zelanda	Danimarka	
Filipinler	Fransa	
Papua Yeni Gine	İtalya	
Güney Afrika	Norveç	
Singapur	Portekiz	
Sri Lanka	İspanya	
Tayvan		
Trinidad ve Tobago	S6	
İngiltere (Birleşik Krallık)	Belçika	
Zambia	Mısır	
Zimbabve	Liberya	
	Panama	
S2	Suudi Arabistan	
Bermuda	Tayland	
Kanada	Birleşik Arap Emirlikleri	
İsrail		
ABD		

Kaynak: Douplik ve Salter, (1993: 53)

1.2.2. Finansal Açıklama

Sevilengül muhasebeyi “mali nitelikli işlemleri ve olayları para ile ifade edilmiş şekilde kaydetme, sınıflandırma, özetleyerek rapor etme ve sonuçları yorumlama bilim ve san’atı” olarak tanımlamıştır (2001, s. 10). Bir önceki bölümde de belirtildiği üzere sınıflandırma çalışmalarında muhasebe uygulamaları ölçüm-değerleme ve açıklama olarak ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

Choi ve diğerkleri (1999) ise muhasebeyi ölçüm, açıklama ve denetim olarak üç fonksiyonda incelemiştir. Bu tez çalışmasının ana konusunu açıklama fonksiyonu oluşturduğundan finansal tablolardaki açıklamanın gelişimi üzerinde durmakta fayda görülmüştür.

Muhasebenin bilgi verme fonksiyonunu yerine getiren açıklama, kullanıcılara basit olarak işletmeye ait bilgilerin finansal tabloları ve bu tabloların tamamlayıcı bir parçası olan dipnotlarda yer alan bilgileri kapsamaktadır. Muhasebenin tüm fonksiyonlarında olduğu gibi şirketlerin açıklama düzeyleri arasında da farklılıklar bulunmaktadır.

Bütünsel olarak şirketin tüm faaliyet raporunda veya daha dar kapsamlı olan finansal tablolar setinde yer alan bilgilerin bazıları kanuni düzenlemeler veya muhasebe standartları gereklerince zorunlu olarak yapılan açıklamalar ve ihtiyari açıklamalar olarak ayrı ayrı ele alınabilmektedir.

i. Zorunlu açıklamalar muhasebe düzenlemeleri ile açıklanması zorunlu kılınan bilgileri kapsamaktadır. Şirketlerin finansal açıklama yapmaları tüm işletmelerin finansal tablo kullanıcıları açısından önemlidir. Ancak sermaye piyasalarında finansal enstrümanları işlem gören şirketlerin açıklama yapması daha da önemlidir. Bu nedenle zorunlu açıklamalar muhasebe standartları düzenleyicilerinin yanı sıra sermaye piyasaları düzenleyicilerinin de ilgi alanı içerisindedir. Dolayısıyla değişik ülkelerde gerek muhasebe standartları gerekse sermaye piyasası düzenlemeleri nedeniyle zorunlu açıklamalar da farklılık göstermektedir.

ii. İhtiyari açıklama, faaliyet raporlarında kanun ve düzenlemeler tarafından yapılması zorunlu açıklamalara ek olarak, yönetimin inisiyatifinde faaliyet raporlarında yer alan bilgiler olarak tanımlanmıştır.

Şirketlerin neden açıklama yaptıkları üzerinde yapılmış birçok araştırma bulunmaktadır. Kuramsal olarak şirketler kaynak arayışında oldukları piyasalarda kaynak maliyetlerini, diğerk bir deyişle sermaye maliyetlerini düşürmek isterler. Finans yazınında yer alan temsilci kuramına göre temsilci maliyetleri sermaye maliyetini arttıran etmenlerden

biridir. Temsilci kuramı, muhasebe uygulama ve standartlarına tutarlı ve nispeten geniş kapsamlı bir tanımlama getirmeyi amaçlamaktadır. Temsilci kuramının temel varsayımı, bireylerin kendi menfaatlerini maksimize etmeye çalışmalarıdır. Temsilcilik, iki tarafın karşılıklı anlaşmaları sonucunda, temsilcinin temsil edilen adına işleri yönetmesidir. Bu kapsamda bir işletmede hissedarlar temsil edilen, yöneticiler ise hissedarlar adına işletmeyi yöneten temsilcilerdir. Yöneticilerin (temsilcilerin), işletmeyi hissedarların menfaatlerini gözeterek yönetmeleri gerekir. Ancak daha önce de belirtildiği üzere, bireyler davranışlarını kendi menfaatlerini gözeterek şekilde düzenlerler, ve temsilciler ile temsil edilenlerin menfaatleri çatışabilir. Bu çatışmayı engellemek için her iki tarafın yüklenmek durumunda kaldığı maliyetlere de temsilci maliyetleri denir. Temsilci maliyetlerini azaltmanın bir yolu ise yatırımcılara istedikleri düzeyde bilgi sağlamak ve ihtiyari açıklama yapmaktır. İhtiyari açıklama yaparak şirket yöneticileri işlem maliyetlerini düşürebilir, hisselerin pazar likiditelerini arttırabilirler.

Buna göre temsilci maliyetlerin azaltılması için şirket yönetimlerinin mümkün olan en yüksek düzeyde bilgi açıklamaları beklenir (Hope, 2003). Ancak yöneticiler yapacakları açıklama düzeyini belirlerken açıklama yapmanın maliyetini de göz önünde bulundururlar. Dolayısıyla, faaliyet raporlarında yer alacak açıklama düzeyi yöneticilerin yaptığı fayda maliyet analizine dayanır.

Finansal tablolarda yapılan açıklamaların niteliği ve niceliği ülkeden ülkeye ve şirketten şirkete değişiklik göstermektedir. Bu değişikliklerin nedenleri ise uzun zamandan beri araştırmacıların ilgisini çekmiş ve bu konuda çok sayıda araştırma yapılmıştır. Yapılan araştırmalarda şirketlerin içinde bulunduğu kültür, ekonomik ve politik ortam ve şirketlerin kendi yapılarına ilişkin birçok etmenin finansal tablolarda yapılan açıklamaları etkilediği belirlenmiştir.

Lev'e (1988) göre muhasebe düzenlemelerinin temel amacı bilgi asimetrisini ortadan kaldırmaktır. Lev, bilgi asimetrisinden doğacak piyasalardaki eşitsizliğin, kural koyucular tarafından düzenlenecek finansal açıklama politika ve kuralları ile ortadan kaldırılabileceğini belirtmektedir. Ancak pozitif muhasebe kuramına göre şirketlerin ihtiyari bilgi açıklamasında

bulunmalarının birçok nedeni olabilir ve daha da önemlisi muhasebe düzenlemeleri olmadan da piyasa dinamikleri finansal açıklama yapılmasını mümkün kılar. Pozitif muhasebe kuramı açıklama sürecinde politik maliyetlerin de etkisi olduğunu öne sürmektedir (Deegan, 2003). Vergi politikalarının ve teşviklerin belirlenmesi gibi kararlar politik süreçleri oluşturmaktadır. Politik olarak göz önünde bulunan şirketler politik maliyetlerin riskinden kaçınmak için değişik düzeyde finansal açıklama yapma yoluna gidebilirler. Bilgi asimetrisi ve politik maliyetlerin yanı sıra sinyal kuramı da finansal açıklama düzeyinde şirketler arasındaki farklılıkların açıklanmasında kullanılmaya çalışılmıştır. Bu kurama göre, şirketin dışında kalan kullanıcıların kararlarını etkilemek için şirket yöneticileri finansal açıklama yoluna gidebilirler. Ancak bu sadece iyi şirketler tarafından yapılır. Zira piyasalar yanlış sunulan bilgiler için şirketleri cezalandırırlar. Özetle sinyal kuramına göre finansal açıdan iyi olan şirketler dışsal kullanıcıların kararlarını etkilemek için finansal açıklama yaparlar. Finansal olarak iyi olmayan şirketler ise yanlış bilgi vermemek için açıklama yapmaktan kaçınırlar. Bu durumda finansal açıdan iyi olan şirketler daha fazla açıklama yaparlar (Inchausti, 1997).

Çalışmanın izleyen bölümünde muhasebe uygulamalarını ve özellikle finansal açıklamayı etkilemesi beklenen faktörler incelenecek ve bu konuda geçmiş dönemlerde yapılmış araştırmalar açıklanacaktır. Bu faktörler makro düzeyde işletmelerin içinde buldukları ekonomik çevre ve mikro düzeyde işletmenin kendi özellikleri olarak ayrı ayrı incelenmiştir. Uluslararası muhasebe uygulamalarında oldukça önemli etkileri olduğu günümüzde kabul edilmiş kültür ve hukuk sistemleri de bu bölümün sonunda detaylı olarak açıklanmıştır.

Açıklamayı nelerin etkilediğini bilmek neden önemlidir? Bu bilgi hem kullanıcılar, hem bilgileri hazırlayanlar, hem de düzenleyiciler açısından önemlidir. Hazırlayanlar açısından önemi piyasalarda kullanıcıların bilgi beklentilerinin anlaşılması ve bu beklentilerin uygun düzeyde karşılanarak optimum net faydanın elde edilmesinin sağlanmasıdır.

Kullanıcılar açısından önemi ise yatırım kararlarını vermekte kullanacakları bilginin sağlanması ve doğru kararların verilmesidir. Finansal tablo kullanıcıları çeşitli olmakla birlikte, finansal açıklamadan en fazla yararlananların kurumsal yatırımcılar olduğu

düşünülmektedir. Kurumsal yatırımcılar, yatırım kararlarını verirken finansal tablo açıklamalarından önemli ölçüde yararlanmaktadırlar (Özkan ve diğerleri, 2008). Son olarak da düzenleyicilerin bakış açısı ile konuya yaklaştığımızda, bu kurumların temel amaçlarından birinin kullanıcıların ihtiyaç duyduğu bilgileri belirleyerek şirketlerin bu bilgileri açıklamasını sağlamak amacı ile düzenlemeler yapmaktır. UMSK yıllardan bu yana bu işlevini yerine getirmek için standartlar ve yorumlar yayınlamaktadır. Kullanıcıların istediği ve şirketlerin verebilecekleri açıklamaların nelerden etkilendiğini bilmek ve hali hazırdaki yetersizlikleri anlamak düzenleyici kurumlar için büyük önem taşımaktadır. Açıklamaları etkileyen faktörler aşağıdaki başlıklar altında toplanmaktadır.

1.2.2.1. Ekonomik Koşullar ve Çevre

Ülkelerin içinde bulunduğu ekonomik koşullar, o ülkede bulunan işletmeler ile yatırımcılar arasındaki ilişkileri de etkilemektedir. Finansal tablolarda yer alan açıklama düzeyi ve ekonomik koşullar arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmalarda, ana olarak, ekonomik gelişim ve büyüme, enflasyon, ve sermaye piyasalarının gelişmişliği ön plana çıkmıştır (Archambault ve Archambault, 2003).

Bir ülkede ekonomi ne kadar gelişirse, içinde bulundurduğu işletmelerin kaynak ihtiyacı da artacağından finansal tablo açıklamalarının da artacağı öngörülmektedir. Salter (1998), gelişmiş ülkelerde yer alan işletmelerin finansal tablolarında yer alan açıklamaların gelişmekte olan ülkelerdeki işletmelere oranla daha fazla olduğunu belirlemiştir.

Archambault ve Archambault (2003)'a göre, enflasyonist ortamda faaliyet gösteren işletmelerin, enflasyon nedeniyle ortaya çıkan belirsizlik etkisini gidermek üzere, daha fazla açıklama yapmaları beklenmektedir. Ancak çalışmalarında, enflasyon ile finansal tablo açıklamalarında negatif bir korelasyon olduğunu belirlemiştir.

Sermaye piyasalarının büyüklüğü de finansal tablolarda yer alan açıklamaları etkilemektedir. Archambault ve Archambault, (2003) çalışmasında, sermaye piyasalarının

büyüklüğü ile finansal tablo açıklamaları arasında pozitif bir ilişki olduğu belirtilmektedir. Adhikari ve Tonkar (1992) da çalışmalarında benzer sonuçlara ulaşmışlardır.

1.2.2.2. İşletme Özellikleri

İşletmelerin finansal tablolarında yer verdikleri açıklamalar, kendi bazı özellikleri ile de değişebilmektedir. Bu konuda yapılmış çalışmalarda belli başlı işletme özellikleri olarak, işletmenin büyüklüğü, borçluluk oranı, birden fazla sermaye piyasasında yer almış olması, bağımsız denetçilerin niteliği ve kârlılık olarak belirlenmiştir.

i. Büyüklük

Finansal tablo açıklamaları ile şirket büyüklüğü arasında pozitif bir ilişki olacağı öngörülmektedir. Bu ilişki iki temel nedene dayandırılmaktadır. Birincisi, büyük şirketlerin temsilci maliyetlerinin yüksek olması ve daha fazla kaynağa ihtiyaç duymaları ile daha fazla açıklama yapma gereksinimlerinin olduğudur. Bir diğer neden ise, büyük şirketlerin daha fazla açıklama yapmalarına olanak tanıyacak veri kaynakları olmasıdır. Ayrıca büyük şirketler kamuda daha çok göz önünde olduklarından politik maliyetlerini düşürmek için daha fazla açıklama yapmaya gerek duyabilirler (Inchausti, 1997).

ii. Borçluluk Oranı

İşletmelerin finansal tablolarında yer alan açıklamaları etkileyebilecek bir diğer etmenin de borçluluk oranı olduğu düşünülmektedir. Bir yaklaşıma göre, borçlanması yüksek olan işletmeler borç verenler ile ilişkilerini sürdürülebilmek amacı ile daha fazla açıklama yaparlar. Ayrıca borçlu işletmelerin temsilci maliyetlerini azaltmak için daha fazla açıklama yapması beklenir (Inchausti, 1997). Kimi görüşe göre ise borçlanma finansal kuruluşlardan yapılıyorsa finansal tablolarda açıklama yapmaya gerek görülmeyeceğinden, borç verenin bilgi talepleri özel olarak karşılanabilir. Bu görüşlerin birleşiminde borçluluk ile açıklama arasındaki ilişkinin borcun kaynağına göre değişeceği sonucu çıkmaktadır. Borçlanma tahvil ihracı yolu ile yapılıyorsa, (ki bu daha çok İctihat hukuk sistemi ülkelerinde mevcuttur), açıklama ile borçlanma arasında pozitif ilişki beklenir. Ancak borçlanma finansal

kuruluşlardan yapıyorsa, (bu da Roma hukuku sistemi ülkelerinde daha sık gözlenir), açıklama ile borçluluk arasında negatif ilişki beklenmektedir. Diğer bir yaklaşıma göre ise borç verenler özellikle bankalar ise, mali bilgi alışverişi birebir yapılacağından, finansal tablolarda fazla açıklama yapmaya gerek kalmayacaktır. Dolayısıyla, işletme borçlanmasını kamudan gerçekleştiriyorsa, açıklama düzeyi yüksek, finansal kurumdan yapıyorsa düşük olacaktır. Bu bağlamda, Anglo Amerikan Hukuk sisteminde yer alan ve borçlanma oranları yüksek olan işletmelerin fazla açıklama yapması, Roma Hukuku sisteminde yer alan ülkelerde yer alan borçlanma oranı yüksek işletmelerin daha az finansal tablo açıklaması yapmaları beklenmektedir. Geçmişte yapılan çalışmalarda, borçlanma oranının finansal tablo açıklamalarındaki etkisi üzerine çelişkili sonuçlar bulunmuştur (Meek ve diğerleri, 1995; Zarzeski, 1996; Ahmed ve Courtis, 1999; Jaggi ve Low, 2000; Hope, 2003 ve Archambault ve Archambault, 2003). Bu çalışmalar bölümün izleyen kesimlerinde detaylı olarak açıklanacaktır.

iii. Sermaye Piyasalarında Kotasyon

Inchausti'ye (1997) göre, birden fazla sermaye piyasasında kote olan işletmelerin finansal tablolarında daha fazla açıklama yapmaları beklenmektedir. Birden fazla sermaye piyasasında kote olan işletmelerin daha fazla açıklama yapmaları iki nedenden dolayı beklenmektedir. (1) Kote olunan yabancı piyasaların gerektirdiği açıklama düzeyi daha yüksek olabilir. Finansal enstrümanları birden fazla sermaye piyasasında işlem gören şirketler her bir sermaye piyasasının düzenlemesine tabidir. Dolayısıyla finansal tablolarında yapacakları açıklamalarla tüm düzenlemelere uymak durumundadırlar. (2) İşletme, yabancı piyasada sermaye maliyetini düşürebilmek için daha fazla açıklama yapma yoluna gider. Meek ve Gray 1989 yılında yaptıkları araştırmada Londra Borsasında işlem gören Kıta Avrupası kökenli şirketlerin finansal açıklamalarının Borsa'nın gerekli kıldığı açıklamalardan daha fazla olduğunu belirlemişlerdir. Bu şirketler önemli miktarda ihtiyari açıklamada bulunmuşlardır. Meek ve Gray (1989), ihtiyari açıklamaların yapılması nedeninin sermaye piyasası düzenlemelerinden çok, uluslararası piyasalardan fon edinme rekabetinin rol oynaması olduğunu belirtmiştir. Ancak bu konuda yapılmış araştırmalarda da çelişkili sonuçlar elde edilmiştir (Wallace ve diğerleri, 1994; Inchausti, 1997; Ahmed ve Courtis, 1999 ve Hope, 2003).

iv. Bağımsız Denetçi

Finansal tablolardaki açıklama düzeyini etkileyebilecek diğer bir faktör ise işletmenin bağımsız denetimini üstlenen şirketin niteliğidir. Temel beklenti, 4 büyük (geçmişte 6) denetim firmasınınca denetlenen şirketlerin genellikle büyük şirketler olacağı, büyük şirketlerin de yüksek temsilcilik maliyeti yükünü azaltmak amacı ile daha fazla açıklama yapma gereği duyacaklarıdır. Ayrıca, 4 büyük denetim şirketinin kendi isimlerini korumak amacı ile, müşteri şirketlerini daha fazla açıklama yapmaya teşvik etmeleri öngörülmektedir. İleride açıklanacağı üzere denetim firmasının niteliği ile finansal açıklama arasındaki ilişki üzerine kesin sonuçlar elde edilememiştir (Wallace ve diğerleri, 1994; Inchausti, 1997; Ahmed ve Curtis, 1999 ve Archambault ve Archambault, 2003).

İşletme büyüklüğü, borçluluk oranı, birden fazla sermaye piyasasında kote olma ve denetim şirketlerinin dışında, işletmenin bulunduğu sektör(ler), kârlılık oranları, sermaye yapısı ve kâr payı ödeme oranı gibi değişkenlerin de finansal tablolarda yer alan açıklamaları etkileyebileceği değişik çalışmalarda ele alınmış ve değişik sonuçlar elde edilmiştir (Wallace ve diğerleri, 1994; Meek ve diğerleri, 1995 ve Ahmed ve Curtis, 1999).

1.2.2.3. Muhasebe ve Kültür

Karşılaştırmalı uluslararası muhasebe araştırmalarından da görüldüğü üzere, muhasebe sistemleri çevresel etmenlerden etkilenecek şekilde şekillenmektedir. Kültür ve kültürel değerler ise çevresel etmenlerin önemli bir parçasını oluşturmaktadır.

Hofstede (1984) kültürü şu şekilde tanımlamaktadır: “Kültür aklın, bir toplumun veya grubun üyelerini diğerlerinden ayıran kolektif programlanmasıdır.” (s.82). Kültürel değerler üzerine sosyal bilimlerde yapılmış çeşitli çalışmalar mevcuttur. Ancak bu tez çalışmasında Hofstede tarafından ortaya konulmuş kültürel değerler temel alınacaktır. Hofstede’in çalışması günümüze değin başka araştırmacılar tarafından ilerleyen bölümlerden de izleneceği üzere eleştirilere maruz kalmıştır. Ancak eleştirilmiş olmasının yanında muhasebe ve kültür üzerine

gerçekleştirilmiş birçok araştırmada da bu değerler kullanılmıştır. Bu tez çalışmasının amacı kültür değerleri ile muhasebe ve finansal raporlama arasında olması muhtemel bir ilişkinin ortaya çıkarılması değildir. Bu tezde geçmiş araştırmalarda ortaya konulmuş finansal raporlama ve kültür arasındaki ilişkilerin UFRS kullanımının zorunlu hale gelmesi ile ortadan kalkıp kalkmadığının belirlenmesidir. Dolayısıyla, eleştirilmiş de olsa geçmiş araştırmalarda kullanılmış olmasından ötürü Hofstede'in kültür değerleri bu tezde de kullanılmıştır.

Hofstede IBM şirketinin 67 lkeledeki bağlı ortaklıklarında çalışanlar üzerinde gerçekleştirdiği çalışmada, her ülkenin dört değer boyutu taşıdığını ne sürmüştür. Değerler ile ilgili otuz iki ifadeye verilen cevaplardan, bir ülkenin her bir boyuttaki konumu puanları ile ifade edilmektedir. Bu değerler aşağıda açıklanmaktadır.

- i. Bireysellik – Kolektiflik: Bireysellik toplumdaki bireylerin birbirlerine olan bağlılıklarının zayıf olduğu durumlarda yüksektir. Bireysel toplumlarda, toplum bireyleri yalnızca kendilerinden ve ancak çok yakın aile bireylerinden sorumlu olmayı tercih ederler. Kolektiflik ise bireyselliğin aksine bireylerin birbirlerine sıkıca bağlı olduğu bir sosyal ortamı ifade etmektedir. Bu değer boyutunun kilit kavramı bireylerin birbirleri ile karşılıklı dayanışmasıdır. “Biz” ve “ben” ifadeleri ile bu toplumlar birbirlerinden ayrılırlar (Hofstede, 1991, s:51).
- ii. Otorite Mesafesi Düzeyi: Otorite mesafesi toplumda yer alan kurum ve örgütlerdeki eşitsiz g ve otorite dağılımına olan kabullenme derecesini ifade eden bir değer boyutudur. Otorite mesafesi puanı yüksek olan toplumlar, her bireyin bir konumunun bulunduğu hiyerarşik örgüt yapılarını kabullenir ve otorite dağılımını sorgulamazlar. Tersine otorite mesafesi düşük olan toplumlar eşit otorite dağılımını ister ve eşit dağılım olmadığını düşündüklerinde kabullenmek yerine açıklama talep ederler. Otorite mesafesi değer boyutunda önemli olan husus eşitsizliklerin toplumda ne şekilde ele alındığıdır (Hofstede, 1991, s:28).
- iii. Belirsizlikten Kaçınma Düzeyi: Belirsizlikten kaçınma, toplumu oluşturan bireylerin belirsizlikten ne derece rahatsızlık duydukları ile ilgilidir. Belirsizlik

karşısındaki rahatsızlık dereceleri, belirsizliği ortadan kaldıracak inançlar geliştirmelerine ve tutarlılığı sağlayacak kurumlar yaratmalarına neden olur. Belirsizlikten kaçınma puanı yüksek toplumlarda davranış ve inanç kuralları daha katıdır ve aykırı kişi ve fikirler toplum tarafından reddedilir. Belirsizlikten kaçınma puanı düşük olan toplumlarda kurallar daha esnektir. Prensiplerden ziyade uygulamalar davranışlara yön verir ve aykırı davranış ve inançlara gösterilen hoşgörü yüksektir (Hofstede, 1991, s:113).

- iv. Erillik – Dişillik: Erillik, toplumda başarı, iddiacılık ve maddi başarılar elde edilmesinin öncelikli olması durumudur. Dişil toplumlar ise ilişkilerde başarıyı ve alçakgönüllülüğü ön planda tutar ve yaşam kalitesinin yüksek olmasını tercih ederler. Eril toplumlarda kurumlar performans ve başarıya dayalı olarak kurulur ve yönetilirler. Dişil toplumlar refah toplumlarıdır, yaşam kalitesine önem verir, güçsüzü korumaya çalışırlar. Hofstede erillik ve dişillik değer boyutunun biyolojik cinsiyet ayrımından farklı olduğunu, bu değer boyutunun üstlenilen roller ile ilgili olduğunu belirtmiştir (Hofstede, 1991, s:82).

Hofstede'in çalışmasının sonunda 50 ülke ve üç bölge için değer boyutlarında puanlandırma yapılmıştır. Her bir ülkenin puanı çalışmada yer almaktadır. Hofstede kültürel farklılıkların yönetim üzerinde olası etkilerini de incelemiştir. Bulgu ve sonuçları aşağıda özetlenmektedir.

Bireysellik-kolektiflik: Puanlar gözden geçirildiğinde bu kültür düzeyinde gözlemlenen bir husus ekonomik olarak daha az gelişmiş ülkelerin, gelişmiş olan ülkelere oranla daha kolektif olmalarıdır. Kolektif toplumlarda “kişiler kendi çıkarları için yaşarlar” ekonomik kavramının geçerliliği sınırlıdır.

Hofstede kültürler arasındaki bu farklılığın psikoloji kuramlarının da gözden geçirilmesine yol açacağını öne sürmektedir. Maslow'un ihtiyaçlar piramidinin kolektif toplumlarda beklendiği gibi gelişmeyebileceğini belirtmektedir. Bireysel-kolektif toplumlar arasındaki fark işçi işveren arasındaki ilişkilerin de bir bölümünü açıklayabilir. Örneğin, kolektif toplumlarda işçinin işverene sadakati diğer toplumlara oranla yüksek olacaktır.

Bireysel toplumlarda işçi ve işveren arasındaki ilişki profesyonel çalışma ortamına dayanır ve daha iyi şartların ortaya çıkmasının sonucu olarak kolayca ilişki sonlandırılabilir.

Bireysel toplumlarda iş, ilişkiye oranla önceliklidir, kolektif toplumlarda ilişki işe göre önceliklidir. Kolektif toplumlarda iş ilişkilerinde hediye ve benzerlerinin yer alması normal karşılanır ve beklenir. Hediyeler rüşvet olarak görülmez, iş yapmanın gelenek ve görenekleri arasında yer alır. Ancak hediye ve ilişki kavramları kötüye kullanılmaya başlandığında yolsuzluklar başlar.

Bireysel toplumlarda akrabalık ilişkileri ile iş ilişkileri ayrı tutulurken, kolektif toplumlar akrabaları işe almayı normal karşılar.

Bireysel toplumlar açıklıktan yanadır. Diğer bir deyişle ilişkilerin yıpranması pahasına sorunları halletmek için doğrudan doğruya bildirim yaparlar ve dolaylı yaklaşımlarda bulunmazlar. Kolektif toplumlarda ilişkiler ön planda olduğundan doğrular saptırılsa bile yüzleşmeden kaçınılır aracı kullanma tercih edilir.

Otorite mesafesi: Bu boyutta da ekonomik olarak gelişmiş ülkeler ile diğerleri arasında farklılık vardır. Ekonomik olarak gelişmiş ülkelerin otorite mesafesi değerleri diğerlerine oranla daha düşüktür.

Otorite mesafesi düşük olan toplumlarda ast üst ilişkileri çoğu kez eşitlik ve bağımsızlık ilkesine dayanır. Bu toplumlarda karar alma sürecinde üstün astına danışması normal karşılanmakta ve beklenmektedir. Oysa otorite mesafesi değerleri yüksek olan toplumlarda astların üstlerin verdiği kararları sorgulamadan uygulamaları beklenir.

Otorite mesafesi yüksek olan toplumlarda otorite farklılıklarının statü farklılığına dönüşmesi beklenir. Bu toplumlarda otorite kurum veya örgüt içerisindeki hiyerarşik yapıdan kaynaklanır. Oysa otorite mesafesi düşük olan toplumlarda otorite bilgi, beceri ve başarı ile kazanılır.

Otorite mesafesi yüksek olan toplumlarda yaşa ve yaşlıya saygı gösterilir. ABD’de yaratılan ve yönetim danışmanlığı konularında ortaya atılan bazı liderlik reçeteleri otorite mesafesi farklılıkları nedeniyle her toplumda aynı başarıya ulaşmayabilir. Örneğin ast ve üstün bir araya gelerek karşılıklı ve eşit pazarlık ortamında astın hedeflerini belirleme ve başarının hedefe göre belirlenmesi (management by objectives) yöntemi Fransa’da fazla başarıya ulaşmamıştır. Fransa ekonomik olarak gelişmiş bir ülkedir ancak otorite mesafesi oldukça yüksektir.

Belirsizlikten Kaçınma: Belirsizlikten kaçınma derecesi ile ekonomik gelişmişlik arasında net bir ilişki yoktur. Belirsizlikten kaçınma derecesi yüksek toplumlar kural ve düzen isterler. Kuralların olmadığı durumlardan rahatsızlık duyarlar. Sonucun belli olmadığı pazarlıklarda iyi sonuç elde edemezler.

Belirsizlikten kaçınma derecesi yüksek olan toplumlarda, üst yönetimin kısa ve orta vadeli planlamaya daha fazla vakit ayırdığı, buna karşılık belirsizlikten kaçınma derecesi düşük olan toplumların stratejik planlamaya önem verdiği gözlenmiştir.

Erillik ve Dişillik: Bu kültür boyutunda da ekonomik gelişmişlik ile net bir ilişki yoktur. Eril toplumlar performans, dişil toplumlar refah toplumlarıdır. Eril toplumlarda rekabet olumlu algılanmakta, dişil toplumlarda ise dayanışma olumlu karşılanmaktadır.

Hofstede tarafından geliştirilen kültür boyutları ve bu boyutlara atfedilen değerler uzun süredir değişik açılardan eleştirilmektedir. Bu eleştirilerden bir tanesi araştırma sonuçlarının yalnızca bir şirketin çalışanları üzerinde gerçekleştirilmiş olmasıdır. Ayrıca Hofstede’in araştırmasının 1980’lerde yapılmış olması sonuçların eskimiş olabileceği eleştirilerini de doğurmuştur. Ancak Hofstede 2001’de yayınladığı çalışmasında kültür değerlerinin yüzyıllara dayalı olduğunu ve eskimediğini belirtmiştir. Barkema ve Vermeulen (1997) tarafından atıfta bulunulduğu üzere, Hofstede’e göre farklı kültürlerdeki yaşam biçimlerinin yıllar boyunca benzeşmesi kültürel değerlerin değişmesi anlamına gelmemektedir. Ayrıca, Hofstede’in kültür değerlerinin geçerliliği başka çalışmalarda da incelenmiş, kopyalanmış ve geçerliliğinin kaybolmadığı ortaya konmuştur (Barkema ve Vermeulen, 1997; van Oundenhoven, 2001).

Yukarıdaki bölümde açıklandığı üzere Hofstede'in gerçekleştirdiği araştırma ve ortaya koyduğu kültürel değer boyutları doğrudan muhasebe ve finansal raporlama ile ilişkili değildir. Hofstede daha çok farklı toplumların farklı kültürel değerler taşımalarından dolayı aynı yönetim tarzı ile başarılı yönetilemeyeceğini ortaya koymuştur. Ancak Gray (1988) tarafından muhasebe ve kültür ilişkisinin ele alınması ile birçok muhasebe araştırmasında yoğun olarak kullanılmıştır.

Muhasebe araştırmalarında kullanılmış bir başka kültür incelemesi de Schwartz'a (1994) aittir. Schwartz (1994) Hofstede'in ortaya koyduğu kültür değerlerine benzer şekilde, kültür değerleri üzerine araştırma yapmış ve farklı kültür değerleri ortaya koymuştur. Schwartz, Hofstede'in kendisinin de kabul ettiği üzere Hofstede'in belirlediği değerlerin tüm değerleri temsil etmediği olasılığını ileri sürmektedir. Bu kabulden yola çıkarak kendisi bazı değerler ortaya atmıştır. Çalışmada bireysel değerler, kişilerin yaşamlarında rehber olarak kullandıkları ve önemlilikleri değişen düzeylerde olan istenilir hedefler olarak tanımlanmıştır. Schwartz on adet bireysel değer belirlemiş ve kültür değerlerini bireysel değerlerin uç noktalarında oluşacak şekilde boyutlandırmıştır.

Hofstede'in çalışmasının eleştirildiği bir başka nokta örnekleme oluşturan ülkelerin yeterliliğidir. Hofstede çalışmasını batılı ülkeler üzerinde gerçekleştirmiş, Çin ve Doğu Avrupa ülkeleri gibi bazı ülkeler örnekleme dahil edilmemiştir.

Ayrıca, Hofstede kültür değerlerinin en fazla eleştiri aldığı noktalardan biri de örnekleme yer alan deneklerin profilidir. Schwartz da bu konuya çalışmasında değinmiştir. Hofstede tek bir şirketin çalışanları üzerinde araştırmasını gerçekleştirdiğinden sonuçlarının yanlı olabileceği tartışılmaktadır. Schwartz kendi çalışmasını 3-12. sınıf öğretmenleri ve üniversite öğrencileri olmak üzere iki ayrı grup üzerinde gerçekleştirmiştir.

Hofstede'in kültür değerleri 1967-1973 yılları arasında edinilen veriler ile desteklenmektedir. Oysa 1980'ler ve sonrasında gerek batı gerekse doğu ülkelerinde önemli değişimler yaşanmıştır. Örneğin Berlin duvarının yıkılması ile Doğu Avrupa Batı Avrupa ile

bütünleşmeye başlamıştır. Bu tip gelişmeler Hofstede'in çalışmasının geçerliliğini tartışılır hale getirmiştir. Schwartz'ın çalışması 1990'lı yılların verilerini kullandığından göreceli olarak yenidir.

Scwartz çalışmasında 1988-1992 yılları arasında 38 ülkenin, 41 kültür grubundan 86 örneklemeden toplanan verileri kullanmıştır. Örneklem her kıtadan, 30 farklı dil, 12 farklı dine mensupları kapsamaktadır. Schwartz'ın çalışmasında da kültür grupları ülke olarak ayrıştırılmıştır. Hofstede'de de benzer olan bu uygulama çokça eleştirilmektedir. Ancak Schwartz ülke ayrımının araştırma amaçlarına uygun olduğunu, çünkü çalışmada öne sürülen kültür boyutlarının çoğu durumda ülkeler ile temsil edildiğini belirtmiştir.

Baskerville (2003) ülke ile kültür gruplarının aynı anlama gelmediğinin üzerinde çok durmakta ve Hofstede'in çalışmasını bu yönü ile eleştirmektedir. Bu tez açısından ise ülke ve kültür gruplarının bir arada ele alınmasının sakınca yaratmak bir yana fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Bu tezin herhangi bir etnik yanı bulunmamaktadır. Ayrıca muhasebe standartları ülkeler bazında düzenlenip uygulanmaktadır. Bu nedenlerden ötürü ülkeleri değer boyutlarında sınıflandıran çalışmalar bu araştırmanın amaçları için daha uygundur.

Schwartz'ın araştırmasında yedi değer türü ortaya konulmuştur:

- i. Muhafazakarlık: Statükonun korunmasına ve adetlere uygun hareket etmeye verilen önem ve gelenekleri bozabilecek davranışlardan kaçınma bu kültür değerinin belirgin özelliklerini oluşturur. Güvenlik, uygunluk ve gelenek bu değer için önemlidir.
- ii. Entelektüel özerklik: Gerek entelektüel gerekse duygusal özerklik muhafazakarlık ile ters düşen değerlerdir. Entelektüel özerklik yaratıcılık, hoşgörü ve meraklılık bu değerinin özellikleridir.
- iii. Duygusal özerklik: Yaşamdan zevk almak, heyecan verici yaşam tarzı bu değerinin özelliklerindedir.
- iv. Hiyerarşi: Hiyerarşik dağılımların kabulü, sosyal güç, otorite karşısında acizlik.
- v. Hakimiyet: Bu değerinin önemli özellikleri başarı hırısı, bağımsızlık, yeteneğe verilen önemdir.

- vi. Eşitlikçiliğe bağlılık: Dürüstlük, barışçılık, sadakat, özgürlük, yardımseverlik bu değerlerin önemli özelliklerindedir. Bu değerlerin yüksek olduğu ülkelerde sosyal adalet ve gönüllü yardımseverlik ön plandadır.
- vii. Uyum: Çevreye uyum ve çevre bilinci bu değeri karakterize etmektedir.

Schwartz'ın çalışmasının da bazı sınırlamaları mevcuttur. Öncelikle bu çalışmada da var olan tüm ülkeler örnekleme dahil edilemediğinden, dahil edilecek yeni ülkelerin sonuçlara olan etkisi bilinmemektedir. Ayrıca bazı ülkelerde etnik çeşitlilik fazladır. Bu çeşitliliğin araştırma sonuçlarına muhtemel etkisi de bilinmemektedir.

Son olarak da çalışmanın yapıldığı dönemi ele almak gerekir. Schwartz çalışmasını 1990'lı yılların başlarında yapmıştır. Bu tez çalışması ise 2000'li yılların koşullarında gerçekleştirilmektedir. Dolayısıyla Schwartz'ın araştırmasında ortaya konulan değerlerin eskimiş olma olasılığı vardır. Ancak bu çalışma kültür değerlerine puan atfedilen bilinen en yeni araştırmadır.

Hofstede'in önerdiği kültür değerleri ile muhasebe arasındaki ilişki Gray'in 1988'de yayınlanan çalışmasında uluslararası finansal raporlama sistemlerindeki değişikliklerin kültürel etmenler ile açıklanabilirliğinin incelenmesi ile kurulmuştur. Uluslararası muhasebe alanında yapılan çalışmaların ana amacı muhasebede harmonizasyon sağlanması, küresel ekonomik birliğin sağlanmasında muhasebeden kaynaklanan zorlukların aşılması ve bu süreçler sırasında karşılaşılabilecek engel ve zorlukların önceden tahmin edilebilir olmasını sağlamaktır.

Tezin birinci bölümünde özetlenen uluslararası sınıflandırma çalışmaları tümünden gelim ve tüme varım olarak iki ayrı yaklaşım içinde gerçekleştirilmiştir. Tümünden gelim çalışmalarda çevresel etmenler belirlenmiş, bu etmenler ulusal muhasebe uygulama ve gelişimleri ile ilişkilendirilerek ülkeler sınıflandırılmıştır. Nobes'un (1983) çalışması bu yaklaşıma bir örnektir. Diğer yandan Nair ve Frank'in (1980) çalışması tüme varım yaklaşımı ile ülkeleri muhasebe uygulamaları kapsamında gruplandırmıştır. Nair ve Frank (1980) muhasebe

uygulamaları ve gelişimlerini inceleyerek ekonomik, sosyal, politik ve kültür gibi faktörlerin bu uygulamaları etkilediğini ortaya koymaya çalışmıştır.

Nobes (1983) ilk olarak kuramsal bir sınıflandırma ortaya atmış ve ülkeleri mikro ve makro sınıfı ülkeler olarak gruplandırmıştır. Hiyerarşik gruplama olarak adlandırdığı çalışmasında mikro ve makro sınıfları da alt sınıflara ayırmıştır. Nobes kuramsal sınıflandırmasını ampirik olarak da basitçe test etmiştir. Ancak Nobes'un kuramsal hiyerarşik sınıflandırması ampirik olarak Doupnik ve Salter tarafından 1993'te incelenmiştir.

Gray'e (1988) göre o tarihe kadar yapılmış uluslararası sınıflandırma çalışmaları muhasebe uygulamalarında kültürün etkisini doğrudan incelememiştir. Önceki çalışmalar ekonomik etmenleri birinci planda tutmuştur.

Kültür en fazla sosyoloji, antropoloji ve psikoloji alanlarında çalışılmıştır. Kültür bireysel değil kolektif ve sosyal değerler bütününden oluşmaktadır. Gray ise kültürel değerler ve diğer muhasebe yazınına da taradıktan sonra aşağıda özetlenen "muhasebe değerlerini" öne sürmüştür:

- i. Profesyonellik ve kanuni kontrol, bireysel ve profesyonel yargıyı kanuni gerekliliklere ve kontrole tercih etme derecesidir. Bu muhasebe değeri Gray tarafından Hofstede'in bireysellik ve belirsizlikten kaçınma boyutları ile ilişkilendirilmiştir. Profesyonel yargıya olan tercih, sıkı olmayan sosyal çevreye daha uygundur. Benzer şekilde profesyonellik düşük belirsizlikten kaçınma ile de uyumludur, çünkü kültürün bu boyutunda kurallar daha esnektir. Ayrıca belirsizlikten kaçınma derecesi yüksek olan toplumlar Hofstede tarafından belirtildiği üzere, detaylı kural ve kanunları tercih ederler (Gray, 1988, s: 8). Bu bilgiler ışığında Gray'in ilk hipotezi aşağıdaki gibidir:

H1: Bir ülke bireysellikte ne kadar yüksekse, belirsizlikten kaçınma ve otorite mesafesinde ne kadar düşükse, daha profesyoneldir.

- ii. Tekdüzelik – Esneklik: Tüm şirketler tarafından tutarlı bir biçimde uygulanacak tek düzen uygulamaları esnek muhasebe uygulamalarına tercih

derecesi. Tekdüzen- esneklik Gray tarafından belirsizlikten kaçınma ve bireysellik kültür boyutları ile ilişkilendirilmiştir. Tek düzen muhasebe uygulamalarının tercih edilmesi belirsizlikten kaçınmada olduğu gibi kuralların varlığını tercih etme ile uyumludur. Aynı zamanda sosyal bağlılık ve düzeni temsil eden kolektif toplumlarda tek düzen muhasebe uygulamalarının tercih edilmesi beklenebilir. Az da olsa Gray tekdüzen ile otorite mesafesi arasında da ilişki kurmuş ve otorite mesafesi yüksek toplumların otoriteyi sorgulamamaları nedeniyle tek düzen uygulamaların daha kolay benimseyebileceklerini öne sürmüştür (Gray, 1988, s: 9). Buna göre Gray'in ikinci hipotezi aşağıdakidir:

H2: Bir ülkenin belirsizlikten kaçınma ve otorite mesafesi ne kadar yüksekse ve bireyselliği ne kadar düşükse (yani kolektif ise), o ülkenin muhasebe uygulamaları daha tekdüzedir.

iii. Muhafazakarlık-İyimserlik: Gelecekteki belirsiz olaylara karşı temkinli yaklaşımların benimsenmesi karşısında daha riskli yaklaşımların benimsenmesi. Gray'e göre varlık değerlemesi ve kaydedilmesinde muhafazakar eğilimler, vergi kanunlarının muhasebe kurallarına etki oranı, sermaye piyasalarının gelişmişlik düzeyi gibi faktörlerden etkilenmektedir. Bunların yanı sıra Gray'e göre, kültür boyutlarından belirsizlikten kaçınma da muhafazakar muhasebe yaklaşımları ile ilgilidir. Belirsizlikten kaçınma düzeyi yükseldikçe daha temkinli davranışların sergilenmesi beklenmektedir ki bu da muhafazakar muhasebe yaklaşımları ile uyumludur. Bunların dışında erillik ve bireysellik dereceleri ile muhafazakarlık arasında da çok kuvvetli olmamakla birlikte ters yönde bir ilişki beklenmektedir. Gray muhafazakar muhasebe ilkeleri ile otorite mesafesi değeri arasında bir ilişki olmadığı görüşündedir (Gray, 1988, s: 10). Buna göre Gray üçüncü hipotezini aşağıdaki şekilde kurmuştur:

H3: Bir ülkenin belirsizlikten kaçınma derecesi ne kadar yüksekse, ve bir ülke ne kadar eril ve kolektif ise muhafazakarlık düzeyi o kadar yüksektir.

iv. Gizlilik-Şeffaflık: Şirkete ait bilgilerin yalnızca yönetim ile yakından ilgili kişilerle paylaşılması ve gizlilik yaklaşımının benimsenmesine karşılık şeffaflık

ve hesap verilebilirlik yanlısı yaklaşımların benimsenmesi. Gray muhafazakarlığın muhasebede ölçüm ve değerlendirme, şeffaflığın ise finansal tablolarda açıklama ile ilgili olduğunu belirtmektedir. Gray şeffaflığı belirsizlikten kaçınma, otorite mesafesi ve bireysellik ile ilişkilendirmiştir (Gray, 1988, s: 11). Değerlendirmelerine göre, dördüncü hipotezini aşağıdaki şekilde kurmuştur:

H4: Bir ülkenin belirsizlikten kaçınma derecesi ile otorite mesafesi ne kadar yüksekse ve ülke ne kadar kolektif ve eril ise gizliliği o kadar yüksektir.

Gray'in düşüncesine göre kültür değerlerinde bireysellik ve belirsizlikten kaçınma muhasebe değerlerini en çok etkileyen kültür boyutlarıdır. Otorite mesafesi ve erillik de muhasebe değerlerini etkilemekle birlikte etkilerinin diğer ikisi kadar kuvvetli olması beklenmemektedir.

Gray'in hipotezleri ilerleyen dönemlerde birçok uluslararası muhasebe araştırmasına konu olmuştur. Finansal açıklama ile ilgili olan araştırmalar bu tezin finansal açıklamalar üzerine yapılmış çalışmaların özetlendiği bölümünde sunulmaktadır.

2005 yılında Ding ve diğerleri ulusal muhasebe standartları ile UFRS arasındaki farklılıklarda kültürün rolünü incelenmiştir. Çalışmalarında UFRS ile ulusal standartlar arasındaki farklılıklar iki şekilde tanımlanmıştır: (1) ulusal standartlardaki düzenlemelerin UFRS'ye aykırı olma durumu- iraksaklık, ve (2) UFRS'de ele alınan bir muhasebe hususunun ulusal standartlarda ele alınmaması- eksiklik. Çalışmada uluslararası denetim şirketleri tarafından yürütülmüş ve UFRS ile ulusal standartların farklılıklarını araştıran GAAP 2001 araştırmasında elde edilen veriler kullanılmıştır. Bu verilerde esas olan muhasebe uygulamaları 2001 yılına ait olduğundan UFRS'nin 2005 yılından itibaren başlayan yaygın kullanımı araştırmanın sonuçlarını etkilememiştir.

GAAP 2001'den faydalanılarak belirlenen iraksaklık ve eksiklik ölçümleri ile kültür değerleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Kültür değerleri olarak Hofstede'in ve Schwartz'ın

çalışmalarından yararlanmışır. Ayrıca Roma Hukuku ve İctihat Hukuku olarak hukuk sistemleri de muhasebe standartlarının farklılıklarının incelenmesinde bir değişken olarak araştırmada yer almıştır.

Sonuçlara göre, ulusal standartların UFRS'den ıraksaklığını açıklamada kültür değerleri hukuk sistemlerinden daha önemlidir. Ulusal standartlardaki eksiklik ile ise gerek kültür gerekse hukuk sistemlerinin ilişkisi belirlenmemiştir. Dolayısıyla bu araştırmada geçmişte yapılmış bazı araştırmaların sonuçlarının tersine hukuk sistemleri ile ulusal standartların farklılığı arasında bir ilişki saptanmamıştır.

Araştırmada kullanılmak üzere ulusal standartlar ile UFRS arasındaki farkların belirlenmesi sırasında ortaya çıkan bir bulgu, enflasyon muhasebesi, maddi duran varlıklar, iştirakler ve iş ortaklıkları muhasebesi konularının UFRS ile uyumun en fazla olduğu alanlar oluşudur. Finansal araçların ölçüm ve değerlemesi, durdurulan faaliyetlerin raporlaması, çalışanlara sağlanan faydalar ve finansal araçlar UFRS ile en az uyumlu hususlardır. UMS 39, Avrupa Birliği Komisyonu'nun Avrupa Birliği lkelerinde UFRS kullanımı konusunda en zorlandığı alanlardan birisi olmuştur. Örneğin, İngiltere UMS 39'da yer alan gerçeğe uygun değer yaklaşımını benimsemek isterken, Fransa finansal enstrümanların gerçeğe uygun değerleri ile ölçülmesinin yaratacağı oynaklığın Avrupa ekonomisine zarar verebileceğinden, Avrupa lkelerinin çıkarlarına hizmet etmediğinde ısrar etmiştir (Whittington, 2005).

Yukarıda da açıklandığı üzere Ding ve diğerlerinin (2005) araştırmaları sonucunda kültür değerleri ile UFRS'den ıraksama arasında önemli düzeyde ilişki belirlenmiştir. Tüm kültür değerlerine bakıldığında, bireysellik ve belirsizlikten kaçınma değerleri ile UFRS ıraksaması arasında anlamlı düzeyde pozitif ilişki gözlenmiştir. Bu bulgu Gray (1988)'in beklentileri ile uyumludur. ıraksama ile otorite mesafesi ve erillik arasında anlamlı düzeyde bir ilişki olmadığı belirlenmiştir. Ayrıca hukuk sistemlerine ilişkin değişken modele dahil edildiğinde belirsizlikten kaçınma değerinin de ıraksama ile olan ilişkisi ortadan kalkmıştır. Yazarlar buradan kültürel değerler ile kurumlar arasındaki kuvvetli bağın devam ettiği sonucuna varmışlardır. Kültürün toplumdaki kurumları, örneğin hukuk sistemlerini, etkilediği uzun zamandır kabul edilmektedir.

Ulusal standartlarda eksiklik ile kültür değerleri arasında anlamlı düzeyde ilişki ise saptanmamıştır. Ding ve diğerleri (2005) ulusal muhasebe standartlarının UFRS'den ıraksamasında Hofstede'in kültür değerlerinin etkisinin olduğu, ancak eksikliğin olmadığı sonucuna varmışlardır. Araştırma Schwartz kültür değerleri ile gerçekleştirildiğinde de benzer sonuçlar elde edilmiş, ıraksama ile her kültür değeri arasında anlamlı ilişki belirlenmiştir.

Durukan ve Özkan (2004), kültürün muhasebe standartlarında uyumlaştırma üzerindeki etkilerini araştıran çalışmalarında, ülkelerin muhasebe uyumlaştırma düzeylerinin kültürel değerlerinden etkilendiğini belirlemişlerdir.

1.2.2.4. Muhasebe ve Hukuk Sistemleri

Hukuk sistemlerinin muhasebe uygulamaları üzerinde etkili olduğu birçok araştırmada ortaya konmuştur. Bu araştırmaların finansal açıklama ile ilgili olanları ileriki bölümde özetlenecektir. Bu bölümde ise hukuk sistemlerinin sermaye piyasalarına olan etkisi ve bu etki dolayısıyla muhasebe sistemleri ile olan ilişkileri açıklanmıştır.

Sermaye piyasalarında işlem gören araçların değeri yatırımcılarına sağladıkları haklar ile yakından ilgilidir. Örneğin, hisse senetleri yatırımcısına kâr payı elde etmenin yanı sıra genel kurulda yönetim kurulunun belirlenmesinde oy hakkı da tanır. Benzer şekilde, tahvil sahipleri yatırımları karşılığında faiz alır, bunun yanı sıra, borcun ödenmemesi durumunda teminatı nakde çevirme hakları da bulunmaktadır. Ancak yatırım araçlarının değerinin tamamen sağladıkları haklara bağlamak da doğru değildir. Çünkü hakların kullanılması hukuk kurallarının varlığına ve kuralların uygulanmasına da bağlıdır. Hukuk kuralları ve yaptırım güçleri ise ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir.

Hukuk sistemleri ve sermaye piyasaları üzerine yapılmış ve aynı zamanda da muhasebe araştırmalarına konu olmuş en bilinen çalışma La Porta ve diğerleri (1996) tarafından gerçekleştirilmiştir. La Porta ve diğerleri (1996) yatırımcı koruma kanunlarının

lkeler arasında nasıl değiştiğini, benzer şekilde bu kanunların yaptırım uygulamalarının ülkeler arasında nasıl değiştiğini ve bu değişikliklerin dünya üzerindeki şirketlerin ortaklık yapılarını etkileyip etkilemediğini araştırmışlardır.

Yazarlar, ülkelerin hukuk sistemlerini kurarken kanunları sıfırdan yazmayıp belli kaynaklardan adapte ettiklerini belirtmektedirler. Bu noktada genel olarak dünya üzerinde ticaret hukukunu etkileyen iki yaklaşım vardır: İçtihat Hukuku ve Roma Hukuku. Roma Hukukunda kurallar bilim adamları tarafından düzenlenir ve kanun haline getirilir. İçtihat Hukuku kaynağını İngiliz hukukundan almaktadır. İçtihat Hukukunda kanunlar ortaya çıkan anlaşmazlıkları çözerken yargıçların verdiği kararlara dayanır (La Porta ve diğerleri, 1996).

Gerek Roma Hukuku gerekse İçtihat Hukuk sistemi tarih boyunca işgaller, emperyalist politikalar veya alıntı gibi yollarla dünya ülkelerine yayılmış ancak uygulandıkları ülkelerde değişikliğe de uğramışlardır. Dolayısıyla lkeler arasındaki kanun ve kuralları karşılaştırabilme olanağı doğmuştur.

La Porta ve diğerlerinin (1996) incelemelerinde ülkeler arasında yatırımcı haklarının korunmasında önemli hukuki farklar belirlenmiştir. Sonuçlara göre içtihat hukuk sistemine sahip ülkelerde yatırımcı hakları kanunlarla daha fazla korunmaktadır. Yatırımcıların korunmasına ilişkin kanuni farklar en fazla içtihat hukuku ile Fransız ekolndeki Roma hukukuna sahip ülkeler arasında görülmüştür. Sonuç olarak hukuk sistemlerinin kaynağı yatırımcı koruma kanunları arasındaki farkları anlamlı düzeyde açıklamakta olup, yatırımcı hakları korunmasında gelir seviyesinin farkı yoktur.

Araştırmalarda hukuk sistemlerinin yatırımcı haklarının korunmasına ilişkin kanuni düzenlemeleri etkilediğinin belirlenmesinin yanı sıra, yatırımcı hakları korunmasının zayıf olduğu ülkelerde, gerekli yatırım fonlarının ne şekilde bulunduğu da incelenmiştir. Bulgulara göre, yatırımcı haklarının en zayıf olduğu Fransız hukuk sistemi etkisindeki ülkelerde, minimum kâr payı tutarı veya kanuni yedekler adı altında zorunlu koruma mekanizmaları geliştirilmektedir. Bu tip zorunlu düzenlemelerin yanında ortaklık yapıları da bu ülkelerde farklıdır. Yatırımcı hakları korumasının zayıf olduğu ülkelerde şirketlerde yaygın ortaklık

yapısı yerine bir veya birkaç ortaktan oluşan ortaklık yapıları mevcuttur (La Porta ve diğerleri, 1996).

Roma hukuku dünya üzerinde en eski ve en fazla etkili olan sistemdir. Daha önce de değinildiği üzere Roma hukukunda kanunlar bilim adamları tarafından düzenlenir. Hukukçular kökenini Roma hukukundan alan üç ayrı hukuk sistemi olduğunu belirtmektedirler (La Porta ve diğerleri, 1996):

- Fransız hukuk sistemi: İlk Fransız ticaret kanunu 1807 yılında Napoleon zamanında yazılmış ve Belçika, Hollanda, Polonya'nın bir bölümü, İtalya ve Almanya'nın batı bölgelerine o dönemde yayılmıştır. Kolonileşme döneminde Fransız hukuku etkisi Yakın Doğu, Kuzey Afrika, Hindi Çin, Okyanusya ve Karayip adalarına da yayılmıştır. Bu ülkelerin yanı sıra Fransız hukukunun etkisi Lüksemburg, Portekiz, İspanya, İtalya ve kimi İsviçre kantonlarında da görülmektedir. İspanya ve Portekiz'in Latin Amerika ülkelerindeki etkileri Fransız hukukunu bu bölgelere de taşımıştır. La Porta ve diğerlerinin çalışmasında Fransız hukuku sisteminde yer alan 33 ülke bulunmaktadır.

- Alman hukuk sistemi: Alman ticaret kanunu 1897 yılında Bismarck'ın ülkeyi birleştirmesinden sonra yazıldığından Fransız hukuk sistemi kadar yaygınlaşmamış ancak Avusturya, Çekoslovakya, Yunanistan, Macaristan, İtalya, İsviçre, Yugoslavya, Japonya ve Kore hukuk sistemleri üzerinde etki yapmıştır. Aynı çalışmada Alman hukuku sisteminde yer alan altı ülke yer almaktadır.

- İskandinav ülkelerinin hukuk sistemleri Roma hukuk sistemi olarak görülmekle birlikte, kökenleri Fransız ve Alman sistemlerine göre daha az Roma hukuku olarak adlandırılmaktadırlar.

İngiltere kanunlarından doğan içtihat hukukunda bilim adamları tarafından yazılan kanunlar yoktur. Bunların yerine hukuk kuralları yargıçların davalar için verdikleri kararlardan oluşur. İchtihat hukuku ABD, Kanada, Avustralya, Hindistan gibi İngiliz kolonilerini

etkilemiştir. La Porta ve diğerlerinin (1996) çalışmasında 18 içtihat hukuku sisteminde yer alan ülke yer almaktadır.

La Porta ve diğerlerinin (1996) çalışmasının temel amacı yatırımcı koruma kanunlarının hukuk sistemi kökeni ile ilişkili olup olmadığının araştırılmasıdır. Kanunların varlığının yanı sıra yaptırım gücü de oldukça önemlidir. Hatta koruma kanunlarının zayıflığının etkilerini azaltmanın bir yolu yaptırımların gücünün artırılması olabilmektedir.

Araştırmada ayrıca muhasebe standartlarının kalitesi ile hukuk sistemlerinin kökeni arasındaki ilişki de soruşturulmuştur. Muhasebe standartlarının kalitesinin araştırmaya dahil edilmesinin nedeni bu standartlar ile kurumsal yönetimin ilişkili olmasıdır. Ayrıca gerek ortak olan gerekse borç veren yatırımcıların şirketten beklentilerinin ve/veya getirilerinin muhasebe standartlarının gerekleri ile belirlenmiş olmasıdır. Örneğin borç sözleşmelerinde yer alan borç koşulları muhasebede finansal tablolar yolu ile belirlenir. Buradan çıkan sonuç ise kanunlar ile iyi korunmayan yatırımcı haklarının kaliteli muhasebe standartları yolu ile kuvvetlendirilmesidir.

Yatırımcı koruma kanunlarına bakıldığında en az korumanın Fransız hukuk sisteminde yer alan ülkelerde olduğu görülmüştür. Fransız sistemini Alman sistemi takip etmektedir. Ancak Alman sistemi teminatlı borçluların haklarını en fazla koruyan hukuk sistemi olarak belirlenmiştir. Yatırımcı haklarında olduğu gibi Fransız hukuk sisteminde yer alan ülkelerin yaptırım gücü de araştırılan ülkeler arasında en düşük olan grup olarak tespit edilmiştir.

Muhasebe standartlarının kalitesine bakıldığında İskandinav ülkelerinin en yüksek kalite endeksine sahip olduğu İçtihat hukuku ülkelerinin de İskandinav ülkelerini takip ettiği görülmüştür. En düşük kaliteli muhasebe standartlarının ise Fransız hukukuna sahip ülkelerde olduğu gözlenmiştir. Çalışmada muhasebe standartlarının kalitesi ölçütü olarak 1991 yılında oluşturulmuş bir endeks kullanılmıştır.

La Porta ve diğerleri (1996) yukarıda belirtilen sonuçların ekonomik refah ile etkilenip etkilemediğini de araştırmışlardır. Sonuçlarına göre, ekonomik refah düzeyi sonuçları değiştirmemiştir. Yani kanunların yatırımcı koruma düzeyi ekonomik refah ile ilgili değil hukuk sistemlerinin kökeni ile ilgili olarak belirlenmiştir. Ancak ekonomik refah yaptırım gücünü etkiler gözükmiştir. Yazarlar koruma düzeyinin düşük olduğu ülkelerde bu açığı kapatmak için belli düzenlemeler veya uygulamalar olmasını beklediklerinden bazı diğer testler de uygulamışlardır. Araştırmalarından biri şirketlerin ortak sayıları ve yoğunluğudur. Beklentileri yatırımcı koruma düzeyinin zayıf olduğu ülkelerde şirketlerin az ortaklı olmalarıdır. Sonuçlar genel olarak bekledikleri gibidir. Ancak yazarlar için asıl sürpriz ortaklık yapılarının yaygın olduğu düşünülen ülkelerde bile büyük ortak paylarının baskın olduğunu belirlemeleridir. Yaygın ortaklık yapılarının beklenenden az olmasına rağmen, Fransız hukuk sisteminde yer alan ülkelerdeki şirketlerin ortaklık yapısı en yüksek olan olarak belirlenmiştir.

La Porta ve diğerleri (1996) makalelerinde son olarak Fransız hukuk sisteminin dünyada en yaygın olan hukuk sistemi olduğunu ancak bunun yanında en zayıf yatırımcı koruma kanunlarına sahip olduğunu, kanunlarının yaptırımlarının en düşük olduğunu, muhasebe standartlarının en zayıf olduğunu belirtmektedirler.

1.2.3. Finansal Açıklama Üzerinde Yapılmış Araştırmalar

Çalışmanın bu bölümünde finansal açıklamayı etkilemesi beklenen faktörler üzerine geçmiş yıllarda yapılmış belli başlı çalışmalar açıklanmıştır. Açıklama ile ilgili çalışmalar 1960'lara kadar uzanmaktadır. Açıklama çalışmaları iki ana grupta izlenebilir: (1) Finansal raporlama sürecinde yer alan taraflara gönderilen anket çalışmaları (Buzby 1974) ve (2) İhtiyari, zorunlu veya toplam açıklama listelerinden oluşturulan açıklama endekslerinin kullanıldığı çalışmalar (Singhvi ve Desai 1971; Choi 1973; Barret 1976; Mc Nally ve diğerleri 1982; Wallace ve diğerleri, 1994; Meek ve diğerleri, 1995; Zarzeski, 1996 ve Inchausti, 1997).

Ahmed ve Courtis (1999) tarafından atıfta bulunulduğu üzere, Marston ve Shrides 1986 öncesinde yapılmış olan açıklama çalışmalarını incelemiş ve çalışmaların birçoğunda

büyüklik ve bir veya birden fazla sermaye piyasasında kotasyon hususlarının değişik açıklama düzeylerini önemli olarak etkilediği sonuçlarının elde edildiğini belirtmiştir. Bunun yanında yine Marston ve Shrides geçmiş çalışmalarda etkisi araştırılan borçluluk, kârlılık ve denetim firmasının büyüklüğü gibi hususlarda sonuç birliği olmadığını ortaya koymuşlardır (Ahmed ve Courtis, 1999). Tutarsız sonuçlar elde edilmesinin belli başlı nedenleri bazı değişkenlerin ilişkisinin yönü ve büyüklüğünün ihmal edilmesi, yöntem dolayısıyla çalışmaların bazılarının eğilimli olması ve tanımlayıcı çalışmaların istatistiki ilişkileri ortaya koyamamış olmasıdır.

Meek ve diğerleri (1995) araştırmalarında uluslararası şirketlerin faaliyet raporlarında yer alan ihtiyari açıklamalar ile değişik faktörlerin etkileşimini incelemiştir. Çalışmada ihtiyari açıklamalar incelenirken, açıklamalar da üç grupta incelenmiştir: Stratejik, finansal ve finansal olmayan. Çalışmada açıklamayı etkileyen faktörlerin değişik türdeki açıklamalara farklı etkilerinin olup olmadığına da bakılmıştır.

İncelemede açıklamayı etkilediği düşünülen büyüklük (satış tutarı), ülke ve/veya bölge, sektör, borçluluk oranı (toplam uzun vadeli borçların özsermayeye oranı), uluslararasılık (toplam ihracat satışlarının toplam satışlara oranı) ve kârlılık (vergi öncesi kârın satışlara oranı) değişkenleri kullanılmıştır. Meek ve Gray (1989) Avrupa ülkeleri üzerinde yapmış oldukları çalışmalarında ulusal özellikler ile ihtiyari açıklama arasında örüntü olduğunu belirlemişlerdir. Farklı ülkelerde yer alan farklı muhasebe düzenlemeleri zorunlu bilgilerin yanı sıra ihtiyari bilgilerin düzeyini de etkileyebilmektedir. Bunun yanı sıra politik maliyetler ülkeden ülkeye değişir. Kimi ülkede sosyal sorumluluklar daha fazla öne çıktığından, bu konuda yapılacak açıklamalar ihtiyari açıklama düzeyini etkiler.

Meek ve diğerlerinin çalışmasında ABD (116), İngiltere (64), Fransa (16), Almanya (12) ve Hollanda (18) şirketlerinden, satışlarının en az %10'u ihracat olan ve toplam satışları 500 milyon \$'ı aşan şirketler örnekleme dahil edilmiştir. Örnekleme eşit sayıda uluslararası sermaye piyasalarında ve yalnızca kendi ülkesinin sermaye piyasasında işlem gören şirketlerden oluşmaktadır. Çalışmada kullanılan ihtiyari açıklama listesi araştırmacılar tarafından oluşturulmuş ve 85 madde içermiştir. Bu açıklama listesi stratejik bilgi; finansal bilgi; ve finansal olmayan bilgi olarak üç gruba da ayrılmıştır. Açıklama endeksi 1989 faaliyet

raporları kullanılarak hesaplanmıştır. Genel olarak ve üç açıklama grubu üzerinde yapılan regresyon analizlerinde kullanılan değişkenlerin ihtiyari açıklama düzeyini açıklamada önemli olduğu görülmüştür. Ancak bağımsız değişkenlerin açıklama düzeyini açıklama dereceleri açıklamanın stratejik, finansal veya finansal olmayan bilgi olmasına göre de değişmektedir. Örneğin, büyüklük, ülke ve uluslararası sermaye piyasası kotasyonu en önemli değişkenler olarak belirlenmiştir; ancak büyüklük önemini stratejik bilgide yitirmektedir.

Ülke, açıklama türlerini önemli derecede etkilemektedir. Kıta Avrupalı uluslararası şirketler Amerikan ve İngiliz şirketlerine oranla önemli oranda daha fazla stratejik bilgi açıklamaktadır. Finansal olmayan bilgi açıklamasında da Avrupalılık vardır: Hem kıta Avrupalı hem de İngiliz şirketleri Amerikan şirketlerine oranla daha fazla finansal olmayan bilgi açıklamaktadır.

Meek ve diğerleri (1995) ayrıca sektör farklılıklarını da incelemişler ve önemli farklılıklar gözlenmemekle birlikte, petrol, kimya ve madencilik alanlarında faaliyet gösteren şirketlerin diğerlerine oranla daha fazla finansal olmayan bilgi açıkladıklarını tespit etmişlerdir. Bunun nedenini ise faaliyetleri nedeni ile çevresel ve sosyal sorumluluk bilgilerinin önemi olarak yorumlanmışlardır.

Adı geçen araştırmada diğer değişkenlerin ihtiyari açıklama düzeyini açıklamada diğerleri gibi önemli olmadığı görülmüştür. Borçluluk %3 oranında anlamlı olmakla beraber, açıklama ile negatif ilişkisi olduğu ortaya konmuştur. Ayrıca genel olarak uluslararası satışların oranının açıklama ile anlamlı derecede ilişkisi olmadığı görülmüştür. Yalnızca uluslararası şirketlerin diğerlerine göre daha fazla finansal açıklama yaptığı %8 anlamlılık düzeyinde gözlemlenmiştir. Kârlılık oranlarının ise açıklamaya etkisi olmadığı görülmüştür.

Zarzeski 1996 yılında yayınlanan çalışmasında uluslararası sermaye piyasalarından kaynak kullanan uluslararası işletmelerin zorunlu olmaksızın finansal tablolarında yeterli açıklamaları yapıp yapmadıklarını araştırmıştır. Zira eğer işletmeler kendi kararları ile yeterli düzeyde finansal bilgi açıklıyorlarsa uluslararası muhasebe standartları zorunlu tutularak

harmonizasyonu sağlamanın gereği yoktur. Zarzeski'ye göre, yerel işletmeler finansal tablolarında içinde buldukları kültür ortamına uygun olarak finansal açıklama yaparlar.

Zarzeski çalışmasında 52 maddeden oluşan bir açıklama listesi kullanarak açıklama endeksi hesaplamıştır. Açıklama endeksleri hem ağırlıklandırılarak hem de ağırlıklandırılmadan hesaplanmıştır. Zarzeski'nin açıklama modelinde aşağıdaki değişkenler yer almıştır:

- i. Yabancı satışların toplam satışlara oranı: Kaynak bağımlılık kuramına bağlı olarak yabancı satış gelirleri ne kadar yüksekse işletmenin daha fazla açıklama yapması beklenmektedir.
- ii. Borçluluk oranı (toplam borçların toplam varlıklara oranı): Borçluluk oranının açıklamalarla negatif ilişkide olması beklenmektedir. Zarzeski'ye göre borçluluk oranı yüksek olan şirketler açıklamalarını özel olarak finansal kuruluşlara yaparlar ve finansal tablolarında fazla açıklama yapmaya gerek duymazlar. Tersine durumda özsermaye finanslaması yüksek olan işletmelerin sermaye piyasaları bağımlılığı yüksek olduğundan daha fazla açıklama yapmaları beklenmektedir.
- iii. Büyüklük (toplam varlıklar). Geçmişte yapılan birçok çalışmada işletmenin büyüklüğü ile açıklama düzeyi arasında pozitif ilişki olduğu belirlenmiştir. Zarzeski büyüklüğü piyasa etmeni olmasından çok modelinde kontrol değişkeni olarak kullanmıştır.
- iv. Belirsizlikten kaçınma: Zarzeski Hofstede'in belirsizlikten kaçınma kültür değeri ile açıklama arasında negatif bir ilişki beklemektedir. Buna göre belirsizlikten kaçınma düzeyi yüksek olan toplumlarda finansal kuruluşlar ile kesin ve belirli ilişkiler kurulmuş olduğundan finansal açıklamaya gerek duyulmaz. Tersine toplumlarda, yani belirsizlikten kaçınma düzeyi düşük toplumlarda devamlı sermaye kaynağı finansal kuruluşlar yerine sermaye piyasaları olduğundan açıklama düzeyi yüksektir.
- v. Bireysellik: Bireysellik ile açıklama arasında pozitif ilişki beklenmektedir. Buna göre kolektif toplumlarda kapalılık ve gruplaşma ile birlikte dayanışma söz konusudur ve kapalılık gizliliği besler. Ayrıca kolektif toplumlarda kaynak

edinimi sermaye piyasalarından değil alternatif kaynaklardan elde edileceğinden açıklama yapmaya gerek yoktur. Bireysel toplumlar kaynakları için sermaye piyasalarına bağımlı olduklarından daha fazla açıklama yapmaları gerekir.

- vi. Erillik: Eril toplumlar rekabetçi toplumlardır. Rekabetçilik ise maliyetlerin düşürülmesini gerektirir. Buna göre eril toplumlarda yer alan işletmelerin daha fazla açıklama yapması beklenmektedir.
- vii. Otorite mesafesi: Otorite mesafesi yüksek olan toplumlarda iş ilişkileri ve örgütleri fazla bilgi paylaşmazlar. Dolayısıyla, otorite mesafesi düzeyi ile açıklama düzeyi arasında negatif ilişki beklenmektedir.

Zarzeski yukarıdaki değişkenlerden oluşan modele “Uluslararası Açıklama Modeli” adını vermiştir. Çalışmasında bu modele ek olarak “Uluslararası Bağımlılık Modeli” de geliştirmiştir. Bağımlılık modelinde işletmelerin yabancı satış gelirlerini uluslararasılık ölçüsü olarak değerlendirmiş ve örnekleminde yer alan şirketleri çok uluslararası ve az uluslararası olarak iki gruba ayırarak açıklama düzeylerindeki farklılıkları incelemiştir. Çalışmada Fransa, Almanya, Hong-Kong, Japonya, Norveç, İngiltere ve ABD’de yer alan küçük, orta ve büyük ölçekli işletmeler örnekleme dahil edilmişler.

Zarzeski’nin Uluslararası Açıklama Modeline uyguladığı regresyon sonuçları modelin işletmeler arasındaki açıklama düzeyi farklılıklarını istatistiki olarak anlamlı düzeyde açıklamaktadır. Modelde yer alan tüm değişkenler anlamlı düzeyde anlamlıdır. Açıklama düzeyi ile bağımsız değişkenlerin tümü arasında otorite mesafesi değişkeni dışında beklenen yönde ilişkiler belirlenmiştir. Bu sonuçlar ağırlıklı açıklama endeksleri kullanılarak elde edilmiştir. Ağırlıklandırma olmaksızın yapılan analizlerde de benzer yönde sonuçlar elde edilmiştir.

Uluslararası Bağımlılık modeli testinin sonuçları da beklenen yönde gerçekleşmiştir. Buna göre yerel işletmelerin açıklama düzeyleri kültürel değerleri ile uyumludur. Uluslararası işletmelerin açıklama düzeyleri kültür değerleri ile uyumlu değildir. Diğer bir deyişle, kültürel

değeri fazla açıklama gerektirmeyen bir ülkenin şirketi uluslararasılık ölçütü arttıkça yerel kültür etkisinden uzaklaşmakta ve “küresel kültür” değerlerini kullanmaya başlamaktadır.

Ahmed ve Curtis (1999) meta analizi kullanarak açıklama üzerine yapılmış araştırmaların neden farklı sonuçları olduğunu incelemiştir. Varlık toplamı, toplam satış gelirleri, hissedar sayısı gibi ölçütlerle ölçülen şirket büyüklüğünün açıklama ile pozitif ve anlamlı ilişkisi olduğunu birçok araştırma ortaya çıkarmıştır. Ancak anlamlılık düzeyi araştırmalar arasında farklılık göstermektedir. Birçok araştırmada sermaye piyasasında kote olmak ve büyüklük ile açıklama arasındaki ilişki arasında geçişmeli sonuçlar raporlanmıştır. Ahmed ve Curtis’e (1999) göre bu sonuçlar normaldir, çünkü genelde belli büyüklükteki şirketler sermaye piyasalarında işlem görmektedir.

Ahmed ve Curtis (1999) tarafından gerçekleştirilen meta analizi 1968 ile 1997 yılları arasında akademik dergilerde yayınlanmış 29 araştırma kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Meta analizi sonuçlarına göre de açıklama ile şirket büyüklüğü arasında pozitif ilişki belirlenmiştir. Sermaye piyasalarında işlem görme ile açıklama arasındaki ilişki de anlamlı düzeyde belirlenmiştir. Ancak sonuçlara göre sermaye piyasalarında işlem görme ihtiyari açıklamalarda daha fazla önem taşımaktadır. Meta analizi sonuçları borçluluk ile açıklama arasında pozitif ilişki olduğunu göstermektedir. Ancak sermaye piyasalarında işlem görmeye benzer şekilde, ihtiyari açıklama ile borçluluk arasındaki ilişki zorunlu açıklamalara göre daha kuvvetlidir. Kârlılık ile açıklama arasındaki ilişki yalnızca ihtiyari açıklamalar için ortaya konmuştur. Hem ihtiyari hem de zorunlu açıklamalar bir arada kârlılık ile ilişkili bulunmamıştır. İlişki pozitifdir. Genel olarak bakıldığında denetim firmasının büyüklüğü ile açıklama arasında anlamlı düzeyde ilişki belirlenmemiştir. Önceki değişkenlerde olduğu gibi analiz ihtiyari, zorunlu ve toplam açıklama olarak bakıldığında, ihtiyari açıklama ile anlamlı ilişki belirlenmemiş, ancak zorunlu açıklamalar ile denetim şirketinin büyüklüğü arasında pozitif anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Toplam açıklamada ihtiyari açıklamalar sonucu etkilemektedir. Denetim firmasının büyüklüğü denetlenen şirketin büyüklüğü ile de ilgili olabilir. Genellikle büyük şirketler denetçi olarak büyük şirketleri seçerler.

Jaggi ve Low (2000) İtihat hukuku ve Roma hukuku sistemlerinde yer alan şirketlerin açıklama düzeylerindeki farklılıklarını araştırmışlar, ayrıca kültürel değerlerin açıklamaya etkilerinin hukuk sistemine göre değişip değişmediğini de incelemişlerdir.

Yazarlar makalelerinde “Uluslararası Finansal Raporlama Modeli” adını verdikleri, raporlamayı etkileyen farklı değişkenlerin birbirleri ile etkileşimlerini özetleyen bir model de geliştirmişlerdir. Bu şekilde sosyo-politik ve ekonomik çevrenin hukuk sistemlerini etkilediği, hukuk sistemlerinin de sonuçta kurumsallaşmayı, kurumların sermaye yapılarını, işletmelerin uluslararasılık düzeylerini ve sermaye piyasalarını etkilediğini özetlemektedirler. Sermaye yapıları, uluslararasılık, sermaye piyasaları ise ilgili çevrede yer alan işletmelerin finansal açıklama düzeylerine etki etmektedir. Jaggi ve Low’un modeline göre sosyal (kültürel) değerler finansal açıklamaya ayrıca etkide bulunmaktadır. Jaggi ve Low geliştirdikleri modelden yola çıkarak araştırmalarında hukuk sistemlerinin ve kültür değerlerinin finansal açıklamaya olan etkisini incelemişlerdir.

Jaggi ve Low’un çalışmalarında cevap aradıkları bir başka konu ise kültürel değerlerin finansal açıklamayı hukuk sistemlerine göre farklı etkileyip etkilemediğidir. Yazarlara göre İtihat hukuk sistemlerinde kültürel değerlerin açıklamayı etkilemesi beklenmemektedir.

Jaggi ve Low (2000) kültür ve hukuk sistemlerinin yanı sıra çalışmalarında işletme büyüklüğü, borçluluk oranı, piyasa kapitilizasyonu, uluslararasılık gibi değişkenleri de kullanmışlardır. Yüksek piyasa kapitilizasyonunun gelişmiş bilgi sistemlerinin var olduğu sermaye piyasalarında görüleceği beklentisi ile bu çalışmada kapitilazasyon ile açıklama arasında pozitif ilişki beklenmektedir. İşletmelerin uluslararası faaliyetleri günümüzde ihracat ve ithalat ile sınırlı değildir. Şirketler doğrudan yatırımlar aracılığı ile kendi ülkelerinin dışında üretim yapmak veya hisselerini farklı ülkelerin sermaye piyasalarında listelemek yolu ile uluslararası faaliyetlerde bulunmaktadırlar. Farklı ülkelerde farklı kültürlere ait finansal bilgi kullanıcılarının ihtiyaçlarına yeterli oranda cevap verebilmek için uluslararası işletmelerin finansal tablolarında daha fazla bilgi vermeleri beklenmektedir.

Bu çalışmada Center for International Financial Accounting Research (1993) (CIFAR) veritabanı tarafından geliştirilen açıklama değerleri bağımlı değişken olarak kullanılmıştır. Bağımsız değişkenler ise hukuk sistemleri ve kültürel değerlerdir. Büyüklük, borçluluk, sermaye kapitilazasyonu ve uluslararasılık kontrol değişkenleri olarak kullanılmış ve çoklu varyans analizleri gerçekleştirilmiştir.

Çalışmada kullanılan örneklem 6 ülkeden (Kanada, Fransa, Almanya, Japonya, İngiltere ve ABD) ve 401 şirketten oluşmuştur. Örnekleme oluşturan üç ülke İtihat hukuk sistemine, kalan üç ülke ise Roma hukuku sistemine sahiptir.

Korelasyon analizi sonuçlarına göre, hukuk sistemleri ile finansal açıklama arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunmaktadır ve İtihat hukuk sisteminde yer alan işletmeler daha fazla açıklama yapmaktadır. Kültür değerleri ve açıklama arasındaki korelasyon da istatistiki olarak anlamlıdır. Ancak erillik ile açıklama arasındaki ilişki Gray'in önermesi yönünde gerçekleşmemiştir. Kapitilazasyon ve borç oranı ile açıklama arasında korelasyon anlamlı düzeyde belirlenmemiştir.

Jaggi ve Low modellerini test etmek amacıyla kültür değerleri ile açıklama arasında regresyon analizi uygulamışlardır. Analiz sonuçlarına göre:

- i. Hukuk sistemleri ile açıklama arasında anlamlı düzeyde ilişki belirlenmiştir. İtihat hukuk sisteminde yer alan işletmeler daha fazla açıklama yapmaktadır.
- ii. Kültürel değerlerden bireysellik (pozitif ilişki) ve belirsizlikten kaçınma (negatif ilişki) ile açıklama arasındaki ilişki beklenen yöndedir. Otorite mesafesi (beklenen-negatif ilişki) ve erillik (beklenen-pozitif ilişki) ile açıklama arasındaki ilişki beklenen yönde değildir. Ayrıca regresyon sonuçlarında otorite mesafesi, bireysellik ve erillik istatistiki olarak anlamlı düzeyde belirlenmiştir. Belirsizlikten kaçınma ile açıklama arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur.

Kültür değerleri ile açıklama arasındaki regresyon modeli İtihat hukuk sisteminde ve Roma hukuk sisteminde yer alan şirketlere ayrı ayrı uygulandığında, İtihat hukukunda hiçbir

kültür değeri ile açıklama arasında anlamlı düzeyde ilişki saptanmamıştır. Roma hukuku sisteminde yer alan işletmelerin açıklama düzeyleri ile kültürel değerlerin tümü arasında anlamlı düzeyde ilişki belirlenmiştir. Ancak yalnızca bireysellik ile açıklama arasındaki ilişki beklenen yöndedir. Diğer kültürel değerler ile açıklama arasındaki ilişkiler beklenen tersi yönünde belirlenmiştir.

Uluslararası işletmelerin açıklama düzeyleri diğerlerine oranla önemli olarak daha fazla tespit edilmiştir. Borçluluk düzeyinin açıklamaya olan etkisi incelendiğinde İtihat hukuk sistemindeki şirketlerde açıklama ile borçluluk arasında anlamlı düzeyde pozitif ilişki belirlenmiştir. Roma hukuk sisteminde yer alan işletmelerin borç düzeyleri ile açıklama düzeyleri arasındaki ilişki negatif ancak önemsiz olarak ortaya çıkmıştır.

Jaggi ve Low'un araştırmalarının sonucu İtihat hukuku ülkelerde finansal açıklama düzeyinin kültürden etkilenmediği, kullanıcıların bilgi gereksinimlerine göre açıklama yapıldığıdır. Roma Hukuku sisteminde yer alan işletmelerin açıklama düzeyleri ise kültürel değerlerinden etkilenmektedir.

Hukuk ve ulusal kültürün işletmelerin finansal açıklamalarına olan etkisini araştıran bir başka çalışma ise Hope (2003) tarafından gerçekleştirilmiştir. Hope çalışmasında Jaggi ve Low'un (2000) örnekleminde yer alan ülkelerin kültürel olarak benzerliğini eleştirmiş, kendisi çalışmasına 39 ülkeden şirketleri dahil etmiştir.

Hope'un araştırmasında cevap aradığı temel soru kültürün açıklamayı doğrudan mı yoksa diğer bazı çevresel etmenleri etkileyerek dolaylı olarak mı etkilediğidir. Bu çevresel etmenlerden biri de hukuk sistemidir. Bir diğer araştırma sorusu ise hukuk sisteminin etkisi kontrol edilerek kültürün açıklamaya olan etkisinin incelenmesidir. Hope çalışmasında işletmelerin bilgi çevrelerinin hukuk sistemlerinin etkisindeki yerini incelemeye de çalışmaktadır. Bilgi çevresinin bir ölçümü olarak da işletmeyi izleyen analistler kullanılmıştır.

Analistler ve finansal açıklama üzerine yapılan önceki çalışmalarda, finansal açıklamaların işletmelerin sermaye maliyetini yalnızca az sayıda analist tarafından takip edilen

işletmeler için düşürdüğünü göstermektedir. Benzer şekilde az sayıda analist tarafından izlenen işletmelerin hisse fiyatları ile muhasebe sonuçları arasında anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir.

Analistler, yani işletmenin bilgi çevresi ile ilgili yapılmış olan geçmiş çalışmalar ışığında Hope işletmeyi izleyen analist sayısı arttıkça finansal açıklama düzeyi üzerinde hukuk sistemlerinin etkisinin azalacağını öngörmektedir.

Hope çalışmasında Jaggi ve Low gibi CIFAR endeksini kullanmış ve kültür ve hukuk sistemlerinin yanı sıra sermaye piyasaları kotasyonu; büyüklük (satışların doğal logaritması); borçluluk (toplam borçların toplam varlıklara oranı) ve işletmenin faaliyette bulunduğu sektörü kontrol değişkenleri olarak açıklama modeline dahil etmiştir. Kullanılan örneklem 39 ülkeden 1851 gözleme dayanmaktadır.

İncelemede öncelikle açıklama ile tüm temel değişkenlerin korelasyonları hesaplanmıştır. Korelasyon analizlerine göre hukuk sisteminin kültür değerlerine oranla açıklamaya olan etkisinde belirgin bir hakimiyet görülmemektedir. Erillik ile açıklama arasındaki korelasyon Gray'in beklentilerine de uygun olarak daha zayıf görülmektedir.

İkinci olarak korelasyonlar işletmeler hukuk sistemlerine göre ayrıştırılarak yapılmış. Sonuçlara göre, erillik dışında her iki hukuk sisteminde de korelasyonlar aynı yönde hesaplanmıştır. Ayrıca korelasyonların düzeyi otorite mesafesi haricinde her iki hukuk sisteminde de benzerdir. Otorite mesafesi değerinde ise İçtihat hukuku ülkelerinde açıklama ile daha kuvvetli negatif korelasyona sahip olarak belirlenmiştir.

Son olarak işletmeyi takip eden analistler ile açıklama arasında hukuk sistemlerine göre yapılan korelasyon hesaplamalarında hukuk sisteminin açıklama ile olan korelasyon katsayısının az sayıda analist tarafından izlenen işletmelerde daha fazla olduğu görülmüştür.

Korelasyon analizlerine ek olarak açıklama ve hukuk sistemi arasında regresyon analizi uygulanmıştır. Regresyon sonuçlarına göre işletmelerin İçtihat hukuku sistemi içinde yer

almaları ile açıklama düzeyleri arasında istatistiki olarak anlamlı pozitif ilişki vardır. Bu sonuç önceki araştırma sonuçları ile de uyumludur. Büyük işletmeler küçük işletmelere göre daha fazla finansal açıklama yapmaktadır. Birden fazla piyasada kote olan işletmelerin finansal açıklamaları da daha fazladır. Borçluluk ile açıklama arasında negatif ilişki belirlenmiştir. Bu sonuç da Zarzeski'nin (1996) sonuçları ile benzerlik taşımaktadır.

Bir diğer regresyon analizi ise açıklama ve kültür değerleri arasında gerçekleştirilmiştir. Beklendiği üzere, belirsizlikten kaçınma ile açıklama arasında negatif, bireysellik ile açıklama arasında pozitif ilişki ortaya çıkmıştır. Otorite mesafesi ile açıklama arasındaki ilişki pozitif olarak belirlenmiş, erillik ile açıklama arasındaki ilişki ise negatif olarak ortaya çıkmıştır.

Açıklamaların kültür ve hukuk sistemlerinden mi daha fazla etkilendiğinin araştırılması için değişkenlerin ayrı ayrı yer aldığı regresyon modellerinin açıklama güçleri Cramer Z istatistiği ile karşılaştırılmış ve aralarında önemli düzeyde farklılık tespit edilmemiştir. Buna göre hukuk sistemlerinin finansal açıklamaları kültür değerlerinden daha fazla etkilediğini söylemek doğru değildir. Yazara göre kültür değerleri açıklama üzerinde etkili olmaya devam etmektedir, hukuk sistemlerini devreye sokarak kültürün etkisinin ortadan kalktığını iddia etmek doğru değildir.

Hope kültür değerleri ve açıklama üzerindeki çalışmasını Hofstede'in kültür değerlerinin yanı sıra Schwartz tarafından 1994 yılında ortaya konulmuş kültür değerleri ile de tekrarlamıştır. Sonuçlar Hofstede kültür değerleri ile benzer çıkmıştır. Buna göre hukuk sistemi kültürün finansal açıklama üzerindeki rolünü etkilemekle birlikte tamamen ortadan kaldırmamaktadır.

Hope'un araştırmasının önemi kültürün finansal açıklama üzerinde etkileri olduğunu hukuk sistemlerinin kültür değerlerinin etkisini etkilemekle birlikte tamamen ortadan kaldırmadığını ortaya koymasındır.

Hope makalesinin sonunda bir ülkenin muhasebe altyapısı değiştirilirken kültür değerlerinin göz önünde bulundurulması, kültürün muhasebe sistemleri üzerindeki etkisinin yadsınmaması gerektiğini de belirtmektedir.

Bir başka araştırmada J.J. Archambault ve M.E Archambault (2003) işletmelerin finansal açıklama düzeylerini açıklayan kapsamlı bir model geliştirmeyi amaçlamışlardır. Yazarlara göre açıklama üzerine yapılan önceki çalışmalar açıklamayı etkileyen yalnızca bazı değişkenleri ele almıştır. Ancak açıklamayı etkilemesi muhtemel tüm etmenler kapsamlı olarak bir arada daha önce incelenmemiştir.

Yazarlar muhasebe sistemlerinin ulusal kültür değerleri, ulusal politik ve ekonomik sistemler ve kurumsal özelliklerin bir etkileşimi sonucunda oluştuğu görüşündedirler. Ayrıca yine yazarlara göre bu sistemler kendi aralarında da etkileşim içindedir.

Ulusal Kültür: Kültür toplumların belirli olaylara nasıl tepki vereceğini belirlemenin yanı sıra toplumsal kurumların oluşumuna da etki etmektedir. Yazarlar kültürel değerler içinde öncelikle Hofstede'in kültür değerlerini açıklamışlardır. Hofstede'in kültür değerlerinin yanı sıra eğitim düzeyi de bu çalışmada kültür bileşenlerinden sayılmıştır. Yazarlar eğitim düzeyinin artması ile finansal açıklama düzeyinin de artacağını öngörmektedir.

Yazarlar dini görüşleri de kültürün bir parçası olarak nitelendirmişlerdir. Önceki çalışmalarda, İslam dinine sahip toplumlarda finansal açıklamanın fazla olmadığı sonucuna varılmıştır. İslam toplumlarında ticari ilişkilerde karşılıklı güven temel alındığından finansal bilgiye gerek kalmayabilmektedir. Ayrıca İslami toplumlarda ticaret genellikle ortaklıklar yolu ile yapıldığından kurumlara ve sermaye piyasalarına ihtiyaç bulunmamakta, bu da finansal açıklama ihtiyacını azaltmaktadır. Bir başka çalışmada ise sosyo-ekonomik faktörler ile muhasebe prensipleri arasındaki ilişkiler araştırılmış ve önemli düzeyde bir ilişki belirlenmemiştir. Kullanılan sosyo-ekonomik faktörlerden birisi de Katolik inancıdır.

Ulusal Politik sistemler: Bir ülkenin ulusal politik kurumları o ülkenin kültür değerlerinden etkilenir ve aynı zamanda kültür değerlerini de etkiler. Belkaoui (1983) politik özgürlük

artıkça açıklama düzeyinin de artacağını öngörmüş ama araştırmasında bu sonuca ulaşamamıştır.

Archambault ve Archambault (1999) çalışmalarında hukuk sistemleri politik sistemler arasında yer almıştır. Çalışmada politik sistemler içerisinde bir diğer unsur da basın olarak yer almıştır. Yazarlara göre daha fazla açıklama ve bilgi isteyen toplumlarda daha fazla ekonomi gazetesi ve benzerleri yayınlanmaktadır. Dolayısıyla ekonomi gazetesi ve benzerleri fazla olan toplumlarda açıklama taleplerinin daha yüksek olmasından dolayı finansal açıklamanın da yüksek olması beklenmektedir

Kısaca bu çalışmada politik sistemler olarak vatandaşların özgürlüğü, hukuk sistemleri ve basın ölçüt olarak kullanılmış ve bu unsurların açıklamayı önemli düzeyde etkilemesi beklenmiştir.

Ulusal Ekonomik Sistemler: Ekonomik sistemler yatırımcılar ile şirketler arasındaki etkileşimden oluşmaktadır. Çalışmada ekonomik gelişim, enflasyon ve sermaye piyasaları ekonomik sistemin unsurları olarak tanımlanmıştır. Ekonomik olarak gelişmiş ülkelerde sermaye ihtiyacı daha fazla olduğundan açıklamanın da daha yüksek olması beklenmektedir. Salter (1998) gelişmiş ülkelerdeki açıklama düzeyi ile gelişmekte olan piyasalardaki açıklama düzeyi arasında önemli farklılık olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca Adhikari ve Tondkar (1992) tarımsal ekonomilerde açıklamanın daha az düzeyde olduğunu belirlemişlerdir.

Enflasyon ile açıklama arasında pozitif ilişki beklenmektedir. Yüksek enflasyonlu ekonomilerde faaliyet gösteren işletmelerin enflasyonun finansal tablolar üzerindeki etkilerini anlatabilmek amacı ile daha fazla açıklama yapmaları beklenmektedir.

Sermaye Piyasaları: Adhikari ve Tondkar (1992) sermaye piyasalarının büyüklüğü ile açıklama düzeyi arasında pozitif ilişki saptamıştır.

Kurumsal Özellikler: Şirketler içinde buldukları ekonomik ve politik sistemlerin yanı sıra kendilerine özgü bazı özelliklere de sahiptir. Finansal açıklamaya en çok yatırımcılar

ihtiyaç duyar. Şirketin ortaklık yapısı açıklama düzeyini de etkiler. Ortak sayısı az olan şirketlerde ortaklar şirket faaliyetleri ile yakından ilgilenebildiklerinden kamuya fazla bilgi açıklanmasına gerek olmaz. Ancak ortaklarının sayısı çok olan şirketlerin açıklama düzeylerinin de fazla olması beklenmektedir.

Sermaye piyasalarında kotasyon: Sermaye piyasalarının kendilerine özgü raporlama kuralları vardır. Ayrıca birden fazla sermaye piyasasında kote olmak yaygın ortaklık yapısının bir işaretidir. Dolayısıyla kote olunan piyasalar ile açıklama arasında ilişki olması beklenmektedir.

Finans yazınında dağıtılan kâr payları yönetimin gelecekteki nakit akışları ve kârlılığa ilişkin beklentilerinin bir göstergesi olarak nitelendirilmektedir. Dolayısıyla kâr payı ödenmesi finansal açıklama yerine geçecek bir bilgi olarak değerlendirilebilir. Buna göre kâr dağıtımını yapan şirketlerin daha az açıklama yapmaları beklenir.

Wallace ve diğerleri (1994) şirketlerin faaliyet raporlarının içeriğinin denetçilerinden etkilendiğini öne sürmektedir. Büyük-altı denetim şirketince denetlenen şirketlerin daha fazla bilgi açıklamaları beklenmektedir, çünkü bu denetim şirketleri isimlerinin kalite ile özdeşleşmesi adına müşterilerinin daha fazla açıklama yapmalarını sağlayabilmektedir. Ancak yapılan çalışmalarda denetçi şirket ile açıklama düzeyi arasında önemli bir ilişki saptanmamıştır. (Wallace ve diğerleri 1994 ve Ahmed ve Curtis, 1999).

Borçluluk: Borçluluk ve açıklama düzeyi arasında çelişkili sonuçlar elde edilmiştir, ancak açıklama düzeyi üzerinde etkisi olabilecek değişkenlerden biri olduğu kanısı yaygındır.

İşletmenin büyüklüğü, faaliyet gösterdiği sektör sayısı ve yabancı satışlar, Archambault ve Archambault (1999) çalışmasında finansal açıklama düzeyine etki etmesi beklenen faaliyet sistemleri olarak tanımlanmıştır.

Archambault ve Archambault'un (1999) çalışmasında, 41 ülkede International Accounting and Auditing Trends'e dahil olan (CIFAR 1995) 1.000 şirket üzerinde

gerçekleştirilmiştir. Ancak hipotezlerin test edildiği veriler 33 ülkeden 621 şirket üzerindedir. Adı geçen araştırmada tüm değişkenler regresyona tabi tutularak model test edilmiş olup, sonuçlar aşağıda özetlenmiştir.

Yabancı satışlar	Pozitif-anlamlı
Bireysellik	Pozitif-anlamlı
Büyüklik	Anlamlı değil
Borçluluk	Anlamlı değil
Belirsizlikten kaçınma	Pozitif-anlamlı Beklenti-negatif Gerçekleşen-pozitif
Erillik	Negatif-anlamlı Beklenti-pozitif Gerçekleşen-negatif
Otorite mesafesi	Negatif-anlamlı
Okuryazarlık	Pozitif-anlamlı
İslam	Pozitif-anlamlı
Katolik	Pozitif-anlamlı
Protestan	Pozitif-anlamlı
Yahudilik	Anlamlı değil
Budistlik	Pozitif-anlamlı
Politik haklar	Negatif-anlamlı (Haklar ve özgürlüklerin en yüksek değeri 1 en düşük değeri 7)
Sivil özgürlükler	Negatif-anlamlı (Haklar ve özgürlüklerin en yüksek değeri 1 en düşük değeri 7)
Hukuk sistemi	Negatif-anlamlı
Gazete dolaşımı	Negatif-anlamlı Beklenti-pozitif Gerçekleşen-negatif
Enflasyon	Negatif-anlamlı Beklenti-pozitif Gerçekleşen-negatif
Sermaye piyasası büyüklüğü	Pozitif-anlamlı
Yabancı piyasalarda kotasyon	Pozitif-anlamlı
Kâr payı ödeme oranı	Pozitif-anlamlı Beklenti-negatif Gerçekleşen-pozitif
Denetçi	Pozitif-anlamlı

Yazarlar analizlerinde çoklu korelasyon probleminden bahsetmekle beraber şirket büyüklüğü ve diğer bazı değişkenler dışında bu problemi nasıl düzelttiklerine ilişkin bilgi vermemişlerdir. Örneğin kültür değişkenlerinin diğer bazı değişkenlerle korelasyonu olduğunu belirtmişler ama bunu ortadan kaldırmak için başka testler uygulamamışlardır.

Benzer şekilde sonuçlarını analiz ederken politik özgürlük değişkenlerinin birbirleri ile ilişkili olduğunu belirtmişler ve sonuçları yorumlamanın yanlış olacağını söylemişlerdir. Buna rağmen politik sistemlerin açıklamayı anlamlı düzeyde etkilediğini öne sürmektedirler.

Şirket büyüklüğü değişkeninin önemsiz çıkmasının, diğer değişkenlerle korelasyonundan kaynaklanabileceğini düşünerek bu değişkenleri modelden çıkararak tekrar regresyon analizleri yapmışlardır. Denetçi firma seçimi, yabancı sermaye piyasalarında kotasyon ve faaliyette bulunan sektör sayısının şirket büyüklüğü ile ilişkili olmasından dolayı bu değişkenler modelden çıkarıldığında büyüklüğün açıklama ile anlamlı düzeyde pozitif yönde ilişkili olduğu görülmüştür.

Yazarlar sonuçlarının muhasebe sistemlerinin bir parçası olan finansal açıklamanın karmaşık bir süreç olduğunu gösterdiğini belirtmektedirler. Finansal açıklama kültürel, politik ve ekonomik faktörlerden ve şirketlerin kurumsal özelliklerinden etkilenmektedir. Bunun bir sonucu ise UFRS'nin kural koyucular tarafından empoze edilmesine şirketlerin direnç gösterme olasılığıdır. Ancak diğer bir sonuç ise uluslararası faaliyette bulunan şirketlerin uluslararası ortamın gerektirdiğini yapmalarından ötürü UFRS'ye direnç göstermeyebilecekleridir.

Bu makale oldukça kapsamlı olmakla birlikte çok fazla değişken kullanması ve bu değişkenlerin birçoğunun birbirleri ile ilişkili olması nedeniyle geçerliliği sorgulanır hale gelmiştir.

Şirket özellikleri ile finansal açıklamanın arasındaki ilişkiyi araştıran başka bir çalışma ise İspanyol şirketler üzerinde Wallace ve diğerleri (1994) tarafından gerçekleştirilmiştir. Yazarlar İspanyol muhasebe ortamını tek düzene dayalı, vergi kanunlarının oldukça etkisinde

kalmış genç bir sistem olarak nitelendirmektedirler. İspanyol hukuk sistemi Roma hukuku etkisinde olup muhasebe sistemi olarak Kara Avrupası nitelendirmesi içindedir. İspanya’da muhasebe, ülkenin Avrupa Birliği’ne üye olması ile kabuk değiştirmiştir. Avrupa Birliğinin dördüncü ve yedinci yönergelerinin 1990 yılında kabul edilmesinden sonra “Genel Muhasebe Planı” düzenlenmiştir. Bu plana göre, bilanço ve gelir tablosu düzenlenmesinde şirketlerin alternatif seçimlerde bulunmasına izin verilmemiştir. İspanya’da bağımsız denetim de Avrupa Birliği üyeliğinden sonra 1988’de düzenlenmiştir. Bu tarihten sonra belirli bir büyüklüğü olan veya halka açık olan şirketlerin denetlenmesi zorunluluğu getirilmiştir.

Yazarlara göre işletmelerin özellikleri ile faaliyet raporlarında yer alan açıklamalar arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmalar çoğunlukla altı gelişmiş ülkenin şirketleri üzerinde gerçekleştirilmiştir: Kanada; Japonya, Yeni Zelanda; İsveç; İngiltere; ABD. Ayrıca Bangladeş, Meksika ve Nijerya da üzerinde araştırma yapılan gelişmekte olan ülkeleri oluşturmaktadır.

Geçmişte yapılmış araştırmaların birçoğunda büyüklük, likidite, borçluluk, denetçi şirketin kimliği, sermaye piyasalarında kotasyon açıklama ile ilişkisi araştırılan belli başlı şirket özelliklerini oluşturmaktadır.

Yapılan geçmiş çalışmaların bazılarında araştırmacılar tarafından oluşturulmuş açıklama endeksi kullanılmıştır. Bu çalışmanın önceki çalışmalardan bir farkı da açıklama endekslerinin açıklama maddesinin var olup olmaması üzerine hesaplanmaması, endeks oluşturulmasında açıklama maddesinin mevcudiyetinden çok kapsamının kullanılmasıdır.

Çalışma İspanya’da faaliyet gösteren 50 (30 hisseleri borsada işlem gören ve 20 adet borsada işlem görmeyen) şirket üzerinde gerçekleştirilmiştir.

Kullanılan açıklama listesi ülkede geçerli olan muhasebe ve finansal raporlama standartları uyarınca zorunlu açıklama maddelerine dayanmaktadır. Yazarlar neden zorunlu açıklama maddelerini kullandıklarını da açıklamışlardır. Geçmiş çalışmaların çoğunluğunda ihtiyari (isteğe bağlı) açıklama maddeleri ile açıklama listesi oluşturulmuştur. Finansal raporlama İspanya’da o dönemde yeni geliştiğinden ve araştırmacılar ihtiyari açıklama

yapması gerekmeyen, ancak faaliyet raporlarından bu durumun anlaşılması mümkün olmayan şirketleri cezalandırmamak için zorunlu açıklama maddelerini kullanmışlardır. Bu tez çalışmasında da zorunlu maddeler kullanılmıştır. Bunun temel nedeni araştırmanın amacının UFRS'nin etkilerini araştırmak olmasıdır. Dolayısıyla çalışmada UFRS tarafından zorunlu tutulan açıklama maddeleri kullanılmıştır.

Araştırmacıların kullandığı açıklama listesi 16 maddeden oluşmuştur. Araştırmada faaliyet raporları da kullanılmış, yalnızca finansal tablo dipnotları ile yetinilmemiştir.

Açıklamayı etkilemesi beklenen değişkenler yapı değişkenleri, performans değişkenleri, piyasa değişkenleri olarak sınıflandırılmıştır:

Yapı değişkenleri: Toplam varlıklar, toplam satışlar ve borç-öz kaynak oranı. Büyüklüğün açıklama ile hangi nedenle pozitif ilişkisinin olabileceği önceki makale özetlerinde açıklanmıştır. Bu makalede ortaya atılan bir olası neden daha vardır. O da küçük şirketlerin rekabetçi avantajlarını yitirmekten korktukları için açıklama yapmaktan kaçınmalarıdır. Yapı değişkenleri zaman içinde göreceli olarak sabittir.

Performans değişkenleri: Performans değişkenleri zaman içinde değişebilir. Araştırmada likidite oranı, kazanç getirisi (vergi öncesi kârın özsermayeye oranı) ve kâr oranı (vergi öncesi kârın toplam satışlara oranı) değişkenleri kullanılmıştır. Kârlılığı yüksek olan şirketlerin yatırımcıları etkileyebilmek ve yöneticilerin ödüllendirilmesi için daha fazla açıklama yapmaları beklenmektedir. Ancak performans ile açıklamaların arasındaki ilişkinin niteliği çok net değildir. Benzer şekilde likiditenin açıklamaya etkisi de net değildir. Likidite yönünden sağlıklı olan işletmeler yatırımcıları etkilemek amacı ile daha fazla açıklama yapıyor olabilirler. Aksine likiditesi sağlıklı olmayan şirketler de yeni kaynaklara daha az maliyetle ulaşabilmek amacı ile fazla açıklama yapabilirler.

Piyasa değişkenleri: Piyasa değişkenleri olarak faaliyette bulunan sektör, halka açık olma durumu, denetçi şirketin niteliği ele alınmıştır. Şirketin faaliyette bulunduğu sektör, finansal açıklamasının kapsamını var olması muhtemel sektörel kurallar yolu ile etkiler. Halka açık

şirketlerin açıklamalarının kapsamının fazla olması beklenmektedir, çünkü bu şirketler çok sayıda yatırımcıya bilgi vermekle yükümlüdür. Bu şirketlerin temsilci maliyetleri diğerlerine göre daha yüksektir. Temsilci maliyetlerini düşürmek için daha kapsamlı açıklama yapmaları beklenir. Denetçi şirket ile açıklama arasındaki ilişki de iki nedenle açıklanabilir. İlk olarak büyük uluslararası şirketlerin kaynakları daha fazla olduğundan müşterilerinin daha kapsamlı açıklama yapmalarına yardımcı olabilirler. Diğer bir neden ise büyük uluslararası denetim şirketlerinin isimlerini korumak için müşterilerinin açıklamalarının daha kapsamlı olmalarını sağlayacak güçleri olmasıdır.

Araştırmada verilere regresyon analizi uygulanmıştır. Araştırmacılar değişkenler arasında korelasyonların çoklu korelasyona yol açabileceğinden hareketle VIF faktörlerini de hesaplamışlardır. Ancak VIF faktörleri 10'un üzerinde çıkmamıştır. Ayrıca satışlar ve toplam varlıklar arasındaki 0,7735 olan korelasyon katsayısı nedeni ile satışlar regresyon modelinin dışında bırakılmıştır.

İncelemelerde iki ayrı sıralı regresyon modeli kullanılmıştır. Birinci modelde yapı ve performans değişkenlerinden yalnızca biri kullanılmıştır: İkinci modelde ise satışlar dışında tüm değişkenler regresyona dahil edilmişlerdir. Sonuçlara göre büyüklük ile açıklamanın kapsamı arasında pozitif ve anlamlı düzeyde ilişki saptanmıştır. Likidite ile de açıklama arasında negatif ve anlamlı düzeyde ilişki belirlenmiştir. Ancak büyüklük kadar anlamlı düzeyde değildir. Kârlılık ile açıklamanın kapsamı arasında anlamlı düzeyde ilişki belirlenmemiştir. Ayrıca faaliyette bulunulan sektör de açıklamaya etki etmemektedir. Şirketin halka açık olması ve olmaması da açıklama kapsamını etkileyen bir faktör olarak sonuçlara yansımıştır. Ancak denetçi şirket ile açıklamanın kapsamı arasında anlamlı düzeyde bir ilişki olmadığı görülmüştür.

İspanyol şirketlerinin finansal açıklama düzeylerinin incelendiği bir başka çalışma da Inchausti (1997) tarafından gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın amacı finansal açıklama düzeyini etkileyen faktörleri ortaya çıkarmaktır. İspanya'da yeni muhasebe standartları tedrici olarak uygulamaya sokulmuştur. 1989-1991 yılları arasında geçiş süreci uygulanmıştır. Bu nedenle Inchausti'nin araştırması bu üç yılı kapsamaktadır.

Inchausti çalışmasında finansal kuruluşlar, yatırım fonları ve sigorta şirketleri hariç olmak üzere 1990 yılında Valencia menkul kıymetler borsasında kote olan 92 şirketten örneklem yapılmıştır. Ancak şirketlerin büyüklüklerine ve verilere ulaşılabilmesine göre örneklem 1989, 1990 ve 1991 yıllarında sırasıyla 49, 47 ve 42 şirketten oluşmuştur.

Inchausti finansal açıklama düzeylerini açıklayabilecek yedi değişken belirlemiştir:

(1) Büyüklük: Büyüklük ölçütü olarak satışlar ve varlık toplamı kullanılmıştır. Ancak ayrı varyanslılık problemi nedeniyle bu değişkenlerin doğal logaritmaları modelde kullanılmıştır. (2) Birden fazla sermaye piyasasında kote olma (3) Kârlılık: Temsilci kuramına göre çok kârlı şirketlerin yöneticileri konumlarını sağlamlaştırmak için kârlılıklarını göstermek amacıyla daha fazla açıklama yaparlar. Ayrıca sinyal kuramı da şirketlerin iyi haberleri duyurmaya hevesli olmalarından dolayı daha fazla açıklama yapacaklarını ortaya koymaktadır. Kârlılık ölçütü olarak iki değişken kullanılmıştır: Faaliyet kârı/toplam varlıklar ve net kâr/özsermaye. (4) Borç oranı: Toplam borçlar/özsermaye borçluluk ölçütü olarak kullanılmıştır. (5) Denetim firması (6) Sektör: Şirketin içinde bulunduğu sektör açıklama düzeyini etkiler. Bu etkileşimi politik maliyet ile açıklamak mümkündür. Bazı sektörlerde politik maliyetler oldukça yüksektir. Ayrıca sinyal kuramı da sektör ve açıklama arasındaki ilişkiyi açıklamakta yardımcı olabilir. Benzer sektörlerde faaliyet gösteren şirketler benzer açıklamalarda bulunurlar. Eğer benzerlerinden daha az düzeyde açıklama yaparsa kötü sinyal olarak algılanacağından şirketler bundan kaçınırlar. (7) Kâr payı ödeme oranı: Yazar, bir şirketin kâr payı ödeme oranı ne kadar yüksekse açıklama düzeyi düşük olur önermesinde bulunmuştur. Bunun nedeni ise kâr payını açıklamaya ikame edilebileceğinin öne sürülmesidir. Sinyal kuramına göre kâr payı ödenmesi şirket yöneticilerinin şirketin durumu hakkında sinyal vermesidir. Dolayısıyla eğer kâr payı dağıtılırsa ayrıca yüksek düzeyde finansal açıklama yapılmasına ihtiyaç olmaz.

Verilere öncelikle basamaklı regresyon uygulanmış ve bağımsız değişkenlerden hangisinin bağımsız değişkeni daha iyi açıkladığı araştırılmıştır. Basamaklı regresyon sonucunda varlıklar, denetim firması, sermaye piyasaları ve kârlılık bir arada açıklama endeksinin %43,3'ünü açıklamak üzere modelde yerlerini almıştır. Ancak kârlılık değişkeni etkisi beklendiğinin ters yönde ortaya çıkmıştır. Yani kârlılık ile açıklama arasında negatif

ilişki gözlenmiştir. Ayrıca kârlılık değişkeninin (düzensiz ve oynak oluşundan dolayı) standart hatalarının katsayısı çok yüksektir. Bu nedenle kârlılık değişkeni de modelden çıkartılmıştır.

Inchausti basamaklı regresyon analizinin yanı sıra panel veri analizi de gerçekleştirmiştir. Panel veri analizi modelinde basamaklı regresyon sonucunda istatistiki olarak önemli olan değişkenlere ek olarak zamanı üç ayrı yıl olarak tanımlayan dönem değişkeni de eklenmiştir. Panel veri analizinde sabit etkiler modeli kullanılmıştır. Sabit etkiler modelinde etkiler zamanı göstermektedir.

Panel veri analizinin 3 yıla uygulanmasının sonucunda bağımlı değişkenin (açıklamanın) pozitif muhasebe kuramının etkilerinden mi, yoksa muhasebe standartları düzenlemelerinden mi etkilendiğine bakılmıştır. Panel veri analizlerinin sonuçları büyüklük, denetim firması, sermaye piyasası kotasyonu değişkenlerinin zaman içinde etkilerini sürdürdüğünü göstermektedir. Kârlılık panel veri modelinde tekrar modele dahil edilmiş olmasına rağmen açıklamayı anlamlı düzeyde açıklamamaktadır. Panel veri analizinin en önemli sonucu, açıklama modelinin açıklama düzeyini açıklamada zaman içinde daha kuvvetli olmasıdır. Yani zamanın açıklama üzerinde önemli etkisi olmuştur. Modelde yer alan zaman değişkenleri yeni muhasebe düzenlemelerinin olduğu dönemleri temsil ettiklerinden önemlidir.

Araştırmanın önemli sonuçlarından biri de ihtiyari açıklamaların gelişimidir. Muhasebe düzenlemeleri sonucunda şirketlerin açıklama düzeyleri artmıştır, ancak ihtiyari açıklama azalmıştır. Buna göre zorunlu açıklamaların artmasının ihtiyari açıklamayı azalttığı sonucuna varılabilir.

Pozitif muhasebe kuramına göre açıklamayı etkileyecek değişkenlerden büyüklük (varlıklar), sermaye piyasalarında kotasyon ve denetim firmasının niteliği araştırma sonunda önemli olarak belirlenmiştir. Ancak kârlılık, borçluluk, kâr payı ödeme ve sektörün açıklamayı açıklamada önemli olmadığı görülmüştür. Ayrıca muhasebe düzenleme ve kanunlarının da açıklamayı anlamlı düzeyde etkilediği görülmüştür. Buna göre Inchausti (1997) açıklamanın

yalnızca pozitif kurama göre piyasa güçleri ile açıklanamayıp, muhasebe standartlarına da ihtiyaç olduğu sonucuna varmıştır.

BÖLÜM II. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Daha önce de belirtildiği üzere, Avrupa Birliği ülkelerinin sermaye piyasalarında hisseleri işlem gören işletmeler 1 Ocak 2005 tarihinden geçeli olmak üzere konsolide finansal tablolarını UFRS'ye uyumlu olarak hazırlamaya başlamışlardır. Benzer yakınsama faaliyetleri içerisinde Avustralya Muhasebe Standartları Komitesi, Avustralya Muhasebe standartlarını UFRS'ye göre yeniden düzenlemiş ve AFRS adını verdiği yeni standartların, 1 Ocak 2005 tarihinden geçerli olmak üzere uygulanacağını belirtmiştir. Avustralya'ya benzer olarak, Türkiye'de Sermaye Piyasası Kurulu, muhasebe standartlarını yeniden ele almış ve UFRS uyumlu muhasebe standartlarının 1 Ocak 2005'ten itibaren kullanılmasını zorunlu tutmuştur. Türkiye'deki zorunluluk benzerleri gibi, hisseleri İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören şirketlere getirilmiştir. Görüldüğü üzere, UFRS uygulaması hem Avrupa Birliği hem de UFRS uygulamalarını seçen Avustralya ve Türkiye'de aynı tarihlerde uygulamaya geçirilmiştir.

Tüm bu yakınsama faaliyetlerinin temel amaçlarından biri dünya üzerinde yayınlanan finansal tablolarda yer alan bilgilerin kapsam ve düzeyinin karşılaştırılabilir olmasını sağlamaktır. Ancak tezin önceki bölümlerinde de açıklandığı üzere kültürel değerler, finansal tablolarda yer alan bilgilerin kapsam ve düzeyini etkilemektedir.

Bu araştırmanın temel amacı finansal tabloların hazırlanmasında UFRS kullanılmaya başlandıktan sonra kültürel değerlerin finansal açıklama üzerindeki etkilerinin ortadan kalkıp kalkmadığını incelemektir. Bu çerçevede ilk olarak UFRS kullanılmadan önce kültürel değerlerin açıklama üzerindeki etkileri incelenmiş, daha sonra da UFRS sonrasında bu etkilerin devam edip etmediği araştırılmıştır.

Araştırmanın hipotezleri Bölüm 2.4'de sunulmuştur. Bu hipotezlerin test edilmesi amacıyla oluşturulan finansal açıklama modelinde yer alan bağımsız değişkenler ile finansal açıklama arasında doğrusal ilişki beklendiğinden, veriler regresyon analizine tabi tutulmuştur.

Oluşturulan açıklama modeline göre finansal açıklama, kültür değerleri, hukuk sistemi, şirketin büyüklüğü, borçluluğu, karlılığı, birden fazla sermaye piyasasında işlem görmesi ve denetçi şirketinin kimliğinin bir fonksiyonudur. Modelin bağımlı değişkenini oluşturan finansal açıklama düzeyi, örnekleme de yer alan şirketlerin 2004, 2005 ve 2006 yılı finansal tabloları incelenerek hesaplanan finansal açıklama endeksi ile ölçülmüştür. Araştırmada kullanılan örneklem seçimi Bölüm 2.1’de, araştırmanın kapsadığı dönem Bölüm 2.2’de, finansal açıklama endeksinin hesaplanmasında kullanılan raporlama ölçüm aracının oluşturulması Bölüm 2.3’de ve hipotezler Bölüm 2.4’de açıklanmıştır.

2.1. Örneklem Seçimi

Çalışmada kullanılacak finansal tabloların örnekleme amacı ile öncelikle hangi ülkelerde UFRS uygulamasının 1 Ocak 2005 tarihinden geçerli olduğu araştırılmıştır. Deloitte Touche Tohmatsu’nun² verilerine göre belirlenen 47 ülke, sermaye piyasası büyüklüklerine göre sıralandırılmıştır. Listede ilk on beşte yer alan ülkelerden Portekiz, sermaye piyasalarında işlem gören şirket sayısının az olması nedeniyle, listeden çıkarılmış, Portekiz yerine bir sonraki ülke olan Polonya örnekleme dahil edilmiştir. Bir sonraki aşamada seçilmiş olan 15 ülke arasında bölgesel benzerlikler göz önünde bulundurularak örneklem altı ülkeye indirgenmiştir. Türkiye, sermaye piyasalarının büyüklüğüne göre 27. sırada yer almış ancak örnekleme dahil edilmiştir. Bu şekilde seçilen yedi ülke Almanya, Avustralya, Fransa, Hollanda, İngiltere, İtalya ve Türkiye’dir. Türkiye seçilen ülkeler arasında gelişmekte olan tek ülkedir.

Ülke örnekleme belirlendikten sonra, finansal tabloları incelenecek şirketlerin örnekleme yapılmıştır. Kapsamında büyük şirketlerin hisselerinin yer aldığı endeksleri oluşturan şirketler örneklem kapsamına alınmıştır. Bankalar, sigorta şirketleri, ve diğer finansal kuruluşlar araştırmanın kapsamı dışında tutulmuştur. Bu şekilde seçilen ülkelerin

² www.iasplus.com/country/useias.htm

listesi ve seçilen şirketler Tablo 1’de sunulmaktadır. Endeks oluşumlarından şirketler seçildikten sonra, şirketlerin internet adresleri belirlenmiş, finansal tabloları indirilmiştir.

Araştırmanın kısıtlarından biri örnekleme büyük şirketlerin kullanılmasıdır. İngilizce finansal tablolarının olması açısından örnekleme büyük şirketler kullanılmıştır. Büyük şirketler genellikle uluslararası faaliyette bulunmakta olduklarından uluslararası genel kabul görmüş muhasebe standartlarına yabancı değildirler (Adhikari ve Tondkar, 1992). Ayrıca finansal açıklamayı etkileyen faktörler üzerine yapılmış hemen tüm çalışmalarda şirket büyüklüğü ile açıklama arasında pozitif ilişki olduğu belirlenmiştir. Dolayısıyla araştırmada yer alan şirketlerin açıklama düzeyleri orta ve küçük boy şirketlerin açıklama düzeyini temsil etmeyebilir. Ancak diğer bir nokta da ülkeler arasındaki ekonomik farklılıklardır. Şirket büyüklüklerinin tutarı ülkeler arasında da farklılık göstermektedir. Örneğin Alman ve İngiliz şirketleri ile Türk şirketleri arasında büyüklük anlamlı olarak farklıdır. Örnekleme yer alan şirketlerin finansal büyüklüklerine ilişkin tanımlayıcı istatistik veriler Tablo-7,8 ve 9’da sunulmaktadır.

Örnekleme yer alan ülkelerin muhasebe uygulamaları ve yasal düzenlemelerine ilişkin kısa bilgiler ise aşağıda yer almaktadır.

Tablo 1 Örnekleme Oluşturan Şirketler

Almanya	Avustralya	Fransa	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
Adidas-Salamon Ag	Alumina	Accor	Aalberts Industry	Anglo American	Autogrill Spa	Akenerji
Altana AG	Amcor	Air Liquide	ASM International	Antofagasta	Autostrade	Aksa
BASF AG	Aristocrat	Alcatel	Crucell	AB Food	Bulgari	Anadolu Efes
Bayer AG	AGL	Arcelor	CSM	Astra Zeneca	Enel	Arcelik
BMW AG st	BHP bill.	Bouygues	Fugro	BAA	Eni	Aselsan
Continental AG	Boral	CAP gemini	Hunter Douglas	Bae Systems	Fastweb	Deva Holding
Daimler Chrysler AG	Brambles	Carrefour	LogicaCMG	BP	Fiat	Dogan Holding
Deutsche Borse AG	CC Amatil	Danone	Nutreco	British Airways	Finmeccanica	Dogan Yayin Holding
Deutsche Lufthansa AG	Coles Myer	EADS	Ahold Kon	British American Tobacco	Gr Edit L'Espresso	Dogus Otomotiv
Deutsche Telecom	CSL Lim.	EDF	Akzo Nobel	Cable and Wire	Italcementi	Eczacibasi Ilac
E. ON AG	Fosters	Essilor International	ASML Holding	Cadbury Schweppes	Lottomatica	Enka Insaat
Fresenius Medical Care	James Hardie	France Telecom	Buhrmann	Cairn Energy	Luxottica	Eregli Demir Celik
Henkel KGaA Vz	Fairfax	Gaz de France	DSM Kon	Carnival	Mediaset Spa	Ford Otosan
Infineon Technologies	Macquarie	L'Oreal	Getronics	Centrica	Mondadori Edit	Hurriyet Gazetecilik
Linde AG	New crest	Lafarge	Hagemeyer	Compass Grouo	Pirelli EC	Kardemir
MAN AG	Orica	La Gardere SCA	Heineken	Diageo	Rcs Media Group	Kartonsan
Metro AG	originenergy	LVMH	KPN Kon	DSG International	Saipem	Koc Holding
RWE AG	PBL	Michelin	Numico	Glaxo Smith kline	Seat Pagine Gialle	Migros
SAP AG	Quantas	Peugot	Philips Kon	IMP Chemicals	Snam Rete Gas	Net Holding
Schering AG	Rinker	PPR	Reed Elsevier	Imperial Tobacco Group	Telecom Italia	Park Elek, Madencilik
Siemens AG	Rio Tinto	Publicis Grope SA	Royal Dutch Shell	Intercon. Hotel	Terna	Petkim
Thyssen Krupp AG	Santos	Renault	SBM Offshore	International Power	Campari	Petrol Ofisi
TUI AG	Telecom NZ	Saint Gobain	TNT	ITV	Benetton Group	Sabancı Holding
Volswagen AG	Tabcorp	Sanofi Aventis	Unilever	Johnson Matth	Hera	Sise Cam
	Telstra	Schneider Electric	Vedior	Kingfisher	Sorin	Tofas Oto Fab.
	Westfarmers	St Micro Electronics	Wolters Kluwer	Marks and spencer	Indesit	Turkcell
	Woodside	Suez		Rolls Royce	Erg	Tupras
	Woolworths	Thales			Amplifon	Turk Hava Yollari
		Total				Turk Traktor
		Vivendi Universal				Ulker Gida
n=24	n=28	n=30	n=26	n=27	n=28	n=30

Almanya

Alman Muhasebe sistemi, hukuk sistemi kapsamında yer alan kurallar üzerine kurulu bir sistemdir. Almanya'daki hemen tüm kanunlarda olduğu gibi muhasebe uygulamalarını içeren kanunlar da Roma Hukuku yaklaşımını taşımaktadır.

Muhasebe ve finansal tabloların düzenlenme amacı, Alman ve Anglo Amerikan muhasebe sistemleri arasındaki önemli farklılardan birini oluşturmaktadır. Alacaklıyı ve hissedarı koruma arasındaki fark temel finansal tablolar ve bu finansal tabloların hazırlanmasında kullanılan değerlendirme yöntemlerinde de farklılıklara yol açmıştır (Haller, 2003).

Almanya'da muhasebenin amacı yakın geçmişe kadar alacaklıyı koruma üzerine kurulmuştur. Bu nedenle muhasebe düzenlemelerinde alacaklıya gerekli bilgiyi vermeye yönelik düzenlemeler ağırlık kazanmıştır. Alacaklıların haklarının korunmasına yönelik olarak da muhasebe sistemi işletmelerin finansal durumlarını ortaya koyan bilgi ve açıklamalara önem vermiştir. Bunun sonucu olarak da uzun yıllar Alman muhasebe sisteminde temel finansal tablo bilanço olarak görülmüş, faaliyet sonuçları üzerinde bilgi veren gelir tablosu ise ikincil finansal tablo olarak algılanmıştır.

Bilançonun düzenlenmesindeki temel amacın alacaklı haklarının korunması olmasından kaynaklanarak varlık ve yükümlülük değerlendirme yöntemlerinde genel olarak muhafazakar yaklaşımlar benimsenmiş ve varlık değerlerini asgari, yükümlülük değerlerini de azami belirleyecek yöntemler kullanılması benimsenmiştir. Bu yaklaşımlar ise Alman finansal tablolarında gizli yedeklerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Araştırma esnasında değerlendirilen finansal tablolarda maddi varlıkların yeniden değerlendirme opsiyonunun hiçbir Alman işletmesi tarafından uygulanmamış olmasının nedenlerinden biri de bu geleneksel yaklaşımdır. 1920-1930'larda ortaya çıkan ve ABD'de hissedar haklarının korunmasını daha da öncelikli hale getiren ekonomik kriz dönemi Almanya'da hissedar haklarının korunmasına ilişkin bir gereklilik ortaya

çıkarmamış, tam tersine kriz döneminde yaşanan iflaslar nedeniyle alacaklarını tahsil edemeyen alacaklıların haklarının öneminin artmasına neden olmuştur.

Alman muhasebe sisteminde alacaklıların haklarının korunması amacı ülkede genel olarak hakim olan fonlama kaynaklarından da etkilenmektedir. Anglo Amerikan ülkelerin tersine Almanya’da şirketler finans kaynağı olarak temelde bankalar ile çalışmaktadır. Dolayısıyla sermaye yapılarında özsermayeden çok borçlanma gözlenmektedir. Bu nedenle muhasebenin amacı yatırımcıyı değil alacaklıyı korumak üzerine şekillenmektedir. Her ne kadar son dönemlerde Alman sermaye piyasalarında halka arzların önemi artsa da bilançolardan da görüleceği üzere varlıkların finanse edilmesinde borçlanma hala önemli yer tutmaktadır.

Alman muhasebe sistemini Anglo Amerikan sistemlerden ayıran diğer önemli husus ise vergi kanunlarının ticari bilançoların hazırlanmasındaki etkisidir. “Uyum prensibi” olarak adlandırılan prensibe göre ticari bilançonun hazırlanmasında kullanılan ölçüm ve değerlendirme yöntemleri ile vergi bilançosunda kullanılan yöntemler arasında farklılık bulunmamalıdır (Haller, 2003). Bu prensip sonucunda işletmeler finansal tablo hazırlamada mali durum ve faaliyet sonuçlarının gerçeği yansıtmasından çok ödenebilecek asgari vergiyi ortaya çıkaracak muhasebe yöntemlerini kullanmayı tercih etmişlerdir. Diğer bir deyişle işletmeler açısından muhasebenin amacı vergi tutarının hesaplanmasının ötesine geçememiştir. Sermaye piyasalarının gelişmesi ve uluslararası muhasebe yakınsama faaliyetlerinin bir sonucu olarak Uyum prensibinin Alman muhasebe sistemi üzerindeki etkisi zayıflamaktadır.

Hali hazırda Alman muhasebe sistemi hukuki sistem içerisinde Ticaret Kanununda yer alan hükümlerden oluşmaktadır. Ancak hukuk sürecinin yanı sıra Genel Kabul Görmüş Alman Muhasebe prensipleri olarak nitelendirilebilecek, kanunlaşmamış ancak uygulamada kullanılan standartlar da muhasebe uygulamalarında kullanılmaktadır. Bu standartlar ABD veya İngiltere’de olduğu gibi muhasebe uygulamalarında birincil kaynak değil, yardımcı kaynak olarak kullanılmaktadır.

1998 yılında kurulan Alman Muhasebe Standartları Komitesi'nin görevleri arasında konsolide finansal raporlamayı geliştirecek araştırma ve çalışmalar yapmak ve Uluslararası Muhasebe Standartlarının gelişiminde Almanya'yı temsil etmek bulunmaktadır. Komite ayrıca Alman Muhasebe Standartlarını yayımlayan Alman Muhasebe Standartları Kurulu üyelerini de belirlemektedir. Bu Kurul tarafından yayımlanan muhasebe standartları ise yalnızca tavsiye niteliği taşımaktadır.

Devam eden bölümlerde açıklanacağı üzere Alman şirketlerinin bilgi amaçlı olmak üzere konsolide ve bireysel finansal tablolarını UFRS'ye uygun olarak hazırlamalarına izin verildiğinden Alman Muhasebe Standartları Kurulu'nun temel görevi Alman muhasebe standartlarını yayınlamaktan çok UFRSlerin yayınlanması ve geliştirilmesinde Almanya'nın etkin olmasını sağlamak yönünde gelişmiştir.

Avrupa Birliği Dördüncü, Yedinci ve Sekizinci Yönergeleri 1985 yılında Alman muhasebe kanunlarına adapte edilmiş ve diğer birçok Avrupa ülkesinin aksine üç yönerge aynı anda uygulamaya alınmış ve tüm şirketler tarafından uygulanmak üzere Ticaret Kanununa uygulanmıştır.

Muhasebe standartları ve finansal tablo hazırlanmasına ilişkin önemli bir başka gelişme ise 1998 yılından itibaren hisseleri sermaye piyasalarında işlem gören şirketlerin konsolide finansal tablolarını Alman Ticaret Kanunu hükümleri yerine UMS veya US GAAP'e uygun olarak hazırlamalarına olanak tanınmasıdır. Yine aynı dönemde Ticaret Kanuna eklenen hükümlerle nakit akış tablosu ve bölümlere göre raporlama yürürlüğe konmuştur. Almanya'da muhasebe uygulamalarının küreselleşmeye uyumu üzerinde şirketlerin ihtiyaçları etkili olmuştur. Özellikle Daimler-Benz Chrysler birleşmesi Alman muhasebe yaklaşımının sermaye piyasalarında bilgi gereksinimlerini karşılamak adına eksik kaldığını gösteren önemli bir ticari gelişme olarak muhasebe yazınında yerini almıştır (Delvaille ve diğerleri, 2005).

1 Ocak 2005'ten itibaren UFRS'ye geçiş, birçok Alman halka açık şirketi için diğer Avrupa şirketlerine oranla kolay olmuştur. 1998 yılında yapılan düzenleme ile

halka açık şirketlere konsolide finansal tablolarını UFRS veya US GAAP'e göre hazırlayabilme imkanının tanınmasının ardından birçok şirket raporlama standartlarını UFRS'ye adapte etmişlerdir. US GAAP'i tercih etmemelerinin nedenlerinden bazıları UFRS'nin US GAAP'e göre kurallardan çok prensipleri temel alması ve US GAAP'e oranla ölçüm ve değerlemede daha fazla alternatif sunması olmuştur. 2004 yılı itibariyle bir sonraki yılda UFRS uygulama düzenlemesine tabi olan (halka açık ve konsolide finansal tablo hazırlayan işletmeler) işletmelerin %43,7'si hali hazırda UFRS'ye göre finansal tablo hazırlarken, sırasıyla % 15,8 ve % 40,5 US GAAP ve Alman muhasebe standartlarını uygulamakta olduğu görülmektedir (UNCTAD, 2006).

Hali hazırda finansal araçları sermaye piyasalarında kote olan şirketler konsolide bilançolarını UFRS'ye göre hazırlamak zorundadırlar. Ayrıca sermaye piyasalarında işlem görmeyen şirketlerin de konsolide finansal tablolarını UFRS'ye göre hazırlamalarına izin verilmektedir. 2004 yılında yayınlanan Muhasebe Reform Kanunu ile şirketlerin bireysel finansal tablolarını da UFRS'ye göre hazırlamalarına izin verilmiştir. Ancak bu finansal tablolar yalnızca bilgi vermek amaçlı olup vergi hesaplamaları ve kâr dağıtım kararlarında kullanılamamaktadır.

Tarihsel olarak Alman muhasebe sisteminin Avusturya, İsviçre, Danimarka ve İsveç gibi bazı Avrupa ülkelerinin ve Japonya'nın uygulamalarına da etkileri olmuştur. Örneğin Japon ticaret kanunu Alman ticaret kanunu model alınarak hazırlanmıştır.

Avustralya

1901 yılında bağımsızlığını ilan ederek bağımsız bir devlet haline gelen Avustralya'da muhasebe uygulamaları, uzun yıllar Birleşik Krallığın sömürgesi olması ve halen İngiliz Milletler Topluluğunun bir üyesi olması itibari ile İngiltere'nin etkisi altında kalmıştır. İkinci Dünya Savaşından sonra artan ticari faaliyetler sonucunda bu dönemden sonra muhasebe uygulamalarında ABD'nin etkisi de görülmüştür. UMSK'nın kurucu

üyesi olan Avustralya uluslararası muhasebe uygulamalarında etkin bir ülke konumundadır (Heazlewood, 2003).

Avustralya'da muhasebenin amacı kullanıcılara kısıtlı kaynaklarının dağılımında sağlıklı karar vermelerini sağlayacak bilgiler sağlamak olarak tanımlanmaktadır (World Accounting, 2003). Ülkede finansal raporlama 1989 yılında yürürlüğe giren Şirketler Kanunu tarafından düzenlenmektedir. Bu kanun uyarınca ilgili kanunda belirlenen kriterleri taşıyan küçük şirketler dışında tüm şirketlerin bağımsız denetim yaptırması zorunluluğu vardır.

Avustralya'da muhasebe politikalarına yön veren kurum Finansal Raporlama Konseyi'dir. Muhasebe standartlarının yayınlanmasından ise Avustralya Muhasebe Standartları Kurulu (AMSK) sorumludur.

1990'larda esen uyumlaştırma rüzgarları Avustralya'da da hissedilmiş ve AMSK tarafından 1996 yılında Avustralya tarafından da kabul edilebilir uluslararası muhasebe standartları geliştirilmesinin hedeflendiği politikaların benimsendiği açıklanmıştır. Bu açıklama Avustralya'nın uluslararası muhasebe standartlarında yalnızca standartları benimseyen bir ülke olmadığı aynı zamanda bu standartların geliştirilmesinde aktif rol oynama niyeti olduğunu ortaya koymaktadır (Haswell ve Mc Kinnon, 2003).

Avustralya muhasebe standartları Fransa ve Almanya'nın aksine varlıkların yeniden değerlendirilmesine izin vermektedir. Genel anlamda tarihi maliyet esasına göre finansal tablo düzenlenmesini öngören Avustralya muhasebe standartları yeniden değerlendirme farklarının muhasebe kayıtlarına yansıtılmasına izin vermektedir. Ancak UFRS'de yer alan yeniden değerlendirme uygulamaları ile Avustralya uygulamaları arasında farklılıklar da bulunmaktadır (Haswell ve Mc Kinnon, 2003). Araştırmada incelenen bazı Avustralya şirketlerinin 2004 mali raporlama dönemlerinde gayrimenkullerini yeniden değerlendirilmiş tutarları ile bilançolarında sundukları görülmüştür. Ancak beklenenin aksine UFRS tarafından izin verilmesine rağmen, bu şirketlerin birçoğu, 2005 yılından itibaren yeniden değerlendirme uygulamalarına son vermiştir.

Uluslararası muhasebe standartları ile yakınsama adına Avustralya kendi muhasebe standartlarını UFRS'ye uygun hale getirmeyi tercih etmiş ve bu standartlar AUFRS olarak tanımlanmıştır. Avrupa Birliği ülkelerinde UFRS uygulama zorunluluğu yalnızca sermaye piyasalarında işlem gören şirketlerin konsolide mali tabloları için getirilmiş, halka açık olmayan şirketlerin konsolide finansal tablolarının UFRS'ye göre hazırlanması zorunlu tutulmamış ancak izin verilmiştir. Bireysel finansal tabloların hazırlanmasında ise üye ülkeler kendi kararlarını kendileri vermektedir. Avustralya'da ise AUFRS adı verilen standartlar tüm şirketler için geçerlidir. Avustralya muhasebe uygulamalarının bir özelliği de muhasebe standartlarına göre hazırlanan finansal tabloların vergi otoritelerine de sunulmasıdır. Ancak elbette vergi kanunları ile muhasebe standartları arasında belirli farklar da bulunmaktadır (Heazlewood, 2003).

Fransa

Fransa'da muhasebe uygulamalarında Anglo Amerikan uygulamaların aksine devlet etkisi temel faktör olmuştur. Bunun sonucunda da muhasebe düzenlemeleri kurallar ve kanunlar yolu ile yayınlanmaktadır. Ticaret Kanunu geniş olarak muhasebe ve raporlama uygulamalarını kapsamaktadır. Ticaret Kanunu ise köklerini 17. yüzyılda Colbert ve 18. yüzyılda Napoleon'un kanunlarından almaktadır (Choi ve diğerleri, 1999).

Muhasebe standart ve kurallarının geliştirilmesinde parlamento ve hükümetin yanında temel olarak Muhasebe Düzenleme Komitesi (Comité de la Réglementation Comptable) ve Ulusal Muhasebe Konseyi (Conseil National de la Comptabilité) faaliyet göstermektedir (Hoarau, 2003).

1996 yılındaki bir tebliğ ile geliştirilen Ulusal Muhasebe Konseyi bir danışma organıdır. Fonksiyonları arasında genel muhasebe planının geliştirilmesi ve diğer muhasebe konularında fikirlerini ve önerilerini yayınlamak bulunmaktadır.

Muhasebe Düzenleme Komitesi'nin görevi ise Ulusal Muhasebe Konseyi ile birlikte çalışarak ülkede gerekli görülen muhasebe kural ve standartlarını yayınlamaktır. Muhasebe Düzenleme Komitesi'nin belirlediği kurallar resmi gazetede yayınlandığından Komite'nin yaptırım gücü bulunmaktadır. Ulusal Muhasebe Konseyi'nin ise yaptırım gücü bulunmamaktadır (World Accounting, 2001).

Muhasebe Düzenleme Komitesi ile Ulusal Muhasebe Konseyi'nin yanı sıra Sermaye Piyasaları İşlemleri Komisyonu da işlem gören şirketlerin mali raporlarının düzenlenmesi ve yayınlanmasına ilişkin yetkiye sahiptir.

Fransa'da muhasebe uygulamaları 1983 yılında Avrupa Birliği dördüncü yönergesinin uygulanması amacı ile yürürlüğe giren muhasebe kanunu, bunu takip eden 1983 yılında yürürlüğe giren tebliğ ve 1982'de yenilene ancak günümüze kadar tekrar değişikliklere uğrayan Genel Muhasebe Planı (Plan Comptable Général) ile düzenlenmektedir.

Konsolide finansal tabloların düzenlenmesine ilişkin yedinci yönergenin uygulamaya konulmasının önünü açan kanun ise 1985 yılında yürürlüğe konmuş ve hisseleri işlem gören şirketlerin bu kanuna 31 Aralık 1985 yılından itibaren uymaları zorunluluğu getirilmiştir.

Fransız muhasebe uygulamalarının temel taşı olan Genel Muhasebe Planı uzun bir geçmişe sahiptir. İlk olarak 1947 yılında uygulanmaya başlanan Genel Muhasebe Planı günümüze kadar birçok değişikliğe uğrayarak güncellenmiştir. Hali hazırda şirketlerin bireysel muhasebe işlemlerinin düzenlenmesinde temel kaynak görevi görmektedir.

Genel Muhasebe Planı'nın çıkış noktası Alman etkisinden kaynaklanmaktadır. Tek düzen muhasebe uygulamalarının babası sayılan Schmalenbach 1929 yılında Hesap Planı Modeli (The Model Chart of Accounts) adlı kitabını yayınlarak Almanya'da tek düzen muhasebe uygulamalarının temelini atmıştır. Nazi Almanyası döneminde 1937 yılında tek düzen muhasebe uygulaması zorunlu hale getirilmiştir. 2. Dünya Savaşı

sonrasında Federal Alman Cumhuriyeti döneminde Nazi Almanyasından kalan kanunların kaldırılması sırasında Almanya'da tek düzen muhasebe uygulamasına son verilmiştir (Mueller, 1967).

Fransa'da tek düzen muhasebe uygulamaları 2. Dünya Savaşı işgal döneminde Almanlar tarafından ortaya atılmış ancak uygulanmasına fırsat kalmadan işgal sona ermiş ve plan rafa kaldırılmıştır. 1946 yılında devletin beş yıllık kalkınma planlarının geliştirilmesi ve uygulamasında faydalı olacağı düşünülerek tekrar hayata geçirilmiştir (Hoarau, 2003).

Değişik bölümlerden oluşan Genel Muhasebe Planı, muhasebenin amaç ve prensiplerini tanımlamakta, varlık, yükümlülük, özkaynak, hasılat ve giderlerin tanımı ile birlikte değerlendirme kurallarını da içermektedir. Genel Muhasebe Planında ayrıca defter tutma ve defterlerin yapısı ile hazırlanacak finansal tabloların içeriklerine ait kurallar bulunmaktadır.

Almanya'daki Uyum Prensiplerinin tersine Fransız muhasebe uygulamalarında kuramsal olarak ticari bilançolar ile vergi bilançolarının birbirleri ile tam uyumlu olmaları gerekmemektedir. Ancak işletmeler açısından finansal tabloların gerçeği yansıtma amacı, vergi planlamasından sonra geldiğinden genellikle finansal tabloların hazırlanmasında vergi kurallarına öncelik verilmektedir (Hoarau, 2003).

1998 yılına değin Fransız şirketlerinin uluslararası veya bir diğer ülkenin (örneğin US GAAP) muhasebe standartlarını kullanarak finansal tablo hazırlamaları mümkün değildi. Farklı muhasebe standardı kullanan şirketlerin ayrıca Fransız muhasebe kurallarına göre finansal tablo hazırlamaları zorunlu idi. Uluslararası sermaye piyasalarında işlem gören şirketlerin baskısı ile 1996'da yürürlüğe konan bir kanun ile bu şirketlerin Avrupa Birliği kurallarına uygun, Fransızcaya çevrilmiş ve Muhasebe Kuralları komitesince kabul edilmiş uluslararası muhasebe standartlarını kullanmasına izin verilmiştir. Ancak bu kanun şartlarının yerine getirilememesi nedeniyle uygulamaya konulamamıştır (World Accounting, 2001). Dolayısıyla 2005 yılına kadar pek az şirket

Uluslararası Muhasebe Standartları ile uyumlu finansal tablo hazırlamıştır. Bu durum, araştırmada incelenen Fransız şirketlerinde de görülmektedir. İncelenen 29 şirketin yalnızca ikisi 2004 konsolide finansal tablolarını UFRS ile uyumlu olarak hazırlamıştır. Bu rakam UFRS uygulamalarına izin verilen Alman şirketlerinde onbeştir.

Fransa, Avrupa Birliği'nin de benimsediği üzere hisseleri işlem görmeyen şirketlerin de konsolide finansal tablolarını UFRS'ye uygun olarak hazırlamalarına izin vermektedir. Ancak bireysel finansal tabloların UFRS'ye uygun olarak hazırlanmasına hiçbir şekilde izin verilmemektedir. Bunun ana nedeni ise vergi kanunlarının bireysel finansal tablolar üzerindeki yaptırım gücünün halen devam etmesidir.

Hollanda

Hollanda Roma Hukuku sistemi içinde yer almakla birlikte muhasebe uygulamaları açısından, diğer birçok Roma Hukuku sisteminde yer alan ülkelerin muhasebe uygulamalarının aksine, doğru gösterime önem vermektedir (Mueller, 1967), ancak sermaye piyasalarının bu yaklaşımda önemli bir rolü bulunmamaktadır (Choi ve diğerleri 1999). Hollanda muhasebe uygulamaları tarihsel olarak “Sağlıklı (sağlam, güvenilir) iş uygulaması prensiplerine uygun” olmak özelliğini taşımaktadır. Vergi kanunlarının muhasebe uygulamaları üzerindeki etkisi göreceli olarak azdır. Fransa, İtalya ve Almanya gibi Kara Avrupası ülkelerinin aksine, muhasebe mesleğinin muhasebe uygulamaları üzerinde önemli etkisi bulunmaktadır (Choi ve diğerleri 1999).

Hollanda'da yasal muhasebe düzenlemelerinin temeli 1970 yılında yürürlüğe giren Şirketler Kanunu ile atılmıştır. Avrupa Birliği şirketler hukukunun uyumlaştırılması çerçevesinde düzenlenen Şirketler Kanunu, bağımsız denetimi zorunlu kılmış ve Yıllık Raporlama Konseyi'nin kurulmasına ön ayak olmuştur. Yıllık Raporlama Konseyi, hukuki bağlayıcılığı olmamakla birlikte genel kabul görmüş muhasebe ilkelerini yayınlayan bağımsız bir kuruluştur. Hollanda'da Avrupa Birliği Dördüncü ve Yedinci Yönergeleri, Şirketler Kanunu'na 1983 ve 1988 yıllarında yapılan değişiklikler ile uygulamaya konulmuştur.

Hollandalı şirketlerin finansal raporlama kapsamında bilanço, gelir tablosu, dipnotlar, yönetim kurulu raporu ve diğer gerekli bilgiler yer almaktadır (Choi ve diğerleri 1999). Nakit akış tablosu zorunlu finansal tablolar arasında yer almamakla birlikte, Yıllık Raporlama Konseyi tarafından düzenlenmesi tavsiye edilmekte ve birçok şirket tarafından yayınlanmaktadır. Finansal tabloların hem konsolide hem de bireysel hazırlanması öngörülmektedir.

Hollanda'da muhasebenin gelişimi iş ekonomisinin gelişimi ile paralel olmuştur. 20. yüzyılda Hollanda muhasebe uygulamalarında varlıkların değerlendirilmesinde yenileme maliyetlerinin kullanılması bu ülkenin belirgin özelliklerinden bir diğeridir. Uluslararası faaliyetlerini faaliyet raporlarına ilk olarak taşıyan şirketlerin Unilever, Philips, Shell gibi Hollandalı şirketler olması konu itibari ile de ilgi çekicidir (Mueller, 1967). Birçoğu 1950'li yıllardan beri uluslararası sermaye piyasalarında kote olan bu şirketler finansal raporlama uygulamaları ile diğer Hollandalı şirketlere yol gösterici olmuşlardır. Uluslararası büyük şirketlerin varlığı ile, Hollanda muhasebe ve finansal raporlama uygulamalarında uluslararası gelişmelere açık bir ülke olup, UMS'nın ilk savunucularından biridir (Choi ve diğerleri 1999).

İngiltere

İngiltere'de muhasebe uygulama ve standartlarının en temel özellikleri esnek oluşları, muhasebe mesleğinin uygulamalar üzerindeki etkisi ve gerçeğe uygun sunuş prensibi olarak kısaca özetlenebilir (Walton, 2003).

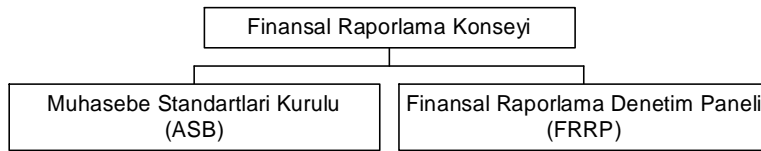
İngiltere'de ticaret ve sanayi ile uğraşmanın genel şekli sınırlı sorumlu şirketleşmedir. Ayrıca ülkede ana fon kaynağı sermaye piyasalarından sağlanmaktadır (Doupnik ve Herera, 2007) . Avrupa Birliği içerisinde sermaye piyasalarında en fazla şirketin işlem gördüğü ülke de İngiltere'dir. Ayrıca New York Borsasında Kanada'dan sonra en fazla işlem gören yabancı şirketler İngiliz şirketleridir.

İngiltere'deki muhasebe uygulamaları ticari işletmelerin ihtiyaçlarına cevap vermeye odaklı bağımsız bir disiplin olarak gelişmiştir. Amerika Birleşik Devletleri, Avustralya ve Yeni Zelanda gibi Milletler Topluluğu ülkelerinin muhasebe uygulamalarına da önemli etkileri bulunmuş ve bulunmaktadır (Doupnik ve Herera, 2007).

İngiltere'de muhasebe uygulamaları halen temel olarak 1989'da değiştirilmiş hali ile 1985 Şirketler Kanunu (1985 Companies Act), mesleki bildirimler ve sermaye piyasası düzenlemeleri ile yürütülmektedir.

İngiltere 1973 yılında Avrupa Birliği üye ülkesi olması nedeni ile Avrupa Birliği düzenlemelerine uymaktadır. Bu bağlamda muhasebe uygulamalarını kapsayan Avrupa Birliği direktifleri İngiltere'de Şirketler Kanunu'nda yapılan değişiklikler ile uygulamaya konulmuştur. Ancak geçmiş dönemlerde detaylı muhasebe kural ve standartlarını kullanmamış İngiltere'de direktiflerin getirdiği detaylar ve kuralları benimsemek kolay olmamıştır. En son hali ile 1989 Şirketler Kanunu Avrupa Birliği'nin dördüncü ve yedinci yönergelerini kapsayacak şekilde düzenlenmiştir (Doupnik ve Herera, 2007).

Daha önce de değinildiği üzere İngiliz muhasebe uygulamalarında muhasebe meslek mensuplarının önemli etkileri olmaktadır. Buna göre İngiliz muhasebe standartları aşağıdaki şemada gösterilen kurumlar tarafından düzenlenmektedir (Doupnik ve Herera, 2007).

1990 yılında oluşturulan Finansal Raporlama Konseyi devlete bağlı bir kurumdur. ASB Konseye bağlı çalışan ve ülkedeki muhasebe standartlarını yayınlayan bir düzenleyicidir. FRRP ise ASB tarafından yayınlanmış muhasebe standartlarının uygulamasını denetlemektedir.

İngiltere Avrupa Birliği'ne üye olduğundan 1 Ocak 2005 tarihinden sonra, halka açık şirketlerin konsolide finansal tablolarını UFRS'ye göre hazırlamaları zorunlu olmuştur. Halka açık şirketlerin bireysel finansal tablolarını UFRS'ye göre hazırlamaları zorunlu olmamakla birlikte yasak da değildir (Doupnik ve Herera, 2007). Ayrıca halka açık olmayan şirketlerin (yardım kuruluşları dışında) de UFRS'ye uygun finansal tablo hazırlamalarına izin verilmektedir.

İtalya

Günümüzde halen muhasebenin temeli sayılan çift taraflı kayıt yöntemi 15. yüzyılda ilk olarak İtalya'da uygulanmaya başlamıştır. İtalya'nın muhasebe tarihindeki bir başka önemli yeri ise ilk muhasebeciler derneğinin 16. yüzyılda Venedik'te kurulmuş olmasıdır (Haskins ve diğerleri 1996).

İtalya'da muhasebe Roma Hukuku sisteminde yer alan benzerleri gibi, kanunlar ile düzenlenmiş, alacaklı haklarına verdiği önemden dolayı muhafazakar yaklaşımlar içermiş ve vergi kanunlarından etkilenmiştir. İtalyan ekonomisinde aile şirketlerinin önemli yer tutması ve finansman kaynağının sermaye piyasaları değil bankalar olması, finansal raporlama ihtiyacının sınırlı olmasına neden olmuştur.

Roma Hukuku sisteminde yer alması nedeniyle, İtalya'da muhasebe uygulamaları diğer birçok alanda olduğu gibi, kanunlara bağlıdır. İtalyan Ticaret Kanununun kökleri 1807 tarihli Fransız Ticaret Kanununa dayanmaktadır. İlk ticaret kanunu Napolyon tarafından İtalya'nın işgal edildiği dönemde yürürlüğe konmuştur. İtalya bağımsızlığını kazandıktan sonra da bu ticaret kanunu değişikliklere uğramakla birlikte yürürlükte kalmaya devam etmiştir (Zambon, 2003).

1942'de yürürlüğe konulan Medeni Kanun diğer birçok alanı etkilediği gibi, muhasebe uygulamalarını da içermiştir. Bu kanun birçok değişikliğe uğrayarak günümüze kadar gelmiştir.

Konsolide finansal tabloların hazırlanması İtalyan muhasebe uygulamalarında 1990'lara kadar yer bulmamıştır. 1990'lı yıllar İtalya'da muhasebe düzenlemelerinin hızla değiştiği bir dönem olmuştur. Bu değişimin temel nedeni ise Avrupa Birliği düzenlemelerinin İtalyan düzenlemeleri ile uyumlaştırma gerekliliğidir. Ancak kurucu üye olmasına rağmen, İtalya'nın Dördüncü ve Yedinci Yönergeleri 1991 yılına kadar uygulamaya koymamış olması dikkat çekicidir.

Türkiye

Roma Hukuku etkisinde olan Türkiye'de muhasebe uygulamaları değişik dönemlerde değişik batılı ülkelerin etkisi altında kalmıştır. Temel olarak Türkiye'de muhasebenin üç ayrı döneminden söz edilmektedir (Sayarı, 2003). 1850-1925 yılları arasındaki dönemde Türk muhasebe uygulamalarında Fransız etkisi görülmektedir. 1850 yılında yürürlüğe giren ve Türkiye'ye ilk muhasebe düzenlemelerini getiren Ticaret Kanunu, Fransız Ticaret Kanunu'dan alınmıştır (Şınga-Mugan ve Akman, 2005). Muhasebe sistemindeki Alman etkisi ise 1926-1960 dönemlerinde gözlenmektedir. 1923 yılında Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasının ardından düzenlenen yeni Ticaret Kanunu Alman ticaret ve şirket kanunlarını temel almıştır. 1960'lardan sonra ise Türk muhasebe sisteminde Anglo Amerikan etkisinin hüküm sürdüğü gözlenmiştir (Sayarı, 2003).

Türkiye'de muhasebe, uzun yıllar vergi kanunları ve Ticaret Kanunu hükümleri ile düzenlenmiştir (Akdoğan ve Tenker, 2001). Türkiye'de şirketlerin finansman kaynağının, İtalya'ya benzer şekilde sermaye piyasalarından değil de finansal kuruluşlardan sağlanması finansal raporlama ihtiyacının sınırlı olmasına neden olmuştur.

1980'li yılların başında Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) ve İstanbul Menkul Kıymetler Borsasının (İMKB) kuruluşu ve yabancı yatırımlardaki artış, muhasebe ve denetim standartlarının gelişimine hız kazandırmıştır. Özellikle yabancı ortaklı özel şirketlerin yatırımları ile birlikte uluslararası denetim şirketleri Türkiye'de ofis açmışlardır. Bu gelişmelerin sonucunda büyük şirketler finansal tablolarını ulusal

düzenlemelere ek olarak UMS'na uygun olarak hazırlamaya başlamışlardır (UNCTAD, 2007).

Türkiye'de sermaye piyasalarının düzenlenmesinden sorumlu SPK ilk olarak 1983 yılında SPK kapsamında yer alan şirketlerin hazırlamaları gereken finansal tabloların düzenlenmesine, 1984 yılında da bu işletmelerin kullanabilecekleri genel hesap planına ilişkin tebliğler yayınlamıştır. Ancak 1989 yılında her iki tebliği de yürürlükten kaldırarak, günümüze kadar çeşitli değişikliklere uğrayan Seri XI No.1 "Sermaye Piyasasında Finansal Tablo ve Raporlara İlişkin İlke ve Kurallar Hakkında Tebliğ" yayınlanmıştır (Akdoğan ve Tenker, 2001). Avrupa Birliği ülkelerinde 1980'li yıllarda Yedinci Yönerge ile uygulamaya konulan konsolide finansal tabloların hazırlanması ve sunulması Türkiye'de ancak 2002 yılında yayınlanan ve 2003 yılında yürürlüğe giren SPK Seri XI No. 10 tebliği ile muhasebe uygulamalarında yerini almıştır.

SPK'nın yayınladığı muhasebe standartlarının yanı sıra, 1992 yılında Maliye Bakanlığı tarafından 1 Ocak 1994 yılından geçerli olmak üzere, bilanço usulünü uygulayan şirketler tarafından uygulanmak üzere 1. No.lu Muhasebe Sistemi Uygulama Tebliği ve bu tebliğ ile Tek Düzen Hesap Planı (THP) yayınlanmıştır. Bu tebliğin amaçlarından biri, bilanço usulüne göre defter tutan ve finansal tablo hazırlayan işletmelerin finansal tablolarının faaliyet ve sonuçlarının sağlıklı ve güvenilir bir biçimde gerçek durumu yansıtmasıdır (Akdoğan ve Sevilengül, 2007).

Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK) 1999 yılında kurulmuş ve 2002 yılında faaliyete geçmiştir³. Kurulun başlıca sorumluluğu Türkiye Muhasebe Standartlarını yayınlamaktır. Kuruluşundan bu yana otuz yedi standart yayınlamış olan TMSK'nın yayınladığı Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS), UMS ve UFRS ile aynıdır.

Türkiye'de sermaye araçları borsada işlem gören şirketler ile banka ve finansal kuruluşlar finansal tablolarının hazırlanıp sunulmasında TMS ve TFRS hükümlerini

³ <http://www.tmsk.org.tr/index>, 2008

uygulamak zorundadırlar. Sermaye araçları borsalarda işlem görmeyen halka açık şirketler ise SPK tarafından yayınlanmış Seri XI No.1 tebliğini uygulamaktadırlar. Halka açık olmayan şirketler finansal tablolarını hazırlarken yalnızca THP hükümlerini uygulamakla yükümlüdürler.

2.2. Araştırmanın Kapsadığı Dönem

Araştırma, 2004, 2005 ve 2006 mali dönemlerinde kamuya açıklanmış finansal tabloların incelenmesinden oluşmaktadır. 2004 yılı finansal tabloları UFRS uygulamasının zorunlu olmadığı dönem olduğundan karşılaştırma amacı ile kullanılmıştır. 2005 dönemi UFRS'nin birçok şirket için ilk uygulama yılı olduğundan geçiş dönemi olarak nitelendirilmiştir. 2006 yılı ise UFRS uygulamasının devamının etkilerinin ölçülmesi amacıyla kullanılmıştır. Seçilmiş olan ülkelerin kanuni uygulamalarına bağlı olarak bazı şirketlerin 2004 yılında da konsolide finansal tablolarını ulusal standartlarına uygun olarak değil UFRS veya US GAAP uygun olarak hazırladıkları görülmüştür. Tablo 2 de yıllar itibariyle şirketlerin kullandıkları muhasebe standartları özetlenmektedir.

Ülke örnekleminde yer alan şirket sayılarında yıllar itibariyle azalmalar mevcuttur. Bunun temel nedeni şirket birleşmeleri ve satın almalarıdır.

Diğer standartlar büyük çoğunlukla US GAAP'ten oluşmaktadır. US GAAP standartlarını en fazla Alman ve onu takip eden Hollandalı şirketler kullanmaktadır. Alman şirketlerinin 2004 yılında kullandıkları standartlara bakıldığında örnekleme dahil olan Alman şirketlerinden yalnızca ikisinin ulusal standartlarını kullandığı gözlenmiştir.

İngiltere ve Avustralya 2005 yılı verilerine bakıldığında birçok şirketin ulusal standartlarını kullanmaya devam ettikleri görülmüştür. Bunun nedeni ise bu şirketlerin mali yıllarının takvim yılından farklı olması nedeni ile UFRS kullanmaya 2006 mali dönemlerinde başlamış olmalarıdır.

Türkiye’de 2005 yılından itibaren uyulması gereken SPK tebliği XI/25 standartları yukarıdaki tablo hazırlanırken UFRS ile eşdeğer olarak alınmıştır.

Tablo 2- Kullanılan muhasebe standartları

2004				
	Toplam	Ulusal	UFRS/ AUFRS	Diğer
Almanya	25	2	15	8
Avustralya	29	26	0	3
Fransa	30	27	2	1
Hollanda	27	19	1	7
İngiltere	29	28	0	1
İtalya	28	27	0	1
Türkiye	30	13	17	0
2005				
	Toplam	Ulusal	UFRS/ AUFRS	Diğer
Almanya	24	2	15	7
Avustralya	28	19	7	2
Fransa	30	0	29	1
Hollanda	26	0	24	2
İngiltere	29	12	16	1
İtalya	28	0	27	1
Türkiye	30	0	30	0
2006				
	Toplam	Ulusal	UFRS/ AUFRS	Diğer
Almanya	24	0	18	6
Avustralya	28	0	27	1
Fransa	30	0	29	1
Hollanda	26	0	25	1
İngiltere	27	1	25	1
İtalya	28	0	27	1
Türkiye	30	0	30	0

2.3 Raporlama Ölçüm Aracı

Finansal tablolarda yer alan açıklamaların kapsamını ölçen hemen tüm çalışmalarda açıklama listelerine dayandırılan ve “açıklama endeksi” adı verilen bir ölçüm aracı kullanılmıştır. Kimi çalışmalarda araştırmacılar kendi hazırladıkları açıklama

listelerini kullanırken (Meek ve diğerleri, 1995; Zarzeski, 1996; Wallace ve diğerleri, 1994 ve Webb ve diğerleri, 2008) kimi de başka çalışmalarda kullanılmış listelerden yararlanmışlardır (Hope, 2003, Archambault ve Archambault, 2003) .

Finansal açıklama üzerine endeks kullanılarak yapılan çalışmaların bir kısmı sadece isteğe bağlı açıklama kalemlerini kullanmışlardır (Meek ve Gray,1989 ve Webb, 2008). Singhvi ve Desai (1971), Choi (1973), Barret (1976) ve Inchausti (1997) ise hem zorunlu hem de isteğe bağlı açıklamaları incelemişlerdir. Bu tez çalışmasında hazırlanan açıklama listesi büyük oranda zorunlu açıklamaları kapsamaktadır. Ancak az da olsa isteğe bağlı açıklama maddeleri listeye dahil edilmiştir.

Açıklama endekslerinde kullanılan açıklama maddelerinin sayısı 17 ile 224 arasında değişmektedir (Inchausti, 1997). Bu çalışmada UFRS'lerden oluşturulmuş 133 maddeden oluşan bir açıklama listesi kullanılmıştır. UFRS gözden geçirildiğinde, hemen tüm standartlarda, kamuya açıklanması gerekli bilgiler bölümü olduğu görülmektedir. Buna göre, tüm standartlar teker teker incelenmiş ve finansal tablolarda veya finansal tablo dipnotlarında yer alması gerekli bilgilerin bir listesi çıkarılmıştır. Bu inceleme yapılırken, UMS 11- İnşaat Sözleşmeleri, UMS 26- Emeklilik Planları, UMS 30- Banka ve Benzeri Finansal Kuruluşların Finansal Tablolarının Kamuya Açıklanması, UMS 34- Ara Finansal Tablolar, UMS 41-Tarımsal Faaliyetler, UFRS 4- Sigorta Sözleşmeleri, işletmelerin faaliyetlerine özel raporlamayı içerdiğinden kapsam dışında tutulmuşlardır. Ayrıca, UFRS 7- Finansal Araçların Açıklanması standardı, 1 Ocak 2007 tarihinden itibaren yürürlüğe girdiğinden, ölçüm listesi kalemlerine dahil edilmemiştir. Belirtilen istisna standartların dışındaki tüm UMS ve UFRS'lerin kamuya açıklanması gereken bilgiler bölümünden gerekli açıklamaların yer aldığı ölçüm listesi düzenlenmiştir. Bu ölçüm listesinin bir örneği Ek-1'de sunulmuştur. Liste oluşturulurken ortaya çıkan diğer bir husus ise UMSK'nun muhasebe standartlarında son dönemlerde yapmış olduğu düzeltmelerdir. Listede yer alan bazı açıklama kalemleri UMSK'nın düzeltmeleri ile birlikte 1 Ocak 2005 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir. Ancak çalışmada 2004 yılı finansal tablolarında bu açıklama kalemleri de dahil edilmişlerdir.

Ekte sunulan açıklama listesi kullanılarak, her bir yılda örnekleme dahil şirketlerin finansal tablolarında yer alan bilgilere göre, açıklama endeksi oluşturulmuştur. Açıklama endeksi oluşturulurken amaç, finansal tablolarda yer alan verilerin doğruluğunu ölçmek değildir. Açıklama endeksi yalnızca, açıklanması gereken verinin finansal tablolarda yer aldığını ölçmektedir. Açıklama endeksi kullanılarak yapılan çalışmalara bakıldığında, iki ayrı türde endeks kullanıldığı görülmektedir. Bazı çalışmalarda, endeks oluşturulurken, ölçüm listesinde yer alan kalemlere farklı ağırlıklar atanmış ve ağırlıklı endeks oluşturulmuştur. Ağırlıklı endekslerde bazı açıklamaların kullanıcılar açısından daha önemli olması nedeniyle endeks hesaplamasında daha fazla ağırlığa sahip olmaları öngörülmektedir. Maddelere ağırlık verilmesinin amacı kullanıcılar açısından göreceli olarak daha önemli olan maddelerin araştırmalarda da benzer önem taşımalarını sağlamaktır. Ancak hangi bilginin hangi tür kullanıcı için daha önemli olduğu öznel bir kavram olduğundan, endeks hesabının nesnelliğini yitirebilmesine neden olabilmektedir. Ayrıca hangi bilginin daha önemli olduğuna dair ortak bir karar bulunmamaktadır (Inchausti, 1997). Chow ve Wong-Boren (1987) ve Zarzeski (1996) ağırlıklı olan ve olmayan endekslerin araştırmaların sonuçlarını anlamlı düzeyde etkilemediğini ortaya koymuşlardır. Bu araştırmada da açıklama listesinden oluşturulacak endekste ağırlıklandırma yapılmamıştır.

Finansal tablolar okunarak açıklama listesinden açıklama puanlarının belirlenmesi aşamasında bazı zorluklarla da karşılaşmıştır. Standartlara göre açıklama yapılması gereken bir maddenin ilgili şirkette var olup olmadığı hususu bazı durumlarda belirgin değildir. Bu tip belirsiz açıklama maddeleri için kullanılan yaklaşım aşağıda açıklanmıştır:

- i. Açıklama listesinin 3. maddesinde yer alan gelecekle ilgili önemli varsayımların açıklanmasında şirketlerin üç ayrı yaklaşım benimsedikleri gözlenmiştir. Birinci yaklaşım özellikle 2004 finansal tablolarında görülen konuya ilişkin hiçbir açıklama yapılmamasıdır. İkinci yaklaşım finansal tabloların düzenlenmesinde önemli varsayımlar yapıldığı, bu varsayımların değişmesi durumunda finansal tabloların etkilenebileceğinin

yazılması ancak varsayımların hangi konuları kapsadığının açıklanmamasıdır. Her iki yaklaşım da bu açıklama maddesinin uygulanmadığı yönünde değerlendirilmiştir. Üçüncü yaklaşım ise varsayımların özellikle hangi bilanço veya gelir tablosu kalemlerini etkileyebileceği bilgisinin açıklanmasıdır, ki bu açıklamaya puan verilmiştir.

- ii. Açıklama listesi madde 34 şirketlerin finansal kiralama yolu ile edindikleri varlıkların net defter değerlerinin açıklanmasını öngörmektedir. Finansal tablolarda bu bilgi yok ise, bilginin gerçekten olmadığı veya şirket tarafından açıklama yapılmadığı kararına varmak için borçlarının içerisinde finansal kiralama borçları olup olmadığı bilgisine başvurulmuştur. Eğer borçlarda da gerekli bilgi bulunamaz ise şirketin finansal kiralama yolu ile edindiği varlığı olmadığı kanaatine varılmıştır.
- iii. Madde 50-Devlet teşvikleri: Şirketin devlet teşviki kullanıp kullanmadığı doğrudan finansal tablo dipnotlarında yer almıyorsa, yükümlülükler ve gelirler ile ilgili notlar gözden geçirilmiştir.
- iv. Madde 65-68-69: Finansal tablolarda bağlı ortaklıklar ile olan ortaklık ilişkisinin açıklanmadığı finansal tablolarda (örneğin: Alman finansal tabloları) bu açıklama maddelerinin geçersiz olduğu varsayılmıştır.
- v. Madde 82: Varlıklar için değer düşüklüğü karşılığı ayrılıp ayrılmadığına ilişkin gerekli açıklamaların yapılması şirketin böyle bir zararının olup olmamasına bağlıdır. Bunun anlaşılması için ise giderler için yapılmış olan açıklamalar taranmıştır.
- vi. Madde 99-103 Yatırım Amaçlı Gayri Menkuller: Şirketin yatırım amaçlı gayri menkulünün varlığı ancak finansal tablolarda yapmış olduğu açıklamalardan anlaşılabilir. Şirket tarafından açıklama yapılmadığı durumlarda yatırım amaçlı gayri menkul olmadığı varsayılmıştır.
- vii. Madde 104: Şirketin hisseye dayalı ödemesi olup olmadığının belirsiz olduğu durumlarda önce özsermaye tablosunda sermaye artışlarının

kaynaklarına bakılmış, yeterli bilgi edinilemezse faaliyet raporunun diğer bölümlerinde yer alan bilgilerden faydalanılmıştır.

- viii. Madde 108: Şirketin finansal tablolarında açıklaması gereken dönem içinde gerçekleşmiş işletme birleşmesinin var olup olmadığı nakit akış tablosundaki yatırım faaliyetlerine ilişkin nakit hareketleri bilgisinden veya hemen hemen her finansal tabloda yer almış olan şerefiyenin hareketinden belirlenmeye çalışılmıştır.
- ix. Madde 112-116: Durdurulan faaliyetlere ilişkin finansal tablolarda bilgi olmadığı durumlarda böyle bir durumun olmadığı varsayılmıştır.
- x. Madde 124: Şirketin faiz oranı riskine ilişkin bilgiyi açıklamış olarak sayılması için tüm faizli ve faizsiz finansal varlık ve borçlarının faiz oranlarına ilişkin bilgiyi sağlamış olması şart koşulmuştur. Diğer bir deyişle faiz oranı riskine karşı hangi politikalarla korunulduğunun açıklanması yeterli görülmemiştir.
- xi. Madde 125: Şirketlerin birçoğu kredi riskine ilişkin bilgiyi yalnızca türev ürünlerine ilişkin olarak açıklamıştır. Bu bilgi yeterli görülmemiştir.
- xii. Açıklama endeksleri oluşturulurken, aynı şirketin yıllar arasında tutarsız bilgileri olup olmadığı da kontrol edilmiştir. Tutarsız veriler için finansal tablolar ve dipnotları tekrar gözden geçirilmiş, varsa hatalar düzeltilmiştir. Yapılan kontrollerden sonra yıllar arasında tutarsızlıkların devam ettiği durumlar mevcuttur.

Veri toplama sürecinde örnekleme yer alan ülkelerin finansal tabloları ve finansal tablo dipnotları okunarak, açıklama maddelerinin varlığı incelenmiştir. Açıklama maddesi finansal tablolarda yer alıyor ise o maddeye 1 puan, eğer açıklama maddesi açıklanması gerekirken finansal tablolarda yer almıyorsa 0 puan verilmiştir. Bazı açıklama maddelerinin açıklanması ise bazı şirketlerde gerekli değildir. Örneğin finansal kiralama yolu ile edinilmiş maddi varlık yok ise, bu konuya ilişkin açıklamaların yapılmasına da gerek yoktur. Bu tip açıklamalar için madde yok sayılmıştır. Sonuç olarak her bir şirketin açıklama maddelerinden aldığı puanlar toplanmış ve almaları gereken toplam puanlar ile oranlanmıştır.

2.4 Hipotezler

2004 mali raporlama döneminde UFRS henüz örneklem içinde yer alan tüm şirketler tarafından kullanılmadığından, finansal tablolarda yer alan açıklama düzeyinin (açıklama endeksinin) kültürel değerlerden etkilenmesi, ancak 2005 yılından itibaren yakınsama nedeniyle kültürel farkların ortadan kalkması beklenmektedir.

Buna göre hipotezler aşağıdaki şekilde kurulmuştur:

H1: UFRS'ye geçiş öncesinde kültürel değerlerin finansal tablolarda açıklama düzeyine anlamlı düzeyde etkisi vardır.

Birinci hipotez, UFRS öncesinde kültürel değerlerin finansal tablolarda açıklama düzeyine etkisi yoktur alternatif hipotezi ile test edilmiştir.

H2: UFRS'ye geçişten sonra (yakınsamanın sonunda) şirketlerin açıklama düzeylerindeki farklılık ortadan kalkmıştır.

İkinci hipotez, UFRS'ye geçişten sonra şirketlerin açıklama düzeylerindeki farklılık ortadan kalkmamıştır alternatif hipotezi ile test edilmiştir.

Hipotezlerin test edilmesi açısından geçmiş çalışmalardan da yararlanılarak aşağıdaki “Açıklama Modeli” kurulmuştur:

Finansal Açıklama = f {kültür değerleri; hukuk sistemleri; şirket büyüklüğü; borçluluk oranı; kârlılık oranı; denetim şirketi, sermaye piyasalarında kotasyon}

Açıklama modelinde yer alan değişkenlerin açıklama ile olan ilişkileri ve kullanılacak verilerin elde edilme süreci aşağıda açıklanmaktadır.

Kültür Değerleri: Hofstede tarafından belirlenmiş kültür değerleri modelin temel bağımsız değişkenlerini oluşturmaktadır. Bu kültürel değerler bireysellik, otorite mesafesi, belirsizlikten kaçınma ve erillik'dir. Her bir ülkenin ilgili kültür değeri Tablo 3'de yer almaktadır.

Tablo 3- Kültür Değerleri ve Hukuk Sistemleri

	Hukuk Sistemi (*)	Kültür değerleri (**)			
		Bireysellik	Otorite Mesafesi	Belirsizlikten Kaçınma	Erillik
Almanya	Roma Hukuku	67	35	65	66
Avustralya	İçtihat Hukuku	90	36	51	61
Fransa	Roma Hukuku	71	68	86	43
Hollanda	Roma Hukuku	80	38	53	14
İngiltere	İçtihat Hukuku	89	35	35	66
İtalya	Roma Hukuku	76	50	75	70
Türkiye	Roma Hukuku	37	66	85	45

(*) Kaynak: Hope, O.K. 2003. Firm-Level Disclosures and the Relative Roles of Culture and Legal Origin. *Journal of International Financial Management and Accounting*, 14(3):218-248.

(**) Kaynak: Hofstede, G. 1991. *Cultures and Organizations Software of the Mind*. McGraw Hill: UK.

Bireysellik ile açıklama arasında pozitif ilişki beklenmektedir. Nitekim Zarzeski (1996), Jaggi ve Low (2000), Hope (2003) ve Archambault ve Archambault (2003) bireysellik ile finansal açıklama arasında anlamlı düzeyde pozitif yönde ilişki belirlemişlerdir.

Otorite mesafesi ile açıklama arasında negatif ilişki beklenmektedir. Gray (1988) muhasebe uygulamaları ile kültür değerleri arasında kurduğu hipotezlerde şeffaflık ile otorite mesafesi arasında negatif ilişki olduğunu öne sürmektedir. Diğer bir deyişle İngiltere gibi otorite mesafesi düşük ülkelerin şirketlerinin daha fazla açıklama yapmaları beklenirken, Fransa gibi otorite mesafesi yüksek ülkelerde açıklamanın daha düşük olması öngörülmektedir. Ancak beklenenin tersine, Zarzeski (1996), Jaggi ve Low (2000), Archambault ve Archambault (2003) otorite mesafesi ile açıklama arasında

anlamli düzeyde negatif iliŖki saptarken, Hope (2003) anlamli düzeyde pozitif iliŖki belirlemiŖtir.

Belirsizlikten kaçınma ile açıklama arasında beklenen iliŖki de negatiftir. İngiltere gibi belirsizlikten kaçınma değeri düşük olan ölkelerin Ŗirketlerinin açıklama düzeylerinin, Fransa ve Türkiye gibi belirsizlikten kaçınma düzeyi yüksek ölkelere oranla daha fazla olması beklenmektedir. GemiŖ araŖtırmalarda da benzer sonuçlara ulaŖılmıŖtır (Zarzeski, 1996; Jaggi ve Low, 2000; Hope, 2003). Ancak Archambault ve Archambault (2003) belirsizlikten kaçınma ile açıklama arasında anlamli düzeyde pozitif iliŖki belirlemiŖtir.

Hofstede'in önerdiği kùltür değerlerinin sonuncusu ise erilliktir. Erillik ile açıklama arasında pozitif iliŖki beklenmektedir. Ancak gemiŖ alıŖmalarda elde edilen bulgular eliŖkilidir. Zarzeski (1996) ve Jaggi ve Low (2000) erillik ile pozitif iliŖki saptarken, Hope (2003) ve Archambault ve Archambault (2003) negatif iliŖki belirlemiŖlerdir.

Hukuk Sistemleri: GemiŖ alıŖmalarda hukuk sistemleri ile açıklama arasında anlamli düzeyde iliŖki bulunduğu saptanmıŖtır (Jaggi ve Low, 2000). Buna göre İçtihat hukuku sisteminde yer alan Ŗirketlerin daha fazla açıklama yapmaları beklenmektedir. Hipotezlerin test edildiği modelde Roma hukukuna “0”, İçtihat hukukuna “1” değerleri atfedilmiŖtir.

Kontrol DeęiŖkenleri: Kùltür değerlerinin açıklama üzerinde etkilerinin araŖtırılmasında açıklama üzerinde etkileri olabileceği önceki alıŖmalarda belirlenmiŖ bazı Ŗirket deęiŖkenleri modelde kontrol deęiŖkenleri olarak yer almıŖtır. Bu kontrol deęiŖkenleri büyüklük, borçluluk oranı, kârlılık oranları, denetçi Ŗirketin niteliği, birden fazla sermaye piyasasında kote olmadır.

Büyükük: Finansal açıklama üzerinde yapılmıŖ incelemelerin hemen hemen tamamında büyüklük ile açıklama arasında temsilci kuramı temel alınarak pozitif iliŖki

belirlenmiştir (Meek ve Gray, 1989; Zarzeski, 1996; Ahmed ve Courtis, 1999; Hope 2003; Wallace ve diğerleri, 1994 ve Inchausti, 1997). Yalnızca Archambault ve Archambault (2003) büyüklük ile açıklama arasında anlamlı düzeyde ilişki saptamamıştır. Büyüklük değişkeni olarak şirketlerin toplam varlıkları veya satış tutarları kullanılmıştır. Bu çalışmada da büyüklük ölçütü olarak şirketlerin toplam varlıklar ve hasılat tutarları kullanılmıştır. Örnekleme yer alan şirketlerin çoğunluğu finansal tablolarını Euro cinsinden hazırladıklarından değişkenler de aynı para biriminden ifade edilmiştir. Diğer para birimlerinde finansal tablo hazırlayan şirketlerin varlık tutarlarının Euro çevriminde yılsonu kurları, hasılatın çevriminde ise yıllık ortalama kur esas alınmıştır.

Borçluluk: Borçluluk ile açıklama arasındaki ilişki net değildir. Sermaye piyasalarından borçlanan şirketlerin daha fazla açıklama yapması beklenirken, doğrudan finansal kuruluşlardan borç alan şirketlerin açıklama düzeylerinin daha az olması öngörülmektedir. Geçmiş çalışmaların sonuçları da farklılık göstermektedir. Meek ve Gray (1989), Zarzeski (1996), Hope (2003) negatif ilişki belirlerken, Ahmed ve Courtis (1996) pozitif ilişki saptamışlardır. Archambault ve Archambault (2003) ve Inchausti (1997) borçluluk ile açıklama arasında anlamlı düzeyde ilişki belirlememişlerdir. Bu araştırmada borçluluk oranı ölçütü olarak toplam borçların toplam varlıklara oranı kullanılmıştır. Değişken her bir şirketin finansal tablolarından ilgili veriler kullanılarak hesaplanmıştır.

Kârlılık: Kârlılık ile açıklama arasındaki ilişki için de önceki çalışmalarda farklı sonuçlar elde edilmiştir. Meek ve Gray (1989), Ahmed ve Courtis (1999), Wallace ve diğerleri (1994) açıklama ile kârlılık arasında anlamlı düzeyde ilişki olmadığını belirtmektedir. Inchausti (1997) ise kârlılık ile açıklama arasında negatif ilişki olduğunu saptamıştır. Kullanılan kârlılık ölçütleri ise araştırmalar arasında farklılık göstermektedir. Bu araştırmanın modelinde kârlılık ölçütü olarak iki değişken kullanılmıştır. Birinci kârlılık değişkeni vergi öncesi kârın özsermaye toplamına oranı olan özsermaye kârlılığı, ikincisi ise vergi öncesi kârın toplam satışlara oranı olan satışların kârlılığı. Her iki değişken de şirketlerin finansal tabloları kullanılarak hesaplanmıştır.

Denetçi şirketin niteliği: Finansal tabloları denetleyen bağımsız denetim firmasının dört büyük uluslararası şirketten biri olması durumunda açıklama düzeyinin yüksek olması beklenmektedir. Örnekleme incelenen finansal tabloları denetleyen şirketlerin kimliği veri toplama sürecinde belirlenmiştir. Ancak Türkiye dışındaki ülkelerde bağımsız denetçilerin %100'e yakın oranda dört büyük denetim firmasından biri olmasından ötürü, bağımsız denetçinin niteliği bağımsız değişken olarak kullanılamamıştır.

Birden fazla sermaye piyasasında kotasyon: Temel beklenti, finansal enstrümanları birden fazla sermaye piyasasında işlem gören şirketlerin daha fazla açıklama yapmalarıdır. Veri toplama sürecinde incelenen şirketlerin web siteleri taranarak hangi sermaye piyasalarında kote oldukları belirlenmiştir. Tek bir sermaye piyasasına kote olan şirketlere “0”, birden fazla sermaye piyasasına kote olan şirketlere “1” değeri atfedilmiştir.

BÖLÜM III. VERİLER VE ANALİZ

3.1 Açıklama endeksinin oluşturulmasında gözlenen hususlar

2004, 2005 ve 2006 yılı finansal tabloları kullanılarak her bir şirket için açıklama endeksi oluşturulurken aşağıda özetlenen bazı hususlar gözlemlenmiştir. Araştırmanın amacı finansal tablolarda yer alan tüm bilgileri toplamak olmadığından aşağıda açıklananlar yalnızca ülkeler arasında gözlenen değişik veya beklenmeyen hususları kapsamaktadır.

Avustralya

Avustralya şirketlerinin bazılarında İngiliz etkisi kolayca hissedilmektedir. Örneğin bilançolar net varlık yöntemine göre sunulmaktadır. Bu sunum şekli gerek 2004 gerekse AUFRS'ye geçiş yapıldıktan sonra 2005 ve 2006 yılı finansal tablolarında görülmektedir. Gelir tablosunda da benzer etki gözlenmiştir. Gelir tablosunda hasılat ve brüt kâr bilgisi var olmakla birlikte satılan malın maliyeti ve faaliyet kârı bilgisi yer almamaktadır. Satılan malın maliyeti finansal tablo dipnotlarında açıklanmaktadır. Diğer bazı gelir tablosu formatlarında ise brüt kâr rakamının tabloda yer almadığı ancak satılan malın maliyetinin, faaliyet giderlerinin ve faaliyet kârının açıklandığı görülmüştür.

Tüm Avustralya şirketleri aynı sayfada hem konsolide hem de bireysel bilançolarını birlikte sunmaktadır.

AUFRS'ye geçiş yapıldıktan sonra gelir tablosunda şirketlerin bazı gelir ve giderlerini 'önemli kalemler' başlığı altında sınıflandırdıkları görülmüştür. Buna göre bu uygulama UFRS'ye aykırı olmamakla birlikte, olağanüstü gelir ve giderlerin gelir tablosunda ayrıca gösterilmemesi kuralı ile de çelişmektedir.

Fransa

Fransa’da şirketler bilançoda varlıkların en az likit olandan en likit olana doğru sıralandığı bir format kullanmayı tercih etmektedir.

UFRS uygulaması öncesinde 2004 yılı finansal tablolarında şirketin elinde bulundurduğu kendi hisse senetleri (treasury stocks) bazı şirketlerde varlık olarak sınıflandırılmıştır. UFRS uygulaması ile birlikte bu hisse senetleri özsermayeden indirim unsuru olarak sınıflandırılmışlardır.

Şirketler finansal tablolarını 3 yıllık karşılaştırmalı olarak sunmaktadır. 2005 yılı finansal tablolarında 3 yıllık uygulamaya ara verilmiş ancak, 2006’da tekrar başlamıştır.

Fransız finansal tablo dipnotlarında UFRS öncesi ve sonrasında konsolide edilen şirketlerin listesi sunulmaktadır.

Fransız finansal tablolarında yer alan en ilginç farklılık ise denetçi raporlarına ilişkindir. Tüm yıllardaki Fransız finansal tablolarına ilişkin denetçi raporları iki ayrı denetim firması tarafından imzalanmaktadır.

Fransız şirketleri UFRS kullanmaya başladıktan sonra azınlık paylarına tanınan satma (put) opsiyonlarının kayıt edilmesine ilişkin uzun açıklamalarda bulunmaktadır. Bu opsiyonlar UMS 32 uyarınca yükümlülük olarak kayıtlara alınmakta karşılık olarak da azınlık haklarından düşülmekte, kalan bakiye ise şerefiyeye kaydedilmektedir.

Almanya

2004 yılı finansal tablo setinde birçok Alman şirketinin finansal tablolarının arasında ‘Sabit Kıymetler Hareket Tablosu’ (Statement of Movement of Fixed Assets) adında ayrı bir finansal tablo mevcuttur ve bu tabloda maddi ve maddi olmayan duran varlıklar ile iştiraklerin hareketleri sunulmaktadır.

Alman şirketlerinin bağımsız denetim raporlarında aynı denetim firmasının iki denetçisinin imzası yer almaktadır.

2005 yılı öncesinde Alman yasaları UFRS'ye uygun olarak konsolide bilanço hazırlayan şirketleri Alman muhasebe standartlarına göre konsolide bilanço hazırlamaktan muaf tutmuştur. Bunun sonucunda 2005 tarihinden önce UFRS kullanan şirket sayısı Fransa'ya oranla oldukça yüksektir.

UFRS uygulamasından sonra azınlık paylarına verilen satma opsiyonlarının kaydının Alman şirketlerinde Fransız şirketlerine göre farklı olduğu görülmüştür. Almanlar yükümlülük karşısında azınlık payları hesabını azaltmakta kalan bakiyeyi ise özsermayede indirim olarak göstermektedirler.

Alman finansal tablolarının birçoğunda finansal tablo kalemlerinde oluşan yıldan yıla artış ve azalışların nedenleri açıklanmaktadır.

Hollanda

UFRS uygulaması öncesinde 2004 yılı finansal tablolarında özsermaye değişim tablosu Hollanda muhasebe standartlarına göre hazırlanan finansal tabloların bir parçası olarak yer almamaktadır.

Hollanda düzenlemelerine göre, konsolide finansal tablo dipnotlarında işletmenin bireysel gelir tablolarının özet formatta yer alması zorunludur. Şirketler bireysel bilanço ve gelir tablolarını konsolide finansal tablo dipnotları ile birlikte sunmaktadır. Sermaye ve özsermaye hesaplarına ilişkin açıklamalar da bireysel finansal tablo dipnotlarında yer almaktadır.

Hollanda finansal raporlama düzenlemeleri, 2005 yılı öncesinde, uluslararası sermaye piyasalarında işlem gören şirketlerin finansal tablolarını uluslararası genel kabul görmüş muhasebe standartlarına göre hazırlamalarına izin vermektedir. Bu nedenle Hollanda şirketlerinin Hollanda muhasebe standartlarının yanı sıra US GAAP ve UK

GAAP kullandıkları da gözlenmiştir. Ancak Almanya'nın aksine örnekleme yer alan şirketlerin biri dışında hiçbirisi 2004 yılı finansal tablolarını UFRS'ye uygun olarak hazırlamamıştır.

İngiltere

Tüm İngiliz şirketlerinin bilançoları (finansal tablolarını US GAAP'e göre hazırlayanlar dışında) net varlık gösterimi biçiminde hazırlanmıştır. Gelir tablosunun formatı da farklı özellikler içermektedir. Örneğin birçok şirket satılan malın maliyetini ayrı bir satır olarak gelir tablosunda göstermemekte, faaliyet giderlerinin tamamını tek bir satırda gelir tablosunda sunmaktadır. Faaliyet giderlerinin satılan mal maliyeti gibi önemli kalemleri dipnotlarda açıklanmaktadır. İngiliz şirketlerinin gelir tablolarında ayrı bir sütun olarak istisnai gelir ve gider kalemleri de yer almaktadır. Gelir tablosunda ayrı gösterilmesi gereken durdurulan faaliyetlerden elde edilen sonuçlar ise tek bir satır olarak değil ayrı ayrı her gelir ve gider kalemine ait olacak şekilde gelir tablosu üzerinde açıklanmaktadır.

İngiliz şirketleri konsolide finansal tablolarının yanı sıra bireysel finansal tablolarını da yayınlamaktadır. Ancak bireysel gelir tablosu sunulmamakta yalnızca bireysel bilanço açıklanmaktadır. Bilançonun yanı sıra, finansal tablo dipnotlarında, maddi duran varlıklar, mali duran varlıklar gibi bazı finansal tablo kalemlerine ait bireysel açıklamalara dipnotlarda yer verilmektedir. Bireysel finansal tablolar kimi şirket tarafından konsolide finansal tablolar ile yan yana sunulurken, kimi şirket tarafından ayrı bir sayfada yer almaktadır.

İngiliz finansal tablolarında yer alan nakit akış tablosunun formatında da birtakım farklılıklar gözlenmektedir. Örneğin, işletme faaliyetlerinden kaynaklanan nakit akışları tablo üzerinde tek bir satır olarak yer alırken, dolaylı yöntemle hazırlanmış detayları finansal tablo dipnotlarında açıklanmıştır.

Genel kabul görmüş İngiliz muhasebe standartlarına göre hazırlanmış finansal tabloların içinde “Net Borçlanma Hareketleri Tablosu (Movement in Net Borrowings)” adı altında bir finansal tablo da yer almaktadır.

Bazı İngiliz finansal tablolarında stokların yenileme maliyetleri ile finansal tablolarında yer aldığı şekilde tarihi maliyet arasındaki fark açıklanmaktadır.

UFRS uygulaması öncesinde 2004 yılı finansal tablolarında şirket tarafından satın alınan kendi hisse senetleri bazı şirketlerde varlık olarak sınıflandırılmıştır.

İngiliz finansal tablolarında gelir tablosu, bilanço, tahakkuk etmiş kâr ve zarar tablosu (recognized gains and losses), nakit akış tablosunun yanı sıra özsermaye fonlarının mutabakatı tablosu adında bir finansal tablo da yer almaktadır. Özsermaye hareket tablosuna benzemekle birlikte bu tablonun formatı ve içerdiği bilgi farklılıklar da göstermektedir.

Örnekleme yer alan birçok İngiliz şirketinin mali yılı 31 Aralık tarihinde değil, başka tarihlerde sona ermektedir. Bu şirketlerin 2005 yılı finansal tabloları UFRS’ye göre değil UK GAAP’e göre sunulmaya devam etmiştir.

UFRS kullanmaya başlayan şirketlerin, diğer ülkelerde olduğu gibi finansal tablo formatlarını değiştirmedikleri gözlenmiştir. Özellikle “istisnai kalemler” adı verilen gelir ve gider kalemlerinin UFRS finansal tablolarında yer alması üzerinde düşünülme değerlidir. Bu tip gelir ve gider kalemleri tekrar etmesi beklenmeyen kalemlerdir. Kullanıcılar için faydalı bilgi içerdiği tartışılmaz olan bu kalemler UFRS tarafından olağanüstü gider ve gelir kalemlerinin ortadan kaldırılmış olması ve olağanüstü kalemlerin nitelikleriyle benzeşmeleri nedeni ile gelir tablosunda ayrı bir kalem olarak gösterilmeli mi tartışmalıdır.

UFRS’ye uygun konsolide finansal tablo hazırlayan İngiliz şirketleri bireysel bilançolarını faaliyet raporlarında sunmaya devam etmektedirler. Ancak bireysel finansal

tabloların faaliyet raporlarında sunuldukları yerler şirketten şirkete farklılık göstermektedir. Örneğin, Anglo American şirketinin UK GAAP'e göre hazırlanmış finansal tabloları konsolide finansal tablo dipnotlarında yer almaktadır. Associated British Food adlı şirket ise bireysel bilançosunu konsolide finansal tablolarının hemen arkasına eklemiştir. British American Tobacco ise bireysel finansal tablolarını, konsolide finansal tablolarının içerisine yerleştirmemiş, faaliyet raporunun ayrı bir bölümünde sunmuştur.

Bir başka alışılmamış sunum ise Cable and Wire şirketinin durdurulan faaliyetlerine ilişkin açıklamalarıdır. Şirket UK GAAP'e uygun olarak hazırladığı 2005 yılı konsolide gelir tablosunu takiben iki ayrı gelir tablosu daha hazırlamış ve devam etmekte olan ve durdurulan faaliyetlerine ilişkin gelir ve giderlerini sunmuştur.

Bazı İngiliz şirketleri IAS 1'in izin verdiğini belirterek gelir tablolarında ek bir sütun açarak özel kalemler adı altında bir defaya mahsus gelir ve giderlerini ayrı sunmaya devam etmiştir.

İngiliz şirketleri bireysel bilançolarını faaliyet raporlarına eklemeye 2006 yılında da devam etmiştir. UFRS uygulamasına geçen bazı şirketlerin UK GAAP'e uygun olarak hazırladıkları bireysel bilançolarını UFRS konsolide mali tablo dipnotlarında sunmaları ise ilginçtir. Bazı şirketler dipnotlar yerine farklı bir muhasebe esasına göre hazırlanmış olan bireysel bilançolarını konsolide bilanço ile aynı sayfada ek bir sütun olarak sunmuşlardır.

İtalya

İtalyan şirketlerinin 2004 yılı finansal tabloları üzerinde yapılan çalışma sonucunda UFRS geçişi öncesinde en düşük açıklama endekslerine sahip oldukları görülmüştür. Gerçekten de İtalyan genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine göre hazırlanmış finansal tablo açıklamaları ile UFRS tarafından yapılması istenen açıklamalar arasında farklılık olduğu gözlenmiştir. Ancak İtalyan şirketlerinin finansal tabloları az bilgi de içermemektedir. Örneğin finansal tablo dipnotları her bir önemli finansal tablo

kaleminin, gerek bilanço, gerekse gelir tablosu kalemi olsun, yıldan yıla değişimleri ve bu değişimlerin nedenleri üzerine detaylı açıklamalar içermektedir.

İtalyan genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine göre hazırlanmış konsolide finansal tablolarda bu araştırmada incelenen diğer ülkelerde bulunmayan bir açıklama kalemi de ana ortaklığın özsermaye hesapları ile konsolide özsermaye hesapları arasındaki farkların açıklandığı bir tablonun bulunmasıdır. 2005 yılından itibaren UFRS uygulamaya başlayan şirketlerin birçoğunun bu bilgiyi açıklamaya devam ettiği görülmüştür.

İtalyan halka açık şirketlerin finansal tablolarında, inceleme kapsamındaki diğer ülkelerin şirketlerinden açıklama yönünden önemli bir fark “Hisse Başına Kâr” bilgisi ve “önerilen kâr payı” bilgisinin açıklanmamasıdır. İtalya muhasebe uygulamalarının anlatıldığı bölümde de yer aldığı üzere, İtalya’da muhasebe, yatırımcılardan daha fazla borç verenlere yönelik düzenlenmiştir. Hisse başına kâr ve kâr payı bilgileri ise daha çok yatırımcıların ihtiyaç duyduğu bilgilerdir. UFRS’nin uygulanmaya başlaması ile hisse başına kâr bilgisinin gelir tablosunda yer aldığı gözlenmiştir. Ancak önerilen kâr payı bilgisi birçok şirket tarafından finansal tablo dipnotlarında açıklanmamıştır.

İtalyan finansal tablolarının incelenen diğer şirket finansal tablolarından bir başka farklı ve ilgi çekici özelliği de bilanço üzerinde nazım hesapların tutarlarının yer almasıdır. Alınan ve verilen teminatlar, bilançoya kayıtlanmamış türev finansal araçlar, satın alma taahhütleri gibi işlemlere ilişkin bilgiler nazım hesaplarda açıklanmaktadır. UFRS’ye uyumlu finansal tabloların hazırlanmaya başlaması ile 2005 yılından itibaren bu açıklamalara son verilmiştir.

İtalyan finansal tablo seti birçok şirket için bilanço ve gelir tablosundan oluşmaktadır. Özsermaye değişim tablosu çoğunlukla finansal tablo dipnotlarında yer almaktadır. Nakit akış tablosu ise her şirketin finansal tablolarında yer almamaktadır. Belirtilmesi gerekli bir başka husus da finansal tabloların formatına ilişkindir. Gerek

bilanço gerekse gelir tablosu oldukça detaylı bir biçimde hazırlanmaktadır. Detaylı bilanço ve gelir tabloları UFRS uygulaması ile 2005 ve 2006'da da devam etmiştir.

Halka açık İtalyan şirketleri faaliyet raporlarında bireysel finansal tablolarına da yer vermektedir, ancak bu finansal tablolar konsolide finansal tablolardan ayrı olarak sunulmaktadır.

İtalyan genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine göre hazırlanmış tüm gelir tabloları giderlerin esasına göre hazırlanmıştır. Giderlerin fonksiyonuna göre hazırlanmış gelir tablosuna incelemede yalnızca bir şirkette rastlanmış olup, o da finansal tablolarını US GAAP'e uygun olarak hazırlamıştır. 2005 ve 2006 yıllarında da durum benzerlik göstermektedir.

Türkiye

Türkiye'deki şirketler 2004 yılında finansal tablolarının hazırlanmasında üç ayrı alternatif muhasebe standart setinden seçim yapmıştır: SPK XI/1; SPK XI/25 ve UFRS. Seçilen şirketlere bakıldığında SPK XI/25 standartlarının 2004 yılında yalnızca bir şirket tarafından uygulandığı görülmüştür. Diğer şirketler SPK XI/1 veya UFRS standartlarını kullanmıştır. Ayrıca UFRS seçen şirketlerin çokluğu dikkat çekmektedir.

Türkiye'deki şirketlerin finansal tablo açıklamalarında diğer ülkelerden farklı olan bir bilgi yabancı para pozisyonuna ilişkin yapılan açıklamalardır. Geçmiş yıllarda devalüasyona ve bunun sonucunda da önemli tutarlarda kur farkı zararına maruz kalınmasından dolayı bu açıklama Türkiye için önemli bir bilgidir. Yabancı para pozisyonuna ilişkin açıklama 2005 ve 2006 yıllarında da finansal tablolarda yer almaktadır.

Örnekleme yer alan şirketlere ilişkin bir diğer dikkat çeken nokta da diğer ülkelerin aksine denetim firmalarında büyük dört firma haricinde kalan gerek yerel gerekse diğer uluslararası denetim firmalarının denetçi olarak seçilmiş olma hususudur. Diğer ülkelerde büyük çoğunlukla denetçiler dört büyük firmadan oluşmaktadır.

3.2 Açıklama Maddelerinin Sonuçları

Bu bölümde açıklama maddelerine ilişkin yapılan açıklamaların yıllar ve ülkeler itibari ile sonuçları sunulmuştur. Sonuçlar her bir açıklama maddesinin şirketlere göre alınmış ortalamalarından oluşmaktadır.

Açıklama Maddesi 1- Finansal tablo açıklama esasları: Bu maddede şirketlerin finansal tablolarını hangi muhasebe esaslarına ve standartlarına göre hazırladıkları açıklanmaktadır. Yıllara göre elde edilen sonuçlar aşağıdadır:

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	100%	97%	92%	74%	93%	100%	100%
2005	100%	100%	96%	100%	97%	100%	100%
2006	100%	100%	100%	96%	100%	100%	100%

Tablodan da görüldüğü üzere şirketler tüm yıllarda bu açıklama maddesine yüksek oranda finansal tablolarında yer vermişlerdir. Yalnızca Hollanda şirketlerinde bu oran 2004 yılında düşüktür. Ancak Hollanda'da da UFRS uygulanması ile birlikte 2005 yılından itibaren finansal tablo açıklama esasının açıklaması yüksek düzeye çıkmıştır.

Açıklama Maddesi 2- Uygulanan muhasebe politikaları, değerlendirme esasları, ve yönetimce yapılan yargılar:

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	100%	100%	96%	100%	100%	100%	100%
2005	100%	100%	96%	100%	100%	100%	100%
2006	100%	100%	96%	100%	100%	100%	100%

Uygulanan muhasebe politikaları ve değerlendirme esasları, tablodan da izlenebildiği üzere yüksek açıklama değerlerine sahiptir. Esasen Almanya'da yer alan bir şirket dışında ilgili yıllarda tüm şirketler finansal tablolarında kullandıkları muhasebe prensiplerini açıklamıştır. Bu husus hangi muhasebe standardı kullanılırsa kullanılsın değişmemektedir.

Açıklama Maddesi 3- Gelecekle ilgili önemli varsayımlar: Bu maddede bölüm 2.2’de açıklandığı üzere, şirketlerin finansal tablolarını hazırlama sırasında kullandıkları varsayımlar açıklanmaktadır. Bu açıklama maddesine puan verilirken varsayımlara ilişkin açıklanan detaylar temel alınmıştır. Bazı şirketler finansal tablolarını hazırlarken birtakım varsayımlarda bulduklarını belirtmişler ancak bu varsayımların hangi finansal tablo kalemlerine ilişkin olduğunu açıklamamışlardır. Bu tür açıklamalara puan verilmemiş ve açıklama yapılmadığı sonucuna varılmıştır. Bazı şirketler ise varsayımların hangi muhasebe kalemlerine ait olduğunu detaylı bir biçimde belirtmişler ve bu şirketlerin açıklama maddesi 3’ü açıkladıkları sonucuna varılmıştır. Sonuçlar aşağıda sunulmaktadır:

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	7%	27%	40%	15%	0%	0%	0%
2005	41%	70%	63%	70%	38%	82%	3%
2006	64%	80%	67%	77%	67%	86%	0%

Sonuçlardan da görüldüğü üzere varsayımların açıklanmasında yıllar ve ülkeler itibariyle farklılıklar bulunmaktadır. 2004 yılı finansal tablolarında açıklama oranı oldukça düşüktür, ancak Almanya’daki açıklama oranı göreceli olarak yüksektir. Bunda birçok Alman şirketinin 2004 yılında da UFRS uygulamasının etkisi bulunmaktadır. İngiliz, İtalyan ve Türk şirketlerinde bu açıklama maddesine 2004 yılı finansal tablolarında yer verilmemiştir. Bu noktada Türkiye’de 2004 yılında 17 şirketin UFRS uygulamış olduğu unutulmamalıdır. 2005 yılından itibaren bu maddeye ilişkin açıklamaların arttığı ve UFRS uyumlu finansal tablolarda yer aldığı görülmüştür. İngiliz ve Avustralyalı şirketlerde sonuçların diğer ülkelere oranla 2005 yılında da düşük olmasının bir nedeni de bazı şirketlerin mali takvimleri nedeni ile UFRS uygulamaya başlamamış olmalarıdır. Türk şirketlerinin bu açıklama maddesindeki performansları oldukça düşüktür. 2005 yılında bir şirket dışında hiçbir finansal tabloda bu açıklama maddesine gerektiği şekilde yer verilmemiştir.

Açıklama Maddesi 4- Finansal tablolar yayınlanmadan önce dağıtılması kararlaştırılan temettü tutarları: Bu açıklama maddesi, finansal tabloların ve kâr

dağıtımının genel kurulda onaylanması öncesinde yönetim kurulu tarafından önerilen kâr payı tutarlarının açıklanmasını içermektedir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	93%	17%	60%	32%	76%	0%	14%
2005	96%	57%	75%	75%	83%	26%	8%
2006	96%	50%	74%	84%	81%	32%	7%

2004 yılı için, yönetim kurulunca önerilen kâr paylarının finansal tablolarda açıklaması en fazla Anglo Amerikan hukuk sisteminin özelliklerini taşıyan Avustralya ve İngiliz şirketlerinde görülmektedir. Almanya da bu ülkeleri izlemektedir. 2005 yılından itibaren temettü tutarlarının açıklaması diğer ülkelerde de artış göstermiştir. Ancak aile şirketlerinin önemli olduğu, yatırımcı haklarının yeni yeni gelişmekte olduğu İtalyan ve Türk şirketlerinde önerilen kâr payı tutarlarının açıklaması gerek 2005 gerekse 2006 yıllarında oldukça düşüktür.

Açıklama Maddesi 5- İşletmenin kuruluş statüsü, bağlı bulunduğu ülke, ana faaliyet konusu: Bu maddede asıl olarak şirketin ana faaliyet konularının ve faaliyette bulunduğu ülke, bölge gibi bilgilerin açıklanması beklenmektedir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	10%	20%	36%	26%	14%	21%	100%
2005	14%	30%	54%	67%	21%	71%	100%
2006	36%	43%	46%	62%	37%	79%	100%

Açıklanması oldukça kolay ve maliyetsiz olan bu maddede edinilen sonuçlar şaşırtıcıdır. Zira 2004 finansal tablolarında istisnasız olarak bu maddeyi açıklayan tek ülke Türkiye'dir. Türkiye'den sonra sırasıyla Almanya ve Hollanda bu maddeyi en fazla açıklayan ülkeler olmuşlardır, ancak göreceli olarak açıklama yapan şirketlerin oranı düşüktür. 2005 ve 2006 yıllarında UFRS uygulanmaya başlaması ile birlikte açıklama oranları artmaya başlasa da Türk şirketlerinin %100 açıklama oranına hiçbir ülke ulaşmamıştır. Açıklanması kolay olan bu maddenin şirketler tarafından açıklanmamasının olası nedenlerinden birinin, bu şirketlerin hemen hepsinin kapsamlı faaliyet raporları

hazırlıyor ve bu raporlarda faaliyet alan ve konularını oldukça detaylı olarak açıklıyor olmaları olabilir.

Açıklama Maddesi 6- Ana ortaklığın ve nihai ana ortaklığın ticaret unvanı: Bu açıklama maddesi de maliyetsiz ve kolayca düzenlenebilecek açıklama maddelerinden birisidir. Beklendiği üzere İngiliz şirketlerinin dışında kalan şirketlerin hemen hemen tamamının tüm yıllarda bu açıklama maddesine finansal tablolarında yer verdiği görülmektedir. İngiliz şirketlerinin tamamının UFRS kullanmaya başladığı 2006 döneminde bile ana ortaklığın ticaret unvanını açıklamadığı gözlenmiştir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	100%	100%	100%	100%	52%	100%	93%
2005	100%	100%	100%	100%	66%	100%	100%
2006	96%	100%	100%	100%	78%	100%	100%

Açıklama Maddesi 7- Çıkarılmış hisse senetlerine ilişkin bilgi: Bu açıklama maddesinde tedavülde bulunan hisse senedi adedi, ödenmiş ve çıkarılmış sermaye tutarı, bir hissenin nominal değeri, işletmenin kendi hisse senetlerinden geçici olarak kendi aktifinde ve bağlı ortaklıkları ve iştiraklerinde bulunanları, bir sözleşme veya menkul kıymet nedeniyle oluşan hisse senedi ihraç yükümlülükleri gibi bilgilerin yer alması beklenmektedir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	100%	83%	100%	96%	83%	93%	50%
2005	100%	90%	100%	96%	93%	96%	57%
2006	96%	83%	100%	100%	93%	96%	57%

Hisse senetlerinin dağılımına ilişkin bilgiyi en fazla Alman ve Avustralyalı şirketlerin açıkladığı, Hollanda şirketlerinin de onları takip ettiği görülmektedir. Fransa, İtalya ve İngiltere’de ise tüm şirketlerin hisse senetlerinin bilgilerini açıklamamakla birlikte çoğunluğun açıklama gereklerine uyduğu belirlenmiştir. Türk şirketlerinde ise bu oran diğerlerine göre oldukça düşüktür. SPK tebliği XI No.1 benzer bir açıklama maddesine yer vermediğinden Türk şirketlerinin bu açıklamaya henüz intibak etmedikleri düşünülebilir. Bir diğer nokta da Türkiye’de finansal araçların çeşitliliği olmamasından

ötürü şirketlerin açıklama yapmayı gerektirecek bir husus olmadığı kanaatine varmış olma olasılığıdır.

Açıklama Maddesi 8- Özsermayede yer alan yedek akçelerin amaçları ve esasları: 8 numaralı açıklama maddesinde şirketlerin özsermayelerinde yer alan yedek akçelerin niteliği, amaçları ile ilgili bilgilerin açıklanması gerekmektedir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	85%	26%	48%	37%	34%	39%	47%
2005	81%	47%	58%	59%	48%	71%	87%
2006	93%	43%	63%	73%	59%	61%	93%

Yukarıdaki tablodan da izlenebildiği üzere yedek akçelere ilişkin bilgiler her üç yılda da en fazla Avustralyalı şirketler tarafından açıklanmaktadır. Türk şirketlerin UFRS uygulamaya başlamalarından itibaren açıklama oranlarının yükseldiği de görülmektedir. Avrupalı şirketlerin ise açıklama oranları daha düşüktür. Özellikle Fransız şirketleri UFRS uygulanmaya başladıktan sonra da çoğunluk olarak yedek akçelerinin niteliğini açıklamamaktadırlar. Bu açıklama maddesinin ülkeler arasında niçin farklılık gösterdiğine ait somut veriler olmamakla birlikte özsermaye tablosunda yedek akçelerin tutarları ve hareketleri sunulduğundan niteliğe ilişkin açıklamaya gerek duyulmadığı düşünülebilir. Türkiye’de ise yedek akçeler çoğunlukla Türk Ticaret Kanuna uygun olarak ayrıldığından açıklanması kolay ve standart kalemlerden oluşmakta ve şirketler tarafından kolaylıkla finansal tablolarda açıklanabilmektedir.

Açıklama Maddesi 9- Giderlerin esasına (çeşitlerine) göre dağılımı: Bu açıklama maddesi gelir tablosunda giderlerin fonksiyon esasına göre sunulması durumunda, giderlerin esasına göre açıklanmasını içermektedir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	41%	15%	14%	26%	45%	0%	37%
2005	27%	24%	15%	41%	35%	25%	57%
2006	16%	30%	5%	33%	29%	43%	53%

Yukarıdaki tabloda verilerin incelemesinde İtalyan şirketlerinin ayrı değerlendirilmesinde fayda vardır. Zira İtalyan şirketlerinin büyük çoğunluğu gelir tablolarını giderlerin esasına göre düzenlemektedirler. 2004 yılında gelir tablosunu fonksiyon esasına göre hazırlayan yalnızca bir şirket mevcuttur ve bu şirket gider esasına göre dağılım bilgisini açıklamamıştır. 2005 ve 2006 yılları da İtalyan şirketler açısından benzerlik taşımaktadır. Bunun dışında kalan ülkelerde yer alan şirketlerde ise giderlerin esasına göre dağılımı açıklamasına çoğunlukla uyulmamaktadır. Şirketlerin bu bilgiyi açıklamayı tercih etmemelerinin nedeninin işletme faaliyetlerine ait bu bilgileri üçüncü kişilerle paylaşmaktan kaçınmaları olduğu düşünülmektedir.

Açıklama Maddesi 10- Stok değerlemesinde kullanılan muhasebe politikaları:

Finansal tablolarda yer alan stokların değerlemesinde kullanılan yöntemler her üç yılda da tüm şirketler tarafından finansal tablolarında açıklanmaktadır. Yalnızca 2004 yılında bir Avustralyalı ve İtalyan şirket stoklara ilişkin muhasebe politikalarını açıklamamıştır. Muhasebe standartlarında açıklama düzenlemelerine uygunluk açısından madde 2’de de yer alan uygulanan muhasebe politikalarının açıklanması öne çıkmaktadır.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	96%	100%	100%	100%	100%	96%	100%
2005	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
2006	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Açıklama Maddesi 11- Stokların toplam kayıtlı değerleri ve sınıflandırılmış bazda

ayrı ayrı tutarları: Açıklama maddesi 11’de şirketlerin bilançosunda yer alan stokların ilk madde malzeme, yarı mamul, mamul ve ticari mal gibi ayrı ayrı açıklanması gerekmektedir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	92%	79%	100%	96%	82%	100%	97%
2005	92%	86%	100%	100%	86%	96%	100%
2006	92%	90%	100%	100%	92%	96%	100%

Yukarıdaki tablodan da izleneceği üzere, şirketlerin büyük çoğunluğu stoklarının sınıflandırılmış dökümünü açıklamaktadır. Özellikle Türk, Alman ve Hollandalı

şirketlerin hemen hemen tamamı bu açıklamayı finansal tablolarında dahil etmişlerdir. Stoklara ilişkin bu açıklama maddesinin en az açıklandığı ülke Fransa'dır, ancak UFRS kullanılmaya başlanmasından sonra Fransız şirketleri de stoklarının sınıflandırılmış tutarlarını daha yüksek bir oranda açıklamaya başlamışlardır.

Açıklama Maddesi 12- Net gerçekleşebilir değeri ile izlenen stokların kayıtlı değeri:

Örnekleme yer alan şirketlerin finansal tabloları, açıklama endeksi oluşturmak amacı ile okunduğunda bu açıklama maddesinin varlığının ancak şirket tarafından açıklandığı durumda tespit edilebildiği anlaşılmıştır. Bu açıklama maddesinin incelenmesinde kullanılan yaklaşım gelir tablosu kalemlerinin açıklandığı bölümlerde stok değer düşüklüğü zararlarının kayıtlara alınıp alınmadığının kontrol edilmesi olmuştur.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	41%	59%	41%	52%	4%	52%	54%
2005	81%	84%	48%	85%	18%	75%	66%
2006	74%	96%	73%	71%	31%	71%	70%

Bu açıklama maddesi ülkeler arasındaki farklılıkların izlenebildiği bir maddedir. 2004 yılı finansal tablolarında az oranda şirket net gerçekleşebilir değeri ile taşınan stoklarının kayıtlı değerlerini açıklamaktadırlar. 2005 yılı ile birlikte bu açıklama maddesinin finansal tablolarda varlığı da artmıştır. Fransa, İtalya, Türkiye gibi ülkelerde 2004 yılında açıklama oranı Avustralya, Almanya ve özellikle İngiltere'ye göre önemli oranda farklılık göstermektedir. Özellikle İngiliz şirketleri 2004 yılında hemen hemen hiç ilgili açıklamaya finansal tablolarında yer vermişlerdir. Zaman içinde açıklama oranı artsa da hiçbir yılda diğer ülke şirketlerinin düzeyini yakalayamamıştır. Fransız şirketleri net gerçekleşebilir stoklar açıklamasında diğer ülke şirketlerine oranla başarılı gözükmemektedir.

Açıklama Maddesi 13- Gider olarak kaydedilen stokların tutarı: Bu açıklama maddesinden ne tür bir açıklama gerektiği muhasebe standartlarında tam olarak açık değildir. Ancak incelenen finansal tablolarda satılan mal maliyetinin açıklanması, açıklama gerekliliğinin yerine getirilmesi olarak kabul edilmiştir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	85%	83%	100%	100%	79%	100%	93%
2005	96%	93%	100%	100%	93%	93%	97%
2006	92%	96%	100%	91%	88%	93%	100%

Satılan mal maliyetinin açıklama oranı İngiliz ve Avustralyalı şirketlerde göreceli olarak düşük düzeydedir. Alman şirketlerinin ise tamamı bu açıklamayı yapmaktadırlar. İngiliz ve Avustralyalı şirketlerin kullandığı gelir tablosu formatında satılan mal maliyeti bilgisi yer almamaktadır. Bunun yanı sıra şirketlerin bir kısmı açıklamaya finansal tablo dipnotlarında da yer vermemişlerdir. Diğer ülke şirketlerinde ise açıklama tatmin edici düzeydedir. Türk şirketlerinin tamamı 2006 yılında satılan mal maliyeti tutarlarını açıklamışlardır.

Açıklama Maddesi 14- Kayıtlardan silinen stoklar: Şirketlerin kayıtlarından sildiği stoklarının olup olmadığı bilgisi finansal tabloların okunması ile belirlenememiştir. Dolayısıyla şirketlerin büyük çoğunluğuna bu açıklama maddesine ilişkin puan verilememiştir. Bu nedenle sonuçlar tablo halinde sunulmamaktadır.

Açıklama maddesi 15- Stok değer düşüklüğü karşılığında iptal edilen tutarlara ilişkin bilgi: Açıklama maddesi 14’de olduğu üzere bu açıklama maddesinin varlığı da şirket tarafından açıklanmadığı sürece yalnızca finansal tabloların okunması ile belirlenemediğinden çoğunlukla şirketlere puan verilememiş, sonuçlar da tablo olarak sunulmamıştır.

Açıklama maddesi 16- Nakit hareketi gerektirmeyen finansman ve yatırım faaliyetleri: Bu açıklama maddesi UMS 7 Nakit Akış standardı uyarınca şirketlerin nakit giriş veya çıkışı gerektirmeyen finansman ve yatırım işlemlerinin nakit akış tablosu veya finansal tablo dipnotlarında açıklamasını içermektedir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	69%	13%	12%	27%	17%	0%	0%
2005	67%	27%	17%	24%	7%	7%	0%
2006	64%	23%	21%	27%	7%	4%	0%

Yukarıdaki tablodan da görüldüğü üzere nakit hareketi gerektirmeyen finansman ve yatırım işlemlerinin açıklama oranı oldukça düşüktür. Yalnızca Avustralya şirketleri %50'nin üzerinde açıklama oranına sahiptir. Diğer ülkelerde oran %50'nin altındadır. Özellikle Türkiye, İngiltere ve İtalya'da şirketler bu açıklama maddesine finansal tablolarında fazla yer vermemektedirler. Türkiye'de hiçbir şirket nakit hareketi gerektirmeyen finansman ve yatırım faaliyetlerini açıklamamıştır. Dikkat çekici bir başka nokta da İngiliz şirketlerinin yıllar boyunca gözlenen performanslarıdır. UFRS öncesinde açıklama oranı %17 iken UFRS sonrasında %7'ye düşmüştür.

Açıklama Maddesi 17- Mali tabloların yetkilendirme tarihi: Bu açıklama maddesinde beklenen yönetim kurulunun finansal tabloları onayladığı tarihin açıklamasıdır. Bu açıklama maddesi genel kurulun yetkilerinin yönetim kurulu tarafından kullanılması gibi yorumlandığından eleştirilere de maruz kalmaktadır.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	97%	17%	68%	74%	93%	14%	47%
2005	97%	70%	71%	96%	93%	64%	50%
2006	89%	80%	88%	88%	93%	68%	60%

UFRS öncesinde ve sonrasında açıklama oranı en fazla Anglosakson ülkeler olan Avustralyalı ve İngiliz şirketlerindedir. Almanya ve Hollanda'da da açıklama oranları yüksektir. Ancak gerek İtalya gerekse Türkiye'de mali tabloların yetkilendirme tarihi yüksek oranda açıklanmamaktadır. Fransa'da da oran yüksek değildir. Bu sonuçların olası nedenlerinden biri ülkelerin içinde buldukları hukuk sistemleri olabilir. Örneğin Türkiye'de finansal tablolar genel kurul toplantısında onaylandıktan sonra yetkilendirilmiş sayılmaktadır. Bu nedenle şirketlerin bu açıklamayı yapmaktan kaçınıyor oldukları düşünülmüştür.

Açıklama Maddesi 18- Vergi giderlerinin önemli bölümleri: 18. açıklama maddesi, UMS 12 uyarınca şirketlerin, gelir tablosunda yer alan vergi giderlerini oluşturan cari ve ertelenen vergilerinin tutarlarının açıklanmasını içermektedir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	50%	100%	96%	65%	97%	93%	100%
2005	52%	100%	96%	92%	97%	96%	93%
2006	96%	93%	100%	96%	96%	96%	93%

Finansal tablolar okunurken, ertelenmiş vergisi bulunmayan şirketlere bu açıklama maddesinin ilgili olmadığı düşünülmüş ve bu şirketlere puan verilmemiştir. Örneğin 2004 yılında SPK XI/1 tebliği uyarınca finansal tablolarını hazırlayan şirketler ertelenmiş vergi hesaplamamaktadırlar. Bu nedenle bu şirketler lehte veya aleyhte hiç puan almamışlardır. Tabloda da sunulduğu üzere vergi giderinin detayları UFRS kullanılarak finansal tablo hazırlanmasını takiben daha yüksek oranda açıklanmaya başlanmıştır.

Açıklama Maddesi 19- Özsermaye ile ilişkilendirilen hesaplar ile ilgili toplam vergi tutarları: Alım satım amaçlı elde tutulan menkul kıymetlerin gerçekleşmemiş kazanç veya kayıp tutarları özsermaye ile ilişkilendirilmelidir. Buna benzer özsermaye ile ilişkilendirilmesi gerekli başka kazanç ve kayıplar da mevcuttur. Bu tip kalemler için hesaplanan vergilerin de özsermaye hesapları ile ilişkilendirilmesi gerekmektedir. 19. açıklama maddesi bu vergilerin gerek cari gerekse ertelenmiş kısımlarının açıklanmasını öngörmektedir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	17%	3%	68%	19%	48%	4%	38%
2005	25%	70%	92%	80%	70%	68%	38%
2006	71%	77%	92%	88%	85%	61%	93%

UFRS'ye geçiş öncesinde açıklama oranı sırasıyla, en fazla Almanya, İngiltere ve Türkiye'dedir. Alman ve Türk şirketlerinin açıklama maddesindeki 2004 performansı şaşırtıcı değildir, çünkü bu ülkelerde UFRS kullanımı 2004 yılında oldukça yaygındır. Ancak Türk şirketleri 2005 yılında diğer ülke şirketlerinin açıklama oranını yakalamamış, açıklama oranı 2006 yılında ise karşılaştırılabilir bir düzeye ulaşmıştır. Bu açıklama maddesinin açıklanma oranı UFRS kullanımıyla birlikte yükselmiştir.

Açıklama Maddesi 20- Vergi giderinin mutabakatı: Çeşitli nedenlerden ötürü şirketlerin gelir tablosunda yer alan vergi öncesi kar tutarına vergi oranı uygulandığında hesaplanan vergi gideri ile gelir tablosundaki vergi gideri eşit olmamaktadır. UMS 12 bu farklılıkların mutabakatının açıklanmasını gerektirmektedir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	100%	73%	100%	85%	97%	57%	33%
2005	100%	90%	100%	92%	97%	86%	47%
2006	100%	90%	100%	96%	96%	92%	63%

Avustralyalı ve Alman şirketlerin tamamı vergi mutabakatını finansal tablolarında açıklamaktadırlar. İngiltere ve Hollanda'nın açıklama performansı da yeterli düzeyde sayılabilir. Fransa ve İtalya ise vergi mutabakatı bilgisini 2005 ve 2006 yıllarında artan oranlarda açıklamaktadır. Ancak Türk şirketlerinin bu açıklama maddesi düzeyleri tatmin edici değildir.

Açıklama Maddesi 21- Devam etmeyen faaliyetlere ilişkin vergi gideri: 21 numaralı açıklama maddesi, gelir tablosunda devam etmeyen faaliyetleri bulunan şirketlerin bu faaliyetlere ilişkin vergi giderlerini açıklamalarını gerektirmektedir. Dolayısıyla gelir tablosunda devam etmeyen faaliyetlerden gelir/gider veya kazanç/kayıp raporlamayan şirketlerde bu maddenin açıklanmasına gerek yoktur. Tablodan izlenebildiği üzere 2004 yılında hiçbir İtalyan şirket devam etmeyen faaliyetlerden gelir/gider veya kazanç/kayıp raporlamadığından bu açıklama maddesi de geçerli olmamıştır. Avustralyalı şirketlerde ise dikkat çekici bir husus gözlenmektedir. 2004 finansal tablolarında AUFRS kullanılmaya başlanmadan önce gerekli açıklama ilgili tüm şirketler tarafından yapılırken, AUFRS uygulanmaya başladıktan sonra açıklama oranı %82'lere gerilemiştir. UFRS öncesi Fransa ve Türkiye'de hiçbir şirket ilgili vergi giderini açıklamazken, İngiltere de %27 ile düşük bir açıklama oranı sergilemektedir. Açıklama oranları 2005 ve 2006 finansal tablolarında ise Fransız şirketleri hariç tutulmak üzere yüksek oranlara ulaşmıştır. Türkiye'de devam etmeyen faaliyetlerden gelir/gider veya kazanç/kayıp raporlayan şirket sayısının 2005 ve 2006 yıllarında yalnızca birer şirket olduğunun burada belirtilmesi gerekmektedir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	100%	0%	63%	60%	27%	---	0%
2005	82%	50%	89%	77%	67%	60%	100%
2006	83%	55%	83%	80%	100%	83%	100%

Açıklama Maddesi 22- Bölümlere göre Raporlama- Birincil bölüm bilgileri: Bu açıklama maddesinde şirketlerin birincil bölümleri için bölüm hasılatı (iç ve dış); bölüm karı; bölüm varlıklarının toplam kayıtlı değeri; bölüm yükümlülükleri; dönem içinde yapılan bölüm yatırım harcamaları; bölüm amortisman ve itfa giderleri; diğer bölüm nakit çıkışı gerektirmeyen giderleri; konsolide mali tablolarda veya işletmenin konsolide olmayan mali tablolarında yer alan tüm bilgiler ile raporlanabilir bölümler için açıklanan bilgilerinin mutabakatının açıklanması gerekmektedir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	93%	67%	100%	88%	90%	18%	35%
2005	97%	93%	100%	96%	100%	89%	87%
2006	100%	97%	100%	96%	100%	93%	88%

Bölümlere göre raporlama bilgilerinin 2004 yılında Avustralya ve İngiltere gibi Anglo Amerikan ülkelerde yüksek oranda açıklandığı görülmektedir. Alman şirketlerinin açıklama oranı her üç yılda da %100 oranında gerçekleşmiştir. Fransa, İtalya ve Türkiye’de ise 2004 finansal tablolarında en düşük açıklama oranlarına sahiptir. Fransız ve İtalyan şirketleri bölümlere göre raporlamada açıklama performanslarını 2004 yılı sonrasında arttırmış olmalarına rağmen, aynı performans Türk şirketlerinde görülmemektedir. Bunun bir nedeni Türk şirketlerinin çeşitlendirilmiş faaliyet veya bölgelerinin diğer ülke şirketleri kadar yaygın olmaması olabilir.

Açıklama Maddesi 23- Bölüm hasılat ve giderlerinin türü veya diğer açıklamalar: Bu açıklama maddesi bir önceki maddede yer alan hasılat ve giderlere ilişkin ek açıklamalar yapılmasını içermektedir ancak UFRS tarafından bu konularda açıklama yapılması zorunlu tutulmamış, tavsiye edilmiştir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	59%	53%	92%	56%	52%	4%	4%
2005	69%	77%	96%	65%	72%	59%	20%
2006	64%	63%	92%	72%	70%	56%	13%

22 numaralı açıklama maddesindeki yüksek oranlara bu maddede rastlanmamıştır. En yüksek açıklama oranı her üç yılda da Alman şirketlerinde, en düşük açıklama oranı ise Türk şirketlerinde bulunmaktadır. Bu maddede ortaya çıkan oranların düşüklüğü, şirketlerin zorunlu tutulmadıkça açıklama yapmaktan kaçındıklarının bir göstergesi olarak da yorumlanabilir.

Açıklama Maddesi 24- Bölümlere göre Raporlama- İkincil bölüm bilgileri: Bu açıklama maddesi ikincil raporlama bölümleri için açıklanması gerekli hasılat, varlıkların kayıtlı değeri ve yatırım harcamalarını içermektedir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	100%	93%	96%	73%	36%	7%	17%
2005	95%	93%	100%	84%	58%	68%	43%
2006	91%	93%	100%	83%	90%	79%	44%

İkincil raporlama formatındaki açıklama oranları, birincil raporlama formatı kadar olmamakla birlikte yüksektir. Ancak İtalyan ve özellikle Türk şirketleri 2005 yılından itibaren açıklama oranlarını beklendiği kadar yükseltmemişlerdir. Bu şirketlerin bir kısmının ikincil raporlama formatlarının olmadığı düşünülmektedir. Ancak finansal tablolarda bu konuya ilişkin bir açıklama da yer almamaktadır.

Açıklama Maddesi 25- Maddi Duran Varlıklara İlişkin Muhasebe Politikaları: Şirketlerin her bir sınıf varlık için brüt kayıtlı değer belirlenmesine ilişkin değerlendirme yöntemleri, kullanılan amortisman yöntemleri ve faydalı ömür veya kullanılan amortisman oranlarını açıklamaları gerekmektedir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	100%	100%	96%	100%	100%	93%	100%
2005	97%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
2006	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Muhasebe politikalarının açıklandığı diğer maddelerde olduğu üzere maddi duran varlıkların kayıtlara alınmasında izlenen muhasebe politikalarının açıklamasında da şirketler oldukça şeffaftırlar. Genel olarak şirketlerin uyguladıkları muhasebe politikalarını açıklamaktan kaçınmadıkları bulgular ile desteklenmektedir.

Açıklama Maddesi 26- Maddi duran varlık hareketleri: Bu açıklama maddesinde maddi duran varlıkların dönem başı ve sonundaki brüt kayıtlı değerleri ile birikmiş amortisman ve birikmiş değer düşüklüğü karşılığı tutarları ve bu hesapların dönem içi hareketlerinin açıklanması gerekmektedir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	93%	93%	100%	96%	97%	93%	100%
2005	93%	100%	100%	100%	97%	96%	100%
2006	100%	97%	100%	100%	96%	96%	100%

Tablodan da görüleceği üzere, maddi duran varlık hareketlerine ilişkin açıklama gerek UFRS öncesi, gerekse UFRS sonrası oldukça yüksektir. Şirketlerin geçmiş yıllarda kullandıkları ulusal muhasebe standartlarının da bu açıklamayı gerektirmesinden dolayı açıklama düzeyinin yüksek olduğu düşünülmektedir.

Açıklama Maddesi 27- Yeniden Değerleme Tarihi: 27-31 arasında kalan açıklama maddeleri işletmelerin maddi duran varlıklarını yeniden değerlemeye tabi tuttuklarında yapmaları gereken açıklamaları kapsamaktadır. Madde 27 yeniden değerlemenin hangi tarihte yapıldığına dair açıklamadır.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	25%	---	---	---	100%	40%	100%
2005	100%	0%	---	---	75%	---	0%
2006	---	100%	---	---	---	---	0%

Yeniden değerlemeye ilişkin açıklama oranlarının tartışılmasından önce yeniden değerlendirme yapan şirket sayısının oldukça az olduğunun belirtilmesi gerekmektedir. Almanya ve Hollanda'da örnekleme yer alan hiçbir şirket maddi duran varlıklarını yeniden değerlememektedir. Özellikle Almanya'da geçmişten gelen muhafazakar

yaklaşımlar göz önünde bulundurulduğunda bu sonuç şaşırtıcı değildir. Avustralya’da 2004 yılında dört şirket yeniden değerlendirme yaparken, 2005 yılında bu ikiye gerilemiş ve 2006 yılında tamamen ortadan kalkmıştır. Fransa’da UFRS öncesinde hiçbir şirket yeniden değerlendirme yapmaz iken 2005 ve 2006 yıllarında yalnızca bir şirket maddi duran varlıklarını yeniden değerlemiştir. İngiliz şirketleri incelendiğinde 2004 yılında 9 şirketin maddi duran varlıklarını yeniden değerlediği, 2005 yılında bu rakamın dörde gerilediği gözlenmiştir. Burada vurgulanması gereken nokta dört şirketin de 2005 döneminde İngiliz genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine göre finansal tablo hazırlamış olmalarıdır. Zira 2006 yılında UFRS’ye geçtikten sonra bu şirketler de yeniden değerlendirme uygulamasından vazgeçmişlerdir. İtalya’da da benzer bir durum gözlenmiştir. İtalyan muhasebe standartlarına göre finansal tablo hazırlayan on şirket maddi duran varlıklarını yeniden değerlemiştir. Bu şirketler UFRS’ye geçişin ardından yeniden değerlendirme uygulamasına son vermişlerdir. Türkiye’de şaşırtıcı bir durum söz konusudur. Türkiye incelenen diğer ülkelere göre daha yüksek enflasyona sahiptir. Ayrıca Türk şirketleri UFRS ile benzer olmamakla birlikte yeniden değerlendirme uygulamalarına yabancı değildirler. Tüm bunlara rağmen 2004, 2005 ve 2006 yıllarında yalnızca sırasıyla bir, iki ve üç şirket maddi duran varlıklarını yeniden değerlemiştir. 2005 ve 2006 yıllarında yeniden değerlendirme yapan şirketlerin yeniden değerlendirme tarihini açıklamaması da dikkat çekicidir.

Açıklama Maddesi 28- Yeniden değerlemenin ekspertiz tarafından yapıp yapılmadığı: Bu açıklamada şirketlerin yeniden değerlemelerinde ekspertiz raporu kullanıp kullanmadıklarını açıklamaları gerekmektedir. Çoğunlukla şirketlerin bu açıklama gereğine riayet ettikleri gözlenmiştir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	100%	---	---	---	89%	0%	100%
2005	100%	100%	---	---	75%	---	100%
2006	---	100%	---	---	---	---	67%

Açıklama Maddesi 29-Varlıkların gerçeğe uygun değerlerinin tahmin edilmesinde uygulanan yöntemler ve önemli varsayımlar:

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	100%	---	---	---	63%	0%	0%
2005	---	100%	---	---	75%	---	0%
2006	---	100%	---	---	---	---	0%

Varlıkların yeniden değerlemesi sürecinde gerçeğe uygun değer belirlenmesi amacı ile uygulanan yöntemler ver kullanılan önemli varsayımlara ilişkin açıklama Türkiye dışında kalan ülkelerde yüksek oranda finansal tablolarda yer almaktadır. Türk şirketlerinin hiç biri ise bu açıklama maddesine yer vermemişlerdir.

Açıklama Maddesi 30- Yeniden değerlendirilen varlıkların yeniden değerlendirilmeksizin oluşacak kayıtlı değerleri: Yeniden değerlendirilmiş tutarları ile bilançoda izlenen maddi duran varlıkların, yeniden değerlendirilmeksizin oluşacak kayıtlı değerlerinin finansal tablo dipnotlarında açıklanması gerekmektedir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	0%	---	---	0%	89%	0%	0%
2005	0%	100%	---	---	100%	---	100%
2006	---	0%	---	---	---	---	33%

Bu açıklama maddesi yıllar içerisinde tutarsız sonuçlar göstermektedir. Ancak dikkat çekici olan 2005 yılında yeniden değerlendirilen tüm şirketlerin yeniden değerlendirilmeksizin oluşacak kayıtlı değeri açıklarken, 2006 yılında gerek Fransa’da gerekse Türkiye’de hiçbir şirketin açıklamada bulunmamış olmasıdır.

Açıklama Maddesi 31- Yeniden değerlendirilen fon tutarı: Yeniden değerlendirilen maddi duran varlıklarla ilgili son açıklama maddesi yeniden değerlendirilen fon tutarının açıklanmasıdır. UMS 16 uyarınca maddi duran varlıkların yeniden değerlendirilmiş tutarları ile finansal tablolarında gösterilmesi durumunda yeniden değerlendirilen sonucunda oluşan artış tutarı özsermayede yer almaktadır. Açıklama maddesi 31 bu tutarın açıklanması ile ilgilidir. Aşağıdaki tablodan da izlendiği üzere yeniden değerlendirilen şirketlerin hemen hemen tamamı ortaya çıkan fon tutarı bilgisini finansal tablolarında açıklamışlardır.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	100%	---	---	100%	100%	40%	100%
2005	100%	100%	---	---	100%	---	100%
2006	---	100%	---	---	---	---	100%

Açıklama Maddesi 32- Halen kullanımda olan ve tamamen itfa olmuş varlıkların brüt kayıtlı değeri: UMS 16 işletmelerin halen kullanmakta oldukları ancak faydalı ömürlerinin tamamlanması suretiyle kayıtlarında tamamen itfa olmuş maddi duran varlıklarının brüt kayıtlı değerlerini açıklamalarını önermektedir. Bir deyişle bu açıklama maddesi zorunlu değil ihtiyaridir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	0%	0%	0%	4%	0%	0%	3%
2005	0%	0%	0%	4%	0%	11%	0%
2006	4%	0%	0%	4%	4%	7%	3%

Bir diğer ihtiyari açıklama maddesi 23'te olduğu gibi, tamamen itfa olmuş maddi duran varlıkların kayıtlı değerlerinin açıklama oranı da oldukça düşüktür. Açıklanması fazla bir maliyet ve iş yükü getirmeyen bu açıklamanın finansal tablolarda yer almaması, şirketlerin zorunlu olmadıkça açıklama yapmadıkları görülmüştür. Bu açıklama maddesinin yüksek oranda açıklanmamasının bir diğer nedeni ise, bu açıklamanın yöneticiler tarafından anlamlı bulunmaması olabilir.

Açıklama Maddesi 33- Maliyet yöntemi kullanıldığında varlıkların gerçeğe uygun değeri: Bir başka ihtiyari açıklama maddesi de, maddi duran varlıklarını maliyet bedelleri ile izleyen şirketlerin bu varlıkların gerçeğe uygun değerlerini açıklamasını içermektedir. Kullanıcılara şirketin varlıklarının değerini göstermesi açısından önemli olabilecek olan bu açıklama da şirketler tarafından çok düşük bir düzeyde açıklanmaktadır.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	56%	3%	0%	8%	0%	0%	0%
2005	59%	0%	0%	8%	0%	0%	0%
2006	4%	0%	0%	8%	4%	0%	0%

Avustralyalı şirketlerin UFRS kullanmadan önce bu açıklamayı yaparken, UFRS'den sonra açıklama yapmaktan vazgeçmeleri de bu açıklama maddesinin dikkat

çeken sonuçlarından biridir. Ayrıca Türkiye’de enflasyonun şirket varlıklarının gerçeğe uygun değerleri üzerindeki etkisini finansal tablolarında gösterememekten yakınan şirket yöneticilerinin bu açıklama maddesine finansal tablolarında yer vermemeleri de dikkat çekicidir.

Açıklama Maddesi 34- Finansal kiralama yolu ile edinilen varlıkların net kayıtlı değerleri: Finansal kiralama yolu ile edinilen varlıkların bilançoda yer alan net kayıtlı değerlerinin finansal tablo dipnotlarında açıklanması gerekmektedir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	81%	89%	75%	87%	89%	53%	62%
2005	76%	90%	85%	89%	85%	83%	53%
2006	71%	87%	89%	79%	100%	88%	47%

Kiralama yolu ile edinilen varlıkların defter değerleri Fransa, Almanya, Hollanda ve İngiltere’de yüksek oranda açıklanmaktadır. İtalyan şirketleri UFRS öncesinde bu konuda %53 oranında açıklama yaparken, 2005 yılından itibaren açıklama düzeylerini yükseltmişlerdir. Türk şirketleri ise bu konuda en az açıklama yapan şirketler olmuşlardır ve açıklama düzeyleri yıllar itibariyle düşüş eğilimindedir.

Açıklama Maddesi 35- Asgari kira ödemelerinin toplamı ve vadelere göre dağılımı: Bilanço tarihi itibari ile finansal kiralama sözleşmelerinden doğan asgari kira ödemelerinin ve bu ödemelerin bugünkü değerlerinin toplamı ile bu ödemelerin vadelere göre dağılımının açıklanması gerekmektedir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	88%	63%	85%	64%	72%	20%	38%
2005	94%	79%	90%	72%	70%	70%	73%
2006	100%	80%	89%	84%	95%	58%	56%

Finansal kiralama sözleşmelerinden doğan ödemeler ve vadelere göre dağılımı bilgisi UFRS uygulamasının başlaması ile beraber yükselme göstermektedir. Avustralyalı, Fransız, Alman, Hollandalı ve İngiliz şirketler bu açıklama maddesinde açıklama oranlarını her geçen yılda arttırmışlardır. Ancak gerek Türkiye gerekse

İtalya’da şirketler hem diğer ülke şirketlerine oranla daha az açıklama yapmış, hem de açıklama oranlarını 2005’ten sonra düşürmüşlerdir. Belirtilmesi gereken bir başka husus da finansal kiralama yoluyla varlık edinen şirketlerin ülkelere göre çoğunluğudur. Finansal kiralama ile ilgili açıklama maddeleri incelendiğinde en fazla Fransa ve Almanya’da finansal kiralama yapan şirket olduğu görülmüştür. Avustralya, İngiltere, Hollanda ve İtalya’da örnekleme yer alan şirketlerin yaklaşık %55 oranında finansal kiralama sözleşmeleri bulunmaktadır. Türkiye’de ise incelenen şirketlerin yalnızca yaklaşık %40’ı finansal kiralama yolu ile varlık edinmişlerdir.

Açıklama Maddesi 36- Kiralama sözleşmelerine ilişkin bilgiler: Finansal kiralama yapan şirketlerin edindikleri varlıkların kayıtlı değerleri ve asgari ödemelerine ilişkin bilgilerinin yanı sıra kiralama sözleşmelerine ait bazı açıklamalar yapmaları gerekmektedir. Bu bağlamda kiralama işlemlerinin genel bir tanımı, şarta bağlı kiralama ödemelerinin belirlenme esasları, yenileme ve alım opsiyonu, temettü dağıtımı; ilave borçlanma; ve yeni kiralama gibi hususlarda getirilen kısıtlamaların finansal tablo dipnotlarında açıklanması gerekmektedir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	60%	11%	45%	13%	11%	0%	23%
2005	47%	31%	55%	33%	25%	52%	7%
2006	59%	23%	63%	21%	50%	58%	16%

Açıklama maddeleri 34 ve 35’te sunulan sonuçların tersine şirketlerin kiralama sözleşmelerine ait diğer bilgileri açıklamaktan kaçındıkları gözlenmiştir. Özellikle Fransa, Hollanda ve Türkiye’de açıklama oranları oldukça düşüktür.

Açıklama Maddesi 37- Faaliyet kiralamalarında asgari kira ödemelerinin toplamı ve vadelere göre dağılımı: Geçmişte bazı şirketlerin faaliyet kiralamaları vasıtası ile bilanço dışı finanslama yapmış oldukları (Fraser ve Ormiston, 2007) ve bu bilgileri açıklamadıkları için, UMS 17 faaliyet kiralamalarından doğan asgari kira ödemelerinin toplamı ile bu ödemelerin vadelerine göre dağılımının açıklanmasını zorunlu kılmıştır.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	96%	70%	92%	89%	93%	4%	3%
2005	96%	93%	100%	85%	100%	33%	17%
2006	96%	87%	100%	96%	100%	48%	25%

Faaliyet kiralaması ödemelerinin toplamları ve dağılımları İtalyan ve Türk şirketlerin dışında gerek UFRS öncesi gerekse sonrasında oldukça yüksek oranlarda açıklanmaktadır. Türkiye’de açıklama oranı 2004’den bu yana yükseliş göstermiş olsa da %25’in üzerine çıkamamıştır.

Açıklama Maddesi 38- Gider olarak kaydedilen faaliyet kiralamalarının toplamı:

Faaliyet kiralaması ödemeleri ile ilgili açıklanması istenen bir başka bilgi de dönem içinde gider olarak kaydedilen ödemelerin toplam tutarıdır.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	89%	30%	68%	59%	90%	86%	20%
2005	86%	60%	79%	65%	93%	81%	20%
2006	96%	67%	83%	72%	96%	81%	34%

Bu açıklama maddesinde alınan sonuçlar bir önceki maddenin sonuçlarından biraz farklılık göstermektedir. Farklılıklar özellikle Fransa ve İtalya’da kendini göstermektedir. Fransız şirketleri asgari kira ödemelerini yüksek oranda açıklarken gider tutarını açıklamada aynı derecede şeffaf değildirlir. Diğer yanda İtalyan şirketleri gelecekte yapacakları ödemelerin açıklamalarında şeffaf değil iken gider tutarlarını yüksek oranda açıklamışlardır. Türkiye’de ise bir önceki açıklama maddesinde olduğu gibi örnekleme yer alan diğer tüm ülkelerden düşük açıklama oranı izlenmektedir.

Açıklama Maddesi 39- Faaliyet kiralama sözleşmelerine ilişkin bilgiler: Finansal kiralama sözleşmelerinde olduğu gibi, faaliyet kiralama sözleşmelerinin de genel bir tanımının finansal tablo dipnotlarında yer alması gerekmektedir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	59%	30%	36%	19%	7%	4%	3%
2005	68%	40%	46%	54%	38%	22%	7%
2006	71%	50%	46%	60%	56%	37%	10%

Finansal kiralama sözleşmelerine benzer şekilde, faaliyet kiralama sözleşmelerinin genel bir tanımının açıklanma oranı düşüktür. Avustralya bu konuda en fazla açıklama yapan ülke olurken, en düşük açıklamayı yapan ülke Türkiye olmuştur.

Açıklama Maddesi 40-Hasılatın finansal tablolara alınmasında kullanılan muhasebe politikaları: Diğer tüm muhasebe politikalarına ilişkin açıklama maddesinde olduğu üzere hasılatın finansal tablolara alınmasında kullanılan muhasebe politikalarında da açıklama oranı oldukça yüksektir. Yalnızca Türkiye’de ve Fransa’da 2004 öncesi açıklama diğer ülkelere oranla düşük iken, her iki ülke de 2005 ve 2006 yılında açıklama oranı %100’e yaklaşmıştır. Bulgular şirketlerin muhasebe politikalarını açıklama konularında şeffaf olduklarını desteklemektedir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	93%	70%	96%	92%	86%	89%	67%
2005	100%	93%	100%	100%	100%	100%	87%
2006	100%	97%	100%	100%	100%	100%	97%

Açıklama Maddesi 41- Hasılatın türüne göre dağılımı: Bu maddede dönem içerisinde mal ve hizmet satışı, faiz, royalti ve temettüden ve mal ve hizmet takası suretiyle ortaya çıkan hasılat tutarlarının dağılımının açıklanması gerekmektedir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	97%	33%	32%	35%	24%	79%	31%
2005	93%	53%	42%	40%	38%	75%	23%
2006	96%	47%	46%	44%	33%	71%	30%

Tablodan izleneceği üzere hasılat tutarlarının dağılımında şirketlerin açıklama performansı yüksek değildir. Özellikle Avustralya ve İtalya dışında kalan ülkelerde açıklama oranı %50’ye bile ulaşamamaktadır. İtalya’da açıklama oranının yüksek olması ise UFRS öncesinde geçerli olan ulusal standartlarda da gelir ve gider hesaplarının dağılımlarının açıklanmakta olmasıdır. UFRS’ye geçiş ile İtalyan şirketleri bu uygulamalarına devam etmektedirler. Tüm ülkeler arasında en düşük açıklama oranı ise İngiltere ve Türkiye’de bulunmaktadır.

Aşağıda sırasıyla açıklanan 42 ile 49 arasındaki maddeler Çalışanlara Sağlanan Faydalar standardında yer alan açıklama bilgilerini içermektedir.

Açıklama Maddesi 42- Belirli katkı planları için dönem içinde kayıtlara alınan giderlerin toplamı: Belirli katkı planları tanımındaki çalışanlara sağlanan faydalar için şirketlerin gelir tablolarında yansıtılmış gider tutarının finansal tablo dipnotlarında yer alması gerekmektedir. Ancak bu açıklama maddesinin incelenmesi sırasında şirketlerin belirli katkı planı tanımına uygun faydalar sağlayıp sağlamadıklarından emin olmak bazı şirketlerde güç olmuştur. Böyle durumlarda şirketin muhasebe politikalarında belirli katkı planlarına ilişkin uygulanan politikalarını açıklayıp açıklamadığı kontrol edilmiştir. Böyle bir açıklama dipnotlarda yer alıyorsa şirketin gider tutarını açıklama durumu kontrol edilmiştir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	64%	23%	44%	52%	72%	85%	---
2005	67%	40%	57%	96%	79%	22%	100%
2006	81%	50%	67%	92%	93%	41%	100%

İşletmelerin belirli katkı planlarına ilişkin kayıtlarına aldıkları gider tutarını açıklama oranları UFRS uygulamasına geçişten sonra artma eğilimine girmiştir. Ancak ülkeler arasında farklılıklar 2005 ve 2006 yıllarında da devam etmektedir. UFRS uygulanıyor olması bu açıklama maddesinde ülkeler arasındaki açıklama farklılıklarını ortadan kaldırmamıştır. Türkiye’de ise uluslararası faaliyette bulunan bir şirket belirli katkı planına sahip olup gerekli açıklamalarda bulunmuştur. Diğer şirketler belirli katkı planı kapsamına dahil değildirler. Ancak Türk şirketlerinden yalnızca birkaçı Sosyal Güvenlik Kurumuna ödedikleri sosyal sigorta primlerini de belirli katkı planı olarak nitelendirmişlerdir. Diğer şirketlerde bu nitelendirme yapılmamıştır.

Açıklama Maddesi 43- Belirli fayda planlarında aktüeryal kazanç ve kayıpların finansal tablolara alınmasına ilişkin muhasebe politikası: Belirli fayda planlarına sahip olan şirketlerin aktüeryal kazanç ve kayıpların kayıtlara alınmasında kullandıkları muhasebe politikalarını açıklamaları gerekmektedir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	68%	77%	64%	48%	50%	20%	0%
2005	46%	100%	96%	100%	89%	89%	10%
2006	89%	97%	96%	100%	92%	93%	10%

Tablodan görüldüğü üzere finansal tabloların UFRS'ye uygun olarak hazırlanması öncesinde aktüeryal kazanç ve kayıpların kayıtlara alınmasında kullanılan muhasebe politikaları açıklaması genel olarak düşük orandadır. UFRS'ye geçişten sonra Türkiye dışında kalan diğer tüm ülkelerde açıklama oranı ciddi bir yükseliş sergilemiştir. Türk şirketlerinin bu açıklama maddesindeki oranları tüm yıllarda düşüktür. Ne yazık ki açıklama oranı hem 2005 hem de 2006 yılında %10 oranını aşamamıştır. Diğer tüm muhasebe politikalarının açıklanmasında yüksek oranları olan Türk şirketlerinin bu açıklama maddesinde oldukça düşük bir oranda kalmalarının nedeni, şirketlerin aktüeryal kazanç ve kayıp tutarlarını hesaplamalarının zorunlu olmaması olarak düşünülmektedir.

Açıklama Maddesi 44- Belirli katkı planının niteliğine ilişkin genel bir açıklama: Belirli katkı planlarına ilişkin açıklama maddelerinden bir diğeri de plana ait genel bir açıklamada bulunulmasıdır.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	85%	60%	96%	43%	100%	4%	60%
2005	74%	67%	92%	67%	89%	39%	100%
2006	82%	80%	100%	75%	100%	57%	100%

Önceki açıklama maddelerinde olduğu üzere, açıklama maddesi 44'de de Alman şirketlerinin açıklama oranları diğer ülke şirketlerine oranla yüksektir. Aktüeryal kazanç ve kayıplarının muhasebe politikalarını açıklamayan Türk şirketleri de belirli katkı planlarının genel bilgilerini açıklamada %100 oranını yakalamışlardır. İtalyan ve Hollandalı şirketler ise belirli katkı planlarının niteliklerini diğer ülkelere oranla düşük oranda açıklamaktadırlar.

Açıklama Maddesi 45- Bilançoda yer alan varlık ve yükümlülüklerinin mutabakatı: UMS 19 uyarınca belirli katkı planlarını bilançoda kayıtlara alan şirketlerin, planlarından

kaynaklanan varlık ve yükümlülüklerinin finansal tablolarındaki mutabakatını dipnotlarda açıklamaları gerekmektedir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	67%	90%	100%	52%	96%	100%	60%
2005	86%	100%	96%	100%	96%	83%	97%
2006	96%	97%	100%	100%	96%	93%	97%

Belirli katkı planları ile ilgili olarak yapılması gereken açıklamalara bakıldığında, varlık ve yükümlülüklerin açıklanması oranı diğer açıklama maddelerine oranla yüksek görülmektedir. Şirketler belirli katkı planlarından kaynaklanan varlık ve yükümlülüklerini açıklamada şeffaf davranmaktadırlar. Bu noktada Türkiye’de geçerli olan belirli fayda planlarında planlara ilişkin varlık bulunmadığını belirtmek de gerekmektedir. Bu durumda Türk şirketleri yükümlülüklerinin mutabakatını açıklamışlardır.

Açıklama Maddesi 46- Plana ait varlıkların gerçeğe uygun değeri içinde yer alan tutarlar: Belirli katkı planları için tutulan varlıkların gerçeğe uygun değer tutarlarının da açıklanması gereklidir. Bir önceki açıklama maddesinde de belirtildiği üzere Türkiye’de belirli katkı planlarının varlık bulundurmaları gerekmediğinden bu açıklama maddesi Türk şirketleri için geçerli olmamıştır.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	61%	28%	52%	50%	93%	100%	---
2005	42%	47%	79%	61%	93%	41%	---
2006	85%	83%	92%	83%	96%	57%	---

Dikkati çeken bir husus ise İtalyan şirketlerinin 2004 yılında ulusal standartlar kullanılarak hazırlanan finansal tablolarda %100 oranında plan varlıklarının gerçeğe uygun değerini açıklarken, UFRS’ye geçişten sonraki yıllarda açıklama oranını %41’lere kadar düşürmüş olmalarıdır. Diğer ülkelerde ise 2004 yılında düşük olan açıklama oranları 2005’ten itibaren yükseliş sergilemektedir.

Açıklama Maddesi 47- Bilançoda yer alan net yükümlülük veya varlığın dönem içindeki hareketini gösteren mutabakat: UMS 19 numaralı standart belirli fayda planına ait, bilançoda yer alan varlık ve yükümlülüklerin mutabakatının yanı sıra dönem içindeki hareketlerini gösteren bilginin de açıklanmasını içermektedir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	50%	80%	92%	48%	96%	100%	22%
2005	67%	87%	96%	91%	96%	78%	17%
2006	92%	93%	100%	100%	96%	78%	20%

Avustralya ve Hollanda örneğinde yer alan şirketlerin UFRS'ye geçiş öncesinde bu açıklama maddesine finansal tablolarında fazla yer vermedikleri görülmektedir. Türkiye dışında kalan diğer Avrupa ülkelerinde ise ilgili açıklama maddesinin açıklama oranı gerek UFRS öncesinde gerekse sonrasında oldukça yüksektir. Türkiye'de ise şirketlerin bu açıklama maddesini finansal tablolarına yaklaşık %20 oranında yer verdikleri görülmektedir. Düşük açıklama oranının olası nedenlerinden birisi Türkiye'de kıdem tazminatı yükümlülüğünün diğer ülkelerde olduğu gibi faiz maliyetleri, aktüeryal kazanç ve kayıplar, geçmiş hizmet maliyeti gibi kalemlerden fazla etkilenmiyor olması olarak düşünülmektedir.

Açıklama Maddesi 48- Belirli fayda planlarına ilişkin gelir tablosunda yer alan kalemler: Belirli fayda planı ile ilgili olarak gelir tablosuna yansıtılan cari hizmet maliyeti, faiz gideri, plana ait varlıklara ilişkin beklenen getiri, aktüeryal kazanç ve kayıplar, geçmiş hizmet maliyeti, plan varlıklarının fiili getiri tutarlarının finansal tablo dipnotlarında açıklanması gerekmektedir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	30%	73%	80%	45%	96%	100%	50%
2005	86%	93%	96%	100%	96%	57%	7%
2006	92%	93%	100%	100%	96%	64%	7%

Belirli fayda planları ile ilgili olan diğer açıklama maddelerinden elde edilen sonuçlar ile 48. açıklama maddesinde elde edilen sonuçlar benzerlik göstermektedir. Ancak bu açıklama maddesinde dikkat çeken nokta Türkiye ve özellikle İtalya'da UFRS'ye geçiş öncesinde açıklama oranlarının UFRS uygulaması sonrasında kıyasla daha

yüksek olmasıdır. UFRS'ye geçişten sonra şirketler UFRS tarafından açıklanması gereken bu bilgiyi açıklamaktan kaçınmışlardır.

Açıklama Maddesi 49- Kullanılan aktüeryal varsayımlar: Bu açıklama maddesi iskonto oranları, plan varlıklarının beklenen getiri oranları, beklenen maaş artış oranları, sağlık maliyetlerine ilişkin eğilimler gibi belirli fayda planları varlık ve yükümlülüklerin belirlenmesinde kullanılan önemli varsayımların açıklanmasını içermektedir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	17%	79%	100%	55%	96%	100%	88%
2005	28%	100%	100%	100%	96%	96%	93%
2006	93%	97%	100%	100%	96%	96%	97%

Aktüeryal varsayımların açıklanmasında özellikle UFRS'ye geçiş sonrasında şirketlerin açıklama oranlarının yüksek olduğu gözlenmektedir. Belirli fayda planları ile ilgili olan diğer açıklama maddelerinde açıklama oranları düşük olan Türk şirketlerinin varsayımların açıklanmasında yüksek oran sergiledikleri belirlenmiştir. Ancak bu şirketlerin finansal tablo dipnotlarında bakıldığında açıklanan varsayımların kullanılan iskonto oranı ile sınırlı kaldığı da görülmüştür.

Açıklama Maddesi 50- Devlet teşviklerinin kayıtlara alınmasında uygulanan muhasebe politikaları: Devlet teşviki ve yardımı kullanan şirketlerin bu teşvik ve yardımları kayıtlarına almada kullandıkları muhasebe politikalarını ve bu yardım ve teşviklerin finansal tablolarda gösterimi ile ilgili yöntemleri dipnotlarında açıklamaları gerekmektedir. Bu ve takip eden açıklama maddesi açısından işletmenin devlet teşviki kullanıp kullanmadığının belirlenmesi gerekmiştir. Ancak bu bilgi finansal tablo ve dipnotlarında kolaylıkla görülemeyebilmektedir. Bu amaçla finansal tablolar ve dipnotları okunurken, dağılımları verilmiş olan bilanço ve gelir tablosu kalemleri dikkatle incelenmiş ve işletmenin finansal tablolarında devlet teşvik ve yardımları ile ilgili kalemlerin bulunup bulunmadığı kontrol edilmiştir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	0%	75%	71%	80%	---	67%	100%
2005	0%	86%	78%	100%	67%	83%	100%
2006	71%	100%	88%	90%	100%	95%	100%

Sonuçlar incelendiğinde Avustralya’da devlet teşvikleri ile ilgili muhasebe politikalarının UFRS’ye geçiş dönemine kadar hiç açıklanmadığı görülmektedir. Ancak Avrupa ülkelerinde açıklama oranları hem 2004 hem de takip eden yıllarda yüksektir. UFRS’ye geçiş ile birlikte açıklama oranları da yükselmiştir. 1980’lerden bu yana çeşitli devlet teşvik politikalarından yararlanan Türk şirketleri ise bu açıklama maddesinin açıklanmasında tüm yıllarda %100 oranını yakalamışlardır.

Açıklama Maddesi 51- Yararlanılan devlet teşviklerinin yapısı ve kapsamı ile işletmenin doğrudan faydalandığı devlet yardımlarına ilişkin bilgi: Bu açıklama maddesinde işletmelerin kullandığı devlet teşvik ve yardımlarının niteliği ve benzeri bilgilerin açıklanması gerekmektedir. Devlet teşvik ve yardımlarının muhasebeleştirme politikalarının açıklanmasının tersine şirketlerin bu açıklama maddesinde fazla şeffaf olmadıkları görülmektedir. Açıklama oranı %100 olan Türk şirketleri ve %70 olan Hollandalı şirketler dışında kalan şirketlerin %50 açıklama oranına dahi ulaşmadıkları belirlenmiştir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	0%	20%	57%	25%	---	22%	25%
2005	0%	43%	44%	33%	0%	56%	100%
2006	43%	25%	50%	70%	0%	45%	100%

Açıklama Maddesi 52- Kullanılan fonksiyonel para birimi: Finansal tabloların hazırlanmasında kullanılan fonksiyonel para biriminin dipnotlarda açıklanması beklenmektedir. Birçok şirket bu açıklamayı dolaylı yoldan finansal tabloları hazırlama esasları bölümünde finansal tabloların hangi para biriminden gösterildiğini belirterek yapmıştır.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	97%	97%	100%	100%	100%	96%	93%
2005	97%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
2006	100%	100%	100%	100%	100%	100%	83%

Açıklama Maddesi 53- Net kar veya zararda yer alan kur çevirim farkları: Bu açıklama maddesi gelir tablosunda yer alan net kar veya zarar tutarının hesaplanmasında kayıtlara alınan, finansal enstrümanlar dışında kalan kur farkı gelir veya giderlerinin dipnotlarda açıklanmasını gerektirmektedir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	48%	80%	60%	46%	28%	96%	87%
2005	69%	73%	67%	77%	45%	82%	100%
2006	82%	80%	63%	80%	67%	89%	100%

Kur farklarının açıklama oranlarında ülkeler arasında farklılıklar bulunmaktadır. İtalya ve Türkiye gibi gelir ve kazançlarını veya gider ve kayıplarının dağılımını dipnotlarda açıklayan şirketlerde kur farkı tutarları da yüksek oranlarda açıklanmaktadır. Birçok açıklama maddesinde önde yer alan Alman şirketleri ise kur farklarını diğer ülke şirketlerine oranla daha az açıklamaktadırlar. İngiltere, Hollanda ve Avustralya örneğinde yer alan şirketlerin ise UFRS kullanmaya başlamalarından sonra kur farkı bilgisini daha fazla açıkladıkları gözlenmiştir.

Açıklama Maddesi 54- Özsermaye ile ilişkilendirilen kur farkları: Özsermaye hesaplarında kayıtlanan kur farkı gelir ve giderlerinin tutarları ile dönem içinde gerçekleşen değişikliklerin açıklanması bu madde ile gerekli kılınmıştır.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	96%	100%	96%	100%	96%	76%	79%
2005	100%	100%	100%	100%	100%	88%	100%
2006	100%	100%	100%	100%	100%	92%	100%

Bu açıklama maddesinde açıklanması gereken bilgiler, UFRS tarafından hazırlanması gerekli özsermaye tablosunda yer aldığından UFRS uygulaması sonrasında açıklama oranı hemen hemen her ülkede yüksektir. UFRS öncesinde açıklama düzeyi diğer ülkeler göre düşük olan İtalyan ve Türk şirketleri de UFRS sonrasında gerekli açıklamaları yapmaya başlamışlardır.

Açıklama Maddesi 55- Raporlama ve fonksiyonel para birimlerinin farklı olmasının nedenleri: Raporlama para biriminin fonksiyonel para biriminden farklı olması durumunda fonksiyonel para biriminin ne olduğu ve farklı para biriminin kullanılmasının nedeni finansal tablo dipnotlarında yer almalıdır.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	100%	100%	---	---	---	---	---
2005	100%	---	---	---	100%	---	100%
2006	100%	---	---	100%	100%	---	---

Bu açıklama maddesinde öncelikle belirtilmesi gereken husus fonksiyonel para biriminden farklı raporlama para birimi kullanan şirket sayısının oldukça az olduğudur. Almanya ve İtalya’da hiçbir şirket farklı para birimi kullanmamaktadır. Her bir ülkede farklı birimi kullanan şirket sayısı birdir. 2005 yılında Türkiye’de Enka İnşaat fonksiyonel para biriminin ABD doları olduğunu belirtmiştir. Enka İnşaat raporlama para birimi olarak Yeni Türk Lirası kullanmıştır. Yukarıdaki tablodan da görüldüğü üzere farklı para birimi kullanan tüm şirketler dipnotlarında gerekli açıklamaları yapmışlardır.

Açıklama Maddesi 56- Fonksiyonel para biriminin değişmesi hususu: Finansal tablo dipnotlarının hazırlanmasında kullanılan fonksiyonel para biriminin geçmiş yıllardan farklı olması durumunda bu hususun dipnotlarda açıklanması gerekmektedir. Bu da oldukça istisnai bir durumdur. Aşağıdaki tablodan görüldüğü üzere 2005 yılında Almanya ve 2006 yılında İtalya’da birer şirketin fonksiyonel para birimleri değişmiş, bu şirketler de gerekli açıklamayı dipnotlarında yapmışlardır. Diğer hiçbir ülkede hiçbir şirketin fonksiyonel para biriminde değişiklik olmamıştır.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	---	---	---	---	---	---	---
2005	---	---	100%	---	---	---	---
2006	---	---	---	---	---	100%	---

Açıklama Maddesi 57- Finansal tablolarda fonksiyonel veya raporlama para biriminden başka para biriminden gösterimde bulunulması: Bir işletmenin fonksiyonel veya raporlama para biriminden farklı başka bir para biriminde finansal tablo

sunması durumunda bu finansal tabloların UFRS finansal tablolarından farklı olduğunun ve çevirimin nasıl yapıldığının açıklanması gereklidir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	75%	50%	67%	0%	---	100%	100%
2005	100%	100%	---	---	---	0%	100%
2006	50%	100%	---	0%	---	100%	100%

İşletmelerin fonksiyonel veya raporlama para birimlerinden farklı bir para birimi ile finansal tablo sunması çok sık olmamakla birlikte rastlanan bir durumdur. Açıklama oranları ise ülkeler ve yıllar arasında farklılık göstermektedir. Örneğin Türkiye’de 2005 yılında iki, 2006 yılında bir şirket farklı para biriminden finansal tablo sunmuş ve gerekli açıklamalarda bulunmuştur. Avustralyalı şirketlerin açıklamaları yıldan yıla farklılık gösterirken Hollandalı şirketlerin hiçbiri gerekli açıklamayı yapmamışlardır.

Açıklama Maddesi 58- Borçlanma Maliyetlerine ilişkin uygulanan muhasebe politikaları: Bu açıklama maddesi işletmelerin borçlanma maliyetlerinin kayıtlara alınmasında kullandıkları muhasebe politikalarını açıklamalarını öngörmektedir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	79%	11%	36%	8%	17%	0%	40%
2005	67%	23%	21%	38%	34%	29%	93%
2006	82%	27%	13%	25%	56%	50%	90%

Muhasebe politikalarının açıklanması ile ilgili önceki açıklama maddelerinin aksine borçlanma maliyetlerinin muhasebeleştirilmesinde kullanılan muhasebe politikalarının açıklama oranı düşüktür. Avustralya’da şirketler UFRS öncesinde %79 ile en yüksek açıklamada bulunurlarken %40 oranı ile Türk şirketleri onları takip etmektedir. İtalya’da ise 2004’de borçlanma maliyetleri muhasebe politikasını açıklayan şirket yoktur. UFRS’ye geçiş sonrasında hem Avustralyalı hem de Türk şirketler açıklama oranlarını daha da yükseltmişlerdir. Bununla beraber diğer ülkelerde açıklama oranı fazla yükselmemiştir. Alman şirketlerinin açıklama oranları UFRS’ye geçiş sonrasında düşmüştür.

Açıklama Maddesi 59- Alternatif yöntem kullanıldığında izlenen borçlanma maliyetleri muhasebe politikaları: UMS 23 özellikli varlıkların ediniminde katlanılan borçlanma maliyetlerinin ilgili varlığın maliyetine eklenmesine izin vermektedir. Alternatif yöntem olarak da adlandırılan bu yöntemin uygulanması durumunda şirketlerin bu muhasebe politikasını dipnotlarda açıklamaları gerekmektedir. Mart 2007'den geçerli olmak üzere UMS 23'te yer alan, borçlanma maliyetlerinin muhasebeleştirilmesinde alternatif yöntem yürürlükten kaldırılmış ve özellikli varlıkların ediniminde katlanılan borçlanma maliyetlerinin ilgili varlığın maliyetine eklenmesi zorunlu hale gelmiştir⁴.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	84%	78%	92%	63%	80%	89%	44%
2005	76%	67%	100%	56%	82%	63%	100%
2006	81%	92%	89%	89%	90%	63%	100%

58. açıklama maddesinin tersine alternatif yöntem uygulandığında şirketlerin muhasebe politikalarını daha yüksek oranda açıkladıkları görülmüştür. Özellikle Fransa, Almanya, Hollanda ve İngiltere'de bu fark büyüktür. Alternatif yöntem kullanan tüm Türk şirketleri ilgili açıklama maddesine dipnotlarında yer vermişlerdir.

Açıklama Maddesi 60- Aktifleştirilen borçlanma maliyetleri: Borçlanma maliyetlerini alternatif yöntem kullanarak muhasebeleştirilen şirketlerin varlıkların maliyetlerine ekledikleri borçlanma maliyetlerinin tutarını da açıklamaları gerekmektedir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	89%	50%	60%	100%	100%	40%	78%
2005	100%	86%	89%	88%	100%	86%	18%
2006	94%	56%	75%	89%	100%	57%	36%

Borçlanma maliyetlerinin muhasebeleştirme politikalarını yüksek oranda açıklayan Türk şirketleri aktifleştirilen maliyetlerin tutarlarını aynı oranda açıklamamaktadırlar. Özellikle UFRS'ye geçişten sonra Türk şirketlerinin açıklama oranlarında gözle görülür bir düşüş gözlenmektedir. İngiliz şirketleri ise gerek UFRS öncesi gerekse sonrası istisnasız olarak aktifleştirilen borçlanma giderlerini

⁴ <http://www.iasplus.com/standard/ias23.htm#2007revision>, Kasım 2008

açıklamışlardır. Türkiye gibi Fransa, Almanya ve İtalya’da UFRS’ye geçiş sonrasında 2006 yılında açıklama oranlarında düşüş izlenmektedir.

Açıklama Maddesi 61- Kullanılan aktifleştirme oranı: Borçlanma maliyetlerinin alternatif yöntem kullanılarak muhasebeleştirilmesi durumunda yapılması gerekli bir başka açıklama da kullanılan aktifleştirme oranıdır.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	42%	0%	29%	25%	50%	0%	0%
2005	41%	50%	33%	50%	67%	80%	0%
2006	44%	17%	25%	63%	78%	67%	0%

Borçlanma maliyetlerinin aktifleştirme oranı açıklaması tutarların açıklamasından da düşüktür. Aktifleştirilen borçlanma maliyetlerini açıklayan bazı şirketler aktifleştirme oranını açıklamaktan kaçınmışlardır. Özellikle Türk şirketlerin hiçbirinin açıklama yapmamaları dikkat çekicidir.

Açıklama Maddesi 62- Ana ortaklık ve bağlı ortaklıklar arasındaki ilişkiler: Bir işlem olsun veya olmasın ana ortaklık ve bağlı ortaklıklar arasındaki ilişkilerin dipnotlarda açıklanması gereklidir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	79%	3%	56%	30%	48%	14%	48%
2005	83%	50%	79%	67%	62%	79%	7%
2006	86%	43%	79%	65%	70%	89%	10%

Finansal tablolar ve dipnotları incelendiğinde şirketlerin ilişkili tarafları ile olan işlem ve bakiye tutarları ile ilgili gerekli bilgileri, açıklama maddesi 64’den de izlenebileceği üzere, açıkladıkları gözlenmiştir. Ancak, yukarıda yer alan tablo şirketlerin bu ilişkilerin özellikle işlem yoksa niteliği konusunda bilgi açıklamaktan kaçındıklarını göstermektedir. Avustralya, Almanya, ve İtalya’da ana ortaklık ve bağlı kuruluşlar ile olan ilişkiler daha fazla açıklanırken Türkiye’de açıklama oranı özellikle UFRS uygulanmaya başladıktan sonra düşüktür. Fransız şirketler de diğer Avrupa ülkelerine oranla ilgili açıklama maddesine finansal tablolarında daha az yer vermektedirler.

Açıklama Maddesi 63- Önemli yöneticilere sağlanan faydalar: UMS 24 uyarınca önemli yöneticilere sağlanan faydaların toplamı ve bu faydaların kısa vadeli, çalışma sonrası ve diğer uzun vadeli olan kısımlarının açıklanması gereklidir. Ayrıca yöneticilere sağlanan hisseye dayalı ödemeler de açıklanmalıdır.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	97%	57%	92%	67%	21%	0%	7%
2005	69%	87%	88%	93%	59%	54%	7%
2006	93%	87%	88%	92%	78%	54%	10%

Yöneticilere sağlanan faydalar UFRS öncesinde Avustralya ve Almanya’da yüksek oranda açıklanırken, UFRS sonrasında Fransa, Hollanda ve İngiltere’de de yüksek açıklama oranlarına ulaşılmıştır. İtalya açıklama oranında yükseliş gösterirken Türkiye’de açıklama oldukça düşük kalmıştır. Türkiye’de şirketler yöneticilerine sağladıkları faydaların toplamalarını açıklamakta ancak bu faydaların içeriğine ilişkin bilgi vermemektedirler.

Açıklama Maddesi 64- İlişkili taraflarla olan işlemlere ilişkin bilgiler: İlişkili taraflarla olan işlemler, işlemlerin tutarları, bilanço tarihi itibarıyla bakiyeler, ilişkili taraflarla olan bakiyelere ilişkin şüpheli alacak karşılıkları, kayıtlardan silinen şüpheli alacaklar gibi bilgiler dipnotlarda açıklanmalıdır. Bu açıklamalar ana ortaklık, müşterek kontrol edilen işletmeler, bağlı ortaklık, iştirak ve önemli yöneticiler için ayrı ayrı yapılmalıdır.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	93%	29%	68%	28%	73%	18%	90%
2005	82%	90%	79%	65%	81%	82%	100%
2006	81%	93%	83%	71%	88%	96%	100%

Yukarıdaki tablodan izleneceği üzere işletmeler ilişkili olan taraflar ile ilgili olan işlemlerini yüksek oranda açıklamaktadırlar. Fransa, Hollanda ve İtalya’da UFRS öncesinde açıklama oranları diğer ülkelere oranla düşük iken UFRS sonrasında açıklamalar artmıştır. Burada belirtilmesi gereken bir nokta şirketlerin UFRS gereklerine

uyum sağlamasında geçen süredir. Ulusal standartlarda gerekli kılınan açıklama maddelerinin UFRS ile benzeştiği durumlarda şirketlerin UFRS'nin açıklama maddelerine uyumu daha hızlı gerçekleşmektedir. Ancak ulusal standartların ile UFRS benzeşmediği açıklamalarda uyum daha uzun süre almaktadır.

Açıklama Maddesi 65- Konsolidasyon: Çalışmada konsolidasyon ile ilgili araştırılan tek açıklama, bağlı ortaklığın ana ortaklık tarafından %50 oranından daha az ortaklığı olması ancak konsolide edilmesi durumunda, bağlı ortaklık ve ana ortaklık arasındaki ilişkinin açıklanmasıdır. İncelenen şirketlerin çoğunluğu konsolidasyon kapsamına aldıkları şirketlerin listesini ve bu şirketlerdeki ortaklık paylarını finansal tablolarında açıklamışlardır. Açıklama maddesinin yerine getirilip getirilmediğinin incelenmesinde bu listelerden yararlanılmıştır. Ancak bağlı ortaklıkları ve ortaklık paylarını açıklamayan pek az şirkette bu açıklama maddesinin gerekliliği belirlenememiştir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	50%	50%	50%	100%	67%	0%	43%
2005	0%	75%	---	---	67%	50%	50%
2006	33%	58%	100%	---	100%	50%	100%

Açıklama maddesine ilişkin oranlar yıllar itibari ile tutarsızlıklar sergilemektedir. Bunun temel nedenlerinden birisi ortaklık yapılarının da yıllar arasında değişim göstermesidir. Birçok şirkette konsolidasyona tabi tutulan ancak ortaklık payı %50'nin altında olan bağlı ortaklık bulunmamaktadır. Ancak böyle bir durum olduğunda da şirketlerin bağlı ortaklık ile olan ilişkiyi açıklama oranları ülkeler arasında değişim göstermektedir. Örneğin Avustralya'da gerekli açıklama %33 oranında yapılırken Türkiye'de bu oran 2006 yılında %100'e ulaşmıştır. Almanya ve İngiltere de %100 açıklama oranına sahip ülkelerdir.

Açıklama Maddesi 66- İştiraklerdeki yatırımların gerçeğe uygun değeri: UMS 28 uyarınca hisse senetleri borsada işlem gören iştiraklerdeki yatırımların bilanço tarihi itibariyle gerçeğe uygun değerlerinin dipnotlarda açıklanması gereklidir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	15%	7%	18%	16%	44%	0%	0%
2005	7%	18%	20%	27%	45%	5%	6%
2006	42%	21%	25%	29%	53%	9%	0%

Açıklamalara genel olarak bakıldığında iştiraklerin gerçeğe uygun değeri açıklaması en az açıklanan bilgilerden bir tanesidir.

Açıklama Maddesi 67-İştiraklerin özet finansal verileri: Her bir iştirakin varlık, yükümlülük, özsermaye, hasılat ve kar veya zararını içerecek şekilde özet finansal verileri finansal tablolarda açıklanmalıdır.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	19%	38%	41%	20%	20%	4%	6%
2005	12%	68%	57%	75%	61%	71%	25%
2006	7%	59%	62%	80%	95%	74%	60%

Bir önceki açıklama maddesi kadar olmamakla birlikte bu açıklama maddesinde de oranlar İngiltere ve Hollanda dışında fazla yüksek değildir. Türkiye’de ilgili açıklama maddesi 2004 yılında oldukça düşük iken 2005’ten itibaren yükseliş eğilimine girmiştir. Avustralya’da ise açıklama oranları UFRS sonrasında düşüş göstermektedir.

Açıklama Maddesi 68- Özsermaye yöntemine göre muhasebeleştirilmeyen işletmeler: Oy hakkının %20’sine sahip olunmakla birlikte önemli etkiye sahip olunmadığı sonucuna varılması nedeniyle özsermaye yöntemine göre muhasebeleştirilmeyen işletmeler ve bu kararın nedenleri finansal tablolarda yer almalıdır.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	100%	100%	0%	---	---	---	0%
2005	100%	100%	---	100%	---	---	0%
2006	50%	100%	---	---	---	---	0%

Sonuçlara değinmeden önce bu açıklama maddesini yapması gereken pek az şirket olduğunu belirtmekte yarar vardır. Açıklamada bulunması gereken işletmelerin

çoğunluğu da gerekli bilgileri finansal tablolarında açıklamışlardır. Türkiye örneğinde yalnızca Tüpraş'ın bu açıklamayı yapması gerekirken açıklama yapılmamıştır.

Açıklama Maddesi 69- Özsermaye yöntemine göre muhasebeleştirilen işletmeler: Oy hakkının %20'sine sahip olunmama ile birlikte önemli etkiye sahip olduğu sonucuna varılması nedeniyle özsermaye yöntemine göre muhasebeleştirilen işletmeler ve bu kararın nedenleri finansal tablolarda yer almalıdır.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	100%	33%	0%	---	---	0%	100%
2005	---	0%	0%	50%	100%	0%	0%
2006	50%	17%	100%	---	100%	100%	0%

Bir önceki açıklama maddesinde olduğu üzere bu açıklama maddesi kapsamında olan şirket sayısı da azdır. Ancak önceki açıklama maddesinin aksine bu maddede açıklama oranı daha düşüktür. Türkiye'de Anadolu Efes %20 oy hakkını elinde bulundurmadığı halde özsermaye yöntemine göre muhasebeleştirme yapmasının nedenlerini finansal tablolarında açıklamamıştır. Yukarıdaki tablodan izlenen bir başka noktada da şirketlerin açıklamalarında yıllar arasında tutarsızlıklar bulunmasıdır.

Açıklama Maddesi 70- Bir iştirakin özsermaye yöntemiyle muhasebeleştirilmemesi hususu: Bu açıklama maddesi 68. madde ile benzeşmektedir. Ancak burada açıklanması gereken oy hakkının %20'sine sahip olunan ve önemli etkiye sahip olunmasına rağmen iştirakin özsermaye yöntemine göre muhasebeleştirilmemesi durumunun açıklanmasıdır.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	100%	---	100%	---	---	0%	100%
2005	100%	---	67%	---	---	0%	---
2006	---	---	100%	---	---	---	60%

Önceki açıklamalarda olduğu gibi bu madde kapsamında olan şirket sayısı da azdır. Fransa, Hollanda ve İngiltere örneklemlerinde iştiraklerini özsermaye yöntemine göre muhasebeleştirmeyen şirket yoktur. Almanya ve Avustralya'da bu kapsamda olan şirketlerin çoğunluğu gerekli açıklamayı finansal tablolarında yapmışlardır. İtalya'da

2004 ve 2005 yıllarında gerekli açıklamalarda bulunulmamıştır. Türkiye’de ise bu açıklama maddesi kapsamında bulunan şirketlerin kimlikleri yıllar itibariyle değiştiğinden açıklama maddesi oranları da değişim göstermektedir.

Açıklama Maddesi 71- Özsermaye yöntemi ile muhasebeleştirilmeyen şirketlerin finansal verileri: Bir önceki açıklama maddesi kapsamında olan şirketlerin, özsermaye yöntemi ile muhasebeleştirmedikleri iştiraklerinin varlık, yükümlülük, özsermaye, hasılat ve kar/zararlarını içerecek şekilde özet finansal verilerini dipnotlarda sunmaları gereklidir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	0%	---	50%	---	---	50%	0%
2005	0%	---	33%	---	---	0%	---
2006	---	---	0%	---	---	---	0%

Tablodan da görüldüğü üzere kapsam dahilinde olan şirketlerin çoğunluğu özellikle UFRS’ye geçiş sonrasında gerekli açıklamaları yapmamaktadırlar.

Açıklama Maddesi 72- İştiraklerin kayıtlı değerleri: Bu açıklama maddesine göre, işletmeler bilançolarında yer alan iştiraklerinin kayıtlı değerleri ile ana ortaklığa isabet eden kar veya zarar tutarlarını dipnotlarında açıklamalıdır.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	86%	67%	59%	95%	100%	96%	76%
2005	88%	86%	82%	74%	100%	95%	94%
2006	100%	86%	86%	72%	81%	96%	100%

İştirakler ile ilgili olan diğer açıklama maddelerinin aksine iştiraklerin kayıtlı değerleri ile ana ortaklığa isabet eden kar/zarar tutarlarının açıklama oranları genel olarak yüksektir. Hollandalı ve İngiliz şirketlerinde ise UFRS’ye geçişten sonra açıklama oralarında düşüş gözlenmiştir. Avustralyalı ve Türk şirketler istisnasız olarak gerekli açıklamalara finansal tablolarında yer vermektedirler.

Açıklama Maddesi 73, 74 ve 75- Yüksek enflasyon dönemlerinde finansal tabloların düzeltilmesi: Yüksek enflasyon dönemlerinde finansal tabloların düzeltilmesi esaslarını düzenleyen UMS 29 standardının kapsamında örneklem içinde yer alan ülkelerden yalnızca Türkiye yer almaktadır. Diğer hiçbir ülkede 73 ila 75. açıklama maddeleri geçerli değildir. Türkiye örneğinde yer alan tüm şirketler de UMS tarafından yapılması gerekli kılınan açıklamaların tümünü eksiksiz olarak finansal tablolarında açıklamışlardır.

Açıklama Maddesi 76- Müşterek yönetime tabi ortaklıkların listesi: Önemli müşterek yönetime tabi ortaklıkların tanımı ve ortaklık paylarını gösterir bir listenin açıklanması gereklidir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	92%	77%	100%	85%	100%	50%	100%
2005	100%	100%	100%	100%	94%	88%	92%
2006	100%	100%	100%	100%	100%	89%	100%

UFRS öncesinde 2004 yılı finansal tablolarında müşterek yönetime tabi ortaklıklarının listesini en az açıklayan şirketler İtalyan şirketler olmuştur. UFRS'ye geçişten sonra %100 oranına ulaşmamakla birlikte bu şirketler açıklama oranlarını arttırmışlardır. İtalyan şirketler dışında kalan tüm diğer şirketler 2006 finansal tablolarında gerekli açıklamada bulunmuşlardır.

Açıklama Maddesi 77- Müşterek yönetime tabi ortaklıkların muhasebeleştirilmesinde kullanılan muhasebe politikaları: UMS 31 müşterek yönetime tabi ortaklıkların oransal konsolidasyon veya özsermaye yöntemlerinden biri ile muhasebeleştirilmesine izin vermektedir. Bununla beraber şirketlerin kullandıkları muhasebe politikalarını finansal tablo dipnotlarında açıklamalarını da öngörmektedir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	92%	77%	67%	46%	100%	83%	89%
2005	92%	90%	100%	81%	88%	100%	100%
2006	100%	89%	75%	76%	89%	94%	100%

UFRS öncesinde ülkeler arasında açıklama oranları farklılık göstermektedir. Avustralya ve İngiltere’de şirketler kullandıkları muhasebe politikalarını %90’ın üzerinde açıklarlarken, İtalya ve Türkiye bu ülke şirketlerini takip etmektedir. Hollanda’da ise UFRS öncesinde açıklama oranı %50’nin altında kalmıştır. UFRS sonrasında Hollandalı şirketler açıklama oranlarını yükseltmekle birlikte diğer ülkeleri yakalayamamışlardır. Almanya’da ise açıklama oranı 2005 yılında %100’den 2006 yılında %75’e gerilemiştir. Benzer bir gerileme İngiliz şirketlerinde de gözlenmektedir. Avustralya ve Türkiye’de ise müşterek yönetime tabi ortaklıklarda payı olan tüm şirketler finansal tablolarında gerekli açıklamada bulunmuşlardır.

Açıklama Maddesi 78- Hisse başına kazancın hesaplanmasında işlemin payında kullanılan tutarlar: Basit ve bölünmüş hisse başına kazancın hesabında bölme işleminin payında kullanılan tutarlar ve bu tutarların net dönem karı veya zararı ile mutabakatı dipnotlarda açıklanmalıdır.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	93%	59%	89%	61%	78%	0%	---
2005	85%	90%	95%	84%	95%	75%	---
2006	100%	86%	100%	100%	100%	33%	---

Yıllar itibariyle açıklama oranları yükselme eğilimindedir. Bu açıklamada dikkati çeken iki ülke vardır. İlk olarak İtalya’yı ele alacak olursak, gerekli açıklamaların UFRS öncesinde hiçbir İtalyan şirket tarafından yapılmadığı görülmektedir. İleriki açıklama maddelerinden izleneceği üzere İtalyan şirketlerinde hisse başına kazanç açıklaması da zayıftır. 2005 yılında açıklama oranını yükselten İtalyan şirketleri beklenmedik bir biçimde 2006 yılında açıklama oranlarını %33’e düşürmüşlerdir. Türkiye’de ise hisse başına kazanç tutarı doğrudan net dönem karı veya zararının payda kullanılması ile hesaplandığından bu açıklama Türk şirketleri için geçerli görülmemiştir.

Açıklama Maddesi 79- Hisse başına kazancın hesaplanmasında işlemin paydasında kullanılan tutarlar: Basit ve bölünmüş hisse başına kazancın hesabında bölme işleminin paydasında kullanılan ağırlıklı ortalama adi hisse senedi sayısı ve bu paydaların birbirleri ile mutabakatı dipnotlarda açıklanmalıdır.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	90%	73%	89%	61%	93%	4%	---
2005	77%	100%	95%	88%	96%	88%	---
2006	100%	97%	100%	92%	100%	67%	---

Bu açıklama maddesinde de bir önceki açıklamada yer alan veriler geçerliliğini korumaktadır. Türkiye’de özellikle bölünmüş hisse başına kazanç tutarının farklı olmasını gerektirecek finansal enstrümanlar kullanılmadığından ilgili açıklama maddesinin gerekli olmadığı düşünülmüştür.

Açıklama Maddesi 80- Devam eden faaliyetlerden doğan hisse başına düşen kazanç:

Devam eden faaliyetlerden doğan hisse başına kazanç şirket zarar etse bile gelir tablosu üzerinde gösterilmelidir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	100%	100%	100%	93%	100%	11%	53%
2005	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
2006	100%	100%	100%	100%	100%	100%	97%

2004 yılı finansal tablolarında Türkiye ve İtalya dışında kalan ülkelerin örnekleminde yer alan şirketlerin tamamına yakını hisse başına kazanç tutarlarını gelir tablosu üzerinde açıklamaktadırlar. İtalya’da ise UFRS öncesinde açıklama oranı oldukça düşüktür. 2005 ve 2006 yıllarında ise açıklama oranı ideal oranına ulaşmıştır. 2006 yılında Türkiye’de bir şirket hisse başına kazanç tutarını açıklamamıştır. Bu şirket zararda olduğundan hisse başına kar tutarını sıfır olarak gelir tablosunda göstermiştir. Ancak UMS şirketlerin zararda olsalar bile hisse başına zarar tutarını açıklamalarını zorunlu tutmuştur.

Açıklama Maddesi 81- Durdurulan faaliyetlerden doğan hisse başına kazanç:

Durdurulan faaliyetlerden doğan hisse başına kazanç tutarının da açıklanması gereklidir. Ancak bu açıklama gelir tablosunda yer almak yerine dipnotlarda da yapılabilir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	80%	25%	50%	25%	0%	---	---
2005	33%	67%	100%	83%	56%	78%	100%
2006	85%	82%	91%	100%	89%	67%	0%

Şirketlerin durdurulan faaliyetlerinden doğan hisse başına kazanç tutarlarını açıklama oranları da ülkeler ve yıllar itibariyle tutarsızlık göstermektedir. Örneğin Avustralya’da 2004 yılında yüksek olan oran 2005 yılında düşmüş 2006 yılında tekrar yükselmiştir. Fransa, Hollanda ve İngiltere 2004’ten 2006 yılına kadar tutarlı olarak açıklama oranlarını arttırmaktadırlar. İtalya ve Türkiye’de 2004 yılında gelir tablolarında durdurulan faaliyetlere ilişkin kazanç veya kayıp raporlanmadığından açıklama maddesi geçerli olmamıştır. Ancak İtalyan şirketleri 2005 yılından itibaren açıklamalarını arttırmışlardır. Türkiye’de ise 2005 yılında durdurulan faaliyeti olan bir şirket ilgili hisse başına kazanç tutarını açıklarken, 2006 yılında açıklama maddesi kapsamında yer alan iki şirketin hiçbiri gerekli açıklamada bulunmamıştır.

Açıklama Maddesi 82- İlgili dönemde kayıtlara alınan değer düşüklüğü tutarı: Her bir varlık sınıfı için dönem boyunca gelir tablosunda yansıtılmış değer düşüklüğü tutarı ve dahil olduğu gelir tablosu kalemlerinin açıklanması gereklidir. Finansal tablolarda gelir tablolarına yansıtılmış değer düşüklüğü tutarlarının olup olmadığını anlamak ilk bakışta kolay olmamıştır. İşletmelerin bu açıklama maddesini açıklamaları gerekliliği varlıkların dönem içi hareketlerinin ve gelir tablosu kalemlerinin dağılımlarının bulunduğu notlar incelenerek belirlenmiştir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	100%	76%	90%	100%	94%	100%	86%
2005	93%	90%	86%	84%	100%	100%	30%
2006	87%	96%	82%	82%	88%	75%	20%

UFRS öncesinde Fransa dışında kalan ülkelerde değer düşüklüğü tutarlarının açıklaması yaklaşık olarak %90 oranında yapılmıştır. Fransız şirketleri açıklama oranlarını UFRS sonrasında yükseltmişlerdir. Türkiye’de ise açıklama UFRS kullanımı ile birlikte gözle görülür bir biçimde azalmış ve örneklem içinde yer alan ülkeler arasında Türkiye 2006 yılında oldukça düşük bir seviyede kalmıştır. Türk şirketlerindeki düşüş

kadar olmamakla beraber Avustralya, Almanya, İngiltere ve İtalya'da da açıklama oranları düşüş eğilimindedir.

Açıklama Maddesi 83- İptal edilen değer düşüklüğü tutarları: Bu açıklama maddesi dönem boyunca gelir tablosuna yansıtılmış değer düşüklüğü kayıplarının iptal tutarı ve dahil olduğu gelir tablosu kalemlerinin açıklamasını içermektedir. Bir önceki açıklama maddesinde olduğu gibi, açıklamanın gerekliliği varlık hareketleri ve gelir tablosu açıklamaları incelenerek belirlenmeye çalışılmıştır.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	100%	---	100%	100%	100%	100%	100%
2005	50%	75%	100%	67%	100%	100%	0%
2006	100%	89%	67%	50%	100%	100%	100%

Değer düşüklüğü tutarlarının tersine, iptal tutarlarının açıklaması daha yüksektir. Diğer bir deyişle şirketler iptal ettikleri değer düşüklüğü tutarlarını açıklamada, değer düşüklüğü zararlarını açıklamaktan daha şeffaftırlar.

Açıklama Maddesi 84- Özsermaye hesaplarına yansıtılmış değer düşüklüğü tutarları: 82. açıklama maddesine benzeyen bu açıklamada şirketlerin gelir tablosuna değil doğrudan özsermaye hesaplarına yansıtılmış oldukları değer düşüklüğü zarar tutarlarını açıklamaları beklenmektedir. Diğer bir deyişle, önceki dönemlerde varlıkların yeniden değerlemesi sonrasında oluşan değerlendirme artışlarında azalma olması sonucunda ortaya çıkan değer düşüklüğü zararlarının açıklanması beklenmektedir. Örnekleme yer alan hiçbir şirketin özsermaye hesaplarına yansıtılmış değer düşüklüğü tutarı bulunmadığından açıklama maddesi inceleme kapsamına alınmamıştır.

Açıklama Maddesi 85- Özsermaye hesaplarına yansıtılmış değer düşüklüğü zararlarının iptal tutarları: 84. açıklama maddesinde açıklandığı üzere hiçbir şirketin özsermaye hesaplarına yansıttığı değer düşüklüğü tutarı bulunmadığından bu tutarlarının iptali de söz konusu olmamıştır. Bu nedenle bu açıklama maddesi de inceleme kapsamına alınmamıştır.

Açıklama Maddesi 86- Birincil raporlama bölümlerine göre, gelir tablosu ve özsermaye hesaplarına yansıtılmış değer düşüklüğü zarar tutarları: Bölümlere göre raporlama yapan şirketlerde, birincil raporlama formatında dönem içinde gelir tablosu ve özsermaye hesaplarına yansıtılmış değer düşüklüğü zarar tutarlarının hangi bölümlere ait olduğu bölüm raporlaması dipnotunda yer almalıdır.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	33%	27%	29%	43%	0%	0%	33%
2005	36%	45%	52%	50%	60%	44%	43%
2006	79%	64%	67%	56%	61%	47%	67%

UFRS öncesinde oldukça düşük olan açıklama oranları 2005 yılından başlayarak artmaya başlamıştır, ancak birçok ülkede istenilen düzeye ulaşmamıştır. Değer düşüklüğü zarar tutarlarının işletme genelindeki açıklamalarını içeren 82. madde ile karşılaştırıldığında bölümlere göre açıklamanın oldukça geride olduğu görülmektedir.

Açıklama Maddesi 87- Değer düşüklüğüne yol açan olaylar: Değer düşüklüğünün finansal tablolara alınmasına yol açan olaylar ve koşullar, varlığın türü, geri kazanılabilir tutarın hesaplanmasında net satış fiyatı ve kullanım değerinden hangisinin kullanıldığı, net satış fiyatının belirlenme esasları, kullanım değerinin hesaplanmasında kullanılan iskonto oranı gibi bilgilerin dipnotlarda açıklanması beklenmektedir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	43%	31%	30%	21%	50%	0%	25%
2005	20%	34%	23%	63%	40%	42%	10%
2006	47%	29%	38%	50%	65%	36%	0%

Gerek UFRS öncesinde gerekse sonrasında şirketlerin değer düşüklüğü zararlarını hesaplanmasında geçerli olan koşul ve verilerin açıklaması düşüktür. Şirketlerin olumsuz sayılabilecek bu tip bilgileri kamu ile özellikle paylaşmaktan kaçındıkları düşünülmektedir.

Açıklama Maddesi 88- Kullanılan varsayımlar: Açıklanması ihtiyari olan bu açıklama maddesi varlıkların veya nakit üreten birimlerin geri kazanılabilir tutarlarının belirlenmesinde kullanılan varsayımların dipnotlarda açıklanmasını içermektedir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	0%	3%	4%	0%	0%	0%	0%
2005	3%	7%	0%	0%	0%	0%	3%
2006	7%	25%	4%	0%	0%	0%	0%

Diğer tüm ihtiyari açıklama maddelerinde olduğu üzere şirketler varlıklarının geri kazanılabilir tutarlarının hesaplamasında kullandıkları varsayımları açıklamada şeffaf değildirler. Zorunlu olmadıkça finansal tablolarda açıklama yapma oranı oldukça düşüktür.

Açıklama Maddesi 89- Şerefiye ve faydalı ömrü belirsiz varlıklar için kullanılan varsayımlar: Bir önceki açıklama maddesi ile benzeşmektedir. Ancak önceki açıklama maddesi tüm varlıklar için geçerli olup açıklanması zorunlu değildir. Bu açıklama maddesinde ise şerefiye ve faydalı ömrü belirsiz varlıklardan oluşan nakit üreten birimlerin geri kazanılabilir tutarlarının hesaplanmasında kullanılan tahminlerin açıklanması istenmektedir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	0%	30%	16%	4%	4%	0%	0%
2005	15%	50%	50%	68%	29%	67%	6%
2006	80%	50%	58%	72%	72%	70%	6%

2004 yılı finansal tablolarında kullanılan varsayımların açıklama oranı, büyük çoğunlukla UFRS kullanan Alman şirketlerinde bile yok denecek kadar azdır. Bunun önemli bir nedeni 2004 yılında şerefiye hesabının amortismanına tabi tutulmasıdır. 2005 ve 2006 yıllarında ise açıklama oranlarında gözle görülür bir iyileşme izlenmektedir. Ancak bu iyileşme Türk şirketlerinde gözlenmemektedir. Örnekte yer alan yalnızca bir şirket ilgili açıklamaya finansal tablolarında yer vermiştir. Bulgular Türk şirketlerinin bu veriyi açıklamaktan çekinceleri olduğunu veya varlık ve nakit üreten birimlerin geri kazanılabilir tutarlarını hesaplarken varsayımlarda bulunmadıklarını göstermektedir.

Açıklama Maddesi 90- Karşılık hesaplarının dağılımı: UMS 37 her bir karşılık sınıfı için: dönem başı ve sonu itibariyle kayıtlı değer, dönem içinde kayıtlara alınan karşılıklar, dönem içinde kullanılan karşılıklar, dönem içinde kullanılmayan ve kapatılan karşılıklar, zamanın geçmesi ve iskonto oranını değişmesi sonucu meydana gelen değişimlerin açıklanmasını öngörmektedir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	88%	97%	76%	96%	93%	85%	7%
2005	85%	93%	83%	96%	100%	96%	10%
2006	96%	93%	88%	100%	100%	96%	27%

Türkiye dışında kalan ülke şirketleri bilançolarında yer alan karşılık tutarları ile ilgili gerekli açıklamaları yüksek oranda yapmaktadırlar. Türkiye’de 2004 yılında açıklama oranı %7 düzeyindedir. O dönemde geçerli olan muhasebe standartlarında karşılıklar ile ilgili yapılması gerekli açıklamalar sınırlı olduğundan bu veri şaşırtıcı değildir. Ancak 2005 yılından itibaren gözlenen açıklama oranındaki artış yeterli değildir. Şirketlerin büyük çoğunluğu UFRS’ye uygun olarak hazırladıkları finansal tablolarda karşılıkları ile açıklamalara yer vermemektedirler.

Açıklama Maddesi 91- Karşılıkların niteliği: Karşılık tutarlarının açıklanmasına ek olarak, bu karşılıkların esasına ilişkin bir tanımlama, ekonomik faydaların işletme dışına çıkmasının beklendiği zamanı, kaynak çıkışının tutarı ve zamanlamasındaki belirsizlikler de açıklanmalıdır.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	72%	52%	80%	77%	83%	100%	7%
2005	52%	70%	83%	84%	85%	86%	17%
2006	88%	60%	92%	80%	92%	82%	17%

Karşılıkların niteliğine ilişkin bilgiler, tutarlar kadar yüksek olmasa da birçok şirket tarafından açıklanmaktadır. Fransa’da durum biraz daha dikkat çekicidir. 2006 yılı finansal tablolarında şirketler %93 oranında karşılık tutarlarını açıklamakta iken, bu açıklamaların niteliğine ilişkin bilgiler yalnızca %60 oranında açıklanmaktadır.

Türkiye’de ise durum bir önceki açıklama maddesi ile tutarlı sonuçlar sergilemektedir. Karşılık tutarları açıklanmadığı gibi nitelikleri de finansal tablolarda yer almamaktadır.

Açıklama Maddesi 92- Şarta bağlı yükümlülükler: Her bir şarta bağlı yükümlülük için yükümlülüğün esasına ilişkin bir tanımlama, tahmini etkileri ve belirsizliklere ait bilgiler dipnotlarda yer almalıdır. Bu açıklama maddesinde belirtilmesi gereken husus ise şarta bağlı yükümlülüklerin şirketlerin açıkladıkları ile sınırlı olduğu varsayımdır. Diğer bir deyişle şirketlerin var olan tüm şarta bağlı yükümlülüklerinin açıklanması kontrol edilememiştir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	96%	70%	100%	93%	100%	82%	80%
2005	96%	87%	100%	96%	100%	64%	100%
2006	100%	93%	96%	96%	96%	61%	97%

Yukarıdaki tablodan izleneceği üzere şirketler şarta bağlı yükümlülüklerini yüksek oranda açıklamaktadırlar. Yalnızca İtalyan şirketlerinin açıklama oranı diğerlerinin altında kalmıştır.

Açıklama Maddesi 93- Maddi olmayan duran varlıkların itfa yöntemleri: Bu açıklama maddesi maddi olmayan duran varlıkların faydalı ömürlerinin sınırlı veya belirsiz oluşu, faydalı ömrün süresi ve kullanılan itfa yöntemlerinin açıklanmasından oluşmaktadır.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	86%	100%	100%	100%	100%	100%	76%
2005	91%	97%	100%	100%	95%	100%	100%
2006	100%	100%	100%	100%	96%	100%	100%

Hemen hemen tüm yıllarda şirketler maddi olmayan duran varlıkların itfa edilmesinde izledikleri yöntemleri ve kullanılan itfa oranlarını açıklamaktadırlar. Benzer açıklama maddelerinde edinilen sonuçlar uyarınca, şirketlerin finansal tablolarını hazırlarken kullandıkları muhasebe politikalarını açıklamada oldukça şeffaf oldukları sonucuna ulaşılmaktadır.

Açıklama Maddesi 94- Maddi olmayan duran varlıkların dönem içindeki mutabakatları: Brüt kayıtlı değer ve birikmiş itfa tutarları ve dönem içindeki hareketleri dipnotlarda açıklanmalıdır. İnceleme sırasında bazı şirketlerin maddi olmayan duran varlıklarının brüt tutarları ile birikmiş itfa tutarlarını açıkladıkları ancak dönem içi hareketleri sunmadıkları gözlenmiştir. İnceleme amaçları doğrultusunda bu şirketlerin ilgili açıklama maddesine uymadıkları sonucuna varılmıştır.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	18%	90%	100%	100%	93%	96%	48%
2005	23%	100%	100%	100%	95%	96%	83%
2006	100%	97%	100%	100%	96%	96%	97%

UFRS'ye geçiş öncesinde bu açıklamanın en az Avustralyalı ve Türk şirketler tarafından yapıldığı gözlenmiştir. Ancak UFRS'ye geçişten sonra tüm ülke şirketlerinin hemen hemen tümünün gerekli açıklamalarda bulunduğu belirlenmiştir.

Açıklama Maddesi 95- Dönem içi itfa tutarı: Bu açıklama maddesi dönem içinde kayıtlara alınan itfa tutarının dahil edildiği gelir tablosu kalemlerinin açıklanmasını içermektedir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	86%	50%	80%	67%	60%	100%	45%
2005	100%	63%	54%	68%	64%	71%	20%
2006	86%	70%	54%	80%	78%	68%	23%

Maddi olmayan duran varlıkların dönem içi hareketlerinde görülen yüksek açıklama oranları itfa tutarlarının dahil edildiği gelir tablosu için geçerli değildir. Dönem içi hareketlerin sunulduğu tabloda ilgili dönemde kayıtlara alınan itfa tutarı yer almakla birlikte Almanya, İtalya ve özellikle Türkiye'de bazı şirketlerde bu tutarın gelir tablosu kalemlerindeki dağılımına yer verilmemiştir.

Açıklama Maddesi 96- Faydalı ömrü belirsiz olan maddi olmayan duran varlıklar:

Faydalı ömrü belirsiz olan varlıkların kayıtlı değerleri ile bu varlıkların niçin belirsiz ömürleri olduğuna ilişkin bilgi de dipnotlarda yer almalıdır.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	86%	50%	56%	---	80%	---	100%
2005	80%	82%	67%	100%	80%	100%	25%
2006	86%	91%	50%	100%	71%	100%	33%

Hollanda ve İtalya’da 2004 yılında ulusal standartlar uyarınca faydalı ömrü belirsiz olan varlıklar bulunmamaktadır. Fransa ve Almanya dışında ise 2004 yılında açıklama oranları oldukça yüksektir. UFRS’ye geçiş sonrasında ise ilgili açıklamada beklenen gelişme yaşanmamıştır. Özellikle Almanya ve Türkiye’de açıklama oranları oldukça düşüktür. Maddi olmayan duran varlıkların özellikleri nedeniyle şirketlerin bu bilgiyi kamuya açıklamakta çekinceleri olduğu düşünülmektedir.

Açıklama Maddesi 97- Maddi olmayan duran varlıkların yeniden değerlemesi:

Yeniden değerlendirilerek finansal tablolarda yansıtılan varlıklar için: yeniden değerlendirme tarihi, yeniden değerlendirilmiş kayıtlı değer, maliyet yöntemi ile kayıtlara alınmış olsaydı olması gereken kayıtlı değer, özsermayede yer alan yeniden değerlendirme fonu tutarı ve bu tutara ilişkin kısıtlamalar, gerçeğe uygun değer belirlenmesinde kullanılan varsayımların dipnotlarda açıklanması gerekmektedir. İncelemeler sonucunda hiçbir yılda, hiçbir şirketin maddi olmayan duran varlıklarını yeniden değerlemediği belirlenmiştir.

Açıklama Maddesi 98- Araştırma ve geliştirme giderleri: 98. açıklama maddesi

şirketlerin dönem içinde gider olarak kayıtlara aldıkları araştırma ve geliştirme giderlerinin tutarının açıklanmasını içermektedir. Finansal analistlerin şirket değerlemelerinde kullandıkları önemli bir veri olan araştırma ve geliştirme giderlerinin tutarı teknoloji, ilaç ve benzeri sektörlerde faaliyet gösteren şirketler için açıklanması önemli bir bilgidir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	76%	81%	83%	68%	43%	21%	60%
2005	88%	77%	87%	67%	46%	32%	41%
2006	75%	75%	91%	65%	46%	29%	84%

Bu açıklama maddesinin açıklamasında şaşırtıcı olan sonuçlardan biri İngiliz şirketlerinin açıklama oranlarının düşük olmasıdır. Finansal piyasaların ve analizin önemli olduğu bir ülkede şirketlerin araştırma ve geliştirme giderlerini daha yüksek oranda açıklaması beklenmektedir. İtalya ise araştırma ve geliştirme giderlerini en az açıklayan ülke olmuştur. Araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin yoğun olmadığı düşünülen Türk şirketlerinde ise açıklama oranı Alman şirketlerinden sonra ikinci sırada gelmektedir. Bunun nedeninin araştırma ve geliştirme giderlerine sağlanan vergi teşvikleri olduğu düşünülmektedir.

Açıklama Maddesi 99- Yatırım amaçlı gayrimenkullerin kayıtlara alınmasında kullanılan muhasebe politikaları: Bilançolarında yatırım amaçlı gayri menkulleri olan şirketlerin bu varlıkların muhasebeleştirilmesinde gerçeğe uygun değer ve maliyet modelinden hangisini kullandıklarını açıklamaları gereklidir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	100%	100%	80%	100%	100%	---	100%
2005	100%	100%	88%	100%	100%	100%	90%
2006	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Özellikle 2004 yılında UFRS kullanmayan şirketlerin bilançolarında yatırım amaçlı gayri menkul olarak varlık bulunmamaktadır. Ancak bu tip varlıkları olan şirketlerin de kullandıkları muhasebe politikasını açıkladıkları saptanmıştır. Şirketlerin muhasebe politikalarını açıklamada şeffaf oldukları sonucu bu açıklama maddesi ile de desteklenmektedir.

Açıklama Maddesi 100- Gerçeğe uygun değer belirlenmesinde kullanılan yöntemler ve varsayımlar: Yatırım amaçlı gayrimenkullerin gerçeğe uygun değerlerinin

belirlenmesinde kullanılan yöntem ve varsayımlar da dipnotlarda açıklanması gerekli bir bilgidir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	100%	100%	100%	100%	100%	---	86%
2005	100%	50%	75%	0%	100%	0%	50%
2006	100%	67%	80%	100%	80%	17%	54%

Fransa, İtalya ve Türkiye’de şirketler kullandıkları yöntem ve varsayımları açıklamaktan kaçınmaktadırlar. Diğer ülke şirketlerinde ise açıklama oranı yüksektir. Ancak Almanya ve İngiltere’de 2006 yılında oranlar 2004 yılına göre düşmüştür.

Açıklama Maddesi 101- Yatırım amaçlı gayri menkuller ile ilgili gelir tablosuna yansıtılan tutarlar: Bu açıklama maddesi gelir tablosunda yansıtılan kira gelirlerinin tutarı ve kiraya verilmiş gayrimenkuller için yapılmış doğrudan faaliyet giderlerinin açıklamasını içermektedir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	0%	100%	100%	100%	0%	---	0%
2005	0%	75%	88%	100%	40%	40%	0%
2006	100%	100%	80%	100%	80%	20%	15%

UFRS öncesinde Fransa, Almanya ve Hollanda dışında kalan ülkelerde ilgili açıklama finansal tablolarda yer almamaktadır. Ancak UFRS ile birlikte açıklamalarda da artış görülmüştür. Bir önceki madde de olduğu üzere İtalyan ve Türk şirketlerinde açıklama 2006 yılında istenilen düzeye ulaşmamıştır.

Açıklama Maddesi 102- Kayıtlı değerler: Yatırım amaçlı gayrimenkuller gerçeğe uygun değerleri ile bilançoda taşımıyorlarsa, kayıtlı değerlerin dönem başı ve sonundaki tutarı açıklanmalıdır.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	100%	---	---	---	100%	---	0%
2005	100%	---	100%	---	50%	---	100%
2006	100%	---	---	---	100%	---	100%

Yukarıdaki tablodan da izleneceği üzere Fransa, Hollanda ve İtalya'da şirketler yatırım amaçlı gayrimenkullerini gerçeğe uygun değerleri ile kayıtlarında izlememektedirler. Diğer ülkelerde ise gerekli açıklamalar 2006 yılı itibariyle %100 oranında yapılmaktadır.

Açıklama Maddesi 103- Maliyet modelinde kullanılan yöntemler: Yatırım amaçlı gayrimenkuller maliyetleri ile finansal tablolarda yansıtılıyorsa kullanılan amortisman yöntemi ve oranı, brüt kayıtlı değer ve birikmiş amortisman tutarlarının dönem başı ve dönem sonu mutabakatı, gayrimenkulün gerçeğe uygun değeri veya gerçeğe uygun değer belirlenemiyorsa nedenleri açıklanmalıdır.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	---	100%	80%	100%	---	---	100%
2005	---	75%	86%	100%	100%	40%	78%
2006	---	67%	90%	100%	100%	100%	83%

Gerçeğe uygun değer modelini kullanmayan Fransız şirketler maliyet modeli ile ilgili açıklamalarını da 2005 yılından itibaren azaltmışlardır. Hollanda'da ise tüm şirketler gerekli açıklamalarda bulunmaktadırlar. İtalya'da 2004 yılında hiç açıklama yapılmazken, 2006 yılında tüm şirketlerin açıklama yaptıkları belirlenmiştir. Türkiye'de de açıklama oranları %100 olmamakla birlikte yüksektir.

Açıklama Maddesi 104- Hisseye dayalı ödemelerin tanımı: Şirketlerin var olan her bir hisseye dayalı ödemelerinin finansal tablolarda niteliklerinin ve tanımlarının yapılması gereklidir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	96%	63%	96%	88%	79%	8%	---
2005	92%	92%	91%	96%	93%	92%	---
2006	92%	92%	96%	88%	96%	96%	---

Türkiye'de hisseye dayalı ödeme bulunmadığından bu madde Türk şirketleri için geçerli değildir. İtalya dışında kalan tüm ülke şirketleri her bir hisseye dayalı ödemelerinin tanımını dipnotlarda yapmışlardır. İtalya'da ise UFRS'ye geçişten sonra açıklamalar yapılmaya başlanmıştır.

Açıklama Maddesi 105- Hisseye dayalı ödemelerin detayları: Her bir grup için hisse opsiyonlarının sayısı ve ağırlıklı ortalama kullanım değeri, dönem başında var olan, dönem içinde tahsis edilen, iptal edilen, kullanılan ve süresi dolan ve dönem sonunda var olan hisse opsiyonlarının sayısının açıklanması gereklidir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	100%	74%	82%	85%	50%	8%	---
2005	96%	100%	90%	96%	61%	83%	---
2006	100%	100%	95%	92%	100%	96%	---

UFRS'ye geçiş öncesinde İngiltere ve özellikle İtalya'da açıklama oranları düşüktür. Ancak 2005 yılından itibaren açıklama oranları yükselmiştir.

Açıklama Maddesi 106- Dönem içinde tahsis edilen hisse opsiyonlarının ağırlıklı ortalama kullanım fiyatı:

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	100%	70%	76%	69%	39%	8%	---
2005	83%	92%	80%	92%	57%	74%	---
2006	95%	88%	81%	87%	100%	87%	---

Tamamen aynı olmamakla beraber açıklama maddesine elde edilen sonuçlar bir önceki maddede elde sonuçlar ile benzerlik taşımaktadır.

Açıklama Maddesi 107- Dönem sonunda kullanılmamış hisse opsiyonlarının kullanım fiyatı aralıkları:

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	91%	78%	71%	96%	93%	8%	---
2005	87%	96%	71%	92%	96%	84%	---
2006	95%	92%	71%	78%	100%	87%	---

Bu açıklama maddesi de önceki iki madde ile benzer sonuçlar taşıdığından ayrıca açıklamada bulunulmamıştır.

Açıklama Maddesi 108- Dönem içinde gerçekleşen işletme birleşmeleri: UFRS 3 standardı uyarınca dönem içinde gerçekleşen işletme birleşmesi varsa, edinilen oy hakları ve birleşme maliyetlerinin dipnotlarda açıklanması gereklidir. Finansal tablolar incelenirken dönem içinde işletme birleşmesi olup olmadığı nakit akım tablosunda yer alan yatırım faaliyetlerinde kullanılan nakit akıslara ilişkin bilgiler ile de kontrol edilmiştir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	78%	59%	94%	33%	85%	10%	88%
2005	88%	69%	89%	90%	89%	94%	100%
2006	87%	79%	95%	100%	96%	94%	78%

Finansal tabloların incelenmesi sırasında Avrupa’da birçok şirketin yoğun birleşme işlemleri olduğu görülmüştür. Bu işlemler sırasında edinilen oy hakları ve birleşme maliyetleri ise finansal tablolarda gerektiği şekilde birçok şirket tarafından açıklanmıştır.

Açıklama Maddesi 109- Birleşme ile edinilen bilanço kalemleri: İşletme birleşmesi tarihinde kayıtlara alınan her bir sınıf varlık, yükümlülük ve şarta bağlı yükümlülüğün dağılımı dipnotlarda yer almalıdır.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	65%	25%	56%	29%	82%	10%	75%
2005	100%	50%	71%	95%	79%	94%	100%
2006	90%	33%	65%	90%	90%	88%	56%

İşletme birleşmesi sonunda edinilen bilanço kalemlerine ilişkin bilgi en az Fransız şirketleri tarafından verilmektedir. UFRS sonrasında diğer ülkelerde açıklama oranlarında iyileşme görülmektedir. Türkiye’de açıklama oranı 2006 yılında düşük olmakla birlikte birleşme işlemleri de yoğun değildir. 2006 yılında özellikle Avustralya, Fransa, Hollanda ve İngiltere örneklerinde yer alan yaklaşık 23’er şirketin işletme birleşmesi işlemi olduğu belirlenmiştir. Türkiye’de ise 2006 yılında dokuz şirketin işletme birleşmesi işlemine taraf olduğu görülmüştür.

Açıklama Maddesi 110- Satın alınanın kar veya zarar tutarı: UFRS 3 standardının açıklamalarından bir diğeri de birleşme tarihinden itibaren satın alınanın kar veya zararında yer alan satın alınanın kar veya zarar tutarı bilgisidir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	4%	19%	29%	6%	50%	0%	0%
2005	8%	31%	24%	58%	74%	53%	29%
2006	57%	24%	41%	60%	81%	63%	11%

İşletme birleşmeleri ile ilgili olan açıklama maddelerinde en az açıklanan bilgi satın alınanın kar veya zararı bilgisidir. Fransa, Almanya ve Türkiye’de bu açıklama maddesi 2006 yılında en düşük oranı yansıtmaktadır. Bu sonuçlar şirketlerin başarısız satın almalarını açıklamaktan kaçındıklarını düşündürmektedir.

Açıklama Maddesi 111- Şerefiye: İşletme birleşmelerinden doğan şerefiye tutarının dönem başı ve sonu mutabakatı da finansal tablo dipnotlarında yer almalıdır.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	17%	96%	100%	100%	100%	93%	75%
2005	29%	93%	100%	100%	96%	96%	89%
2006	100%	97%	96%	100%	96%	89%	89%

UFRS öncesinde Avustralya finansal tablolarında şerefiyenin mutabakatı oldukça az bir oranda açıklanmaktadır. Ancak UFRS kullanılarak hazırlanan mali tablolarda 2006 yılında şirketler %100 oranında şerefiye hesabının mutabakatını açıklamışlardır. Diğer ülkelerde şerefiye ile ilgili açıklama oranı gerek UFRS öncesi gerekse sonrasında yüksektir.

Açıklama Maddesi 112- Durdurulan faaliyetlerden doğan kar veya zarar ile kazanç veya kayıpların tutarı: Durdurulan faaliyetlerden elde edilen vergi sonrası net kar veya zarar ile elden çıkarmadan doğan kazanç ve kayıpların tutarı gelir tablosu üzerinde açıklanmalıdır. Bu açıklama maddesinin bir şirket tarafından yapılması zorunluluğu ne yazık ki finansal tablolar incelenerek belirlenememiştir. Açıklamanın varlığı ancak şirketin gelir tablosu veya dipnotlarında gerekli bilgi mevcut ise doğrulanabilmektedir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	43%	60%	88%	57%	100%	---	---
2005	25%	100%	100%	92%	100%	88%	100%
2006	83%	100%	100%	100%	100%	100%	0%

2004 yılında İtalya ve Türkiye’de hiçbir şirketin durdurulan faaliyeti bulunmamaktadır. Takip eden yıllarda Türkiye’de açıklama oranı farklılıklar da sergilemektedir. Avustralya’da şirketler UFRS öncesinde durdurulan faaliyetlerinin sonuçlarını gelir tablosu üzerinde yansıtmazken UFRS ile birlikte standardın açıklama maddesine uyumları da artmıştır. Fransa, Almanya, Hollanda, İngiltere ve İtalya’da ise 2006 yılında tüm şirketler durdurulan faaliyetlerden doğan sonuçları gelir tabloları üzerinde açıklamışlardır.

Açıklama Maddesi 113- Kar veya zararın analizi: Bu açıklama maddesinde bir önceki maddede gelir tablosu üzerinde açıklanan kar veya zararın hasılat, giderler, vergi öncesi kar, vergi gideri, kazanç ve kayıp tutarlarını içeren analizi açıklanmalıdır.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	43%	50%	75%	86%	100%	---	---
2005	63%	83%	78%	92%	89%	88%	100%
2006	83%	64%	80%	78%	100%	83%	100%

Bir önceki açıklama maddesini %100 oranında açıklayan Fransa, Almanya ve Hollanda’da yer alan bazı şirketlerin ilgili kar veya zarar tutarının analizini açıklamadıkları gözlenmiştir. Türkiye’de ise durdurulan faaliyetlerinden doğan kar veya zarar tutarlarını gelir tablosunda açıklamayan Sabancı Holding’in dipnotlarda analize yer verdiği görülmüştür.

Açıklama Maddesi 114- Durdurulan faaliyetlere ilişkin nakit akışları: Durdurulan faaliyetlere ilişkin olarak nakit akışların, işletme faaliyetleri, yatırım faaliyetleri ve finansman faaliyetleri için ayrı olmak üzere açıklanması gereklidir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	57%	50%	63%	57%	50%	---	---
2005	25%	83%	56%	100%	78%	38%	0%
2006	58%	45%	90%	78%	89%	50%	0%

Durdurulan faaliyetlerden kaynaklanan nakit akışlarının açıklamasında elde edilen oran bu faaliyetlere ilişkin diğer açıklamalardaki oranın altında kalmıştır. Türkiye’de açıklama yapması gereken hiçbir şirket açıklamada bulunmazken, Fransa ve İtalya’da açıklama oranları beklenen düzeye ulaşmamıştır.

Açıklama Maddesi 115- Satılmak üzere tutulan varlıklar ve yükümlülükler: Şirketlerin satılmak üzere tuttukları varlık ve yükümlülüklerini de bilanço üzerinde ayrı olarak göstermeleri gerekmektedir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	38%	0%	57%	25%	0%	100%	---
2005	14%	92%	80%	100%	100%	100%	---
2006	88%	93%	100%	100%	100%	92%	---

Türkiye’de hiçbir şirketin satılmak üzere tutulan varlığı olmadığı görülmektedir. Ancak şirketlerin bu tip varlıklarının gerçekten olmadığı veya bilanço üzerinde ayrı olarak gösterilmediği hususu doğrulanamamıştır. Diğer taraftan UFRS öncesinde bu açıklama maddesi diğer ülkelerde az oranda bilançoda yer alırken, 2006 yılında açıklama oranları yüksek düzeylere ulaşmıştır.

Açıklama Maddesi 116- Satılmak üzere tutulan varlıkların açıklanması: Satılmak üzere tutulan varlıkların tanımı ve türü, satışın esas ve koşulları ve bağlı bulunduğu bölüme ilişkin bilgiler de dipnotlarda yer almalıdır.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	25%	100%	100%	100%	0%	100%	---
2005	29%	58%	87%	100%	100%	91%	---
2006	50%	86%	81%	93%	100%	100%	---

Avustralya dışında kalan ülkelerdeki şirketlerin açıklama oranları bir önceki açıklama maddesi ile benzerlik taşımaktadır. Ancak Avustralya’da şirketlerin yarısı satılmak üzere tutulan varlıklarına ilişkin detaylı bilgi vermekten kaçınmışlardır.

Açıklama Maddesi 117- Arama maliyetlerinin muhasebeleştirilmesinde kullanılan yöntemler: Maden arama faaliyetleri ile ilişkili olarak arama maliyetlerinin muhasebeleştirilmesinde ve harcamaların değerlendirilmesinde kullanılan yöntemler dipnotlarda açıklanması gereken bilgiler arasındadır.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	100%	100%	---	100%	100%	100%	---
2005	88%	100%	100%	100%	100%	100%	0%
2006	100%	100%	100%	100%	100%	100%	0%

Türkiye’de yalnızca Park Elektrik bu açıklama maddesinin kapsamında yer almıştır ancak arama maliyetlerine ilişkin kullandığı muhasebe yöntemlerini açıklamamıştır. Maden arama faaliyetlerinin en yoğun olduğu ülke Avustralya’dır. Bu ülkede kapsam içinde yer alan şirketlerin 2006 yılında tamamı muhasebe politikalarını açıklamışlardır. Diğer ülkelerde de maden arama faaliyetleri ile iştigal olan şirket sayısı fazla olmamakla birlikte açıklama oranları %100’dür.

Açıklama Maddesi 118- Maden arama faaliyetleri ile ilişkili finansal tablo kalemleri: Maden arama ve değerlendirilmesinden kaynaklanan varlıklar, yükümlülükler, gelir ve giderler ve yatırım faaliyetlerinden kaynaklanan nakit akışları finansal tablolarda veya dipnotlarında açıklanmalıdır.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	80%	50%	---	100%	100%	100%	---
2005	75%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
2006	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

UFRS 6 standardında açıklanması zorunlu kılınan bu açıklama 2006 yılında incelenen tüm şirketler tarafından yapılmıştır.

Açıklama Maddesi 119- Risk Yönetimi politikaları: Bu açıklama maddesi işletmelerin, finansal risklerin yönetimindeki amaçları, politikaları ve korunma muhasebesi kullanıldığında her bir işlem için yapılan korunma politikalarını açıklamalarını öngörmektedir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	79%	63%	92%	81%	29%	11%	57%
2005	86%	83%	100%	85%	48%	93%	70%
2006	93%	77%	100%	100%	85%	93%	57%

UFRS öncesinde İngiltere ve İtalya’da az sayıda şirket risk yönetimi politikalarını açıklamaktadır. Hollanda ve Avustralya’da 2004 yılında UFRS kullanımı sınırlı olmakla beraber risk yönetimi açıklama oranı yüksek sayılabilecek bir düzeydedir. Almanya ise 2004 yılında açıklama oranı en yüksek ülkedir. Alman ve Hollandalı şirketler takip eden yıllarda UFRS’ye tamamen geçiş ile birlikte açıklama oranlarını %100’e yükseltmişlerdir. Açıklama oranı 2004 yılında en düşük olan İtalyan şirketleri UFRS’ye geçiş ile birlikte açıklama oranını %93’e yükseltmişlerdir. Fransız şirketleri 2005 yılında risk yönetimi politikalarını %83 oranında açıklarken, açıklama düzeylerini 2006 yılında %77 seviyesine düşürmüşlerdir. Türk şirketlerinde de 2006 yılında 2005 yılına oranla düşüş gözlenmiştir. Ayrıca Türk şirketleri UFRS’ye tamamen geçiş sonrasında risk yönetim politikalarını en az açıklayan şirketler olmuştur.

Açıklama Maddesi 120- Gerçeğe uygun değer, nakit akış ve net yatırım korunmaları: Gerçeğe uygun değer, nakit akış ve net yatırım korunmaları ile ilgili olarak aşağıdaki hususlar açıklanmalıdır:

- i. Korunmanın niteliği ve içeriği,
- ii. Korunma amaçlı araçlar olarak belirlenen finansal araçların niteliği ve bilanço tarihindeki gerçeğe uygun değeri,
- iii. Korunulan riskin esası,
- iv. Tahmin işlemlerinin gerçekleşmesi beklenen dönemler ve daha önce korunma muhasebesi kullanılan ancak bundan sonra gerçekleşmesi beklenmeyen tahmin işlemlerinin niteliği.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	83%	79%	80%	60%	28%	64%	75%
2005	71%	90%	79%	74%	43%	86%	33%
2006	92%	87%	83%	64%	65%	89%	69%

2004 yılında UFRS kullanımı oldukça sınırlı olan Avustralya ve Fransa'da şirketler korunma amaçlı ellerinde buldukları araçlara ilişkin açıklamaya finansal tablolarında yer vermişlerdir. Fransa kadar yüksek olmamakla birlikte Hollanda ve İtalya'da da ulusal standartlara uygun olarak hazırlanmış finansal tablolarda bu finansal araçlar açıklanmıştır. İngiltere'de ise açıklama oranı oldukça düşüktür. Finansal piyasaların oldukça gelişmiş olduğu İngiltere'de şirketler korunma amaçlı kullandıkları finansal araçları açıklamamaktadır. İngiliz şirketleri UFRS kullanmaya başladıktan sonra da açıklama düzeylerini beklenen düzeye çıkaramamıştır. Hollandalı şirketlerde de UFRS'ye geçiş sonrasında açıklama düzeyi yükselmemiş, hatta 2006 yılında 2005 yılına göre düşüş göstermiştir. Türkiye'de 2004 yılında sekiz şirket korunma muhasebesi uygulamış ve altı şirket bu açıklama maddesi için gerekli açıklamayı yapmışlardır. Gerek açıklamada bulunan gerekse bulunmayan şirketlerin tamamı UFRS kullanılarak 2004 yılı finansal tablolarını hazırlamışlardır. 2005 yılında korunma muhasebesi uygulayan şirket sayısı altıya gerilemiş ve bu şirketlerin yalnızca ikisi açıklamada bulunmuşlardır. 2006 yılında onüç şirket korunma muhasebesi uygulamış ve bu şirketlerin dokuzunun finansal tablolarında açıklama yer almıştır.

Açıklama Maddesi 121-Korunma araçları ile ilgili olarak özsermayeye alınan tutarlar: Nakit akış korumalarında korunma amaçlı araçlar olarak belirlenen türev ve türev olmayan finansal varlıklar ve borçlar nedeniyle oluşan bir kazanç veya kaybın doğrudan özsermaye ile ilişkilendirilmek suretiyle finansal tablolara alınmış olması halinde aşağıdakilerin açıklanması gerekmektedir:

- i. Dönem süresince özsermaye ile ilişkilendirilerek finansal tablolara alınan tutarlar,
- ii. Dönemin kar veya zararında gösterilen ve özsermayeden indirilen tutar,
- iii. Özsermayeden indirilerek, finansal olan veya olmayan bir varlık veya borcun kayıtlı değerine eklenen tutar.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	0%	100%	74%	100%	100%	0%	25%
2005	100%	85%	96%	67%	73%	33%	67%
2006	96%	87%	88%	50%	81%	58%	25%

Bu açıklama maddesinde ülkelerin açıklama oranları ilginç bir gelişim göstermektedirler. Avustralya ve İtalya’da hiçbir şirket UFRS öncesinde özsermaye ile ilişkilendirilmiş kazanç veya kayıplarına ilişkin açıklamada bulunmazken, UFRS sonrasında Avustralya 2005 yılında %100 ve 2006 yılında %96 oranına yükselmiş, İtalya Avustralya kadar hızlı bir gelişim göstermemekle birlikte 2006 yılında %58 oranına yükselmiştir. Bununla beraber UFRS öncesinde tüm şirketlerin açıklamada bulunduğu Fransa, Hollanda ve İngiltere’de açıklama oranları 2005 ve 2006 yıllarında önemli düşüşler sergilemiştir. Hollandalı şirketler %50 oranına kadar gerilemiştir. Türk şirketlerinin performansları değerlendirildiğinde yıllar itibari ile tutarsızlıklar görülmüştür. 2004 yılında nakit akış koruması yapan dört şirketten biri gerekli açıklamada bulunmuştur. 2005 yılında nakit akış korunması olan şirket sayısı üçe düşmüş ve bu şirketlerin ikisi açıklamada bulunduğundan açıklama oranı %67’ye yükselmiştir. 2006 yılında ise nakit akış koruması yapan şirketlere bir şirket daha eklenmiş ve yalnızca bir şirket açıklamada bulunduğundan açıklama oranı yeniden %25’e gerilemiştir.

Açıklama Maddesi 122- Finansal varlık, yükümlülük ve hisse senetleri için muhasebe politikaları: UMS 32 uyarınca her bir sınıf finansal varlık, yükümlülük ve hisse senedi için aşağıdaki açıklamaların yapılması gereklidir:

- i. Gelecekteki nakit akışlarının tutarını, zamanlamasını ve kesinliğini etkileyebilecek önemli şartlar da dahil olmak üzere, finansal araçların niteliği ve büyüklüğüne ilişkin bilgiler,
- ii. Finansal tablolara alınma ve değerlendirme esasları dahil olmak üzere benimsenen muhasebe politikaları ve yöntemleri.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	95%	73%	100%	85%	96%	82%	100%
2005	69%	100%	96%	100%	93%	100%	100%
2006	96%	97%	100%	100%	100%	96%	100%

Bu açıklama maddesinde özellikle 2006 yılında tüm ülkelerde yer alan şirketlerin açıklama oranları oldukça yüksektir. Ancak belirtilmesi gerekli önemli bir nokta ise

şirketlerin bu açıklama maddesinde finansal araçların niteliği ve büyüklüğüne ilişkin açıklamalardan çok, benimsenen muhasebe politikalarını açıklamış olmalarıdır.

Açıklama Maddesi 123- Finansal araçların finansal tablolara alınma tarihi: Her bir sınıf finansal varlık, yükümlülük ve hisse senedi için alış ve satışların işlem veya uzlaşma tarihinde finansal tablolara alındığı açıklanmalıdır.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	13%	0%	20%	0%	0%	0%	14%
2005	10%	0%	33%	19%	10%	61%	7%
2006	11%	0%	54%	20%	15%	50%	23%

Bu açıklama maddesi, finansal araçlarla ilgili olarak şirketlerin en az açıklamada bulunduğu maddedir. Fransız şirketlerinin hiçbiri finansal araçlarının işlem tarihi veya uzlaşma tarihinde kayıtlara alındığını açıklamamışlardır. Avustralya, Hollanda, İngiltere ve Türkiye’de de açıklama oranları düşük düzeydedir. Almanya ve İtalya’da ise 2004 yılından 2006 yılına artışlar gözlenmiştir, ancak sırasıyla %54 ve %50’nin üzerine çıkamamıştır.

Açıklama Maddesi 124- Maruz kalınan faiz oranı riski: Şirketlerin her bir sınıf finansal varlık, yükümlülük ve hisse senedi için maruz kalınan faiz oranı riskini, sözleşmeye göre yeniden fiyatlandırma veya vade tarihi ve etkin faiz oranlarını da içerecek şekilde açıklamaları gereklidir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	97%	27%	4%	19%	90%	7%	0%
2005	90%	57%	17%	38%	93%	25%	0%
2006	93%	53%	13%	32%	74%	21%	0%

Faiz oranı riskine ilişkin bilgi en fazla Avustralya ve İngiltere’de açıklanmaktadır. Ancak İngiliz şirketleri UFRS sonrasında açıklama oranlarını düşürmüşlerdir. Avustralya’da gerek UFRS öncesi gerekse sonrası açıklama oranları %90’ın üzerindedir. UFRS’ye uygun mali tabloların en fazla uygulandığı Almanya’da ise açıklama oranı şaşırtıcı oranda düşüktür. Hemen tüm açıklama maddelerinde yüksek oranda açıklama

yapan Alman şirketleri faiz oranı riski açıklamasından kaçınmaktadırlar. Fransa, Hollanda ve İtalya'da da açıklama oranları beklenen düzeyde değildir. Türk şirketlerinin hiçbiri maruz kaldıkları faiz oranı riskini açıklamamaktadırlar.

Açıklama Maddesi 125- Maruz kalınan kredi riski: UMS 32, bilanço tarihi itibarıyla, alınan teminatlar hesaba katılmaksızın maruz kalınan kredi riski ve kredi riskinin toplandığı önemli alanların açıklanmasını öngörmektedir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	72%	30%	48%	38%	10%	11%	0%
2005	86%	50%	50%	50%	34%	18%	0%
2006	89%	40%	46%	40%	56%	7%	0%

Maruz kalınan kredi riskinin açıklamasında faiz oranı riski ile benzerlikler bulunmaktadır. Avustralyalı şirketler kredi riski açıklamasında da önde yer almaktadır. Bununla beraber İngiliz şirketleri faiz oranı risklerini açıkladıkları oranda maruz kaldıkları kredi risklerini açıklamamışlardır. Almanya'da ise faiz oranı riski açıklamasında düşük performans gösteren şirketler, kredi riski açıklamasında göreceli olarak daha fazla açıklamada bulunmuşlardır. İtalyan ve Türk şirketlerinin kredi riski açıklamaları diğer ülkeler ile karşılaştırıldığında çok düşük olmuştur. Türkiye'de faiz oranı riskinde olduğu gibi hiçbir şirket maruz kaldığı kredi riski bilgisini açıklamamıştır.

Açıklama Maddesi 126- Finansal varlık ve borçların gerçeğe uygun değerleri: Her bir sınıf finansal varlık, yükümlülük ve hisse senedi için bilançoda yer alan kayıtlı değerleri ile karşılaştırma yapılmasına olanak sağlayacak şekilde varlık, yükümlülük ve hisse senetlerinin gerçeğe uygun değerleri finansal tablo dipnotlarında açıklanmalıdır.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	93%	41%	40%	27%	97%	11%	3%
2005	72%	61%	42%	42%	86%	18%	0%
2006	75%	57%	50%	48%	74%	14%	0%

UFRS öncesinde %90 üzerinde açıklama yapan Avustralya ve İngiliz şirketlerinde 2005 ve 2006 yıllarında açıklama düzeylerinde düşüş meydana gelmiştir. Fransa,

Almanya ve Hollanda da ise UFRS'ye geçişten sonra açıklama oranlarında artış gözlenmektedir. Tüm yıllarda İtalyan şirketlerinin gerçeğe uygun değer açıklamaları düşük düzeyde kalmıştır. Türkiye'de ise maruz kalınan faiz oranı ve kredi riski açıklamalarında olduğu üzere 2005 ve 2006 yıllarında hiçbir şirket gerçeğe uygun değer açıklamalarını yapmamıştır. 2004 yılında ise yalnızca bir şirket gerekli açıklamaya finansal tablolarında yer vermiştir.

Açıklama Maddesi 127- Kote olmayan özsermaye araçları: Piyasalarda kote olmayan özsermaye araçları ve bu araçlara bağlantılı türev araçlarına yapılan yatırımların neler olduğu, niçin maliyet bedelleri ile finansal tablolarda taşındığına ilişkin bilgilerin açıklanması gerekmektedir. Ayrıca, bu tür araçların muhtemel gerçeğe uygun değer aralıkları, daha önce maliyeti ile taşınan finansal araçların dönem içinde satılması durumunda satış fiyatı ve gelir tablosunda yer alan kazanç ve kayıp tutarlarının da açıklanması UMS 32 tarafından öngörülmektedir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	67%	100%	67%	100%	100%	100%	---
2005	33%	67%	92%	100%	100%	100%	---
2006	---	85%	78%	100%	100%	100%	---

Bu açıklama maddesinin finansal tablolarda yer almasının gerekli olup olmadığının anlaşılması oldukça güç olmuştur. Genel olarak da piyasalarda kote olmayan finansal araçları olan şirket sayısının az olduğu gözlenmiştir. Örneğin Türkiye'de örnekleme yer alan hiçbir şirketin bu açıklama maddesi kapsamındaki finansal araçlara sahip olmadığı gözlenmiştir. Hollanda, İngiltere ve İtalya'da piyasalarda kote olmayan finansal araçlara yatırım yapan bütün şirketlerin gerekli açıklamaları da yaptıkları belirlenmiştir. Almanya ve Fransa'da da açıklama oranları yüksektir.

Açıklama Maddesi 128-Gerçeğe uygun değer belirlenmesinde kullanılan yöntemler ve varsayımlar: Bu açıklama maddesinde finansal varlıklar ve yükümlülüklerin önemli sınıfları için, gerçeğe uygun değerlerin belirlenmesinde uygulanan yöntem ve önemli varsayımların açıklanması öngörülmektedir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	82%	31%	40%	27%	62%	14%	3%
2005	69%	37%	46%	35%	52%	18%	3%
2006	71%	37%	42%	52%	59%	18%	0%

Finansal araçlara ait birçok açıklama maddesinde olduğu üzere gerçeğe uygun değerlerin belirlenmesinde kullanılan yöntem ve varsayımların açıklanmasında da şirketlerin açıklama oranı yüksek değildir. En yüksek açıklama oranının olduğu Avustralya’da bile UFRS sonrasında açıklama azalmıştır. Avustralya, Hollanda ve İngiltere dışında kalan ülkelerde açıklama oranı %50’nin altında kalmıştır. Türkiye’de 2005 yılında bir şirket dışında hiçbir şirket finansal varlık ve yükümlülüklerinin gerçeğe uygun değerinin belirlenmesinde kullandığı yöntem ve varsayımları açıklamamıştır. 127. açıklama maddesinde örnekleme yer alan hiçbir Türk şirketinin finansal varlık ve borçlarının gerçeğe uygun değerini açıklamadığı da hesaba katılacak olunursa bu şirketlerin finansal araçlarının gerçeğe uygun değerini hesaplamadığı düşünülmektedir.

Açıklama Maddesi 129- Gerçeğe uygun değerleri ile taşınan varlık ve borçların kayıtlı değerleri: Gerçeğe uygun değeri ile taşınan ve gerçeğe uygun değerinde oluşan değişiklikleri gelir tablosunda yansıtılan finansal varlık ve yükümlülüklerin kayıtlı değerlerinin de açıklanması UMS 32’de öngörülmektedir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	100%	100%	100%	---	100%	---	83%
2005	100%	100%	100%	100%	100%	100%	63%
2006	100%	94%	57%	50%	80%	100%	75%

Gerçeğe uygun değer değişimleri kar zarar hesaplarında izlenen finansal araçların kayıtlı değerlerine ilişkin açıklama Almanya ve Hollanda dışında kalan ülke şirketlerinde yüksek oranda yapılmaktadır. Avustralya’da her üç yılda da %100 olan açıklama oranı İtalya’da UFRS’ye geçiş sonrasında %100’e ulaşmıştır. UFRS öncesinde İngiltere’de %100 olan açıklama oranı UFRS sonrasında ise %80’e gerilemiştir. Türkiye’de ise 2004 yılında %83 olan açıklama oranı 2006 yılında %75’e gerilemiştir.

Açıklama Maddesi 130- Finansal varlık ve borçlardan kaynaklanan gelir, gider, kazanç ve kayıp tutarları: Gelir tablosuna dahil edilsin veya edilmesin, ya da özsermayenin ayrı bir kalemi olarak gösterilsin veya gösterilmesin, finansal varlık ve yükümlülüklerden kaynaklanan gelir veya gider ve kazanç veya kayıpların önemli kalemleri: Alım satım amaçlı olmayan varlık ve yükümlülükler nedeniyle oluşan toplam faiz geliri ve gideri; satılmaya hazır finansal varlıklar için dönem süresince doğrudan özsermaye içinde finansal tablolara alınan kazanç ve kayıpların tutarı ile dönem süresince özsermayeden çıkarılarak gelir tablosu ile ilişkilendirilen tutarlar finansal tablo dipnotlarında açıklanmalıdır.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	56%	75%	96%	68%	86%	93%	93%
2005	80%	90%	88%	85%	97%	96%	97%
2006	94%	100%	100%	84%	96%	93%	100%

UFRS öncesinde Avustralya, Fransa ve Hollanda’da yüksek olmayan açıklama oranı UFRS sonrasında 2005 ve 2006 yıllarında hemen her ülkede yükselmiştir. Şirketlerin çoğunluğu finansal varlık ve yükümlülüklerinden kaynaklanan gelir ve gider kalemlerini açıklamada şeffaf davranmışlardır.

Açıklama Maddesi 131- Değer düşüklüğü tutarları: UMS 32 ile ilgili son açıklama maddesinde her bir önemli finansal varlık için gelir tablosuna intikal ettirilen değer düşüklüğü zararının niteliği ve tutarının açıklanması gerekmektedir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	88%	32%	100%	50%	100%	100%	100%
2005	100%	78%	100%	60%	100%	100%	100%
2006	86%	89%	100%	100%	50%	100%	100%

Finansal varlıklar ile ilgili olarak kayıtlarda yansıtılan değer düşüklüğü tutarları İngiltere dışında kalan ülkelerde yüksek oranda açıklanmaktadır. Bu açıklama maddesi ile ilgili olarak finansal tablolarda yer alan değer düşüklüğü tutarlarının çoğunlukla alacaklarla ilgili olduğunu da belirtmekte fayda görülmektedir. Diğer bir deyişle, şirketler diğer finansal varlıklarına değer düşüklüğü karşılığı çoğunlukla ayırmamaktadırlar.

Açıklama Maddesi 132- Denetçilere yapılan ödemeler: Bu açıklama maddesi UFRS tarafından açıklanması zorunlu tutulan bir bilgi değildir. Diğer bir deyişle denetçilere yapılan ödemeler ve bu ödemelerin niteliğine ilişkin bilginin açıklanması ihtiyaridir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	100%	7%	12%	30%	97%	0%	0%
2005	97%	0%	88%	30%	97%	0%	0%
2006	100%	0%	92%	31%	96%	0%	0%

Önceki ihtiyari açıklama maddelerinin aksine bu açıklama maddesine finansal tablolarında yer veren şirketlerin sayısı az değildir. Ancak açıklama sadece bazı ülkelerin şirketleri tarafından yapılmaktadır. Avustralyalı, Alman ve İngiliz şirketleri denetçilerine yaptıkları ödemeleri ve bu ödemelerin niteliğini yüksek oranda açıklamaktadırlar. 2005 ve 2006 yıllarında İtalya, Fransa ve Türkiye’de ise hiçbir şirket denetçilere yapılan ödeme bilgisini açıklamamaktadır. Hollanda’da oran düşük olmakla birlikte açıklama yapan şirket mevcuttur.

Açıklama Maddesi 133- Personel sayısı: Bir önceki açıklama maddesi gibi personel sayısı bilgisinin açıklanması da zorunlu değildir. Daha önce UMS 1’de şirketlerin personel sayısı açıklaması gerekli kılınmışken, 1 Ocak 2005 tarihinden geçerli olmak üzere personel sayısının açıklanması zorunluluğu kaldırılmıştır. Ancak aşağıdaki tablodan da izleneceği üzere personel sayısı bilgisi Avrupa ülkelerinde yüksek oranda finansal tablolarda açıklanmaktadır. Açıklama oranı yalnızca Avustralyalı şirketlerde 2006 yılında UFRS’ye geçiş sonrasında %29’a gerilemiştir.

Yıllar	Avustralya	Fransa	Almanya	Hollanda	İngiltere	İtalya	Türkiye
2004	55%	83%	92%	81%	97%	79%	67%
2005	62%	80%	92%	85%	97%	89%	83%
2006	29%	83%	92%	96%	93%	86%	87%

3.3. US GAAP'e Uygun Olarak Hazırlanan Finansal Tablolarda Açıklama:

Bölüm 2.2. Tablo 2'de gösterildiği üzere Türkiye dışında kalan ülke örneklerinde yer alan bazı şirketlerin 2004 yılında UFRS veya ulusal standartlarının yanı sıra başka muhasebe standartlarına uygun finansal tablo hazırladıkları belirlenmiştir. 2005 ve 2006 yıllarında da UFRS'den başka standartlar kullanıldığı görülmüştür. Kullanılan bu standartların başında US GAAP gelmektedir. Uluslararası muhasebe standartlarında yakınsamanın başarıya ulaşmasında önemli hususlardan biri UFRS ile US GAAP arasındaki farklılıkların ortadan kaldırılması olarak görüldüğünden, bu bölümde UFRS ile US GAAP arasındaki açıklama farklılıkları incelenecektir. Tablo 4'de 2004, 2005 ve 2006 yıllarında US GAAP kullanarak finansal tablo hazırlayan şirketlerin açıklama oranları sunulmaktadır.

Tablo 4 US GAAP Finansal Tabloları Açıklama Oranları

	2004	2005	2006
Avustralya			
James Hardie	78.0%	67.0%	65.0%
Fransa			
St. Micro	66.0%	79.0%	70.0%
Almanya			
Continental	60.0%	-	-
Daimler	74.0%	84.0%	-
EON	73.0%	76.0%	75.0%
Fresenius	65.0%	62.0%	66.0%
Infineon	70.0%	68.0%	69.0%
SAP	80.0%	82.0%	81.0%
Siemens	61.0%	63.0%	62.0%
Thyssen	68.0%	69.0%	86.0%
Hollanda			
ASM Int	70.0%	79.0%	-
Crucell	49.0%	-	-
Philips	82.0%	77.0%	80.0%
Shell	64.0%	-	-
İngiltere			
Carnival	45.0%	42.0%	41.0%
İtalya			
Luxottica	57.0%	54.0%	59.0%

Tablodan da izlendiği üzere açıklama oranları şirketler arasında farklılık göstermektedir. US GAAP kullanan şirketler arasında en az açıklamayı İngiliz şirketi

yapmaktadır. İngiliz şirketini İtalyan şirketi takip etmektedir. Alman, Avustralyalı ve Fransız şirketlerinde ise açıklama oranları %60 ile %86 arasında değişmektedir. Bu veriler ışığında şirketlerin açıkladıkları bilgileri, kullandıkları muhasebe standartları ve buldukları ülkenin özellikleri dışında etkileyen başka farklılıkların olması muhtemel görülmektedir. Diğer bir deyişle aynı muhasebe standardını kullanmak aynı açıklamaların finansal tablolarda yer aldığı anlamına gelmemektedir.

US GAAP'e uygun olarak hazırlanan finansal tablo açıklamaları ile ilgili yapılan bir başka inceleme de, açıklama oranları %50'nin altında kalan açıklama maddelerinin belirlenmesi ve çalışmanın sonunda hesaplanmış genel açıklama oranları ile karşılaştırılmasıdır. Sonuçlar Tablo 5 de sunulmaktadır.

2004 ve 2005 yılı finansal tablolarında faaliyet kiralaması sözleşmelerine ilişkin bilgilerin açıklama oranı %50'nin altında kalmıştır. 2006 yılı finansal tablolarında ise açıklama oranı biraz yükselerek %50'ye ulaşmıştır.

2004 yılı finansal tablolarında yararlanılan devlet teşviklerinin yapısı ve kapsamı ile faydalanılan devlet yardımlarına ilişkin bilginin açıklama oranı %38 iken, 2005 ve 2006 yıllarında yükselerek %50'nin üzerine çıkmıştır.

Önemli yöneticilere sağlanan faydalar 2006 yılına kadar %50'nin üzerinde açıklanırken, 2006 yılında %40'a gerilemiştir.

2005 ve 2006 yıllarında birincil raporlama bölümlerine göre değer düşüklüğü tutarlarının açıklaması %50'nin altında kalmıştır.

Varlıklarda değer düşüklüğü zararlarına ilişkin olarak, şerefiye, faydalı ömrü belirsiz olan varlıklar ve diğer varlıkların geri kazanılabilir tutarları ile ilgili açıklamalar %50 oranının altındadır.

İşletme birleşmeleri ile ilgili olarak, US GAAP kullanarak finansal tablo hazırlayan şirketler, satın alma sonrasında gelir tablosuna yansıtılan satın alanın kar veya zarar tutarını az oranda açıklamaktadırlar. Satın almalar ile ilgili olarak US GAAP finansal tablolarında satın alınanın proforma kar veya zararı açıklanmaktadır.

Tablo 5 US GAAP'e uygun açıklamalar

Panel A-2004		US GAAP	Genel
3	Gelecekle ilgili önemli varsayımlar	31%	13%
4	Finansal tablolar yayınlanmadan önce dağıtılması kararlaştırılan temettü tutarları	27%	42%
8	Özsermayede yer alan yedek akçelerin amaçları ve esasları	19%	45%
9	Giderlerin esasına göre dağılımı	6%	25%
12	Net gerçekleştirilebilir değeri ile izlenen stokların kayıtlı değeri	14%	43%
16	Nakit hareketi gerektirmeyen finansman ve yatırım faaliyetleri	38%	20%
17	Mali tabloların yetkilendirme tarihi	31%	58%
32	Halen kullanımda olan ve tamamen itfa olmuş varlıkların brüt kayıtlı değeri	0%	1%
33	Maliyet yöntemi kullanıldığında varlıkların gerçeğe uygun değeri	0%	10%
36	Kiralama sözleşmelerine ilişkin bilgiler	0%	23%
39	Faaliyet kiralama sözleşmelerine ilişkin bilgiler	44%	23%
41	Hasılatın türüne göre dağılımı	25%	47%
51	Yararlanılan devlet teşviklerinin yapısı ve kapsamı ile faydalanılan devlet yardımlarına ilişkin bilgi	25%	---
53	Net kar veya zararda yer alan kur çevirim farkları	38%	64%
58	Borçlanma Maliyetlerine ilişkin uygulanan muhasebe politikaları	19%	27%
61	Kullanılan aktifleştirme oranı	0%	21%
62	Ana ortaklık ve bağlı ortaklıklar arasındaki ilişkiler	44%	40%
65	Konsolidasyon	0%	51%
66	İştiraklerdeki yatırımların gerçeğe uygun değeri	27%	14%
88	Kullanılan varsayımlar	0%	1%
89	Şerefiye ve faydalı ömrü belirsiz varlıklar için kullanılan varsayımlar	0%	8%
110	Satın alınanın kar veya zarar tutarı	25%	15%
114	Durdurulan faaliyetlere ilişkin nakit akışları	20%	---
123	Finansal araçların finansal tablolara alınma tarihi	0%	7%
124	Maruz kalınan faiz oranı riski	13%	35%
132	Denetçilere yapılan ödemeler	25%	35%

Panel B-2005		US GAAP	Genel
3	Gelecekle ilgili önemli varsayımlar	38%	53%
4	Finansal tablolar yayınlanmadan önce dağıtılması kararlaştırılan temettü tutarları	38%	60%
8	Özsermayede yer alan yedek akçelerin amaçları ve esasları	33%	64%
9	Giderlerin esasına göre dağılımı	8%	32%
12	Net gerçekleştirilebilir değeri ile izlenen stokların kayıtlı değeri	17%	65%
16	Nakit hareketi gerektirmeyen finansman ve yatırım faaliyetleri	46%	21%
17	Mali tabloların yetkilendirme tarihi	23%	77%
32	Halen kullanımda olan ve tamamen itfa olmuş varlıkların brüt kayıtlı değeri	0%	2%
33	Maliyet yöntemi kullanıldığında varlıkların gerçeğe uygun değeri	0%	10%
36	Kiralama sözleşmelerine ilişkin bilgiler	10%	36%
39	Faaliyet kiralama sözleşmelerine ilişkin bilgiler	46%	39%
41	Hasılatın türüne göre dağılımı	31%	52%
53	Net kar veya zararda yer alan kur çevirim farkları	38%	73%
58	Borçlanma Maliyetlerine ilişkin uygulanan muhasebe politikaları	8%	44%
61	Kullanılan aktifleştirme oranı	0%	46%
66	İştiraklerdeki yatırımların gerçeğe uygun değeri	43%	18%
86	Birincil raporlama bölümlerine göre, değer düşüklüğü zarar tutarları	38%	47%
88	Kullanılan varsayımlar	0%	2%
89	Şerefiye ve faydalı ömrü belirsiz varlıklar için kullanılan varsayımlar	0%	41%
110	Satın alınanın kar veya zarar tutarı	10%	39%
114	Durdurulan faaliyetlere ilişkin nakit akışları	25%	54%
123	Finansal araçların finansal tablolara alınma tarihi	0%	20%
124	Maruz kalınan faiz oranı riski	8%	46%
132	Denetçilere yapılan ödemeler	38%	44%

2004 ve 2005 yılı finansal tablolarında denetçilere yapılan ödemeler açıklaması %50'nin altında iken 2006'da %50 olarak gerçekleşmiştir. İhtiyati bir açıklama olan denetçilere yapılan ödemeler, UFRS kullanılarak hazırlanan finansal tablolarda göreceli olarak daha fazla açıklanmaktadır.

Panel C-2006	US GAAP	Genel
3 Gelecekle ilgili önemli varsayımlar	40%	63%
4 Finansal tablolar yayınlanmadan önce dağıtılması kararlaştırılan temettü tutarları	22%	61%
8 Özsermayede yer alan yedek akçelerin amaçları ve esasları	30%	69%
9 Giderlerin esasına göre dağılımı	0%	30%
12 Net gerçekleştirilebilir değeri ile izlenen stokların kayıtlı değeri	38%	69%
16 Nakit hareketi gerektirmeyen finansman ve yatırım faaliyetleri	40%	21%
17 Mali tabloların yetkilendirme tarihi	30%	81%
32 Halen kullanımda olan ve tamamen itfa olmuş varlıkların brüt kayıtlı değeri	0%	3%
33 Maliyet yöntemi kullanıldığında varlıkların gerçeğe uygun değeri	0%	2%
36 Kiralama sözleşmelerine ilişkin bilgiler	0%	41%
41 Hasılatın türüne göre dağılımı	20%	52%
53 Net kar veya zararda yer alan kur çevirim farkları	40%	80%
58 Borçlanma Maliyetlerine ilişkin uygulanan muhasebe politikaları	10%	49%
61 Kullanılan aktifleştirme oranı	0%	42%
63 Önemli yöneticilere sağlanan faydalar	40%	72%
66 İştiraklerdeki yatırımların gerçeğe uygun değeri	33%	25%
86 Birincil raporlama bölümlerine göre, değer düşüklüğü zarar tutarları	40%	63%
87 Değer düşüklüğüne yol açan olaylar	40%	38%
88 Kullanılan varsayımlar	0%	5%
89 Şerefiye ve faydalı ömrü belirsiz varlıklar için kullanılan varsayımlar	10%	58%
109 Birleşme ile edinilen bilanço kalemleri	40%	73%
110 Satın alınanın kar veya zarar tutarı	0%	48%
123 Finansal araçların finansal tablolara alınma tarihi	10%	25%
124 Maruz kalınan faiz oranı riski	0%	41%
129 Gerçeğe uygun değerleri ile taşınan varlık ve borçlara ilişkin kar zarara yansıtılan tutarlar	0%	79%

UFRS ile US GAAP finansal tablo açıklamaları karşılaştırıldığında, birçok açıklama maddesinde önemli farklılıklar bulunduğu gözlenmiştir. Örneğin finansal tablolar yayınlanmadan önce dağıtılması kararlaştırılan temettü tutarları açıklamasında US GAAP finansal tablolarında açıklama oranı %22 iken UFRS finansal tablolarında %61'dir. Benzer farklılıklar açıklama maddeleri 8; 9; 12; 17; 36; 41; 53; 58; 61; 63; 89; 109; 110; 124 ve 129. açıklama maddelerinde de gözlenmektedir. Bulgular US GAAP finansal tablolarının yeterli açıklamaları içermediği şeklinde yorumlanmamalıdır. Çalışmada kullanılan açıklama listesi UFRS referans alınarak düzenlendiğinden, sonuçlar

UFRS ile US GAAP arasındaki farklılıkların 2006 yılında açıklama açısından devam ettiğini göstermektedir.

3.4. Türk Şirketlerinin Açıklama Maddelerine olan Uyumu:

Bu bölümde 2004, 2005 ve 2006 yıllarında Türk şirketlerinin finansal tablolarında açıklama maddelerine olan uyumlarına ilişkin analiz sunulmaktadır. Bu amaçla her bir açıklama maddesine verilen puanlar toplanmış ve Tablo 6 'da sunulmuştur. Tabloda yıllar itibari ile verilen ilk bilgi açıklama maddesini kaç şirketin açıkladığı, ikinci bilgi ise bu açıklamanın kaç şirket tarafından yapılması gerektiğidir. Analizdeki amaç Türkiye'de şirketlerin en fazla ve en az hangi açıklama maddesine finansal tablolarında yer verdiklerini ve yıllar itibariyle gelişme gösteren açıklamaları belirlemektir.

2004 yılında çalışmada yer alan 30 şirketten 13'ü, yani yaklaşık olarak %49'u UFRS kullanarak finansal tablo hazırlamışlar, 2005 ve 2006 yıllarında bu oran %100'e ulaşmıştır. Ancak açıklama oranları, aynı hızda artış göstermemiştir. 2004 yılında %49 olan ortalama açıklama oranı 2005 ve 2006 yıllarında yalnızca % 56'ya yükselmiştir.

İlk göze çarpan veri, şirketlerin istisnasız olarak finansal tablolarını hangi esaslara göre hazırladıkları, uyguladıkları muhasebe yöntem ve politikalarını ve ana faaliyet konularına ilişkin açıklamaları yapmış olmalarıdır. Bununla beraber finansal tabloların hazırlanmasında kullanılan varsayımlar hiçbir şirket tarafından açıklanmamaktadır. Varsayımların açıklanması gereken hiçbir maddede Türk şirketlerinin gerekli düzeyde açıklama yapmadıkları gözlenmiştir. Örneğin, şerefiye ve faydalı ömürleri belirsiz varlıkların gerçekleştirilebilir değerlerinin hesaplanmasında kullanılan varsayımlar onyediyi şirketten yalnızca bir tanesi tarafından açıklanmıştır. Bu açıklamalar yıllar itibariyle gelişim göstermemiştir.

Tablo 6 Açıklama Maddeleri- Türk Şirketleri

	2004	2005	2006	
1	Finansal tablo açıklama esasları	30/30	30/30	30/30
2	Uygulanan muhasebe politikaları, değerlendirme esasları ve yönetimce yapılan yargılar	30/30	30/30	30/30
3	Gelecekle ilgili önemli varsayımlar	0/30	1/30	0/30
4	Finansal tablolar yayınlanmadan önce dağıtılması kararlaştırılan temettü tutarları	4/28	2/25	2/28
5	İşletmenin kuruluş statüsü, bağlı bulunduğu ülke, ana faaliyet konusu	30/30	30/30	30/30
6	Ana ortaklığın ve nihai ana ortaklığın ticaret unvanı	28/30	30/30	30/30
7	Çıkarılmış hisse senetlerine ilişkin bilgi	15/30	17/30	17/30
8	Özsermayede yer alan yedek akçelerin amaçları ve esasları	14/30	26/30	28/30
9	Giderlerin esasına göre dağılımı	11/30	17/30	16/30
10	Stok değerlemesinde kullanılan muhasebe politikaları	30/30	30/30	30/30
11	Stokların toplam kayıtlı değerleri ve sınıflandırılmış bazda ayrı ayrı tutarları	29/30	30/30	29/29
12	Net gerçekleştirilebilir değeri ile izlenen stokların kayıtlı değeri	4/26	19/29	19/27
13	Gider olarak kaydedilen stokların tutarı	28/30	29/30	29/29
14	Kayıtlardan silinen stoklar	--	--	--
15	Stok değer düşüklüğü karşılığında iptal edilen tutarlara ilişkin bilgi	--	--	--
16	Nakit hareketi gerektirmeyen finansman ve yatırım faaliyetleri	0/30	0/30	0/30
17	Mali tabloların yetkilendirme tarihi	14/30	15/30	18/30
18	Vergi giderlerinin önemli bölümleri	30/30	28/30	28/30
19	Özsermaye ile ilişkilendirilen hesaplar ile ilgili toplam vergi tutarları	3/8	5/13	14/15
20	Vergi giderinin mutabakatı	10/30	14/30	19/30
21	Devam etmeyen faaliyetlere ilişkin vergi gideri	0/1	1/1	2/2
22	Bölgümlere göre Raporlama- Birincil bölüm bilgileri	9/26	13/15	14/16
23	Bölgümler hasılat ve giderlerinin türü veya diğer açıklamalar	1/26	3/15	2/16
24	Bölgümlere göre Raporlama- İkincil bölüm bilgileri	4/24	3/7	4/9
25	Maddi Duran Varlıklara İlişkin Muhasebe Politikaları	30/30	30/30	30/30
26	Maddi duran varlık hareketleri	30/30	30/30	30/30
27	Yeniden Değerleme Tarihi	1/1	0/1	0/3
28	Yeniden değerlemenin ekspertiz tarafından yapıp yapılmadığı	1/1	1/1	2/3
29	Varlıkların gerçeğe uygun değerlerinin tahmin edilmesinde uygulanan yöntemler ve önemli varsayımlar	0/1	0/1	0/3
30	Yeniden değerlendirilen varlıkların yeniden değerlendirme olmaksızın oluşacak kayıtlı değerleri	0/1	1/1	1/3
31	Yeniden değerlendirme fon tutarı	0/1	1/1	3/3
32	Halen kullanımda olan ve tamamen itfa olmuş varlıkların brüt kayıtlı değeri	1/30	0/30	1/30
33	Maliyet yöntemi kullanıldığında varlıkların gerçeğe uygun değeri	0/30	0/30	0/30
34	Finansal kiralama yolu ile edinilen varlıkların net kayıtlı değerleri	8/13	8/15	9/19
35	Asgari kira ödemelerinin toplamı ve vadelere göre dağılımı	5/13	11/15	10/18
36	Kiralama sözleşmelerine ilişkin bilgiler	3/13	1/15	3/19
37	Faaliyet kiralamalarında asgari kira ödemelerinin toplamı ve vadelere göre dağılımı	1/29	5/30	7/28
38	Gider olarak kaydedilen faaliyet kiralamalarının toplamı	6/30	6/30	10/29
39	Faaliyet kiralama sözleşmelerine ilişkin bilgiler	1/30	2/30	3/29
40	Hasılatın finansal tablolara alınmasında kullanılan muhasebe politikaları	20/30	26/30	29/30
41	Hasılatın türüne göre dağılımı	9/29	7/30	8/27
42	Belirli katkı planları için dönem içinde kayıtlara alınan giderlerinin toplamı	--	2/2	1/1
43	Belirli fayda planlarında aktüeryal kazanç ve kayıpların finansal tablolara alınmasına ilişkin muhasebe politikası	0/17	3/30	3/30
44	Belirli katkı planının niteliğine ilişkin genel bir açıklama	18/30	30/30	30/30
45	Bilançoda yer alan varlık ve yükümlülüklerinin mutabakatı	18/30	29/30	29/30
46	Plana ait varlıkların gerçeğe uygun değeri içinde yer alan tutarlar	--	--	--

	2004	2005	2006	
47	Bilançoda yer alan net yükümlülük veya varlığın dönem içindeki hareketini gösteren mutabakat	5/23	5/30	6/30
48	Belirli fayda planlarına ilişkin gelir tablosunda yer alan kalemler	15/30	2/30	2/30
49	Kullanılan aktüeryal varsayımlar	15/17	28/30	29/30
50	Devlet teşviklerinin kayıtlara alınmasında uygulanan muhasebe politikaları	4/4	3/3	3/3
51	Yararlanılan devlet teşviklerinin yapısı ve kapsamı ile işletmenin doğrudan faydalandığı devlet yardımlarına ilişkin bilgi	1/4	3/3	3/3
52	Kullanılan fonksiyonel para birimi	28/30	30/30	25/30
53	Net kar veya zararda yer alan kur çevirim farkları	26/30	30/30	30/30
54	Özsermaye ile ilişkilendirilen kur farkları	11/14	14/14	16/16
55	Raporlama ve fonksiyonel para birimlerinin farklı olmasının nedenleri	--	1/1	--
56	Fonksiyonel para biriminin değişmesi hususu	--	--	--
57	Finansal tablolarda fonksiyonel veya raporlama para biriminde başka para biriminden gösterimde bulunulması	6/6	2/2	1/1
58	Borçlanma Maliyetlerine ilişkin uygulanan muhasebe politikaları	12/30	28/30	27/30
59	Alternatif yöntem kullanıldığında izlenen borçlanma maliyetleri muhasebe politikaları	4/9	11/11	15/15
60	Aktifleştirilen borçlanma maliyetleri	7/9	2/11	5/14
61	Kullanılan aktifleştirme oranı	0/7	0/11	0/14
62	Ana ortaklık ve bağlı ortaklıklar arasındaki ilişkiler	14/29	2/29	3/29
63	Önemli yöneticilere sağlanan faydalar	2/30	2/30	3/29
64	İlişkili taraflarla olan işlemlere ilişkin bilgiler	26/29	29/29	30/30
65	Konsolidasyon	3/7	2/4	3/3
66	İştiraklerdeki yatırımların gerçeğe uygun değeri	0/17	1/16	0/15
67	İştiraklerin özet finansal verileri	1/17	4/16	9/15
68	Özsermaye yöntemine göre muhasebeleştirilmeyen işletmeler	0/1	--	0/1
69	Özsermaye yöntemine göre muhasebeleştirilmeyen işletmeler	1/1	0/1	0/1
70	Bir iştirakin özsermaye yöntemiyle muhasebeleştirilmemesi hususu	1/1	--	3/5
71	Özsermaye yöntemi ile muhasebeleştirilmeyen şirketlerin finansal verileri	--	--	0/5
72	İştiraklerin kayıtlı değerleri	13/17	15/16	15/15
73	Yüksek enflasyon dönemlerinde finansal tabloların düzeltilmesi	30/30	29/30	2/2
74	Yüksek enflasyon dönemlerinde finansal tabloların düzeltilmesi	30/30	29/30	2/2
75	Yüksek enflasyon dönemlerinde finansal tabloların düzeltilmesi	30/30	29/30	2/2
76	Müşterek yönetime tabi ortaklıkların listesi	9/9	11/12	14/14
77	Müşterek yönetime tabi ortaklıkların muhasebeleştirilmesinde kullanılan muhasebe politikaları	8/9	12/12	14/14
78	Hisse başına kazancın hesaplanmasında işlemin payında kullanılan tutarlar	--	--	--
79	Hisse başına kazancın hesaplanmasında işlemin payında kullanılan tutarlar	--	--	--
80	Devam eden faaliyetlerden doğan hisse başına düşen kazanç	16/30	30/30	29/30
81	Durdurulan faaliyetlerden doğan hisse başına kazanç	--	1/1	0/3
82	İlgili dönemde kayıtlara alınan değer düşüklüğü tutarı	6/7	3/10	1/5
83	İptal edilen değer düşüklüğü tutarları	1/1	0/1	2/2
84	Özsermaye hesaplarına yansıtılmış değer düşüklüğü tutarları	--	--	--
85	Özsermaye hesaplarına yansıtılmış değer düşüklüğü zararlarının iptal tutarları	--	--	--
86	Birincil raporlama bölümlerine göre, gelir tablosu ve özsermaye hesaplarına yansıtılmış değer düşüklüğü zarar tutarları	2/6	3/7	2/3
87	Değer düşüklüğüne yol açan olaylar	2/8	1/10	0/5
88	Kullanılan varsayımlar	0/26	1/30	0/30
89	Şerefiye ve faydalı ömrü belirsiz varlıklar için kullanılan varsayımlar	0/17	1/17	1/17
90	Karşılık hesaplarının dağılımı	2/28	3/29	8/30

	2004	2005	2006
91 Karşılıkların niteliği	2/28	5/29	5/30
92 Şarta bağlı yükümlülükler	24/30	30/30	29/30
93 Maddi olmayan duran varlıkların itfa yöntemleri	22/29	30/30	30/30
94 Maddi olmayan duran varlıkların dönem içindeki mutabakatları	14/29	25/30	29/30
95 Dönem içi itfa tutarı	13/29	6/30	7/30
96 Belirsiz faydalı ömürlü maddi olmayan duran varlıklar	1/1	1/4	1/3
97 Maddi olmayan duran varlıkların yeniden değerlendirilmesi	--	--	--
98 Araştırma ve geliştirme giderleri	18/30	12/29	16/19
99 Yatırım amaçlı gayrimenkullerin kayıtlara alınmasında kullanılan muhasebe politikaları	7/7	9/10	13/13
100 Gerçeğe uygun değerlerin belirlenmesinde kullanılan yöntemler ve varsayımlar	6/7	5/10	7/13
101 Yatırım amaçlı gayrimenkuller ile ilgili gelir tablosuna yansıtılan tutarlar	0/7	0/10	2/13
102 Kayıtlı değerler	0/2	1/1	1/1
103 Maliyet modelinde kullanılan yöntemler	6/6	7/9	10/12
104 Hisseye dayalı ödemelerin tanımı	--	--	--
105 Hisseye dayalı ödemelerin detayları	--	--	--
106 Dönem içinde tahsis edilen hisse opsiyonlarının ağırlıklı ortalama kullanım fiyatı	--	--	--
107 Dönem sonunda kullanılmamış hisse opsiyonlarının kullanım fiyatı aralıkları	--	--	--
108 Dönem içinde gerçekleşen işletme birleşmeleri	7/8	7/7	7/9
109 Birleşme ile edinilen bilanço kalemleri	6/8	7/7	5/9
110 Satın alınanın kar veya zarar tutarı	0/8	2/7	1/9
111 Şerefiye	12/16	16/18	16/18
112 Durdurulan faaliyetlerden doğan kar veya zarar ile kazanç veya kayıpların tutarı	--	1/1	0/2
113 Kar veya zararın analizi	--	1/1	2/2
114 Durdurulan faaliyetlere ilişkin nakit akışları	--	0/1	0/2
115 Satılmak üzere tutulan varlıklar ve yükümlülükler	--	--	--
116 Satılmak üzere tutulan varlıkların açıklanması	--	--	--
117 Arama maliyetlerinin muhasebeleştirilmesinde kullanılan yöntemler	--	0/1	0/1
118 Maden arama faaliyetlerinde kullanılan finansal tablo kalemleri	--	1/1	1/1
119 Risk Yönetimi politikaları	17/30	21/30	17/30
120 Gerçeğe uygun değer, nakit akış ve net yatırım korunmaları	6/8	2/6	9/13
121 Korunma araçları ile ilgili olarak özsermayeye alınan tutarlar	1/4	2/3	1/4
122 Finansal varlık, yükümlülük ve hisse senetleri için muhasebe politikaları	29/29	30/30	29/29
123 Finansal araçların finansal tablolara alınma tarihi	4/29	2/30	7/30
124 Maruz kalınan faiz oranı riski	0/30	0/30	0/30
125 Maruz kalınan kredi riski	0/30	0/30	0/30
126 Finansal varlık ve borçların gerçeğe uygun değerleri	1/30	0/30	0/30
127 Kote olmayan özsermaye araçları	--	1/1	--
128 Gerçeğe uygun değerlerin belirlenmesinde kullanılan yöntemler ve varsayımlar	1/30	1/30	0/30
129 Gerçeğe uygun değerleri ile taşınan varlık ve borçlara ilişkin kar zarara yansıtılan tutarlar	5/6	5/8	¾
130 Finansal varlık ve borçlardan kaynaklanan gelir, gider, kazanç ve kayıp tutarları	28/30	29/30	30/30
131 Değer düşüklüğü tutarları	1/1	1/1	0/1
132 Denetçilere yapılan ödemeler	0/30	0/30	0/30
133 Personel sayısı	20/30	25/30	26/30

Türk şirketlerinin açıklamada yetersiz oldukları başka bir bilgi ise dağıtılması önerilen kar payı tutarıdır. Şirketlerin bu bilgiyi açıklamaktan kaçınmalarının nedeni olarak, Türkiye’de genel kurul kararı olmaksızın kar dağıtımı yapılamaz olması ve şirket

yöneticilerinin genel kurul öncesinde kar payı konusunda taahhütte bulunmaktan kaçınmaları düşünülmektedir.

Şirketler stoklarına ilişkin açıklamaları çoğunlukla yapmaktadır. Ancak net gerçekleştirilebilir değeri ile bilançoda taşınan stoklara ilişkin bilgiyi 2006 yılında yirmi yedi şirketten yalnızca on dokuzu açıklamıştır. 2005 ve 2004 yıllarında da açıklama benzerdir.

Hiçbir Türk şirketinin açıklama yapmadığı bir başka bilgi de nakit çıkışı gerektirmeyen yatırım ve finansman faaliyetleridir. Buna neden olarak da geçmiş SPK tebliğlerinde bu tür bir açıklamanın bulunmaması ve şirketlerin bu açıklama maddesine henüz uyum göstermemeleri düşünülmektedir.

Belirli fayda planlarına ilişkin açıklama maddelerinde de Türk şirketlerinin açıklamaları düşüktür. Aktüer hesaplamalar ve varsayımlar içeren belirli fayda planlarının muhasebeleştirilmelerinde Türk şirketlerinin henüz gerekli işlemleri yapmadıkları düşünülmektedir.

Türk şirketlerinin UFRS uyguladıklarında dahi açıklamadıkları bir diğer açıklama grubu ise finansal varlık ve yükümlülükler ile ilgilidir. Şirketler, faiz oranı riski ve kredi risklerine ilişkin açıklamaları açıklamaktan kaçınmaktadırlar. Ayrıca, finansal varlık ve yükümlülüklerini gerçeğe uygun değerleri de açıklanmayan bilgiler arasındadır.

Bazı açıklama maddelerinde ise 2004'den 2005 ve 2006 yıllarına gelişme gözlenmiştir. Örneğin özsermayede yer alan yedek akçelerin amaç ve esasları 2004 yılında %47'den 2006 yılında %93'e yükselmiştir. Net gerçekleştirilebilir değerleri ile izlenen stokların tutarı ve borçlanma maliyetlerine ilişkin uygulanan muhasebe politikaları 2005 yılından sonra açıklanma oranları artan açıklama maddeleri olmuşlardır.

3.4 Tanımlayıcı İstatistik Veriler:

Tüm örneklem ve ülkelere göre hesaplanmış tanımlayıcı istatistik veriler 2004, 2005 ve 2006 yılları için sırasıyla Tablo 7, Tablo 8 ve Tablo 9’da sunulmaktadır.

Ortalama değerler baz alındığında 2004 yılında en yüksek açıklama endeksinin Avustralya şirketlerinde olduğu görülmektedir. Avustralya’yı ise Almanya takip etmektedir. İtalya en düşük açıklama endeksine sahiptir. Türkiye ise İtalya’dan sonra en düşük açıklama endeksine sahip ülkedir. Açıklama endekslerinin yıllık gelişimi ise beklendiği gibidir. 2005 yılında İngiliz ve Avustralya dışında diğer ülkelerin şirketlerinin tamamına yakını UFRS uygulamaya başladığından açıklama endekslerinde artış gözlenmektedir. Avustralya ve İngiltere’de daha önce de açıklandığı üzere bazı şirketler 2005 yılında henüz UFRS kullanmaya başlamamışlardır. Hollandalı, Fransız ve İtalyan şirketlerinin 2005 yılı ortalama açıklama değerleri bir önceki yıl ortalamalarına göre önemli düzeyde artmıştır. 2006 yılında tüm şirketlerin UFRS uygulamaya başlaması ile Avustralya ve İngiltere şirketlerinin ortalama açıklama endeksleri de yükselmiştir. 2006 yılında Avustralya ve İngiltere en yüksek ortalama açıklama endeksine sahip ülkeler haline gelmişlerdir. 2005 ve 2006 yıllarında belirgin bir artış Türk şirketlerinde de görülmekle birlikte Türk şirketlerinin ortalama açıklama düzeyi %56 ile en alt sırada yer almaktadır.

Yine ortalama değerler göz önünde bulundurulduğunda Almanya ve Fransa gerek varlık gerekse hasılat bakımından en büyük şirketlerden oluşmaktadır. İngiltere ise ortalarında yer almaktadır. Ancak hasılat bakımından en büyük şirket 2004 yılında Hollanda örneğinde yer alırken, 2005 ve 2006 yıllarında en yüksek hasılat bir İngiliz şirketinin olmuştur. Türkiye şirket büyüklüğü olarak en son sıradadır.

Tablo 7 Modelde kullanılan değişkenlerin 2004 yılına ait tanımlayıcı istatistiki veriler

Tüm Örneklem (n=198)	Ortalama	Std. Sapma	Minimum	Maksimum
Açıklama Endeksi	0,59	0,13	0,30	0,87
Hasılat (milyon Euro)	15.747	30.155	13	229.331
Varlık Toplamı (Milyon Euro)	18.526	31.467	53	182.696
Borçluluk (%)	64	22	8	134
Özsermaye Kârlılığı (%)	22	43	-195	506
Satışların Kârlılığı (%)	17	54	-243	507
Almanya (n=25)	Ortalama	Std. Sapma	Minimum	Maksimum
Açıklama Endeksi	0,69	0,07	0,58	0,83
Hasılat (milyon Euro)	32.518	33.170	1.450	142.059
Varlık Toplamı (Milyon Euro)	46.966	53.102	2.699	182.696
Borçluluk (%)	68	0,14	38	94
Özsermaye Kârlılığı (%)	20	12	-16	45
Satışların Kârlılığı (%)	9	8	-7	31
Avustralya (n=29)	Ortalama	Std. Sapma	Minimum	Maksimum
Açıklama Endeksi	0,72	0,06	0,62	0,87
Hasılat (milyon Euro)	4.494	5.445	65	19.103
Varlık Toplamı (Milyon Euro)	5.155	5.674	519	22.859
Borçluluk (%)	85	23	37	134
Özsermaye Kârlılığı (%)	25	15	-4	72
Satışların Kârlılığı (%)	48	94	-22	507
Fransa (n=30)	Ortalama	Std. Sapma	Minimum	Maksimum
Açıklama Endeksi	0,56	0,11	0,35	0,79
Hasılat (milyon Euro)	29.139	31.678	2.260	131.389
Varlık Toplamı (Milyon Euro)	35.006	32.659	2.584	148.375
Borçluluk (%)	65	16	30	94
Özsermaye Kârlılığı (%)	23	19	-16	88
Satışların Kârlılığı (%)	9	7	-8	30
Hollanda (n=27)	Ortalama	Std. Sapma	Minimum	Maksimum
Açıklama Endeksi	0,58	0,13	0,30	0,82
Hasılat (milyon Euro)	16.311	41.315	23	213.347
Varlık Toplamı (Milyon Euro)	12.242	27.413	99	141.357
Borçluluk (%)	63	22	13	121
Özsermaye Kârlılığı (%)	11	30	-85	48
Satışların Kârlılığı (%)	-2	48	-243	16
İngiltere (n=29)	Ortalama	Std. Sapma	Minimum	Maksimum
Açıklama Endeksi	0,65	0,07	0,45	0,76
Hasılat (milyon Euro)	19.489	41.616	159	229.331
Varlık Toplamı (Milyon Euro)	17.131	25.171	863	140.109
Borçluluk (%)	60	18	28	105
Özsermaye Kârlılığı (%)	34	102	-195	506
Satışların Kârlılığı (%)	13	13	-6	61
İtalya (n=28)	Ortalama	Std. Sapma	Minimum	Maksimum
Açıklama Endeksi	0,43	0,06	0,33	0,64
Hasılat (milyon Euro)	8.408	14.961	492	58.382
Varlık Toplamı (Milyon Euro)	14.045	23.326	413	76.609
Borçluluk (%)	65	14	35	90
Özsermaye Kârlılığı (%)	19	17	-27	42
Satışların Kârlılığı (%)	11	14	-25	48

Türkiye (n=30)	Ortalama	Std. Sapma	Minimum	Maksimum
Açıklama Endeksi	0,49	0,13	0,39	0,64
Hasılat (milyon Euro)	1.979	2.576	13	11.532
Varlık Toplamı (Milyon Euro)	2.459	4.582	53	23.724
Borçluluk (%)	44	20	8	75
Özsermaye Kârlılığı (%)	22	20	-3	96
Satışların Kârlılığı (%)	26	84	-4	470

Özsermaye ve satış kârlılıkları ise değişik sonuçlar göstermektedir. En yüksek özsermaye kârlılığı İngiliz şirketlerinde gözlenirken, borçluluk oranı yüksek olan Avustralya, özsermaye kârlılığında İngiltere'yi takip etmektedir.

Tablo 8 Modelde kullanılan değişkenlerin 2005 yılına ait tanımlayıcı istatistik veriler

Tüm Örneklem (n=195)	Ortalama	Std. Sapma	Minimum	Maksimum
Açıklama Endeksi	0,70	0,11	0,42	0,90
Hasılat (milyon Euro)	15.461	29.379	0	245.385
Varlık Toplamı (Milyon Euro)	20.817	34.977	72	201.632
Borçluluk (%)	60	18	5	109
Özsermaye Kârlılığı (%)	28	54	-101	616
Satışların Kârlılığı (%)	13	14	-48	88
Almanya (n=24)	Ortalama	Std. Sapma	Minimum	Maksimum
Açıklama Endeksi	0,76	0,08	0,62	0,88
Hasılat (milyon Euro)	33.784	35.417	1.632	149.776
Varlık Toplamı (Milyon Euro)	48.154	54.055	3.633	201.632
Borçluluk (%)	66	15	36	93
Özsermaye Kârlılığı (%)	20	11	-3	40
Satışların Kârlılığı (%)	10	9	2	43
Avustralya (n=28)	Ortalama	Std. Sapma	Minimum	Maksimum
Açıklama Endeksi	0,72	0,09	0,53	0,89
Hasılat (milyon Euro)	5.457	6.754	254	23.719
Varlık Toplamı (Milyon Euro)	6.688	7.909	662	35.372
Borçluluk (%)	57	16	35	106
Özsermaye Kârlılığı (%)	34	24	6	11
Satışların Kârlılığı (%)	21	20	-17	88
Fransa (n=30)	Ortalama	Std. Sapma	Minimum	Maksimum
Açıklama Endeksi	0,72	0,08	0,52	0,90
Hasılat (milyon Euro)	26.270	25.431	2.424	122.618
Varlık Toplamı (Milyon Euro)	41.596	38.624	3.026	170.914
Borçluluk (%)	66	15	31	92
Özsermaye Kârlılığı (%)	21	14	3	69
Satışların Kârlılığı (%)	10	6	1	22
Hollanda (n=26)	Ortalama	Std. Sapma	Minimum	Maksimum
Açıklama Endeksi	0,76	0,09	0,60	0,91
Hasılat (milyon Euro)	16.996	47.093	0	245.385
Varlık Toplamı (Milyon Euro)	14.359	34.961	170	181.873
Borçluluk (%)	59	17	5	80
Özsermaye Kârlılığı (%)	20	17	-12	54
Satışların Kârlılığı (%)	6	12	-48	18

İngiltere (n=29)	Ortalama	Std. Sapma	Minimum	Maksimum
Açıklama Endeksi	0,73	0,11	0,42	0,88
Hasılat (milyon Euro)	17.223	34.326	210	191.834
Varlık Toplamı (Milyon Euro)	19.807	31.421	852	173.808
Borçluluk (%)	64	21	25	109
Özsermaye Kârlılığı (%)	61	131	-101	616
Satışların Kârlılığı (%)	16	13	1	63
İtalya (n=28)	Ortalama	Std. Sapma	Minimum	Maksimum
Açıklama Endeksi	0,69	0,9	0,44	0,85
Hasılat (milyon Euro)	8.958	16.826	534	73.728
Varlık Toplamı (Milyon Euro)	14.953	25.615	573	96.010
Borçluluk (%)	63	15	31	85
Özsermaye Kârlılığı (%)	23	15	-8	58
Satışların Kârlılığı (%)	16	14	-15	48
Türkiye (n=30)	Ortalama	Std. Sapma	Minimum	Maksimum
Açıklama Endeksi	0,56	0,06	0,43	0,70
Hasılat (milyon Euro)	2.314	3.145	16	14.265
Varlık Toplamı (Milyon Euro)	3.619	7.858	72	38.889
Borçluluk (%)	44	19	11	81
Özsermaye Kârlılığı (%)	15	14	-17	48
Satışların Kârlılığı (%)	9	13	-22	43

Borçluluk oranları incelendiğinde 2004 yılında en yüksek oranın Avustralya, en düşük borçluluk oranının ise Türk şirketlerinde bulunduğu görülmektedir. Diğer ülkelerin ortalama borçluluk oranları birbirlerine yakındır. Bu fazla beklenen bir husus değildir. Uluslararası muhasebe yazınında Roma hukuku özelliklerini taşıyan ülke şirketlerinin daha yüksek borçluluk oranlarına sahip olduğu belirtilmektedir. Şirketlerin sermaye piyasalarında ihraç edilmiş tahvil borçlanmalarının oluşunun bunun olası bir nedeni olduğu düşünülmektedir. 2005 yılında ise borçluluk ortalamalarına bakıldığında Avustralya'nın borçluluk oranının ciddi bir düşüş gösterdiği ve en borçlu şirketlerin bulunduğu ülke konumundan çıktığı görülmektedir. 2005 ve 2006 yıllarında tüm ülkelerdeki ortalama şirket borçlulukları birbirine yakın seyretmektedir. Ancak Türk şirketleri 2005 ve 2006 yıllarında da en az borçlu şirketler olma özelliğini sürdürmektedirler.

Tablo 9 Modelde kullanılan değişkenlerin 2006 yılı tanımlayıcı istatistikleri verileri

Tüm Örneklem (n=191)	Ortalama	Std. Sapma	Minimum	Maksimum
Açıklama Endeksi	0,74	0,11	0,40	0,91
Hasılat (milyon Euro)	17.332	34.586	0	318.845
Varlık Toplamı (Milyon Euro)	22.217	37.064	106	235.276
Borçluluk (%)	59	17	5	104
Özsermaye Kârlılığı (%)	24	31	-188	202
Satışların Kârlılığı (%)	13	18	-74	110

Almanya (n=24)	Ortalama	Std. Sapma	Minimum	Maksimum
Açıklama Endeksi	0,78	0,07	0,62	0,86
Hasılat (milyon Euro)	36.766	37.776	1.294	152.809
Varlık Toplamı (Milyon Euro)	52.612	55.193	6.340	217.634
Borçluluk (%)	65	20	9	96
Özsermaye Kârlılığı (%)	19	16	-24	48
Satışların Kârlılığı (%)	11	14	-4	55
Avustralya (n=28)	Ortalama	Std. Sapma	Minimum	Maksimum
Açıklama Endeksi	0,82	0,07	0,65	0,91
Hasılat (milyon Euro)	5.897	7.334	307	25.626
Varlık Toplamı (Milyon Euro)	7.229	8.246	527	36.775
Borçluluk (%)	57	13	30	96
Özsermaye Kârlılığı (%)	33	25	-3	114
Satışların Kârlılığı (%)	24	26	-1	110
Fransa (n=30)	Ortalama	Std. Sapma	Minimum	Maksimum
Açıklama Endeksi	0,73	0,07	0,59	0,85
Hasılat (milyon Euro)	28.360	27.382	2.690	132.689
Varlık Toplamı (Milyon Euro)	42.424	38.307	3.124	179.086
Borçluluk (%)	64	15	31	91
Özsermaye Kârlılığı (%)	20	14	0	63
Satışların Kârlılığı (%)	10	6	0	23
Hollanda (n=26)	Ortalama	Std. Sapma	Minimum	Maksimum
Açıklama Endeksi	0,78	0,08	0,63	0,90
Hasılat (milyon Euro)	20.622	61.896	0	318.845
Varlık Toplamı (Milyon Euro)	16.834	45.664	653	235.276
Borçluluk (%)	58	17	5	80
Özsermaye Kârlılığı (%)	24	17	-20	61
Satışların Kârlılığı (%)	5	18	-74	24
İngiltere (n=27)	Ortalama	Std. Sapma	Minimum	Maksimum
Açıklama Endeksi	0,80	0,09	0,41	0,90
Hasılat (milyon Euro)	19.156	40.090	228	215.670
Varlık Toplamı (Milyon Euro)	20.398	30.449	1.458	164.942
Borçluluk (%)	63	18	22	104
Özsermaye Kârlılığı (%)	27	58	-188	195
Satışların Kârlılığı (%)	18	16	0	74
İtalya (n=28)	Ortalama	Std. Sapma	Minimum	Maksimum
Açıklama Endeksi	0,71	0,08	0,50	0,84
Hasılat (milyon Euro)	10.171	19.288	613	86.105
Varlık Toplamı (Milyon Euro)	15.406	25.104	755	89.457
Borçluluk (%)	64	13	32	83
Özsermaye Kârlılığı (%)	27	37	-19	202
Satışların Kârlılığı (%)	13	13	-18	48
Türkiye (n=30)	Ortalama	Std. Sapma	Minimum	Maksimum
Açıklama Endeksi	0,56	0,08	0,40	0,70
Hasılat (milyon Euro)	3.238	5.531	23	28.723
Varlık Toplamı (Milyon Euro)	3.845	8.289	106	36.521
Borçluluk (%)	46	17	10	82
Özsermaye Kârlılığı (%)	17	27	-29	133
Satışların Kârlılığı (%)	10	20	-30	100

3.5 Korelasyon Analizleri

Bölüm 2.3.'de açıklanan açıklama modeli test edilmeden önce modelde yer alacak değişkenlerin birbirleri ile olan korelasyonları analiz edilmiştir. Korelasyon matrisi Tablo 11'da sunulmaktadır.

Korelasyon verileri incelendiğinde araştırmanın devamı açısından bazı önemli hususlar gözlenmiştir. İlk olarak açıklama endeksinin işletmelerin hasılat ve varlık tutarları ile pozitif yönde ilişkisi olduğu görülmektedir. Diğer bir deyişle satışları ve varlıkları yüksek işletmeler daha fazla açıklama yapmaktadır. Açıklama endeksi ayrıca borçluluk ile de istatistiki olarak anlamlı düzeyde pozitif korelasyona sahiptir. Buna göre borçluluk oranı yüksek olan işletmeler finansal tablolarında daha fazla açıklamada bulunmaktadır. Açıklama endeksi ile hukuk sistemleri arasında da 2005 yılı hariç olmak üzere anlamlı korelasyon olduğu ortaya çıkmıştır. Korelasyon sonuçları İçtihat hukuku sisteminde yer alan Avustralya ve İngiliz şirketlerinin daha fazla finansal açıklamada bulunduğunu göstermektedir. 2005 yılının sonuçlarının farklı olmasının muhtemel nedeni bu şirketlerin tamamının UFRS kullanmaya başlamamasıdır. Araştırma açısından asıl önemli olan ise açıklama endeksinin kültür değerleri ile olan korelasyonudur. Beklendiği üzere her üç yılda da açıklama düzeyi erillik haricindeki diğer üç kültür değeri değişkeni ile anlamlı düzeyde korelasyona sahiptir. Açıklama endeksi ile belirsizlikten kaçınma ve otorite mesafesi kültür değerleri ile açıklama arasında negatif, bireysellik ile pozitif korelasyon vardır.

2005 yılı ve sonrasında, işletmelerin finansal açıklama düzeylerinin üzerindeki kültür değerlerinin etkilerinin ortadan kalkıp kalkmadığının belirlenmesinde kullanılacak açıklama modelinin kurulması bakımından diğer değişkenlerin birbirleri ile olan korelasyonları da incelenmiştir. Bu bağlamda özellikle kontrol değişkenleri ile kültür değerleri arasındaki korelasyonlar anlamlıdır.

Beklendiği üzere kültür değerleri ile hukuk sistemleri arasındaki korelasyon anlamlı düzeyde belirlenmiştir. Hukuk sistemleri erillik dışında diğer tüm kültür değerleri ile anlamlı düzeyde ilişkili görülmektedir. Benzer şekilde borçluluk ile kültür değerleri arasında erillik hariç olmak üzere anlamlı korelasyon mevcuttur.

Hasılat ve varlık tutarları arasında da bekleneceği üzere anlamlı düzeyde pozitif korelasyon bulunmaktadır. Ayrıca borçluluk ile varlıklar ve hasılat arasında da pozitif korelasyon mevcuttur. Buna göre büyük şirketlerin borçlulukları da yüksektir. Bu sonuç, büyük şirketlerin daha fazla kaynağa ihtiyaç duymalarından ötürü şaşırtıcı değildir.

Her üç yılda açıklama endeksi ile istatistiksel olarak anlamlı düzeyde korelasyonu olan bağımsız değişkenlerin özeti Tablo 10'de sunulmuştur. Tablodan da izleneceği üzere, bireysellik kültür değeri ile açıklama arasındaki pozitif korelasyon her üç yılda da istatistiki olarak anlamlıdır. Benzer şekilde belirsizlik ve otorite mesafesi kültür değerleri ile açıklama arasındaki negatif korelasyon da incelenen üç yılda istatistiksel olarak anlamlıdır. Erillik kültür değeri ile açıklama endeksi arasındaki korelasyon hiçbir yılda anlamlı değildir. Hukuk sistemleri ile açıklama endeksi arasında 2004 yılında belirlenen anlamlı pozitif korelasyon, 2005 yılında istatistiksel olarak anlamlılığını yitirmiştir. Hukuk sistemleri ile açıklama endeksi arasındaki pozitif korelasyon 2006 yılında yine istatistiksel olarak anlamlı olarak belirlenmiştir. 2005 yılındaki sonuçlar, Avustralyalı ve İngiliz şirketlerin tamamının 2005 yılında UFRS kullanmamaları olarak yorumlanmıştır. Şirket büyüklüğünün ölçütü olan varlıklar ve hasılat ile açıklama endeksi arasında da 2004, 2005 ve 2006 yıllarında istatistiki olarak anlamlı pozitif korelasyon belirlenmiştir. Ancak hasılat ile açıklama endeksi arasındaki korelasyon, 2004 ve 2006 yıllarında varlıklar kadar yüksek değildir. Satış karlılığı ile açıklama endeksi arasındaki korelasyonlar gözden geçirildiğinde, 2004 ve 2006 yıllarında anlamlı düzeyde ilişki belirlenmez iken, 2005 yılında 0,05 düzeyinde anlamlı pozitif korelasyon olduğu gözlenmiştir. Özsermaye karlılığı ile açıklama arasında hiçbir yılda anlamlı düzeyde korelasyon belirlenmemiştir.

Kontrol değişkenlerinin birbirleri ile olan ilişkilerinin açıklama modeli üzerindeki etkileri regresyon analizlerinin sunulduğu bölümde açıklanacaktır.

Tablo 10 Korelasyon Özet Tablosu

	2004	2005	2006
Belirsizlik	- ***	- ***	- ***
Bireysellik	+ ***	+ ***	+ ***
Otorite Mesafesi	- ***	- ***	- ***
Varlıklar	+ ***	+ ***	+ ***
Hasılat	+ **	+ ***	+ **
Borçluluk	+ ***	+ ***	+ ***
Satış Karlılığı	+	+ **	+
Hukuk Sistemleri	+ ***	+ ***	+ ***

*** 0,01 düzeyinde anlamlı

** 0,05 düzeyinde anlamlı

Tablo 11 Korelasyon Matrisi

Panel A-2004	Hasılat	Varlıklar	Açıklama Endeksi	Borçluluk	Özsermaye Kârlılığı	Satış Kârlılığı	Belirsizlik	Erillik	Hukuk Sistemleri	Bireysellik	Otorite Mesafesi
Hasılat	1	0.78***	0.16**	0.15**	0.053	-0.074	-0.007	-0.005	-0.080	0.071	-0.035
Varlıklar		1	0.19***	0.19***	0.027	-0.068	0.073	0.080	-0.15**	0.033	-0.016
Açıklama Endeksi			1	0.25***	0.050	0.088	-0.49***	0.111	0.49***	0.38***	-0.51***
Borçluluk				1	0.087	-0.057	-0.21***	0.133	0.25***	0.39***	-0.29***
Özsermaye Kârlılığı					1	0.17**	-0.052	0.092	0.110	0.030	-0.009
Satış Kârlılığı						1	-0.018	0.106	0.16**	0.005	-0.008
Belirsizlik							1	-0.130	-0.77***	-0.75***	0.88***
Erillik								1	0.406***	0.183**	-0.219***
Hukuk Sistemleri									1	0.63***	-0.55***
Bireysellik										1	-0.69***
Otorite Mesafesi											1

*** 0,01 düzeyinde anlamlı

** 0,05 düzeyinde anlamlı

* 0,1 düzeyinde anlamlı

Panel B-2005	Hasılat	Varlıklar	Açıklama Endeksi	Borçluluk	Özsermaye Kârlılığı	Satış Kârlılığı	Belirsizlik	Erillik	Hukuk Sistemi	Bireysellik	Otorite Mesafesi
Hasılat	1	0.87***	0.26***	0.22***	0.036	-0.069	-0.010	-0.006	-0.091	0.069	-0.056
Varlıklar		1	0.31***	0.27***	-0.018	-0.022	0.078	0.055	-0.14**	0.038	0.013
Açıklama Endeksi			1	0.29***	0.041	0.17**	-0.33***	-0.002	0.111	0.49***	-0.40***
Borçluluk				1	0.25***	-0.16**	-0.102	0.109	0.037	0.27***	-0.14*
Özsermaye Kârlılığı					1	0.112	-0.22***	0.117	0.24***	0.18**	-0.15**
Satış Kârlılığı						1	-0.16**	0.25***	0.28***	0.20***	-0.15**
Belirsizlik							1	-0.13*	-0.76***	-0.75***	0.88***
Erillik								1	0.40***	0.19***	-0.22***
Hukuk Sistemi									1	0.63***	-0.55***
Bireysellik										1	-0.70***
Otorite Mesafesi											1

*** 0,01 düzeyinde anlamlı

** 0,05 düzeyinde anlamlı

* 0,1 düzeyinde anlamlı

Panel C- 2006	Hasılat	Varlıklar	Açıklama Endeksi	Borçluluk	Özsermaye Kârlılığı	Satış Kârlılığı	Belirsizlik	Erillik	Hukuk Sistemi	Bireysellik	Otorite Mesafesi
Hasılat	1	0.87***	0.14**	0.17**	0.110	-0.071	-0.014	-0.020	-0.087	0.065	-0.057
Varlıklar		1	0.19***	0.25***	0.057	-0.035	0.068	0.048	-0.142*	0.042	-0.008
Açıklama Endeksi			1	0.26***	0.075	0.035	-0.56***	0.117	0.42***	0.69***	-0.58***
Borçluluk				1	-0.003	-0.14*	-0.095	0.14*	0.026	0.26***	-0.14*
Özsermaye Kârlılığı					1	0.39***	-0.107	0.057	0.12*	0.14*	-0.102
Satış Kârlılığı						1	-0.16**	0.21***	0.28***	0.17**	-0.13**
Belirsizlik							1	-0.13*	-0.77***	-0.74***	0.89***
Erillik								1	0.40***	0.18***	-0.22***
Hukuk Sistemi									1	0.63***	-0.55***
Bireysellik										1	-0.69***
Otorite Mesafesi											1

*** 0,01 düzeyinde anlamlı

** 0,05 düzeyinde anlamlı

* 0,1 düzeyinde anlamlı

3.6. Regresyon Analizleri:

Bölüm 2.4’de araştırmada test edilecek hipotezler ve hipotezlerin test edilmesinde kullanılacak Açıklama Modeli açıklanmıştır. Bu modele göre belirlenen fonksiyon ise aşağıdaki gibidir:

$$A\check{c}k_{t,i} = b_0 + b_1BK_{\bar{u}} + b_2B_{\bar{u}} + b_3OM_{\bar{u}} + b_4E_{\bar{u}} + b_5HS_{\bar{u}} + b_6B\ddot{U}S_{t,i} + b_7B\ddot{U}V_{t,i} + b_8BO_{t,i} + b_9\ddot{O}K_{t,i} + b_{10}SK_{t,i} + b_{11}SPK_i$$

$A\check{c}k_{t,i}$	= t döneminde i işletmesinin açıklama endeksi
$BK_{\bar{u}}$	= \bar{u} ülkesinin belirsizlikten kaçınma değeri
$B_{\bar{u}}$	= \bar{u} ülkesinin bireysellik değeri
$OM_{\bar{u}}$	= \bar{u} ülkesinin otorite mesafesi değeri
$E_{\bar{u}}$	= \bar{u} ülkesinin erillik değeri
$HS_{\bar{u}}$	= \bar{u} ülkesinin hukuk sistemi
$B\ddot{U}S_{t,i}$	= t zamandaki i işletmesinin büyüklüğü (Euro bazında satışların doğal logaritması)
$B\ddot{U}V_{t,i}$	= t zamandaki i işletmesinin büyüklüğü (Euro bazında varlıkların doğal logaritması)
$BO_{t,i}$	= t zamandaki i işletmesinin borçluluk oranı (toplam yükümlülükler/toplam varlıklar)
$\ddot{O}K_{t,i}$	= t zamandaki i işletmesinin özsermaye karlılık oranı (net karın özsermayeye oranı)
$SK_{t,i}$	= t zamandaki i işletmesinin net kar oranı (net karın toplam hasılatı oranı)
SPK_i	= i işletmesinin sermaye piyasalarındaki kotasyonu

Ancak regresyon analizleri yapılmadan önce Bölüm 3.5’de açıklandığı üzere değişkenlerin birbirleri ile olan korelasyonları hesaplanmıştır. Korelasyon verilerine göre bağımsız değişkenlerin bazılarının arasında anlamlı düzeyde ilişki saptanmıştır. Buna göre aşağıda açıklandığı üzere bazı değişkenler çoklu korelasyon problemi yaratmamaları için modelden çıkarılmıştır.

Varlıklar ile hasılat tutarları arasındaki korelasyon oldukça yüksek olduğundan şirket büyüklüğü değişkeni olarak varlıklar kullanılmıştır. Regresyon analizinde varlık tutarlarının logaritmik dönüşümü yer almaktadır.

Kültür değerleri ile hukuk sistemleri arasında da anlamlı düzeyde korelasyon bulunduğundan hukuk sistemleri modelden çıkarılmıştır. Ancak geçmiş çalışmalardan izlendiği üzere İtihat hukuku sisteminde yer alan şirketlerin açıklama düzeyleri ile Roma hukuk sisteminde yer alan şirketlerin açıklama düzeyleri üzerindeki kültür etkileri farklı olabilmektedir. Bu nedenle tüm verilere regresyon uygulanmasının yanı sıra, hukuk sistemleri ayrıştırılarak regresyon analizleri de yapılmış ve kültürün hukuk sistemlerine göre açıklama endeksine etkileri ayrıca incelenmiştir.

Model dışı bırakılan bir diğer değişken de borçluluk oranıdır. Borçluluk oranı da toplam varlıklar ile anlamlı düzeyde ilişkili olduğundan modelin dışına alınmıştır.

Satış kârlılığı ile özsermaye kârlılığı da birbirleri ile ilişkilidir. Hasılat tutarı model dışı bırakıldığından kârlılık değişkeni olarak satış kârlılığı kullanılmıştır.

Regresyon analizi açısından önemli bir diğer husus ise kültür değerlerinin birbirleri ile olan korelasyonlarıdır. Erillik değeri dışında kalan diğer tüm kültür değerlerinin birbirleri ile olan korelasyonları anlamlı düzeydedir. Kültür değerleri bu araştırmanın temel bağımsız değişkenlerini oluşturduğundan model dışı bırakılamamıştır. Ancak çoklu korelasyon sorununu ortadan kaldırmak amacı ile regresyon fonksiyonu her bir kültür değeri tek başına kullanılarak analiz edilmiştir.

3.6.1 Tüm Veriler ile Uygulanan Regresyon Analizleri

2004, 2005 ve 2006 yılları verileri kullanılarak elde edilen regresyon sonuçları Tablo 12’de, sırasıyla Panel A, Panel B ve Panel C’de sunulmuştur.

Regresyon analizlerinin sonuçlarına göre geliştirilen açıklama modeli istatistiksel olarak her üç yılda da anlamlı düzeydedir. Modelin R^2 değerleri 17,7 ile 52,4 arasında değişmektedir. R^2 değerleri tahminde kullanılacak kadar yüksek olmamakla birlikte, muhasebe yazınından da takip edilebileceği üzere, yeterli görülmektedir.

Her bir yıl için yapılan regresyon analizleri incelendiğinde varlıkların logaritmik dönüşümü ile ifade edilen şirket büyüklüğü değişkeninin her yılda açıklama düzeyini istatistiksel olarak anlamlı düzeyde etkilediği görülmektedir. Diğer bir ifade ile büyük şirketler finansal tablolarında daha fazla açıklamada bulunmaktadırlar. Bu sonuç UFRS öncesinde de sonrasında da değişmemektedir.

Tablo 12 Panel A 2004 Regresyon Analizi

Değişken	Belirsizlik		Erillik		Bireysellik		Otorite Mesafesi	
	Katsayı	t-değeri	Katsayı	t-değeri	Katsayı	t-değeri	Katsayı	t-değeri
Kesişim	0.594	11.179***	0,359	6.893***	0.274	5.082***	0.600	11.240***
Satış karlılığı	0.028	1.934*	0.028	1.695*	0.028	1.789*	0.028	1.974**
SP Kotasyonu	0.038	2.125**	0.068	3.405***	0.054	2.860***	0.036	2.026**
Büyüklik	0.049	4.063***	0.044	3.188**	0.035	4.241***	0.045	3.795***
Kültür değeri	-0.003	-7.410***	0.001	1.261	0.002	4.241***	-0.004	-7.473***
R2	35.4		17.7		24.1		35.6	
F-değeri	26.409***		10.351***		15.287***		26.689***	

Tablo 12 Panel B 2005 Regresyon Analizi

Değişken	Belirsizlik		Erillik		Bireysellik		Otorite Mesafesi	
	Katsayı	t-değeri	Katsayı	t-değeri	Katsayı	t-değeri	Katsayı	t-değeri
Kesişim	0.556	11.989***	0.461	10.939***	0.336	8.163***	0.581	12.775***
Satış karlılığı	0.089	1.887*	0.142	2.825***	0.068	1.478	0.086	1.867*
SP Kotasyonu	0.019	1.270	0.028	1.846*	0.021	1.490	0.016	1.074
Büyüklik	0.061	6.005***	0.064	5.887***	0.047	5.975***	0.059	5.964***
Kültür değeri	-0.002	-4.423***	-0.0001	-1.514	0.002	4.615***	-0.003	-5.456***
R2	30.6		24.4		35.6		33.8	
F-değeri	20.963***		15.321***		26.236***		24.297***	

Tablo 12 Panel C 2006 Regresyon Analizi

Değişken	Belirsizlik		Erillik		Bireysellik		Otorite Mesafesi	
	Katsayı	t-değeri	Katsayı	t-değeri	Katsayı	t-değeri	Katsayı	t-değeri
Kesişim	0.713	16.059***	0.466	9.904***	0.306	8.103***	0.722	16.239***
Satış karlılığı	-0.031	-0.915	0.011	0.272	-0.046	-1.428	-0.023	-0.683
SP Kotasyonu	-0.009	-0.663	0.020	1.180	0.003	0.226	-0.011	-0.808
Büyüklik	0.063	6.51***	0.060	4.936***	0.035	3.700***	0.059	6.103***
Kültür değeri	-0.003	-9.627***	0.0004	1.084	0.004	11.650***	-0.004	-9.810***
R2	45.1		18.2		52.4		45.8	
F-değeri	38.172***		10.372***		51.254***		39.256***	

*** %1 düzeyinde anlamlı

** %5 düzeyinde anlamlı

* %10 düzeyinde anlamlı

UFRS öncesini temsil eden 2004 yılında açıklama düzeyini anlamlı düzeyde açıklayan bir başka değişken de satışların karlılığıdır. Büyüklük değişkeni kadar anlamlı düzeyde olmamakla birlikte satış karlılığı yüksek olan şirketlerin daha fazla açıklama yaptıkları görülmüştür. Satışların karlılığı 2005 yılı finansal tablo açıklamalarında da etkisini sürdürmüş ancak 2006 yılında örneklem içinde yer alan tüm şirketlerin UFRS kullanmaya başlamaları ile açıklama endeksi üzerindeki etkisini kaybetmiştir.

Şirketlerin finansal enstrümanlarının birden fazla sermaye piyasalarında işlem görmesini temsil eden kotasyon değişkeninin de açıklama endeksi üzerindeki etkisi satış karlılığına benzer sonuçlar göstermektedir. 2004 yılı finansal tablolarında birden fazla sermaye piyasalarında işlem görme durumu açıklama endeksini anlamlı düzeyde pozitif olarak etkilemektedir. Birden fazla sermaye piyasasında işlem gören şirketler daha fazla açıklama yapmaktadırlar. Birden fazla sermaye piyasasında kote olmanın açıklama endeksi üzerindeki etkisi 2005 ve 2006 yıllarında UFRS kullanılarak finansal tablo hazırlanması ile birlikte anlamlılığını yitirmiştir.

Bu araştırma açısından ise asıl önemli olan kültürel değerlerin açıklama endeksi üzerindeki etkileridir. Tablo 12'den izleneceği üzere erillik dışında kalan tüm kültür değerlerinin açıklama endeksi üzerinde etkileri istatistiksel olarak anlamlı düzeydedir.

Belirsizlikten kaçınma kültür değeri beklendiği üzere açıklama endeksini ters yönde etkilemektedir. Diğer bir deyişle belirsizlikten kaçınma puanı yüksek olan ülkelerdeki şirketler finansal tablolarında daha az açıklama yapmaktadırlar. Belirsizlikten kaçınma değerinin açıklama endeksi üzerindeki etkisi incelemede bulunulan her yılda saptanmıştır. Örnekleme yer alan şirketlerinin UFRS kullanarak finansal tablo hazırlamaları belirsizlikten kaçınmanın açıklama üzerindeki etkisini ortadan kaldırmamıştır.

Erillik kültür değerinin ise açıklama üzerinde hiçbir yılda anlamlı düzeyde bir etkisi belirlenmemiştir. Bu sonuç geçmiş çalışmalar ile de uyumludur.

Bireysellik kültür değerinin açıklama üzerinde pozitif yönde anlamlı düzeyde etkisi olduğu belirlenmiştir. İnceleme kapsamındaki her üç yılda da bireysellik puanı yüksek olan ülkelerde yer alan şirketlerin finansal tablolarında daha fazla açıklama yaptıkları görölmüştür. Bu kültür değerinin açıklama üzerindeki etkisi de UFRS'ye geçiş ile ortadan kalkmamıştır.

Son olarak otorite mesafesinin açıklama endeksi üzerindeki etkilerine bakacak olursak, otorite mesafesi yüksek olan ülkelerde yer alan ülkelerin finansal tablolarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde az açıklama yaptıkları gözlenmiştir. Otorite mesafesinin açıklama üzerinde negatif bir etkisi bulunmaktadır. Belirsizlikten kaçınma, bireysellik gibi otorite mesafesinin finansal açıklama üzerindeki etkisi de şirketlerin UFRS kullanması ile ortadan kalkmamıştır.

2004 yılı regresyon analizi sonuçlarına göre UFRS öncesinde kültür değerlerinin açıklama düzeyine etkisi vardır şeklinde kurulan birinci hipotez red edilememiştir.

2005 ve 2006 yılı regresyon analizleri ise ikinci hipotezin test edilmesine yöneliktirler. İkinci hipotez, UFRS kullanıldıktan sonra açıklama üzerinde var olması muhtemel kültürel etkilerin ortadan kalkması olarak kurulmuştur. Regresyon sonuçlarına göre ikinci hipotez red edilmiştir.

3.6.2 Hukuk Sistemleri Ayırıtılarak Yapılan Regresyon Analizleri

Açıklama, kültür değerleri ve hukuk sistemleri üzerinde yapılmış geçmiş çalışmalarda ortaya çıkan bir sonuç, kültür değerlerinin açıklama üzerindeki etkilerinin hukuk sistemlerine göre farklılık gösterdiğidir. Bu nedenle yukarıdaki regresyon analizleri ülkeler hukuk sistemlerine göre ayırıtılarak da yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 13 ve Tablo 14'de sunulmaktadır.

Regresyon analizleri incelendiğinde, Roma Hukuku sınıflandırmasında yer alan şirketlerde açıklama modelinin her üç yılda da istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. Erillik dışında kalan tüm kültür değerleri finansal açıklamayı etkilemektedir. Erillik ile açıklama arasında 2005 yılında istatistiki olarak 0,10 anlamlılık düzeyinde negatif bir ilişki ortaya çıksa da, geçiş dönemi sonrasında 2006 yılında etkisini yitirmiştir.

Tablo 13 Roma Hukuku Regresyon Analizi

Panel A 2004	Belirsizlik		Erillik		Bireysellik		Otorite Mesafesi	
	Katsayı	t-değeri	Katsayı	t-değeri	Katsayı	t-değeri	Katsayı	t-değeri
Kesişim	0.474	6.591***	0.344	7.007***	0.377	6.988***	0.442	7.249***
Satış karlılığı	0.011	0.525	0.006	0.289	-0.003	-0.135	0.010	0.48
SP Kotasyonu	0.075	3.406***	0.088	4.039***	0.102	4.799***	0.077	3.594***
Büyüklik	0.053	4.104***	0.054	4.038***	0.058	4.233***	0.048	3.814***
Kültür değeri	-0.002	-2.695***	-0.001	1.474	-0.001	-1.941**	-0.002	-2.930***
R2	33.3		30.8		31.6		33.9	
F-değeri	16.855***		15.044***		15.612***		17.325***	
	*** %1 düzeyinde anlamlı							
	** %5 düzeyinde anlamlı							
	* %10 düzeyinde anlamlı							

Panel B 2005	Belirsizlik		Erillik		Bireysellik		Otorite Mesafesi	
	Katsayı	t-değeri	Katsayı	t-değeri	Katsayı	t-değeri	Katsayı	t-değeri
Kesişim	0.682	12.341***	0.439	10.273***	0.301	7.520***	0.595	12.174***
Satış karlılığı	0.049	0.826	0.058	0.846	0.022	0.381	0.031	0.507
SP Kotasyonu	0.015	0.927	0.044	2.499**	0.028	1.804*	0.024	1.417
Büyüklik	0.069	7.059***	0.070	6.203***	0.043	4.214***	0.064	6.372***
Kültür değeri	-0.004	-6.362***	-0.001	-1.840*	0.003	6.828***	-0.003	-5.642***
R2	48.3		34.3		50.0		45.6	
F-değeri	31.238***		17.477***		33.517***		28.032***	
	*** %1 düzeyinde anlamlı							
	** %5 düzeyinde anlamlı							
	* %10 düzeyinde anlamlı							

Panel C 2006 Değişken	Belirsizlik		Erillik		Bireysellik		Otorite Mesafesi	
	Katsayı	t-değeri	Katsayı	t-değeri	Katsayı	t-değeri	Katsayı	t-değeri
Kesişim	0.712	12.559***	0.453	10.224***	0.323	8.094***	0.625	12.572***
Satış karlılığı	0.004	0.081	0.008	-0.158	-0.011	-0.242	-0.011	-0.245
SP Kotasyonu	0.013	0.785	0.045	2.443**	0.033	2.099**	0.022	1.277
Büyüklik	0.070	6.834***	0.068	5.719***	0.037	3.560***	0.062	6.030***
Kültür değeri	-0.004	-6.453***	-0.001	-1.314	0.003	7.316***	-0.003	-5.921***
R2	48.8		33.5		52.1		46.8	
F-değeri	31.452***		16.634***		35.861***		29.007***	
*** %1 düzeyinde anlamlı								
** %5 düzeyinde anlamlı								
* %10 düzeyinde anlamlı								

Tablo 14 İctihat Hukuku Regresyon Analizi

Panel A 2004 Değişken	Belirsizlik		Erillik		Bireysellik		Otorite Mesafesi	
	Katsayı	t-değeri	Katsayı	t-değeri	Katsayı	t-değeri	Katsayı	t-değeri
Kesişim	0.221	1.770*	1.690	7.171***	0.364	0.951	-2.911	-3.761***
Satış karlılığı	0.011	0.825	0.011	0.825	0.020	1.223	0.011	0.825
SP Kotasyonu	-0.001	-0.062	-0.001	-0.062	-0.011	-0.467	-0.001	-0.062
Büyüklik	0.055	2.271**	0.055	2.271**	0.007	0.258	0.055	2.271**
Kültür değeri	0.006	4.644***	-0.020	-4.644***	0.003	0.807	0.095	4.644***
R2	31.2		31.2		4.4		31.2	
F-değeri	6.009***		6.009***		0.608		6.009***	
*** %1 düzeyinde anlamlı								
** %5 düzeyinde anlamlı								
* %10 düzeyinde anlamlı								

Panel B 2005 Değişken	Belirsizlik		Erillik		Bireysellik		Otorite Mesafesi	
	Katsayı	t-değeri	Katsayı	t-değeri	Katsayı	t-değeri	Katsayı	t-değeri
Kesişim	0.643	3.639***	0.469	1.351	1.623	0.602	1.013	0.917
Satış karlılığı	0.189	2.443**	0.189	2.443**	0.189	2.443**	0.189	2.443**
SP Kotasyonu	-0.018	-0.622	-0.018	-0.622	-0.018	-0.622	-0.018	-0.622
Büyüklik	0.021	0.627	0.021	0.627	0.021	0.627	0.021	0.627
Kültür değeri	-0.001	-0.383	0.002	0.383	-0.011	-0.383	-0.011	-0.383
R2	10.8		10.8		10.8		10.8	
F-değeri	1.545		1.545		1.545		1.545	
*** %1 düzeyinde anlamlı								
** %5 düzeyinde anlamlı								

Panel C 2006 Değişken	Belirsizlik		Erillik		Bireysellik		Otorite Mesafesi	
	Katsayı	t-değeri	Katsayı	t-değeri	Katsayı	t-değeri	Katsayı	t-değeri
Kesişim	0.640	3.639***	1.059	3.973***	-1.726	-0.829	-0.254	-0.298
Satış karlılığı	-0.096	-2.050**	-0.096	-2.050**	-0.096	-2.050**	-0.096	-2.050**
SP Kotasyonu	-0.046	-2.032**	-0.046	-2.032**	-0.046	-2.032**	-0.046	-2.032**
Büyükük	0.034	1.351	0.034	1.351	0.034	1.351	0.034	1.351
Kültür değeri	-0.002	-1.194	-0.005	-1.194	0.027	1.194	0.027	1.194
R2	19.6		19.6		19.6		19.6	
F-değeri	2.987**		2.987**		2.987**		2.987**	
***	%1 düzeyinde anlamlı							
**	%5 düzeyinde anlamlı							

İçtihat Hukuku sisteminde ise finansal açıklama modeli yıllar itibari ile farklılıklar sergilemektedir. 2004 yılında 0.01 düzeyinde anlamlı olan açıklama modeli 2005 yılı geçiş dönemi sırasında etkisini yitirmiş, 2006 yılında Roma Hukuku'na kıyasla göreceli olarak daha az da olsa istatistiksel olarak anlamlılığını tekrar kazanmıştır. Ancak asıl önemli nokta, Roma Hukuku ve İçtihat Hukuku gözlemlerine uygulanan regresyon analizi sonuçlarında kültür değeri değişkenlerinin etkisidir. Roma Hukuku ülkelerinde erillik dışında kalan tüm kültür değerleri tüm yıllarda finansal açıklama üzerinde istatistiksel olarak önemli iken, İçtihat Hukuku ülkelerinde UFRS uygulanması ile birlikte, kültür değerlerinin açıklama üzerindeki etkileri ortadan kalkmıştır. İçtihat Hukuku ülkelerinde, UFRS sonrasında açıklama üzerinde karlılık ve sermaye piyasalarında kotasyon değişkenlerinin etkili olduğu görülmektedir.

Özetle, Roma Hukuku ülkelerinde kültür değerlerinin finansal açıklama üzerindeki etkilerinin UFRS uygulaması sonrasında, 2005 ve 2006 yıllarında sürdüğü belirlenmiştir. İçtihat Hukuku ülkelerinde ise kültür değerlerinin açıklama üzerindeki etkilerini, UFRS sonrasında yitirdikleri tespit edilmiştir.

Ancak, bu araştırmada regresyon analizlerinin Roma Hukuku ve İçtihat Hukuku olarak ayrılmasının önemli bir kısıtı bulunmaktadır. Bu araştırma örneğinde yalnızca İngiltere ve Avustralya İçtihat Hukuk sisteminde yer alırken, Roma Hukuk sisteminde yer alan beş ülke mevcuttur. Diğer bir deyişle, iki hukuk sisteminde gözlem sayıları eşit değildir.

Regresyon analizinin hukuk sistemlerine göre ayrı ayrı yapılması sonucunda elde edilen sonuçlar, kültür değerlerinin açıklama üzerindeki etkilerinin Roma hukuku ülkelerinde devam ettiğini, İçtihat ülkelerde ise az olan etkinin UFRS sonrasında ortadan kalktığını göstermesi açısından önemlidir. Ancak gözlem sayılarındaki eşitsizlik göz önünde bulundurularak sonuçların genellenmesi uygun değildir.

3.6.3 Türkiye verileri kullanılmaksızın yapılan regresyon analizleri

Tanımlayıcı istatistiklerin sunulduğu Tablo 7,8 ve 9'dan görüleceği üzere Türk şirketlerinin açıklama oranları özellikle 2005 ve 2006 yıllarında diğer ülkelerden daha düşüktür. Türk şirketlerinin varlık büyüklüklerinin örnekleme yer alan diğerlerine oranla daha küçük olmaları ve İMKB'nin örneklemedeki tek gelişmekte olan piyasa olması nedeniyle⁵, regresyon analizleri Türkiye verileri dışarıda bırakılarak yeniden gerçekleştirilmiştir.

Tablo 15 Regresyon Analizleri- Türkiye Hariç

Değişken	Belirsizlik		Erillik		Bireysellik		Otorite Mesafesi	
	Katsayı	t-değeri	Katsayı	t-değeri	Katsayı	t-değeri	Katsayı	t-değeri
Kesişim	0.573	9.559***	0.438	6.531***	-0.092	-0.704	0.572	9.700***
Satış karlılığı	0.044	2.368**	0.050	2.368**	0.034	1.716	0.044	2.372**
SP Kotasyonu	0.039	2.065**	0.064	3.018***	0.057	2.904***	0.036	1.932
Büyükük	0.058	3.756***	0.028	1.633	0.059	3.469***	0.061	3.987***
Kültür değeri	-0.004	-6.792***	0.001	-0.853	0.006	4.704***	-0.005	-7.153***
R2	31.5		12.5		22.6		33.1	
F-değeri	18.747***		5.829***		11.916***		20.179***	
Panel B- 2005								
Değişken	Belirsizlik		Erillik		Bireysellik		Otorite Mesafesi	
	Katsayı	t-değeri	Katsayı	t-değeri	Katsayı	t-değeri	Katsayı	t-değeri
Kesişim	0.615	12.359***	0.629	12.880***	0.611	6.075***	0.622	12.621***
Satış karlılığı	0.100	2.019**	0.141	2.820***	0.112	2.194**	0.099	2.004**
SP Kotasyonu	0.017	1.128	0.014	0.937	0.020	1.365	0.015	1.033
Büyükük	0.032	2.599**	0.032	2.652***	0.027	2.080**	0.035	2.786***
Kültür değeri	-0.001	-1.375	0.001	-2.531**	-0.001	-0.178	-0.001	-1.946*
R2	9.1		11.6		8.1		10.2	
F-değeri	4.018***		5.246***		3.512***		4.533***	

⁵ <http://www.imf.org/external/pubs/ft/gfsr/2008/02/pdf/text.pdf>, 2008

Panel C- 2006 Değişken	Belirsizlik		Erillik		Bireysellik		Otorite Mesafesi	
	Katsayı	t-değeri	Katsayı	t-değeri	Katsayı	t-değeri	Katsayı	t-değeri
Kesişim	0.782	17.091***	0.710	13.931***	0.254	2.692***	0.254	2.692***
Satış karlılığı	-0.054	-1.543	-0.021	-0.526	-0.074	-2.013**	-0.074	-2.013**
SP Kotasyonu	-0.012	-0.931	-0.004	0.259	0.000	0.019	0.000	0.019
Büyüklik	0.035	2.960***	0.013	1.047	0.041	3.274***	0.041	3.274***
Kültür değeri	-0.002	-6.168***	0.000	0.251	0.005	5.545***	0.005	5.545***
R2	20.6		12.7		17.4		17.4	
F-değeri	10.088***		3.713***		8.239**		8.239***	
***	%1 düzeyinde anlamlı							
**	%5 düzeyinde anlamlı							
*	%10 düzeyinde anlamlı							

Türkiye örneklem dışında kaldığında, her üç yılda da açıklama modelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. 2004 yılında, erillik dışında kalan tüm kültür değerlerinin açıklama üzerinde beklenen yönde etkili oldukları belirlenmiştir.

Geçiş dönemi olan 2005 yılında kültür değerlerinin açıklama üzerindeki etkileri değişim göstermiştir. 2006 yılında erillik dışında kalan tüm kültür değerlerinin finansal açıklamayı anlamlı düzeyde etkilediği belirlenmiştir. Ancak açıklamayı negatif etkilemesi beklenen otorite mesafesi, açıklamayı pozitif yönde anlamlı düzeyde etkilemiştir.

Bu sonuçlara göre ekonomisi gelişmekte olan Türkiye örneğinde yer alan şirketler araştırma kapsamı dışında bırakılsalar bile kültür değerleri finansal tablolarda açıklamayı etkilemeye devam etmektedir.

BÖLÜM IV. SONUÇ VE ÖNERİLER

Muhasebede uluslararası yakınsamada önemli bir gelişme olarak 1 Ocak 2005 tarihinden itibaren birçok ülkede işletmeler konsolide finansal tablolarını UFRS'ye uygun olarak hazırlamaya başlamışlardır. UFRS'nin dünya üzerinde birçok ülkede kullanılmaya başlaması sonucunda finansal tablolar arasındaki farklılıkların ortadan kalkması ve karşılaştırılabilir finansal bilgi sunulması beklenmektedir. Diğer bir deyişle, UFRS'nin finansal raporlama üzerindeki sosyal, politik, ekonomik ve kültürel çevrenin etkilerini gidermesi amaçlanmaktadır.

Küresel olarak tek bir muhasebe standart seti kullanılarak finansal tablo hazırlanmasının, diğer bir deyişle finansal raporlamada yakınsamanın temel amacı karşılaştırılabilir finansal tablo yayınlanmasıdır. Yakınsama sonucunda küresel sermaye piyasalarında etkin bilgi dağılımının sağlanması, uluslararası şirketlerin raporlama maliyetlerinin azaltılması ve finansal raporlamaya duyulan güvenin artırılması hedeflenmektedir. Ancak geçmiş yıllarda yapılan araştırmalarda finansal açıklamanın, işletmelerin içinde bulunduğu sosyal, politik ve ekonomik çevreden etkilendiği belirlenmiş, kültürün de bu çevrenin önemli bir parçasını oluşturduğu ortaya konulmuştur.

Muhasebe standartlarında yer alan düzenlemeler ölçüm-değerleme ve finansal açıklama olarak iki bölümde incelenebilmektedir. Bu tez çalışmasında finansal açıklama ele alınmış ve UFRS kullanılmaya başlandıktan sonra kültürel değerlerin finansal açıklama üzerindeki etkilerinin ortadan kalkıp kalkmadığı incelenmiştir. Bu çerçevede UFRS ile yakınsamanın başarıya ulaşip ulaşmadığı finansal açıklama açısından araştırılmıştır.

Araştırmada, Avustralya, Almanya, Fransa, Hollanda, İngiltere, İtalya ve Türkiye'den oluşan yedi ülkeden şirketler seçilerek, bu şirketlerin 2004, 2005 ve 2006 finansal tablolarından finansal açıklama endeksi oluşturulmuştur. Finansal açıklama endeksi ile kültür değerleri arasındaki ilişki açıklama modeline regresyon uygulanarak

analiz edilmiştir. Analizde ayrıca, büyüklük, satışların karlılığı ve sermaye piyasalarında kotasyon değişkenleri, kontrol değişkenleri olarak kullanılmıştır.

Çalışmanın sonuçlarına göre, kültür değerleri UFRS uygulaması öncesinde, geçmiş araştırmalarda da belirlendiği üzere, şirketlerin finansal açıklama düzeylerini anlamlı düzeyde etkilemektedir. Ayrıca, araştırmanın sonuçları UFRS uygulamasının ardından 2006 yılında da kültür değerlerinin finansal açıklama üzerindeki etkilerinin devam ettiğini göstermektedir.

UFRS'ye geçiş sonrasında İtihat Hukuku ülkelerinde kültür değerleri açıklama üzerindeki etkilerini yitirmiştir. Ancak Roma Hukuk sisteminde yer alan ülkelerde UFRS uygulaması sonrasında da erillik dışında kalan kültür değerlerinin açıklama üzerinde anlamlı düzeyde etkisi bulunduğu belirlenmiştir. Buna göre, hukuk sistemlerinin kültür değerlerinin açıklama üzerindeki etkilerinde rol oynadığı görülmektedir. İtihat Hukuku ülkelerinde kültür değerlerinin açıklama üzerindeki etkisi 2006 yılında ortadan kalktığından bu ülkelerde finansal raporlamada yakınsamanın başarıya ulaşmasının daha olası olduğu söylenebilir. Roma Hukuku ülkelerinde ise UFRS kullanılması kültür değerlerinin açıklama üzerindeki etkilerini yitirmesine yol açmamıştır. Roma Hukuku ülkelerinde muhasebe standartlarının yakınsamasında zorluklar yaşanması bu nedenle mümkün görülmektedir.

Araştırmanın bir başka önemli sonucu ise gelişmekte olan ülkeler sınıflandırmasında yer alan Türkiye'de şirketlerin UFRS'nin öngördüğü açıklamaların bir bölümünü uygulamamakta olduklarıdır. UFRS'nin küresel olarak kabul gören yüksek kaliteli standartlar olması, bu standartlara layıkıyla uyum sağlanmasına bağlıdır.

Araştırmada kullanılan açıklama endeksi, 133 maddeden oluşan bir açıklama listesine dayanılarak hazırlanmıştır. Regresyon analizlerinin yanı sıra, ülkelerin açıklama listelerinde yer alan açıklamalarının ortalama düzeyleri de incelenmiştir. İncelemelerin sonuçları genel olarak şirketlerin muhasebe politikalarını açıklama konusunda oldukça şeffaf olduklarını göstermektedir. Bir diğer göze çarpan husus ise finansal araçlarla ilgili

olarak, faiz oranı ve kredi riski bilgilerinin ve finansal araçların makul değer hesaplama yaklaşımlarının açıklanmasında yetersizlikler oluşudur. Ayrıca, şirketlerin ihtiyari açıklama maddelerindeki açıklama oranları da zorunlu maddelere oranla daha düşük olarak gözlenmiştir. Ancak bu noktada standart koyucuların bazı açıklama maddelerinin gerekliliğini sorgulamaları gerektiği kanaati doğmuştur. Örneğin, halen kullanımda olan ve tamamen itfa olmuş varlıkların brüt kayıtlı değerlerinin açıklanmasının gerekliliği tartışılmalıdır. Standart koyucuların bu ve benzer açıklama maddelerini gözden geçirmelerinin şirketlerin açıklama performanslarını arttıracakı düşünülmektedir.

Ortaya çıkan sonuçlara göre, kural koyucuların ve sermaye piyasaları düzenlemelerinden sorumlu kurumların, finansal tabloların düzenlenmesinde kültürün etkisini göz ardı etmemeleri gerekmektedir.

Bu bağlamda, UFRS'ye uyumun yeteri kadar sağlanmasında önemli bir nokta, gözetim fonksiyonunun yerine getirilmesidir. Brown ve Tarca (2005)'ya göre, UFRS uygulamalarının yaptırım gücünün oluşmasında üçlü bir mekanizma yer almalıdır. İlk olarak şirket yöneticilerinin sağlıklı finansal raporlamanın gereklerine inanmaları ve şirket içinde yeterli iç kontrol süreçlerinin yerleştirilmesi gereklidir. Bu gereklilik ise kültürün etkisi dolayısıyla amacına ulaşamayabilir. İkinci olarak denetim şirketlerine UFRS'ye uyum konusunda önemli görevler düşmektedir. Denetim şirketlerinin UFRS uygulamasındaki rolleri tartışılabilir. Bu araştırma kapsamında Türk şirketleri dışında kalan tüm şirketler, dört büyük denetim şirketi tarafından denetlenmişlerdir. Bu şirketlerde görev yapan denetçilerin UFRS konusunda yeterli düzeyde bilgi sahibi oldukları düşünüldüğünden, müşteri şirketlerine de gerekli eğitimi verebilecekleri varsayılmaktadır. Ancak araştırmanın sonuçlarına göre finansal tablolar arasında açıklama farklılıkları devam etmekte ve tüm açıklama maddelerine uyum sağlanmamaktadır. Dört büyük denetim şirketince denetlenmiş olmak, tüm açıklamaların yapılmış olması anlamına gelmemektedir. Diğer taraftan Türk şirketlerinin açıklamalarına bakıldığında, 2005 sonrasında diğer tüm şirketlerden daha az açıklamada buldukları gözlenmiştir. Bir başka nokta ise örnekleme yer alan Türk şirketlerinin yaklaşık %30'unun dört büyük denetim şirketi dışındaki denetim şirketleri tarafından

denetlenmekte olduğudur. Buna göre ulusal denetim şirketlerinin UFRS konusunda eğitime ihtiyaçları olabileceği düşünülmektedir.

Son olarak da ülkelerin gerekli gözetim süreçlerini oluşturmaları önem taşımaktadır. Diğer bir deyişle, etkin gözetim faaliyetleri ile şirketlerin UFRS'ye uyum sağlamaları ve kültürel etkilerin azaltılması mümkün olabilir. Gözetim konusunda ise ülkeler arasında farklı uygulamalar bulunmaktadır. Örneğin Fransa'da muhasebe standartlarına olan uyumun gözetim görevi bir devlet kuruluşu olan sermaye piyasası kurulundadır (Brown ve Tarca, 2005). İngiltere'de ise gözetim görevi bağımsız bir sivil toplum örgütü tarafından yürütülmektedir. Etkin gözetim faaliyetlerinde bulunularak UFRS'ye tam uyumun sağlanmasında da önemli olan husus, gözetim kurumlarına yaptırım gücü tanınması ve bu kurumlarda çalışanlara UFRS konusunda yeterli eğitimin sağlanmasıdır.

Sonuç olarak, 2004, 2005 ve 2006 yılı finansal tablolarında yer alan açıklamalara bakıldığında UFRS uygulaması ile birlikte, açıklama düzeyinin tüm ülkelerde arttığı gözlenmektedir. Dolayısıyla UFRS uygulamasının muhasebede yakınsamada tümüyle başarısız olduğunu söylemek haksızlık olacaktır. Ancak, ülkeler arasındaki kültürel farkların finansal açıklamaya olan etkisi de tek bir muhasebe standart seti kullanılarak tamamen ortadan kaldırılamamıştır.

KAYNAKLAR

- Adhikari, A. Ve Tondkar, R.H. 1992. Environmental Factors Influencing Accounting Disclosure Requirements of Global Stock Exchanges. *Journal of International Financial Management and Accounting*, 4(2): 75-105.
- Ahmed, K. ve Curtis, J.K. 1999. Associations between Corporate Characteristics and Disclosure Levels in Annual Reports: A Meta-Analysis. *British Accounting Review*, 31: 35-61.
- Akdoğan N. ve Sevilengül, O. 2007. *Tekdüzen Muhasebe Sistemi Uygulaması*. İSMMM: İstanbul.
- Akdoğan N. ve Tenker, N. 2001. *Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri*. Gazi Kitabevi: Ankara.
- Archambault, J.J. ve Archambault, M.E. 2003. A multinational Test of Determinants of Corporate Disclosure. *The International Journal of Accounting*, 38: 173-194.
- Ayanoğlu, Y. 2007. Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına Geçişte Yaşanan Sorunlar ve Dünyadaki Uygulamaları, *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 9(3): 99-133.
- Barkema, H.G. ve Vermeulen, F. 1997. What Differences in the Cultural Backgrounds of Partners are Detrimental for International Joint Ventures. *Journal of International Business Studies*, 28(4): 845-864.
- Barret, M.E. 1976. Financial Reporting Practices: Disclosure and Comprehensiveness in an International Setting. *Journal of Accounting Research*, 14(1):10-26.
- Baskerville, R.F. 2003. Hofstede Never Studied Culture. *Accounting Organizations and Society*: 1-14.
- Belkaoui, A. 1983. Economic, Political and civil indicators and Reporting and Disclosure Adequacy: Empirical Investigation. *Journal of Accounting and Public Policy*, 2(3): 207-219.
- Brown, P, ve Tarca, A. 2005. A Commentary on Issues Relating to the Enforcement of International Financial Reporting Standards in EU. *European Accounting Review*, 14(1): 181-212.
- Buzby, S.L. 1974. Selected Items of Information and their Disclosure in Annual Reports. *The Accounting Review*, XLIX(3): 423-435.
- Choi, F.D.S., Frost, C.A. ve Meek, G.K. 1999. *International Accounting*. New Jersey: Prentice Hall International Editions.
- Choi, F.D.S. 1973. Financial Disclosure and Entry to the European Capital Market. *Journal of Accounting Research*, 11(2): 159-175.
- Chow, C. W. Ve Wong-Boren, A. 1987. Voluntary Financial Disclosure by Mexican Corporations. *The Accounting Review*, 62(3): 533-541.
- Deegan, C. 2003. *Financial Accounting Theory*. Australia: McGraw Hill.
- Delvaille, P., Ebberts, G. ve Saccon, C. (2005). International Financial Reporting Convergence: Evidence from Three Continental European Countries. *Accounting in Europe*, 2: 137-164.
- Ding, Y., JeanJean, T. ve Stolowy, H. 2005. Why do national GAAP differ from IAS? The Role of Culture. *The International Journal of Accounting*, 40: 325-350.

- Douppnik, T.S. ve Salter, S.B. 1993. An Empirical Test of a Judgmental International Classification of Financial Reporting Practices. *Journal of International Business Studies*, 41-60.
- Douppnik, T.S. ve Perera, H. 2007. *International Accounting*. New York:McGraw Hill.
- Durukan, M.B. ve Özkan, S. 2004. in *1st International Accounting Conference, On the Way to Convergence*. Capital Market Development Leading to Accounting Harmonization: Culture as a Challenge: 81-116.
- Frank, W.G. 1979. An Empirical Analysis of International Accounting Principles. *Journal of Accounting Research*, 17(2): 593-605.
- Fraser, L.M. ve Ormiston, A. 2007. *Understanding Financial Statements*. Pearson Prentice Hall: New Jersey.
- Gray, S.J. 1988. Towards a Theory of Cultural Influence on the Development of Accounting Systems Internationally. *ABACUS*, 1-15.
- Haller, A. 2003. Accounting in Germany. P. Walton, A. Haller ve B. Raffournier (Der.), *International Accounting*:91-128. London:Thomson.
- Haswell, S. ve McKinnon, J. 2003. IASB Standards for Australia by 2005: Catapult or Trojan Horse. *Australian Accounting Review*, 13(1): 8-16.
- Haskins, M.E., Ferris, K.R. ve Selling, T.I. 1996. *International Financial Reporting and Analysis, A Contextual Emphasis*. Irwin:
- Heazlewood, T. 2003. Accounting in Australia. P. Walton, A. Haller ve B. Raffournier (Der.), *International Accounting*:91-128. London:Thomson.
- Hoarau, C. 2003. Accounting in France. P. Walton, A. Haller ve B. Raffournier (Der.), *International Accounting*: 129-152. London:Thomson.
- Hofstede, G. 1991. *Cultures and Organizations Software of the Mind*. McGraw Hill: UK.
- Hofstede, G. 1984. Cultural Dimensions in Management and Planning. *Asia Pacific Journal of Management*: 81-99.
- Hope, O.K. 2003. Firm-Level Disclosures and the Relative Roles of Culture and Legal Origin. *Journal of International Financial Management and Accounting*, 14(3):218-248.
- Inchausti, B.G. 1997. The Influence of Company Characteristics and Accounting Regulation on Information Disclosed by Spanish Firms. *The European Accounting Review*, 6(1): 45-68.
- Jaggi, B. ve Low, P.Y. 2000. Impact of Culture, Market Forces, and Legal System on Financial Disclosures. *The International Journal of Accounting*, 35(4):495-519.
- La Porta, R., Lopez-de-Silanes, F., Shleifer, A. ve Vishny, R.W. 1996. Law and Finance. NBER Working Paper 5661.
- Lev, B. 1988. Towards a Theory of Equitable and Efficient Accounting Policy. *The Accounting Review*, LXIII(1):1-22.
- Mc Nally, M.G., Eng, L.H. ve Hasseldine C.R. 1982. Corporate Financial Reporting in New Zealand: An Analysis of User Preferences, Corporate Characteristics and Disclosure Practices for Discretionary Information. *Accounting and Business Research*, 13:11-20.
- Meek, G.K., Roberts, C.B. ve Gray, S.J. 1995. Factors Influencing Voluntary Annual Disclosures by U.S., U.K. and Continental European Multinational Corporations. *Journal of International Business Studies*, 26(3): 555-572.

- Meek, G.K. ve Gray, S.T. 1989. Globalization of Stock Markets and Foreign Listing Requirements: Voluntary Disclosures by European Companies Listed on the London Stock Exchange. *Journal of International Business Studies*, 20(2):315-336.
- Mueller, G.G. 1967. *International Accounting*. MacMillan.
- Nair, R.D. ve Frank, W.G. 1980. The Impact of Disclosure and Measurement Practices on International Accounting Classifications. *The Accounting Review*, LV(3):426-450.
- Nair, R.D. 1982. Empirical Guidelines for Comparing International Accounting Data. *Journal of International Business Studies*, 13(3): 85-98.
- Nobes, C.W. 1983. A Judgemental International Classification of Financial Reporting Practices. *Journal of Business Finance and Accounting*, 10(1):1-19.
- Özkan, A., Tanç, Ş.G. ve Tanç, A. 2008. Finansal Tablo Dipnotlarının Kamuyu Aydınlatmadaki Öneminin Belirlenmesine Yönelik bir Araştırma. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 10(3): 59-75.
- Salter, S.B. 1998. Corporate Financial Disclosure in Emerging Markets: Does Economic Development Matter?. *The International Journal of Accounting*, 33(2): 211-234.
- Sayarı, M. 2003. *Financial Accounting*. Gazi Kitabevi:Ankara.
- Schwartz, S.H. 1994. Beyond Individualism–Collectivism: New cultural dimensions of Values. U. Kim, H.C. Triandis, C. Kagitcibasi, S-C. Choi, & G. Yoon (Der.). *Individualism and collectivism: Theory, method and applications*, London: Sage.
- Sevilengül, O. 2001. *Tek Düzen Muhasebe Sistemi ile Uyumlu Genel Muhasebe*. Gazi Kitabevi: Ankara.
- Singhvi, S.S. ve Desai, H.B. 1971. An Empirical Analysis of the Quality of Corporate Financial Disclosure. *The Accounting Review*, 46(19): 129-138.
- Şınga-Mugan, C. ve Akman, N.H. 2005. Convergence to International Financial Reporting Standards: The Case of Turkey. *International Journal of Accounting, Auditing and Performance Evaluation*: 2(1/2): 127-139.
- United Nations on Trade and Development-UNCTAD. Ed. Kari Beierdorf ve Kristina Schwedler. Ekim 2006.
- United Nations on Trade and Development-UNCTAD. Ed. Can Şınga-Mugan ve Nazlı Hoşal-Akman. Ekim 2007.
- Van Oudenhoven, J.P. 2001. Do Organizations Reflect National Cultures? A 10 Nation Study. *International Journal of Intercultural Relations*, 25(1): 89-107.
- Wallace, R.S., Naser, K. Ve Mora, A. 1994. The Relationship between the Comprehensiveness of Corporate Annual Reports and Firm Characteristics in Spain. *Accounting and Business Research*, 97: 41-53.
- Walton, P. 2003. Accounting in United Kingdom. P. Walton, A. Haller ve B. Raffournier (Der.), *International Accounting*: 153-1173. London:Thomson.
- Webb, K. A., Cahan, S.F. ve Sun, J. 2008. The Effect of Globalization and Legal Environment on Voluntary Disclosure. *The International Journal of Accounting*, 43: 219-245.
- Whittington, G. 2005. The Adoption of International Accounting Standards in the European Union. *European Accounting Review*, 14(1): 127-153.
- World Accounting. 2003. Matthew Bender. Kasım 2003:AUS1-AUS46.
- World Accounting. 2001. Matthew Bender. Kasım 2001:FRA1-FRA38.
- Zambon, S. 2003. Accounting in Italy. P. Walton, A. Haller ve B. Raffournier (Der.),

International Accounting: 195-218. London:Thomson.
Zarzeski, M.T. 1996. Spontaneous Harmonization Effects of Culture and Market Forces on Accounting Disclosure Practices. *Accounting Horizons*, 10(1): 18-37.

EK 1 AÇIKLAMA LİSTESİ

UMS 1

1. Mali tabloları hazırlama esasları
2. Uygulanan muhasebe politikaları ve değerlendirme esasları, ve yönetimce yapılan yargılar
3. Gelecekle ilgili önemli varsayımlar
4. Mali tablolar yayınlanmadan önce dağıtılması kararlaştırılan temettü tutarları
5. İşletmenin kuruluş statüsü, bağlı bulunduğu ülke, ana faaliyet konusu ve esas faaliyetleri
6. Ana ortaklığın ve nihai ana ortaklığın ticaret unvanı
7. Tedavülde bulunan hisse senedi adedi, ödenmiş ve çıkarılmış sermaye tutarı, bir hissenin nominal değeri, işletmenin kendi hisse senetlerinden geçici olarak kendi aktifinde bulunanları ve bağlı ortaklıkları ve iştiraklerinde bulunanları, bir sözleşme veya menkul kıymet nedeniyle oluşan hisse senedi ihraç yükümlülükleri (reserved for options)
8. Özsermayede yer alan yedek akçelerin (reserves) amaçları ve esasları
9. Gelir tablosunun hazırlanmasında giderlerin fonksiyonunu esas alan işletmelerde, giderlerin esasına dağılımı.

UMS 2 Stoklar

10. Stok değerlemesinde kullanılan muhasebe politikaları
11. Stokların toplam kayıtlı değerleri ve sınıflandırılmış bazda ayrı ayrı tutarları
12. Net gerçekleştirilebilir değeri ile mali tablolarda izlenen stokların kayıtlı değeri
13. Gider olarak kaydedilen stok tutarları (SMM)
14. Kayıtlardan silinen stoklar
15. Stok değer düşüklüğü karşılık tutarlarının iptal edilen tutarları ve iptale neden olan olaylar ve koşullar

UMS 7 Nakit Akım Tablosu

16. Gayri nakdi yatırım ve finansman faaliyetleri

UMS 8 Kamuya Açıklanacak Belirgin bir Husus Yok

UMS 10 Bilanço Tarihinden Sonraki Olaylar

17. Mali tabloların yetkilendirme tarihi

UMS 11 İnşaat Sözleşmeleri (Dahil değil)

UMS 12 Kurum Kazancı Üzerinden Hesaplanan Vergiler

18. Vergi giderinin önemli bölümleri (cari ve ertelenen vergiler)
19. Özsermaye ile ilişkilendirilen hesaplarla ilgili toplam cari ve ertelenen vergi
20. Vergi gideri ile gelir tablosundaki net kar üzerinden hesaplanan verginin mutabakatı
21. Devam etmeyen faaliyetlere ilişkin vergi gideri

UMS 14 Bölümlere Göre Raporlama

Birincil raporlama formatı için

22. Bölüm hasılatı (iç ve dış); bölüm karı; bölüm varlıklarının toplam kayıtlı değeri; Bölüm yükümlülükleri; Dönem içinde yapılan bölüm yatırım harcamaları; Bölüm amortisman ve itfa giderleri; Diğer bölüm nakit çıkışı gerektirmeyen giderleri; konsolide mali tablolarda veya işletmenin konsolide olmayan mali tablolarında yer alan tüm bilgiler ile raporlanabilir bölümler için açıklanan bilgilerinin mutabakatı
23. (İhtiyari) Bölüm hasılat ve giderlerinin türü veya diğer açıklamalar

İkincil Bölüm Bilgileri

24. Toplamın %10'unun aşan kısım için: İşletme dışı müşterilere yapılan hasılat (coğrafi bölüm/endüstriyel bölüm); varlıkların kayıtlı değeri (coğrafi bölüm/endüstriyel bölüm); yatırım harcamaları (coğrafi bölüm/endüstriyel bölüm)

UMS 16 Maddi Duran Varlıklar

25. Her bir sınıf varlık için brüt kayıtlı değer belirlenmesine ilişkin değerlendirme yöntemleri, kullanılan amortisman yöntemleri ve faydalı ömür veya kullanılan amortisman oranları
26. Dönem başı ve sonundaki brüt kayıtlı değer ile birikmiş amortisman ve birikmiş değer düşüklüğü karşılığı tutarları ve bu hesapların dönem içi hareketleri

Eğer yeniden değerlendirme yapılıyorsa:

27. Yeniden değerlendirme tarihi
28. Ekspertiz tarafından yeniden değerlendirme yapılıp yapılmadığı
29. Varlıkların gerçeğe uygun değerini tahmin ederken uygulanan yöntemler ve önemli varsayımlar
30. Her bir sınıf varlık için temel yöntem çerçevesinde muhasebeleştirilmiş olsa idi oluşacak kayıtlı değer
31. Özsermayede yer alan yeniden değerlendirme fonu tutarı

İhtiyari ve Genel:

32. Halen kullanımda ancak tamamen itfa olmuş olan varlıkların brüt kayıtlı değeri
33. Temel yöntem (maliyet) kullanıldığında varlıkların gerçeğe uygun değeri

UMS 17 Kiralama İşlemleri (Kiracı Açısından)

34. Bilanço tarihi itibarıyla net kayıtlı değer
35. Bilanço tarihi itibarıyla asgari kira ödemelerinin toplamı ve bunların bugünkü değerlerinin toplamı ile takip eden vadelerdeki dağılımı: bir yıldan az; bir yıldan fazla beş yıldan az; beş yıldan fazla
36. Kiracının önemli kiralama işlemlerinin genel bir tanımı ve: şarta bağlı kiralama ödemelerinin belirlenme esasları; yenileme veya alım opsiyonu ve değişen koşullara göre uyarılma hükümleri; temettü dağıtımı, ilave borçlanma ve yeni kiralama gibi getirilen kısıtlamalar

Faaliyet Kiralamaları

37. Bilanço tarihi itibarıyla cayılamaz faaliyet kiralamalarının asgari kira ödemelerinin toplamı ve takip eden vadelerdeki dağılımı: bir yıldan az; bir yıldan fazla beş yıldan az; beş yıldan fazla

38. Dönem içinde gider yazılan faaliyet kiralalarının toplamı
39. Kiracının önemli faaliyet kiralama işlemlerinin genel bir tanımı

UMS 18 Hasılat

40. Hasılatın mali tablolara alınmasında kullanılan muhasebe politikaları
41. İlgili dönem içinde mal ve hizmet satışı, faiz, royalti ve temettüden ve mal veya hizmet takası suretiyle ortaya çıkan hasılatların tutarı

UMS 19 Çalışanlara Sağlanan Faydalar

Belirli Katkı Planları

42. Döneme ilişkin giderlerin tutarı

Belirli Fayda Planları

43. Aktüeryal kazanç ve kayıpların mali tablolara alınmasına ilişkin muhasebe politikası
44. Planın niteliğine ilişkin genel bir açıklama
45. Bilançoda yer alan aktif ve pasiflerin mutabakatı
46. Plana ait varlıkların gerçeğe uygun değeri içinde yer alan tutarlar
47. Bilançoda yer alan net yükümlülük veya varlığın dönem içindeki hareketini gösteren mutabakat
48. Takip eden kalemlerden her biri için gelir tablosuna yansıtılan toplam gider miktarı ve hangi gider çeşidinin içinde yer aldığı: Cari hizmet maliyeti; Faiz gideri; plana ait varlıklara ilişkin beklenen getiri; aktüeryal kazanç ve kayıplar; geçmiş hizmet maliyeti; plan varlıklarının fiili getirisi
49. Bilanço tarihi itibarıyla kullanılan aktüeryal varsayımlar: iskonto oranları; plan varlıklarının beklenen getiri oranları; beklenen maaş artış oranları; sağlık maliyetlerine ilişkin trendler...

UMS 20 Devlet Teşvik ve Yardımları

50. Devlet teşvikleri için uygulanan muhasebe politikaları ve bunların mali tablolarda gösterimi ile ilgili yöntemler
51. Mali tablolara alınan devlet teşviklerinin yapısı ve kapsamı ile işletmenin doğrudan faydalandığı diğer devlet yardımlarına ilişkin bilgi

UMS 21 Kur Değişiminin Etkileri

52. Fonksiyonel para birimi
53. Finansal enstrümanlar dışında, net kar veya zararda yer alan kur çevirim farkları
54. Kur farklarından özsermaye ile ilişkilendirilenlerin tutarı ve dönem içinde meydana gelen değişiklikler
55. Raporlama para biriminin fonksiyonel para biriminden farklı olması durumunda, fonksiyonel para birimi ve farklı bir para birimi kullanılmasının nedeni
56. Fonksiyonel para biriminin değişmesi hususu
57. İşletmenin fonksiyonel veya raporlama para biriminden farklı başka bir para biriminde mali tablo sunması durumunda bu mali tabloların UFRS mali tablolardan farklı olduğunun ve çevirimin nasıl yapıldığının açıklaması

UMS 23 Borçlanma Maliyetleri

Temel Yöntem

58. Borçlanma maliyetlerine ilişkin uygulanan muhasebe politikaları

Alternatif Yöntem

59. Uygulanan muhasebe politikaları

60. Aktifleştirilen borçlanma maliyetleri

61. Kullanılan aktifleştirme oranı

UMS 24 İlişkili Taraflar

62. Bir işlem olsun veya olmasın, ana ortaklıklar ve bağlı ortaklıklar arasındaki ilişkiler

63. Önemli yöneticilere sağlanan faydalar toplam ve kısa vadeli faydalar; çalışma sonrası ve diğer uzun vadeli faydalar ve hisseye dayalı ödemeler

64. İlişkili taraflarla yapılan işlemler; işlemlerin tutarları; bilanço tarihi itibarıyla bakiyeler; geçerli olan şartlar; teminat varlığı; ilişkili taraflardan olan bakiyelere ilişkin şüpheli alacak karşılık tutarları; ve kayıtlardan silinen şüpheli alacak tutarları (bad debt). Bu açıklama ana ortaklık; müşterek kontrol; önemli etkinlik; bağlı ortaklık; iştirak; önemli yöneticiler için ayrı ayrı yapılmalıdır.

UMS 26 (Dahil değil)

UMS 27 Konsolidasyon

65. Bağlı ortaklığın ana ortaklık tarafından %50 oranından daha az ortaklığı olması durumunda:bağlı ortaklık ve ana ortaklık arasındaki ilişki

UMS 28 İştirakler

66. Hisse senetleri borsada işlem gören iştiraklerdeki yatırımın gerçeğe uygun değeri

67. Her bir iştirakin varlık, yükümlülük, özsermaye, hasılat, ve kar ve zararını da içerecek şekilde özet finansal verileri

68. Oy hakkının %20'sine sahip olunmakla birlikte önemli etkiye sahip olunmadığı sonucuna varılması nedeniyle özsermaye yöntemine göre muhasebeleştirilmeyen işletmeler ve bu kararın nedenleri

69. Oy hakkının %20'sine sahip olunmamakla birlikte önemli etkiye sahip olduğu sonucuna varılması nedeniyle özsermaye yöntemine göre muhasebeleştirilen işletmeler ve bu kararın nedenleri

70. Bir iştirakin özsermaye yöntemiyle muhasebeleştirilmemesi hususu

71. Grup veya bireysel olarak özsermaye yöntemiyle muhasebeleştirilmeyen iştiraklerin varlık, yükümlülük, özsermaye, hasılat, ve kar ve zararını da içerecek şekilde özet finansal verileri

72. İştiraklerin kayıtlı değerleri ile ana ortaklığa isabet eden kar veya zarar tutarları

UMS 29 Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Mali Tabloların Düzeltilmesi

73. Cari ve önceki dönem mali tablolarının paranın cari dönem sonundaki satın alma gücü cinsinden yeniden ifade edildiği

74. Mali tabloların cari veya tarihi maliyet esasına göre mi düzeltildiği

75. Yeniden ifade etme ölçümünün ne olduğu ve bilanço tarihindeki değeri ve geçmiş yıldan bilanço tarihine kadar ki gelişimi

UMS 31 Müşterek Yönetime Tabi Ortaklıklar

76. Önemli müşterek yönetime tabi ortaklıkların tanımını ve ortaklık payını gösterir liste
77. Müşterek yönetime tabi ortaklıklardaki yatırımlarının muhasebeleştirilmesinde kullanılan yöntemler

UMS 33 Hisse Başına Kazanç

78. Basit ve bölünmüş hisse başına kazancın hesabında bölme işleminin payında kullanılan tutarlar ve bu tutarların net dönem karı veya zararı ile mutabakatı
79. Basit ve bölünmüş hisse başına kazancın hesabında bölme işleminin paydasında kullanılan ağırlıklı ortalama adi hisse senedi sayısı ve bu paydaların birbiri ile mutabakatı
80. Devam eden faaliyetlerden doğan hisse başına kazanç zarar bile olsa gelir tablosunda açıklanmalıdır.
81. Durdurulan faaliyetlerden doğan hisse başına kazanç dipnotlarda da açıklanabilir.

UMS 34 Ara Dönem Raporlama (Dahil Değil)

UMS 36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü

82. Her bir varlık sınıfı için: dönem boyunca gelir tablosunda yansıtılmış değer düşüklüğü tutarı ve dahil olduğu gelir tablosu kalemleri
83. Her bir varlık sınıfı için: Dönem boyunca gelir tablosuna yansıtılmış değer düşüklüğü kayıplarının iptal tutarı ve dahil olduğu gelir tablosu kalemleri
84. Özsermaye hesap gruplarına yansıtılmış değer düşüklüğü tutarı
85. Özsermaye hesap gruplarına yansıtılmış değer düşüklüğü iptali tutarı
86. Bölümlere göre raporlama yapan işletmelerde, birincil raporlama formatı için gelir tablosuna ve özsermayeye yansıtılmış değer düşüklüğü tutarı
87. Değer düşüklüğünün mali tablolara alınmasına ya da iptaline neden olan olaylar ve koşullar; varlığın türü; geri kazanılabilir tutarın, net satış fiyatı mı kullanım değeri mi olduğu; net satış fiyatı ise belirlenme esasları; kullanım değeri ise kullanılan iskonto oranı.
88. İhtiyari: Varlıkların veya nakit üreten birimlerin yeniden kazanılabilir tutarın belirlenmesinde kullanılan varsayımlar.
89. Şerefiye ve faydalı ömrü belirsiz varlıklardan oluşan nakit üreten birimlerin geri kazanılabilir tutarının hesaplanmasında kullanılan tahminler

UMS 37 Karşılıklar, Şarta Bağlı Yükümlülükler ve Şarta Bağlı Varlıklar

90. Her bir karşılık sınıfı için: dönem başı ve sonu itibariyle kayıtlı tutar, dönem içinde kayıtlara alınan karşılıklar, dönem içinde kullanılan tutarlar, dönem içinde

- kullanılmayan ve kapatılan tutarlar, zaman geçmesi ve iskonto oranındaki değişikliğin etkisiyle meydana gelen değişimler
91. Her bir karşılık sınıfı için: yükümlülüğün esasına ilişkin bir tanımlama, ve ekonomik faydaların işletme dışına çıkmasının beklendiği zaman, kaynak çıkışının tutarı ve zamanlamasındaki belirsizliklere ilişkin bilgi
 92. Her bir şarta bağlı yükümlülük sınıfı için: yükümlülüğün esasına ilişkin bir tanımlama, ve tahmini finansal etkisi, belirsizliklere ilişkin bilgi

UMS 38 Maddi Olmayan Duran Varlıklar

93. Faydalı ömrün sınırlı veya belirsiz oluşu, faydalı ömrün süresi veya itfa oranları, kullanılan itfa yöntemi
94. Brüt kayıtlı değer ve birikmiş itfa tutarları ve dönem içindeki mutabakatları
95. Dönem içindeki itfa tutarının dahil edildiği gelir tablosu kalemleri
96. Belirsiz ömrü olan varlıkların kayıtlı değeri ve neden belirsiz ömürlü oldukları
97. Yeniden değerlendirilerek mali tablolarda yansıtılan varlıklar için: yeniden değerlendirme tarihi, yeniden değerlendirilmiş kayıtlı değer, maliyet yönteminde kayıtlara alınmış olsaydı olması gereken kayıtlı değer, özsermayede yer alan yeniden değerlendirme fonu tutarı ve bu tutara ilişkin kısıtlamalar, gerçeğe uygun değerini belirlemede kullanılan varsayımlar
98. Dönem içinde gider olarak yansıtılan ArGe giderlerinin toplam tutarı

UMS 40 Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller

99. Gerçeğe uygun değer veya maliyet modelinden hangisinin kullanıldığı
100. Gerçeğe uygun değer belirlenmesinde kullanılan yöntemler ve varsayımlar
101. Gelir tablosunda yansıtılan kira gelirlerinin tutarı ve kiraya verilmiş gayri menkul için yapılmış doğrudan faaliyet giderleri
102. Gerçeğe uygun değer modeli kullanılıyorsa: kayıtlı değer dönemin başı ve sonundaki değeri
103. Maliyet modeli kullanılıyorsa: amortisman yöntemi, faydalı ömür veya amortisman oranları, brüt kayıtlı değer ve birikmiş amortisman tutarlarının dönemin başı ve sonu tutarları ve mutabakatı, gayrimenkulün gerçeğe uygun değeri veya gerçeğe uygun değer belirlenmemesinin nedeni

UMS 41 Tarımsal Faaliyetler (Dahil Değil)

UFRS 2 Hisseye Dayalı Ödemeler

104. Var olan her bir hisseye dayalı ödemenin tanımı
105. Her bir grup için hisse opsiyonlarının sayısı ve ağırlıklı ortalama kullanım değeri: dönem başında var olan, dönem içinde tahsis edilen iptal edilen, kullanılan ve süresi geçen, ve dönem sonunda var olan
106. Dönem içinde tahsis edilenlerin ağırlıklı ortalama kullanım fiyatı
107. Dönem sonunda kullanılmamışların kullanım fiyatı aralıkları

UFRS 3 İşletme Birleşmeleri

108. Dönem içinde gerçekleşen birleşmeler için: edinilen oy hakları ve birleşme maliyetleri

109. Birleşme tarihinde kayıtlara alınan her bir sınıf varlık, yükümlülük ve şarta bağlı yükümlülük
110. Birleşme tarihinden itibaren, satın alanın kar veya zararında yer alan satın alınanın kar veya zararı
111. Şerefiye tutarının dönem başı ve sonu mutabakatı

UFRS 4 Sigorta Sözleşmeleri (Dahil değil)

UFRS 5 Satılmak Üzere Tutulan Duran Varlıklar ve Durdurulan Faaliyetler

112. Gelir tablosunda olmak üzere, durdurulan faaliyetlerden elde edilen vergi sonrası net kar veya zarar ile elden çıkarmadan doğan kazanç ve kayıpların tutarı
113. (112) no.lu kalemde açıklanan kar veya zararın analizi (hasılat, giderler, vergi öncesi kar, vergi gideri, kazanç ve kayıp tutarları)
114. Durdurulan faaliyetlerin: işletme faaliyetlerinden, yatırım faaliyetlerinden, finansman faaliyetlerinden net nakit akışları
115. Satılmak üzere tutulan varlıklar ve yükümlülükler bilançoda ayrı bir kalem olarak gösterilirler.
116. Satılmak üzere tutulan varlıkların tanımı ve türü, satışın esas ve koşulları ve bağlı bulunduğu bölüm.

UFRS 6 Maden Arama Faaliyetleri

117. Arama maliyetlerinin muhasebeleştirilmesinde ve harcamaların değerlendirilmesinde ve kullanılan yöntemler
118. Maden arama ve değerlendirilmesinden kaynaklanan varlıklar, yükümlülükler, gelir ve giderler, işletme ve yatırım faaliyetlerinden kaynaklanan nakit akımları

UMS 32

119. İşletmenin finansal risklerin yönetimindeki amaçları ve politikaları (korunma muhasebesi kullanıldığında her bir tahmini işlem için yapılan korunma politikaları dahil)
120. Gerçeğe uygun değer korunmaları, nakit akım korunmaları, ve net yatırım korunmaları ile ilgili olarak aşağıdaki hususlar açıklanmalıdır:
 - a. Korunmanın niteliği ve içeriği
 - b. Korunma amaçlı araçlar olarak belirlenen finansal araçların niteliği ve bilanço tarihindeki gerçeğe uygun değeri
 - c. Korunulan riskin esas
 - d. Tahmin işlemlerinin gerçekleşmesi beklenen dönemler ve daha önce korunma muhasebesi kullanılan ancak bundan sonra gerçekleşmesi beklenmeyen tahmin işlemlerinin niteliği
121. Nakit akım korumalarında, korunma amaçlı araçlar olarak belirlenen türev ve türev olmayan finansal varlıklar ve finansal borçlar nedeniyle oluşan bir kazanç veya kaybın doğrudan özsermaye ile ilişkilendirilmek suretiyle mali tablolara alınmış olması halinde, aşağıdakiler açıklanır:
 - a. Dönem süresince özsermaye ile ilişkilendirilerek mali tablolara alınan tutar
 - b. Dönemin kar ve zararında gösterilen ve özsermayeden indirilen tutar

- c. Özsermayeden indirilerek, finansal olmayan bir varlık veya yükümlülüğün kayıtlı değerine eklenen tutar
122. Her bir sınıf finansal varlık, yükümlülük veya hisse senedi için:
- Gelecekteki nakit akımlarının tutarını, zamanlamasını ve kesinliğini etkileyebilecek önemli şartlar da dahil olmak üzere, finansal araçların niteliği ve büyüklüğüne ilişkin bilgiler
 - Mali tablolara alınma ve değerlendirme esasları dahil olmak üzere benimsenen muhasebe politikaları ve yöntemleri
123. Her bir sınıf finansal varlık, yükümlülük veya hisse senedi için alış ve satışların işlem veya uzlaşma tarihinde mali tablolara alındığı
124. Her bir sınıf finansal varlık, yükümlülük veya hisse senedi için maruz kalınan faiz oranı riski (sözleşmeye göre yeniden fiyatlandırma veya vade tarihi ve etkin faiz oranları da açıklanmalıdır)
125. Maruz kalınan kredi riski:
- Bilanço tarihi itibarıyla maruz kalınan azami kredi riski (alınan teminatlar hesaba katılmaksızın)
 - Kredi riskinin toplandığı önemli alanlar
126. Her bir sınıf finansal varlık, yükümlülük veya hisse senedi için, bilançoda yer alan kayıtlı değerleri ile karşılaştırma yapılmasına olanak sağlayacak şekilde varlık ve borçların gerçeğe uygun değeri
127. Piyasalarda kote olmayan özsermaye araçları ve bu araçlara bağlantılı türev araçlarına yapılan yatırımların neler olduğu, niçin maliyet bedelleri ile mali tablolarda taşındığına ilişkin bilgiler. Bu tür araçların muhtemel gerçeğe uygun değer aralıkları. Daha önce maliyeti ile taşınan finansal araç, dönem içinde satıldı ise, satış fiyatı ve gelir tablosunda yansıtılan kazanç veya kayıp
- 128.
- Finansal varlıklar ve borçların önemli sınıfları için, finansal varlıkların ve finansal borçların gerçeğe uygun değerlerinin ayrı ayrı belirlenmesinde uygulanan yöntemler önemli varsayımlar
 - Finansal varlıklar ve borçların aktif bir piyasada yayımlanan fiyat kotasyonları olağan piyasa koşullarında gerçekleşen yakın zamanlı bir piyasa işlemi veya bir değerlendirme tekniği kullanılarak yapılan tahmin esas alınarak belirlenen gerçeğe uygun değerlerin tutarı
 - Gözlemlenebilir piyasa fiyatları ile desteklenmeyen varsayımlara dayanan bir değerlendirme tekniği kullanılarak tamamen veya kısmen belirlenen gerçeğe uygun değerlerin tutarı
 - Bir değerlendirme tekniği kullanılarak tahmin edilen bir gerçeğe uygun değerde meydana gelen ve raporlama dönemi süresince kar veya zarar olarak mali tablolara alınan değişikliklerin toplam tutarı
129. Gerçeğe uygun değeri ile taşınan ve kar zarara yansıtılan finansal varlık ve borçlar için:
- Varlık ve borçların kayıtlı tutarları
 - Varlık veya borcun gerçeğe uygun değerinde genel kabul görmüş bir faiz oranındaki değişime bağlanmayacak gerçeğe uygun değer değişimleri ve kayıtlı değer ile vade tarihinde borçludan tahsil edilecek tutar arasındaki fark

130. Kar veya zarara dahil edilsin veya edilmesin, ya da özsermayenin ayrı bir kalemi olarak gösterilsin veya gösterilmesin, finansal varlıklar ve borçlardan kaynaklanan gelir, gider, kazanç ve kayıpların önemli kalemleri
- Alım satım amaçlı olmayan varlık ve borçlar nedeniyle oluşan toplam faiz geliri ve gideri
 - Satılmaya hazır finansal varlıklar için dönem süresince doğrudan özsermaye içerisinde mali tablolara alınan kazanç ve kayıpların tutarı ile dönem içerisinde özsermayeden çıkarılarak kar ve zarar ile ilişkilendirilen tutarlar
 - Değer düşüklüğüne maruz kalan alacaklara tahakkuk eden faiz gelirlerinin tutarı
131. Her bir önemli finansal varlık için kar veya zarara intikal eden değer düşüklüğü zararının niteliği ve tutarı

Genel

132. Denetçilere yapılan ödemeler
133. Personel sayısı